

RE
M/

శ్రీమద్భగవద్గీత

శ్రీమద్భగవద్గీత

రాజవంశ ప్రదీపిక

అం

శ్రీకృష్ణాదియోగానంద శ్లోకాంత వరప్రసాదమునకు
ధూర్జటును, శ్రీమదచల వరప్రార్థానుభవజ్ఞునకు

* గుంటూరుజిల్లా సర్వేపల్లి తాలూకా

దొడ్డకు గ్రామకాపురములును

అమృత లక్ష్మయ్య గారి చే

రచియింపబడినది.

మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు

తే నా లి.

జీతపూరి తోగిమయ్య ప్రకాశరావుగారిచే వారి

వ్యక్తమైన నీకావలన ముద్రాక్షరకాలమును

ముద్రాక్షరకాలమును

Copy-right.

1909

శ్రీ రస్తు.

రాజవంశప్రదీపిక.

ఇది

రేపల్లెతాలూకా రేపల్లెకాపురస్థులగు
మాడపాటి రామస్వామిగారి
ప్రోత్సాహమువలన

శ్రీవేదాద్రి యోగానంద సృసింహ వరప్రసాద లభిక
వితా ధురీణులును, శ్రీమదచల పరిపూ
ర్ణానుభవజ్ఞులును, గుంటూరు జి
ల్లా సత్రైసవల్లి తాలూ
కా దొడ్లగ్రామ
కాపురస్తులునగు

బత్తుల లక్ష్మయ్య గారి చే
రచియింపబడినది.

~~~~~  
మొదటికూర్పు 1000 ప్రతులు  
~~~~~

తే నా లి.

బేతపూడి చోగీసూర్య ప్రకాశరావుగారిచే వారి
స్వకీయ సీతావిలాస ముద్రాక్షరశాలయందు
ముద్రింపబడినది.

1909.

విజ్ఞాపనము.

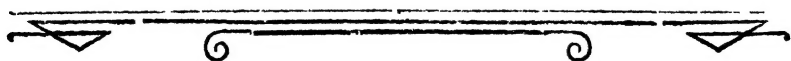

అయ్యలారా !

ఈ గ్రంథోత్పత్తికి హేతువ తమకందరికి విశేషపాపమున్నది. యేదనక శాస్త్రజ్ఞులను కాకున్నను నామిశ్రుని మనోరంజన దీర్ఘటకు నెఱర్చితి. నిందుగల కవికృత భ్రమప్రకరదిక సకలదోషంబులు తమించుటకు మిగ్గుల వేడుకొనచున్నాను. ఇందునగల కొరతలు మూలవభాగంబున ముగించెదను.

యిట్లు బుధజనవిధేయును,

బి. కృష్ణలక్ష్మయ్య.

విషయ సూచిక.

పుటసంఖ్య.

- 5 గొల్లలన వారి వివరము.
- 10 గొల్లవాచక విశేషణము.
- 12 గొల్లనంశ వివరణము.
- 29 గొల్లల ప్రధానక్షత్రియత్వం.
- 30 పశుపాలనవిధి.
- 43 పశుపాలన మాత్రంబుగ అన్యకులులకు క్షత్రియత్వంబు లం
గీకరింపకూడని విషయము.
- 43 ప్రవృత్తి నాచందెల్లరకు సిద్ధాంతమును విషయము.
- 44 శ్రీకృష్ణుడు నరించిన పదియారువేలగోపికలు క్షత్రియకన్యల
ను విషయము.
- 45 శ్రీకృష్ణుడు ఋషిగోపికాద్యనేక సహస్రస్త్రీల నరించిన వి
షయము.
- 50 యదువంశ్యుల యువసయనాది కర్మాధికార దృష్టాంతము.
- 54 యదువంశ క్షత్రియాన్నము బ్రాహ్మణులు భుజించినందుకు
దృష్టాంతము.
- 56 యదుపూరు సంశాసనవిధి.
- 59 యదువంశ్యులకు సింహాసనాధికారి.
- 65 చంద్రసూర్యవంశ తారతమ్యము.

67 యదువంశ మాసలావస్థము.

74 చంద్రవంశవృక్షము.

 రెండవభాగము.

108 కల్యాది చంద్రవంశ క్షత్ర్య వివరము.

141 యదువంశ్యుల వేదోక్త కర్మాచరణ విహీన హేతువ.

147 వ్రాత్యదోష నిరాకరణము.

162 వేదోక్త కర్మపునరుధాపన విధి.

164 అజాపాలన కర్తవ్యం.

167 మాంసభక్షణవిధి.

175 సురాపాన విధి.

180 శూద్రాస్తాభక్షణం.

183 సంకీర్ణజాతి వివరము.

187 శూద్రజాతి వివరము.

189 సచ్చాద్రగోపాలక్షత్రియ విభేదము.

192 యదువంశ్యుల భేదకారణము.

193 గొల్లకుల నిందాపరిహారము.

203 వెట్టి శబ్దార్థము.

211 వృత్తి ము నిరాకరణము.

శుద్ధపత్రిక.

పుట.	శ్లోకం	తప్ప.	బిప్ప.
2	18	వీరరస్సూర్తిదూరుద	వీరరసస్సూర్తిదూరుదు
	22	లక్ష్మింప	లక్ష్మింప
2	1	యాహోపృథ్వి	యామహోపృథ్వి
1	10	సీతాదృశయయి	సీతానదృశయై
2	14	కలుకూలమగు	కనుకూలమగు
	20	వర్ణింపవయ్య	వర్ణింపువయ్య
3	19	మయ్యెడ	మెయ్యెడ
4	16	ఐన	అనఘ
		జౌనన	బునునౌ
		నేరికగు	రామబౌ
	21	నస్మద	అస్మద
	22	షవేష్ట్రై	శ్రీవేష
5	6	క్షత్ర	క్షత్ర్య
	15	మహాప్రహారణే	దుహాప్రహారణే
6	16	గొల్లడుకీలారి పసు లకాపరి	గొల్లడుకీలారి గొల్లకిలా రిపసులకాప
8	12	భూరి	బూరి
11	18	కుప్పపుచ్చి	కుప్పద్రచ్చి
13	10	వేదవాస్త్ర	వేదశాస్త్ర
14	16	తోడలజనిత	తోడిజనిత
15	17	డెక్కిటిద్రావ్య	డెక్కిటిత్రద్రావ్య
19	4	ప్రజలనేవేసు	ప్రజలనేలెసు
	11	మూర్ధాభిక్తు	మూర్ధాభిషిక్తు
20	19	యాతినర్యేఘ	నయాతినర్యేఘ

27	2	కణ్వ	కణ్వ
31	6	జన్మించెకంసాదమని	జన్మించెదమని
	13	గరుణ	గరుణతో
32	9	దురుద్ధర	దుర్ధర
	14	నిజంబునరులుగా	నిజంబునరులుగా
33	9	కోపికలు	కోపికలు
33	17	యవవంశ్యులగు	యమవంశ్యులగు
35	11	లావైరవుక్	లావైరవుక్
36	1	యనుగుచు	యనుచు
39	9	యాపమగు	యాపమగు
40	18	వత్సముగవిడిచి	వత్సముగవిడిచి
41	19	బూవని	బూవని
44	16	లగ్నమున	లగ్నమున
		బులలోన	బులలోన
	17	బాలలి	బాలలి
	20	బునున్న	బునున్న
	21	దరులనునెక్క	దరులనునెక్క
		పరిణయ	పరిణయ
47	14	సీత	సీతలు
	23	వచింప	వచింప
48	10	తర్పునడ	తర్పునడ
	13	చేయుచు	చేయు
49	1	నావిధ	నానావిధ
	4	కన్ని	కన్ని
	11	దేవలుని	దేవలుని
50	6	కథి	కథి

51	8	డనఘ	డనగ
53	13	కెరింపు	కెరిగింపు
56		నురకా	నురునకా
	7	నెమ్మితితో	నెమ్మితో
58	1	నట్టి	నట్టి
58	15	యుస్సమే	యుస్సమే
	17	నంద	నంద
59	14	హానా	హాననా
60	14	కొన	కొని
	19	చారు	చారు
61	11	స్తర	స్తవ
	23	వేండ్లు	లేండ్లు
62	13	ధర్మ	శర్మ
64		జలికి	బలికి
67	19	మున	మున
	20	రామ	రాశ్రమ
68	7	సాత్వతం	సాత్వతం
	17	ద్విధ	ద్విధ
		సంజ	సంమజ
70		లైవ	లెన
	12	వ్యధ	ద్యధ
	19	వన్మండై	వనిమ్మ
72	28	ట్లాంగా	ట్లాందగా
73	20	తతదా	తదా
	22	కూరు	నకూరు
	23	యిక్షవ	యిష్టమున

74		దనుకు	దనేకు
		కరుయ	కరులైయ
85	19	దిమో	దివ్రో
		తేన	దేవ
	16	పూన్వము	పూర్వము
90	18	శదా	శతా
93	25	సాత్వ	సాత్వ
99	4	దేశ	దేవ
103	3	నన	నట్టిన
106	15	డబి	డనబి
112	5	చతి	చవితి
113	4	చందు	చందు
115	13	73	78
120	19	సాత్వతి	సాత్వతి
122	14	మమగ్ర	సమగ్ర
	21	భారము	భారతము
125	7	నిచ్చట	నిచ్చ
	10	జగ	గజ
	12	రావి	రాజవి
	17	మొదల	మొదలైన
126	6	వీ	దైవవీ
	12	పుత్తు	పుత్తుడని
	13	నెవమ	వైష్ణవమ
	14	తాభియై	తాభిమానియై
	15	లందు	లసుగ
	19	హారా	హారా

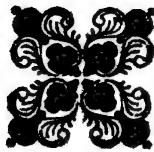
127	13	లుద్భత	లుద్భవ
128	16	ఓమాంబా	ఓబమాంబా
130	8	కృరాజు	కృష్ణరాజు
	17	నేప	నేభూప
131	1	యలు	యతులు
135	9	నాల	నాల
	10	పుట్టి	బుట్టి
137	12	పట్నాని	పల్నా
138	10	అను	అగు
	22	సమాచిస	సమాచారమగుగానామె
139	12	పులేరు	పాలేరు (జనిం
140	12	చర	చేరే
	20	కుర్వే	కుర్చే
141	10	హానము	హీనము
	16	చున్ననా	చుననా
142	2	తకు	పకు
	7	విహా	విహీ
143	17	రణ్ణ	రదేశణ్ణ
	20	మేన	మేన
145	20	క్షత్ర	క్షత్ర్య
146	2	జరా	జరా
	11	క్షత్ర	క్షత్ర్య
		పాయు	ప్రాయు
	18	కర్మ	కర్మ
147	18	జహ్వ	జహ్వ
147	23	బ్రహ్మ	బ్రహ్మ

148	2	క్షత్ర	క్షత్ర్య
	4	క్షత్ర	క్షత్ర్య
	8	అతి	అతి
149	5	ప్రాత్య	ప్రాత్య
150	12	మధ్య	మధ్య
	13	వంఛ	వంచ
151	9	కుల	కుల
154	10	పాతిపాతక	పాతక
	20	సరా	సురా
	21	తత్య	తత్సం
155	10	గవచనం	గమనంచ
	13	వైశు	వైశు
	15	ధరా	ధన
156	4	కునిన	కొనని
	19	లేరీరి	లేవరి
157	5	హేచ్చ	హేచ్చు
	16	దానియై	దములైన
158	10	తి)శూద్రాణాంచ(తప్య)	
159	4	ణానాం	ణాం
160	16	ప్రమాదుల	ప్రమాదాదుల
	20	మాతి	మాలి
162	13	క్షత్ర	క్షత్ర్య
	16	శూత్ర	శూద్ర
163	15	నగర	గడ
166	16	తద్య	తద్య
167	6	లన	లను

		భాగ	భాగ
	14	గిట్టి	గిన్నెట్టి
168		మాంధ	మాంధ
169	15	ధాము	రాము
	17	శ్రీకృష్ణ	శ్రీకృష్ణ
170		శ్రుతి	శ్రుతి
172	20	టయ	టయ
173		సుతులు	శ్రుతులు
	15	కాదు	కాదా
175	8	రాజనౌ	రాజనౌ
	17	నలె	నలై
177	4	లందు	లందరు
179	10	చుడును	చుడును
180	1	సగ	సదిగా
		సూద్ర	సూద్ర
		గ్వగ్ని	గ్వగ్ని
182	11	పాత్ర	పాత్ర
184	16	మాధుం	మాగధుం
186		జనుత	జననుత
188	19	చరిచమన	చరితమన
189		జాతియీ	జాతిగాయీ
		నత్తుగులగుయిజా తివారందరునక్షేత్రపు	యేల
190		జాతం	జాతం
194		దూదేకు	దూదేకుల
195		ధరాజు	ధర్మరాజు

196	17	పెరుగు	పెరుగు
199	14	డూరి	డూరిలో
200	12	రణోప	రణోద్యోగప
201	2	డను	డనను
204	11	క్షత్ర	క్షత్ర్య
206	11	నా	నా
207	14	చుజా	చుచాలజా
209	20	క్షత్ర	క్షత్ర్య

చదువరులు యీశుద్ధపత్రిక ప్రకారం గ్రంథమంతయు ఇంకి
తో ముందుదిస్తకొనియె చదువుటకు ప్రారంభించుటకు వేడెడను.

గ్రంథ పోషకులు.

ఏతత్ ప్రబంధ ప్రశస్త ముద్రితాకరణ దురంధరులును త
దాన్వయ పోషకులును గుంటూరుజిల్లా తేనాలి తాలూకా యడ
వూరుపట్టణ నివాసులగు యదువంశక్షత్రియులు.

కుర్రాకామయ్యగారు.

కరేటి కొండయ్యగారి కుమారుడు కామయ్యగారు.

కుర్రా కొండయ్యగారి కుమారుడు వెంకటస్వామిగారు.

బొంతా ముత్యమయ్యగారు.

తాడిబోయిన వీరాస్వామిగారు.

కుర్రా నరిసింహస్వామిగారు.

కుర్రా వీరయ్యగారు.

కరేటి పుళ్ళికిగారు వరపు బాపయ్యగారు.

జడ తిరుపతిగారు.

ఆరదల చంచయ్యగారు.

కుర్రా చినపున్నయ్యగారు.

కుర్రా పుయ్యూరుగారు.

తాడిబోయిన పెదపున్నయ్యగారు.

తాడిబోయిన పిచ్చయ్యగారు.

తోట బాలకోటయ్యగారు.

కుర్రా నాగయ్యగారు.

జడ వెంకటప్పయ్యగారు.

మయిలా రామస్వామిగారు.

కరేటి క్రిష్ణమృగాడు.

కరేటి సోమయ్యగారి కుమారుడు కోటయ్యగారు.

కుట్టా పిచ్చయ్యగారి కుమారుడు వెంకటస్వామిగారు.

కుట్టా అంజయ్యగారు.

కరేటి పోతురాజుగారి కుమారుడు రామయ్యగారు.

కరేటి రత్తయ్యగారు.

మువ్వ గురవయ్యగారు.

బొంతా వెంకయ్యగారు.

కుట్టా కనకయ్యగారు.

కుట్టా వీరబ్రహ్మంగారు.

కరేటి పెంటయ్యగారి కుమారుడు వీరయ్యగారు.

కుట్టా వెంకన్నగారు, సాకి బందరు (స్టేషన్ ఆఫీసరుగారు)

కుట్టా బుచ్చయ్యగారి కుమారుడు గత్తయ్యగారు.

కరేటి బ్రహ్మనాయకుడుగారు సాకి జగ్గడిగుంటపాలెం.

మయిలా జంగంగాడు. సాకి సత్తెనపల్లితాలూకా

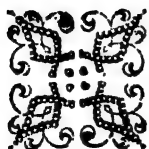
జలాలపురము.

సీ॥ శృంగారమున నిషధేశ్వరుమెచ్చరు సరినెడ నాయుడొ
జ జడవారు । నీగరస్ఫూర్తి దూరదరభిమన్యు మరలుటెగుంగమి
మయిలవారు । అతిభయంకరవృత్తి హరినీడు గొనరికిలించినాడని
యొ కరేటివారు । కరుణారస సమృద్ధి గాంతేయునెంచరు కలహం
తళుండని కుట్టవారు । భీభత్సరసమున భీభత్సుడలపరు మురనై రితో
డౌట మువ్వవారు । రాద్రంబుననురుద్రు లక్షింపగర్ధనం రంభుడటం
చు యారదులవారు । విస్మయమునను గోవిందుడు కొండయెత్తుట

ను గీర్తింపరు తోటవారు । హాస్యతసామిత్రినైన చేకొనరింతి ము
క్కుచెక్కుటభువి బొంతవారు । శాంతిరస శ్రీనిశాచరారిని మాయ
మూర్తియందురు తాడిబోయినవారు । యనుచుకోవిదులెల్లను విను
తిజేయ । నవరసస్ఫూర్తి యుడవూరి నగరమందు భవ్యవై భవజిత
బలనై రులగుచ్చు ప్రబలిరరుమగ యాదవాన్వయులునులు ॥

శా॥ ఆరాజాన్వయు లేకమైనను ప్రియంబారంగ రావించి
యిం । పారన్ రాజకులప్రదీపిక కృతిన్ హర్షప్రచేతోలస । ద్విరో
దారత నాలకించిభువి ముద్రింపింపలోనెంచి వి । స్తారద్రవ్యసహాయ
తన్ చిరయశో సంప్రాప్తులైరందర ॥

సీ॥ శీతాంశువంశ సంభూతుడౌటెరిగించు దరహసితాస్యసుం
దరవిభవము । యనురాగ హృదయుడౌటను చూపుమైచాయ నిర్మల
త్వము శౌచకర్మదెల్పు । నాగర్భలక్ష్మీ ప్రభోగత ప్రకటించు కమ
సీయ నేత్రపంకజయుగంబు । విష్ణుభక్తుడౌట వివరించు బోధాత్మి
శారీరదివ్య లాంఛనవిభూతి అమ్మహాత్ముండు చావలి యస్వవాయు
డద్రిధీగుండు కోటోజయను ఘనండు స్వాన్వయోద్ధరణీయ ప్రబంధ
మాతృ । నరసిదీనికి పూర్ణసహాయుడయ్యె ॥

జింహ్వాకింపై హాయికెండజేసె । నేమోర్రమంగదా యాహావృద్ధిగం
 ధము నాళికమున కానందమిడెత్తు ॥ రైవన్యజేసించుటగు భారతతిని
 ట్లు । స్వాంకమోనమఱియు నల్లనామరేళ్ళ । రోక్తమంర్రమవజన
 నింపొండగాన । స్వాభిమానంబు విడిచి నన్యాయరహిమీశు ॥

శిష్టు నిధేయము

మాద నాటిరాధాస్వామి

శ్రీ రామ లు.

శుభమస్తు.

అ వి ఘ్న మస్తు.

రాజవంశప్రదీపిక.

శా॥ శ్రీవద్గోత్రవహుం డఘాంతకుడరి శ్రేణీనిరాసుండు ని । స్త్రీ
మాజ్ఞాన తమోరణుండు కరుణాసింధుండు భాస్వద్యశో । దామో
దోదయమూర్తి కృష్ణగురు డార్యానందనాముండు వి । ద్యావే
యిందీడు మాకుఘూరితర సౌఖ్యంబుల్ ధరామండలిన్ ॥

సీ॥ ప్రధిత శాయ్యుండు శోభాధురంధరుడు కోటయ్యయేబుధ మా
భిక్షయ్యయ్యె । సీతాదృశయ్యి స్రస్థిగాంచిన వెంకమాంబికయె
వ్వాని కవ్వయ్యె । సంధానృశింహుడై త్తైనసంగినపిచ్చ తాళి
ధుండేసూరి కన్నయ్యె । సాధుచర్యాయోగయై ధన్యయైననుట్లు
మృయేఘనునకు భార్యయైయ్యె ॥ నతడుశ్రీమాడపాటి వంకాంబు

రాశి । చంద్రముడు యాదవాన్వయ జాతుడనఁకు । దైన జనుడురా
మస్వామి యధికానొకర । నాడుననుజాచి బలైవినముడగుడు ॥

ఉ॥ బతులవంశవారిధికి పర్వసుధాంకుడు శార్వదైర్యన । ద్వృ
త్తికి మూలకంఠమగు జేంకటసామియు కృష్ణమాంచికా । మత్తగజే
ద్రయాన పెరియంబగు చంద్రియతల్లిగానునం । పత్తివహించినావు
బుధవందితలత్తయ నామనకరసి ॥

సీ॥ పరిపంధి తిమిరభాసరారుడు మీపెదయన్న శ్రీకళాకరుడు మీ
చిన్నయన్న । కలప గభీరోదధులు దయాంతకరణులు విద్యలచతు
ర్ముఖులు నలువురు । మియనుజన్తులు మేటికీర్తివికారదులుగారె వెం
కయాఘ్నులు మరియును । ననఘపేరయ్య కోటయ్య గుర్వయనార
సింహాహ్వయలన ప్రసిద్ధిగలిగి । నకలరాజస్యమాన్య శాన్యప్రకాశ
హోతోద్యోగ విభవ విశ్రుతవిహార । గరిమగాంచిరి మీపూర్వఘను
లచరిత । మద్భుతంబందు మీభావమలఘుతరము ॥

సీ॥ ఆయుక్షజనగోష్ఠి కలుకూలమగు మందిరవినిర్మితికి కంజభవుడ
వీవు । బహుశిష్య జనపరం పరిలక్షనపవగళా మాగళంబుజూపు ని
ర్మలుడవీవు । శ్రీతిరునగరి శ్రీకృష్ణదేశిక పాదవనరుహదళ మత్తబం
ధరుడవు । మాధుర్యకావ్య సర్వజంబునకు పూర్వకభ్రులవోలిన మ
హాఘనుడవీవు । యదుకులాంబోధి చంద్రుండ వరయగ మన । వంశ
మునకాదికంఠమై వరలుశీత । శిరణువాదిగ పూర్వికపురుషవరుల ।
శ్రీతిరువర్ణింపవయ్య శ్రీకృష్ణపేర ॥

మ॥ కలధర్మంబు పరిత్యజించి మదిలోకుల్ జాడగన్నట్టుచా ।
యలనకరార్కలాప మాత్మనిడి గుర్వాలాప మేప్రొద్దుహు । జ్ఞు

జాతంబున దాల్చినప్పుడత మోక్షశ్రీనివర్తిండునా । కలధర్మములచా
దుకొల్పి హృదయంబెట్లాపు జర్లింపుమా ।

క॥ తానీతనువిందియములు । గాననియధ్యాత్మబోధ కలితదిదా
త్మ । ధ్యానపరత దాదానను । జ్ఞానకి సహచింత బంధకము గాదె
ధాన్ ॥

గీ॥ యెంతకాలము మదివిషయేచ్ఛదగులు । నంతకాలము దుఃఖ
క్రియయెడలంప । నంతకాలము నాత్మేచ్ఛనెసగుమనము । నంతకా
లము నానందమనరె బుధులు ॥

కా॥ దేహాత్మభ్రమదోది నిత్యవిలగదృష్టార్తినేనంచు స । తోసి
హంభావము నాత్మగీలాకలిపి సద్యోముక్తి బ్రాపింపకన్ । సాహం
కారత ధర్మకర్మకుల ముఖ్యవ్యాప్తి నెట్లెంతునే । నాహమున్ను ప
రాశరాత్మజుడు జేయంజీత చాపింపదే ॥

క॥ కావునకులధర్మంబులు । బోవిడిచివిముక్తిచొప్పు బూనుమని
త్యం । బేధిభౌతిక జగములు । బోవునుమిధర్మకర్మము లుద్రామ
లగుటక ॥

వ॥ అనిన నయవికారదుండగు రామస్వామి నన్నంగని ఇ
ట్లనియె ॥

మ॥ అనఘమీరిత్రదానతిచ్చినది సహ్యగోక్షుత్కరింబుగా । దనరా
చార్య సుబోధమయ్యెడ ద్రివర్గానంద మైయున్న మ । స్తనముకది
ప్పక వర్ణధర్మము సమలజన్మార్తిబోధించిన । య్యనలొపించు యు
గప్రచారిము సముద్యత్ప్రితి పాలింపవే ॥

గీ॥ కడగిధర్తాధికా కామమోక్షములుక్రమత । ననుభవింపంగ త
గవెల్ల మనుజులకును । పరమపురుషార్థ మందనెవ్వరితరఁబు । కోరి
కోరిరుగలరను మాటగాక ॥

క॥ ఇదికుల మిదియాశ్రమమని । విదితంబుగ దెలియరాక వృ
త్తులకన్యా । స్పదులై శశికులజాతులు । పొదలిరిహ శ్రీనిపరముబా
సిడిధాత్రిన్ ॥

చ॥ తలపున గల్గునంశయ వితానముప్రశ్నలు గాఘటించినే । దె
లిపెదనుత్తరంబులు విధించిబుధౌఘము మెచ్చకబృహన్ । దెలుపుము
కాస్త్రరీతి జగతికనిజమేర్పడ మామకీర్పితం । బలవడ దెల్పగాదగిన
యాప్తులుబంధులు మీరలేకదా ॥

క॥ ఏనేకాదీధారుణి । లోనంగల శశికులజులు । లోనానందాం
బోసిధిని యోలలాడరె । మానుగనీచరితమెల్ల మదినారయగ్ ॥

క॥ . లోకోపకారబుద్ధిని । చేకొనుమీకార్యమాత్మ జేయడెము
న్నా । శ్రీకృష్ణుడకల్తఱుడై । బోకాచైనె వర్ణధర్మములు గైకొ
నక ॥

క॥ విరహహత్తులచరితం । బొననకాదనగ నేరికగు వన్తనమిం ।
దువదగిలె మిత్రవత్సల । తనుదగ దీర్పంగబాధ్య తనుబూనవలెన్ ॥

చ॥ అనియిట్లు ప్రార్థించిన స్వకలోద్భవ హేతుచేత
సుండగు నమృహానీయుని వనోభీష్టంబు పరోపకారబుద్ధిని నెరవే
ర్పవలంచి యుదధితరంగ వ్యాయంబున గర్వంబును పరిబ్రహ్మంబు
గా బావించు నస్త్యదంతరంగ నిశ్చయంబువీడక శృంగార రసప్రదర్శ
నీయగవే స్త్రీధారీయగు పురుషుని చందంబున స్వస్వరూపావస్త్తు

తి వికారతంబారణక పరాశర్యాది ఋషివిరచిత స్త్రుతులంస్త్రుతి కిందెచ్చుకొని యేశదభిమాన దోషంబాపాదంపము నిశ్చయించి రాజవంశప్రదీపికయను నామంబున శ్రీకృష్ణ గుర్వర్చనంబుగ నొనర్పించునని తెల్లనిన.

ప్రశ్న— అయ్య ఈలోకంబునంగల సర్వవర్ణములయందు బ్రహ్మ, క్షత్ర, వైశ్య, శూద్ర చాతుర్వర్ణములు వేదకాస్త్రాదికములయందు ముఖ్యముగా నియమింపబడియుండె నిందుగొల్లలనవారు వైవాలుగు జానులయందే జాతివారు.

ఉత్తరము— యిప్పుడు సివాధీగొల్ల గోపాలాదిక నామంబులు వృత్తి నామంబులుగాని జాతినామంబులుకావు ఎట్లనిన. శ్లోకం॥ గోపీగోపాల గోసంఖ్య గోధు గాభీరవల్లవాః॥ అమరిం॥ గోపాది శబ్దములు అరును గొల్లవానికేర్లు ॥ గః । పాతీఃగోపః గః । పాలయతీతి - గోపాలః - పా । రక్షిణీ - ఆపులరక్షించువాడు । గా - సంపదే - గోసంఖ్యః - చక్షిణీ - క్షాత్రాయాంచాచి - ఆపులవిచారించువాడు - గాఃదోగ్ధీతి - గోధుక్ - హ - పు - మహాప్రభూరణే - ఆపుల పితుకువాడు - అనయంతాత్ - భయంరాతీతి - ఆభీరః - రా - ఆదానే అంతటాభయము గలవాడు - గః - ఆభీః - ఈరయతీతి - ఆభీః - ఈ - రక్షిణీణే అంతట నాపులతోలువాడు బత్స్యైర్వంలు నాతీతి - లవః - స్థైర్యములేనవాడు - గోమహిష్యాదికం వలమానా । సంశ్లేషంతో వాంతగచ్ఛంతీతివా . వల్లవాః వలసంపరిణే - వాగతిగంధనయోః - గోమహిష్యాదుల చుట్టుకొనిపోవువాడు ॥ అని గురువారప్రబోధం ॥ టీక ॥ గోపః । గోపాః । ఆపులనురక్షించువాడు । గోసంఖ్యః । గోపులను విచారించువాడు - గోధుక్ - ఆపులనుపితుకువాడు - ఆభీరః అంతటా భయముగలవాడు । అంతటా నాపులతోలువాడు - వల్లవాః - గోమహిష్యాదులను జుట్టుకొనిపోవువాడు ॥ అనిచెప్పియుండుటచే వృత్తినామంబులని యెరుంగవలయును. జాతినామంబులువలె వృత్తినామంబులు స్థిరంబులుగావు యేతద్బ్రస్తులే జాతివారా చరించినను గొల్లలని చెప్పబడుదురు.

భాగ--వశ--పూ.

గీ॥ గొల్లవారిబ్రతుకు కొరతనవచ్చునే | గొల్లరీతిపాల కుష్మద్రచ్చి
గొల్లలైరిసురలు గొల్లయ్యెవిష్టుండు | చేటులేనిమంచు సిరియుగనిరి॥

తా॥ గొల్లవారియొక్క జీవనము తక్కువగా నెంచకూడదని
యు, గొల్లరీతిగా పాలసంప్రముతరచి, విష్ణుదేవుడును సురలును అ
మృతవిభవమును బడసిరినియు చెప్పియుండుటచే సముద్రమునకు
టచే సురలకు విష్ణుదేవునకు వృత్తినామమగు గొల్లలపబడిరిని తెలియ
వలెను. ఇదియునుగాక ఈలోకంబున నేజాతివాడైనను వర్తకముచే
యుచుండున వర్తకులనియు వడంగము, కమ్మరము, అగనాల కాసీ
పనులచే జీవించువా రేజాతివాడైనను వడ్డిరి, కమ్మరి, అగనాలి,
కాసీ, బత్తులనే వృత్తినామములు ప్రశస్తిముగా వాడుచుండుట మ
నకెల్లరకు విశేషమయ్యెయ్యుచున్నది. కావున గొల్ల, గోపాలాదిక నా
మములనట్లుగా భావింపవలయును.

గొల్లశబ్దంబువశు.

అంధ్రభాషార్థము.— స. ఏగిలి రాగజెలుగు నుచ్చిష్ఠం
బు గోపాలకుండోష్ఠ గొల్లవాడు | గొల్లచక్రీరారి పసులకావరియ
నంగ జెలగుచుండు | గోమహిష్యాకుల నామముననిత్రొక్రి తొ
డుకుపసరము నానడసగోకు | లంఘ్యునంద యుగిలారమ్మ నాగా
శీతముపట్టు పెంటనాదగుచుండు | నెద్దంగిగు వృషభాఖ్య యెసగు
చుండు | వెలయుగంగి నాదేవ వృషభసంజ్ఞ | బసవడాబోతనంగ
గోపతిదవర్షు | భూమిరసంగ శ్రీచూర్మ గూర్తింగ ॥

తాత్పర్య గోపాలశబ్దంబువశు అంధ్రాంబు గొల్లవాడు, గొల్ల
డు, కిలారి, గొల్ల, కీలారి, పసులగావరి, అనిజెల్లుచుండును.

భాగ--వశ--పూ.

శా॥ ఏత్యాశ్రీ మనుజేంద్రచేలములు నీకీబాడి యేమిరిలుం | గ
ట్టిబోలుచురేపయో ఘృతదధి గాగ్రంబులన్మమన్తులై | యిట్లాశం
జనగాక గొల్లరకు మీక్కిల్లావ నొరొడెడిన్ | గట్టాశ్రీము గోలు
పోయెను జమీ కంసోద్ధతిబాలకా ॥

క॥ మారాజసముక్తైశ్చ | నేరాజులు వెరతురింతి యెల్లదమేనీ
కీరాజరాజగృహము | నీరాజసమేలగొల్ల యేగుముతలగన్ ॥

క॥ ఏతేంచిచూచిచెలగుచు | నేతులుబెరుగులను పాలనీన్లువె
న్నన్ | బ్రీతివసంతముూసిరి | యాతురులై సరసభాష లాడుచుగొ
ల్లల్ ॥

ఉ॥ బల్లికునన్న భీష్మజనపాలకుమారుని జిన్న జేసినా | చెల్లెలిరు
క్మిణిన్ గొనుచు జక్కనిక్కపు బంటువ్రాలెనీ | గొల్లపవ్రాయెడిన్
రథము గూడగదోలుము తేజితోల్లస | దృష్టపరంపరన్ మదము బా
పెద జూపెద నావ్రతాపమున్ ॥

క॥ గురుదేవహీనుబాలుని | గిరిభూజ ప్రముఖవాసు గృష్ఠుససీశు
న్ | బరిమాణశీలకులగుణ | విరహితుడే పట్టియింగ్రువిడిచిరిగొల్లల్ ॥

క॥ అప్పుడుదెప్పరమగునా | చప్పుడు హృదయములజొచ్చి సం
దశిపెట్టన్ | ముప్పరిగొని పడిరెరుకలు | దప్పిధరణి గొల్లలెల్ల తల్ల
డపడగన్ ॥

క॥ జూపెరములేకయప్పుడు | గ్రేవులతో గొల్లనుతుల గృష్ఠునిద
రలన్ | గీప్పెన్ మ్రుంగెదనని | పాపపురక్కనుడు నేలబడియుండె
నృపా ॥

గీ॥ ఘోరదనుజనేల గూల్చి పర్వతగుహ | వాతనున్నరాయి
వ్రయ్యదన్ని | గుహజరించుచున్న గోపాలకులగొంచు | బల్లిమండు
గొల్లపవైకరిగ ॥

మ॥ వల్లవబాలురన్ నగరివాకిటికిన్ వెడలంగదొబ్బిడి | గొ
ల్లలముట్టికోల్లొనుచు కూరునినందుని గట్టడుప్పికి | దెల్లముగాగ

నేను మనుదేవునిజంపుదుతండ్రిగానువీ ! జెల్లవిధంబులంబరుల కిప్పుడు
కావకు దుగ్గినీనునికా !

క॥ నాపేరును నాచిహ్నము । లేవునధరియించితికిగదిది పంతు
మెయిం । తేహముదివరికించితః నేపంతుమెయిండు గొల్లజేముటనైనా

జైమినీభారతము—ర్య.

శా॥ తెల్లనివల్లనామములు తీగెలనెట్టిములుం బదంబులం బెల్లగ
జెప్పలు నైపుల బిరచ్చములుం మొలనున్నకొత్త కరి । బట్టును వన్నెగా
జెరుగు పాలును నేతులువీకవంకకా । వల్లధరించి శౌరిగనవచ్చిరికిం
దరు గొల్లలర్థితోన్ ॥

భారతం—అను.

గీ॥ కాలగేలగొల్ల కపిలదండించిన । నరకవాసమునకు నరుగవల
యు । భూరినీరుతెప్ప యాచసియగ్గోవు । నత్కరింపెనుగతి పంభవించు॥

ఇట్లుభాగవతాదులయందు యాదవ వంశస్థులయిన కీర్తికృష్ణా
దులను గొల్ల, గోపాలక వృత్తి నామంబుల వాడుటలు ప్రసిద్ధంబులై
యున్నవి.

మరిన్ని.

హరివంశము 7 ఆశ్వా.

సీ॥ జలముపైభూమియు నిలమీదమనుజులు మనుజులపైమేను
మండలంబు । మేముమండలముపై మిహిరుండుదేవ లోకంబననుష్టు
నాకంబునాక । మేలుటకైన దివికేంద్రత్వమిచ్చి నన్నీవుప్రతిష్ఠించి తీ
శ్వరుడవు । నాగలోకముమీద నలినజులోకమా లోకంబుమీద గో
లోకమమయ । నట్టిగోలోక మేలువారై నవోవు । అనఘగోవర్ధనాద్రీం

ద్ర) మశ్రమమున । నత్తియత్తీయనంతరి నీవుగాచు । టాత్మగని
యంతయును మోడమతోయిల్లు ॥

వ॥ ఆగోవులు పితామహ సహితైయుండి భవద్దొరవం బ
భీనందించుటకు నన్ను నిటబుత్తెంచిదేనును నామీదతప్పు నిన్ను దెల
సుట ముఖ్యకార్యంబుగా జనుదెంచితి.

మరియొక పదనములో॥ కొంతభాగముగోవులు నిన్ను గురించి
తారాశినయవిగా జెప్పుమనిన భూటలు కొన్నిగలవా కర్ణింపుము.

సీ॥ పితుకుటదున్నట పరుగుటలోనుగ గలుగునానావిధ కర్మము
లకు । నాత్మీయ సంతతులగువారినందర బనిచిలోకైక సంభరణమే
ము । గావించుకతమున కమలాననాథులు మమ్ము బాటింతుకు మా
కునెడరు । పుట్టినచోచక్క జెట్టితిగ్రమ్మన గోరప్రాణమడైన గురుడ
వీవు । రిత్తయువచారములు యాచరించుచువు । కన్మదీయకులన్నా
మి యగుటకర్థి । జేయజనాజ్ఞచే యభిషేక్తుగాను । నర్పబుత్తెంచి
తిని జగన్నామ్యచరిత॥

గీ॥ అమరకోటికి నిండ్రుండనైనయట్టి నీవుగోవులకిండ్రుండ విది
మొదలుగ గోకులంబున నెట్టెనుటంటిగాన నామగోవిందనామ వి
భ్యాతిగనుము ॥

యూపద్యములకన్నటిక ముఖ్యలాత్పర్యము.

పూర్వము శ్రీకృష్ణుడు గోవర్ధనపర్వతమెత్తి గోవులపాలంబు
జేసి యింద్రుని పరాభవించుటచే స్వామినిగూర్చి దేవేంద్రుడు పలికి
నమాటలేమనగా-జలముపై భూమియునందు మనుష్యులపైన మేఘు
మండలంబు మేఘమండలంబుపై సోముండాపైని స్వర్గం బందుమీ

దసత్యలోకం బాపై గోలోకంబున్నదనియు నట్టిలోకపాలకులు గో పాలకులనియు నీవుగోవర్ధనగిరియెత్తి ఆత్మీయసంతతి అనగా నీవంశ స్థులగు గోపకులయొక్క గోవులయొక్క సంతతిని రక్షించుట కాత్మ యందలరి యగ్గోలోకంబునంగల గోవులు బ్రహ్మలోగలసి భవద్గౌరవం బభినందించుటకై యింద్రుడనైన నన్నుబుచ్చెంచిన నిన్ను దెలి యుట కార్యంబుగా జనుదెంచితియని వక్కాణించి తననుబుచ్చెంచు కాలంబున గోవులు శ్రీకృష్ణునితో తమపలుకులుగా పలుకుమనినవిధ ము. పితృకుటయు, పెరుగుటయు, దున్నుటయు, మొదలుగాగల కర్మల కాత్మీయసంతతిచే గోలోకమును భరింపబడుటవలన మమ్ము బ్రహ్మాదులు గౌరవింపుదురట్టి మాకు నెడరుపుట్టినప్పుడు రక్షించితి విగాన మాకుదైవంబ వీవగుటచే నస్మత్కులస్వామి వగుటకు నిన్ను నభిషిక్తుజేయుటకై బ్రహ్మయొక్క యాజ్ఞతో నింద్రుబుచ్చెంచితిమ నిచ్చెప్పి యాప్రకార మభిషిక్తుంజేయుట గలిగి నాటంగోలె గోవిందు డను నామంబు ప్రశస్తంబాయెనని చెప్పియున్నది.

మరిన్ని.

అమరం ౪13 శ్లోకం॥ గోమహిష్యాదికం యాదవంధనం ॥ గో వులు యదువంశీయుల ధనమని చెప్పియున్నది.

యిందుచే యదువంశక్షత్రియులకు గోపాలక గొల్లవృత్తి నా మంబులు క్రమేణ స్థిరీకరింపబడినవి.

ప్రశ్న— యిప్పుడు మీరుకనవరచిన దృష్టాంతరచద్యముల యందు గొల్ల, గోపాలాదికశబ్దములు వృత్తినామములుగానే వాడ బడియున్నవి గాని కొన్నిచోటుల నిందాగ్నముగు నీచవాచకముగా వాడుటకు కారణమేమి.

ఉ!— గురుబాలప్రబోధిక 462 శ్లోకం.

గోపోగ్రామేషు భూరిషు || అనేకగ్రామములయం దధికార
ముగలవాడు గోవుడనంబడును || గాం - భూమింపాతీతి - గోపః ||
పా - రక్షణే - భూమినిపాలించువాడు.

[వానార్ధరత్నమాల.]

శ్లో॥ గాః - క్రతౌవృషభే చంద్రే-వాగ్భూ-దిగ్ధే సుషిష్ఠియాన్ ద్వ
యోస్తురస్మి దృగ్భాణస్వగః వజ్రాంబుగోమను || గో - పుం - ఇ
ది - యజ్ఞముచకును - వృషభముచకును | చంద్రునకును | వాగ్భూ-
నకును - నేత్రముచకును - బాణముచకు - భూమికిని - దిక్కుచకును -
స్వర్గముచకును - గోవుచకును - బేరైనపుడు - స్త్రీ - కిరణముచకును-
రోమముచకును చెల్లును.

గోపాలశబ్దంబు బ్రహ్మాయందును, నిష్ణాపుచందును, శివునియం
దును, యింద్రునియందును, రాజాయందును వర్తించును. తచ్ఛబ్దం
బుత్తమవాచకంబుగా విస్తరిల్ల వైచ్యంబెట్లగును. నీచమయినయెడ
ల గోపాలకత్వేనవచ్చిన నామంబగుటచేత ద్వ్యుత్తిగలవారిందను నీ
చులెకావలయును అట్లాప్పకొనిన.

భాగ--దశ--పూ.

గీ॥ గొల్లవారిబ్రాహ్మణు కొంతవచ్చునె | గొల్లగీలిపాల కుప్పవచ్చి
గొల్లలైరిసురలు గొల్లయ్యెవిష్ణుండు చేతులేనిమందు సిగ్గుగలిగి ||

పాలుచిలుకుటయొక్క నృత్తిచే శ్రీవిష్ణువును, సురలును గొ
ల్లలనిచెప్పబడుటచే యావిష్ణువు నాధియందున్నవించిన బ్రహ్మయు
ను, బ్రహ్మయొక్కముఖమందు భుజములయందును, నూరుపులందు

ను, పాదములందును యదృష్టించిన చాతుర్వర్ణములును గొల్లలేకదా. గాకగోపశబ్దంబుచే త్రిమూర్తులును దేవేంద్రుడాదిగాగల దేవతలును గొల్లలై యున్నప్పుడు అందరిని నీచులుగా భావింపవలసివచ్చును. కావున తిమసుతాము నిందించుకొని వెట్టలెండైనగలరా యిదియును గాకగొల్లశబ్దంబు గోపాలనంబున వచ్చుటంజేసి గోవులు నీచంబునైన నగదా తత్పాలకుల వృత్తినామంబు నీచబగు నాగోవులయందునీచ త్వంబంగీకరించిన గోబ్రాహ్మణైకత్వమును బట్టి బ్రాహ్మణులు నీచులుకావలెను నందుకొప్పుకొనిన బ్రాహ్మణాధీనముగు చాతుర్వేదంబులును గోవులును తుల్యత్వమువహించుటచే వేదములు నీచములు కావలెను. అందుకొడంబడిన దధర్మంబులగు యజ్ఞాదులును నీచంబులగు నట్లయిన తత్ఫలానుభూతంబులగు స్వగ్రాహవర్ణంబులును తన్నివాసులగు దేవతులును తిన్నీయోగాధిపతులగు శ్రీమూర్తులును నీచులు కాలయెను. అట్లగీడించి వేదవిహ్యులను దేవమూషకులనబడుదురు. అట్టివానికి వర్ణా శ్రమాచారాది ధర్మంబులులేవు గవున నట్లనరాదు. ఈవ చరితములు కొన్నిచోటుల దూష్కములుగా నుగ్గరించుటకు కారణంజేయున గోపాలనామైతిగల క్షత్రియులగు శ్రీకృష్ణాదులను భూపాలనావృత్తిగల ప్రతిపక్షవాదులగు క్షత్రియుల అధికారవ్యత్యస్తములచే తిరస్కరించి పరికినవాక్యంబులుగాని మరియొకటికాదు ప్రశ్న. — యిప్పుడు సామాన్యముగా లోకమునందు వృత్తినామంబులచే వాడబడుగొల్లలను వారెవరియులు.

జి:—మరదిగినవారు రాజులుగా నెరుంగవలయును.

ప్రశ్న:—దేవేంద్రునికాదిగాని । నీచముదాజే యట్టి వ్యర్థముగ న్నికొడుకైనగాని । హనులుగలవాడే రాజుగదరా నుమితి ॥

భాగవతం—ద్వితీయోపాసం.

క॥ బలవంతుడైనవాడె । కులహీనుండైన దొడ్డుగుణవంతుడగున్ ।
గలిమియు బలిమియు గలిగిన । నిలలోపల రాజతండె యేషనవచ్చున్॥

భార—అది—వస్తా.

క॥ కులముగలవాడు శౌర్యము । గలవాడును సధిక సేనగలవాడు
నుభూ । తలమున రాజును నామము । విలసిల్లగ దాల్చి మూనువిధ
ముల శేర్చిన్ ॥

మీరు చెప్పిన రాజు లీమూనువిధములలో నేడధమగు రా
జులు.

ఉ॥— నేను చెప్పిన రాజులు వేదవాస్త్రపురాణాదులయందు
వివరింపబడిన ప్రధానవంశంబులగు బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య, శూద్ర
జాతంబులలో రెండవదియగు క్షత్రియజాతిగాని వేరువిధముకాదు.
అదియెట్టియనిన క్షత్రియులలో సూర్యవంశమనియు, చంద్రవంశమని
యు ద్వివిధము. అందుగొల్ల, గోపాలాదివృత్తి నామంబులచే నా
మాన్యముగా వాడబడువారు చంద్రవంశపు రాజులుగాని మరియొక
జాతివారుకారు. యీక్షత్రియజాతికి మూలపురుషుడు చంద్రుడగు
టవలన చంద్రుడు రాజగుటచే యీచంద్రవంశ సంజాతులందరును
రాజులని చెప్పవచ్చును. యిది కులనామంబుగాని వృత్తిరామముగాదు.
మూలపురుషుడగు చంద్రునకు బుధుడను, బుధునకు పూరుషును
పూరుషకు నాయువు, నాయువునకు సహుషుడను, సహుషుకి యయ
తియీదిగాగల నాయువురు కొడుకులును నందుయితోక యదువు
మొదలుగాగల యైదుగురు కొడుకులున్నవని రామదవంశసంజా
తులగు రాజులు యాదపురినియు, యదువు రెండవకొడుకగు సహ

స్రజిత్రనువాని వంశజుడైన కార్తవీర్యార్జునుని కుమారుడైన, వధువు
నికు వృక్షదును, యితనికి నూరువురు కొడుకులు గలరందు శ్రేష్ఠుడు
వృష్టియనువాడు కీర్తినియుండై యితనిపేర వంశంబు వృద్ధిపొందుటచే
వృష్ణులనియును, వాష్ణేకయులనియును, యాదవులనియును, వాడంబడిరి
యదువంశోద్భవుండగు భోజుడనువానిపేర వంశంబువర్ధిల్లి యీవంశ
మువారందరు భోజులనంబరగిరి. సూర్యవంశ తత్రయులయందు
బ్రహ్మకువంశమనియు, రఘువంశమనియు మొదలైన నావములెట్లు
వచ్చెనో అట్లనే యదువృష్టి బోజాంధకాది నామంబులు గలిగినవి.
గోవుల పాలించుటచే గోపాలకులనియు, గొల్లలనియు, వృత్తివామ
ము కలిగినది గావున వీరలు త్రవత్త్రయలుగా నెరుంగవలయును.

యందుకు ప్రమాణములు.

భాగ— నవమస్కంధమందు చంద్రవంశ తత్రయిలుని స్ప
ష్టముగా తెలియపరుపబడియె యున్నది. గ్రంథవిస్తారభీతిచే నిక్క
డంతగా వివరింపబడదు.

భాగ—నవ—లో.

గీ॥ చంద్రగౌరవమున చంద్రవంశమునందు । జంద్రక్షీర్తులతోడల
జనిశ్శమై । యట్టిపుణ్యమహులైన రారాజులనింక వినుము మానవే
త్రవందా ॥

భాగ -దశ--పు.

క॥ తెలిపితివి సోపసూక్ష్మల । కలనిస్తారంబు వారికలము ధరి
న్రీ । కులనడవల్లును వింటిమి కలరూపములెల్ల మాకుగడువెగగు
లుగన్ ॥

క॥ ద్విజరాజ వంశవర్మలు । ద్విజరాజముఖాంబునోపదిష్ఠ శ్రతు
తై ద్విజరాజత్వము నొందిరి । ద్విజరాజాదిక జనంబు దీవింపంగన్॥

తా|| చంద్రవంశక్షత్రియ శ్రేష్ఠులగు బలరామకృష్ణులు బ్రాహ్మణులచే నుపదేశింపబడి అనిగా నుపనయనులై బ్రహ్మశిష్యమును పొందిరనియు భూసురులచే దీసింపబడినారినియు పరశువ్రహ్మారాజునకు తులవారు చెప్పినట్లును.

భాగ—హరివంశం 5 ఆశ్వా.

గీ|| క్షత్రియుడనేను యమవంశసంభవుండ । దుష్టమగ్ధనసుజనసంతోషణముల । యందుజాలెడువాడ ఫాలాక్షుగాన । నరుగుచున్నాడ కైలాస గిరికినిపుడు ॥

తాత్ప|| యమవంశమును జనియించిన క్షత్రియుకనియు, దుష్టశిక్షా స్వీకరిపాలనయందు నొకపెడువాడననియు, శివునిజూచుటకై కైలాసమునకు పోవుచున్నాననియు, ఘంటాకర్ణుడను వానితో కీర్తికృష్ణుడు పలికినట్లునూ.

భాగ—౪.

సీ|| భోజవంశమువారు రాజులై యుండంగ యాదవ్రత కింకరులై చరింతు । రట్టియన్వయమున బుట్టయుగదుబాలు మాలితిసేకంబు బాలిశుండు । గలడయెవ్వకుబుత్తు బొలియించియూత్పన్ను డెక్కటిద్రావ్య మెల్లదాన । కొనితిత్తపట్టంబు ననుబూన్పునలెని పెచ్చెమన న్నపిండంబుగుడిచె దళట! యెట్లుగా పెద్దవాడనై తేజబ్రతుకు! సిగ్గుచి నభోగమెల్ల దుచించెను । హరికిబంబువుగాకనీ వవనిపతితె । యిట్టి రాజ ధర్మధ్వంసినేనుపైప ॥

తా|| కీర్తికృష్ణునిపై జరాసంధుడు యుద్ధమునకు వచ్చినపుడు కృష్ణుణకు సహాయమైన యుగ్రసేనునిగూర్చి జరాసంధు డాడేపించుటలో

భోజవంశమువారు రాజ్యమునుండగ యావపులు దానులై వరిం
చిరనియు అట్టిభోజవంశమునందు బుట్టి రాజధర్మమును జెరచి హరి
కిలోబడిన నీవు రాజవేనాయని యాక్షేపించినట్లు చెప్పియుండుటచే
భోజవంశమువారును తీర్తియులని యెరుంగవలయును.

భార-హరి-ఉత్త ॥ 7 ఆ.

చ॥ మనుజులయందు స్థలితమానన మగులు రాజవంశసం జని
తులువీరు హైహయలు శైబ్యులు నైన్యులు రాఘవాన్వయుల్ ।
జనకులు నైషధుల్భరత సంభవులాదిగ గాసికోనలా ద్యనుపమ దేశ
రాజ్యవిధ వాదిక సాఖ్య కళావిజృంభితుల్ ॥

అనిచిత్రరేఖ యుషాకన్యకతో చంద్రసూర్యవంశ తీర్తియు
లను కనుపర్చినట్లును ॥

భాగ-౨-ఉ.

మ॥ ద్విజశిశ్రూషయు సూన్యత్రవతము సద్వృత్తిన్భజాగర్వము।
న్విజయాతోపము చాపనైపుణియు ధీవిస్ఫూర్తి సత్కీర్తులీ । రజ
నీనాథకు లప్రదీపకుల బారంజూప పద్మాక్షిధ । ర్మజభీమాజ్ఞాన
మాద్రినందనుల సంగ్రామైక పారీణుల్ ॥

తా॥ రజనీనాథకుల ప్రదీపకులనుచో చంద్రవంశ తీర్తియులు
పాండవులని దెలియవలెను. యీవంశము పూరునికొడుకులలో వి
జయదను వానిశాఖా సంబంధముగలచే పాండవులు దుర్యోధనా
థులు చంద్రవంశతీర్తియులని యెరుంగునది.

భార-విరా- 5 ఆశ్వా.

గీ॥ విమలవంశంబునను పుణ్యస్మృతమునను । వరలునీతనిరక్తంబు

వసుమతీశ । ధరణిపై నెన్ని బిందువుల్ దొరుగ । నన్ని వన్నములుగలుగునిదనావర్ష భయము॥

వ॥ ఉత్తమ ద్విజశోణిత పాతంజ్ఞును గీడని యును.

తా॥ విరాట్ ప్రాచీతి పాదికె ధర్మరాజునకుతగిలి రక్తబిందువువెల్లినప్పడు ఇట్లు ద్రౌపదిపలికిరట్లును ఇందునబట్టి యుత్తమక్షత్రియులనగా ప్రథమక్షత్రియులుగా నెరుంగవలయును. అనగా రాజ్యమేలుటచే రాజులనబడువారు కారనియు జన్మమందే ద్విజత్వముకలదనియు నెరుంగవలయును.

భార—సభా.

క॥ స్నాతకులు పుణ్యకర్మస । నాతనులరబరగు బ్రాహ్మణక్షత్రియవి । జ్ఞాతులయందును క్షత్రియ । జాతిస్నాతకులమేము జాచినుతనినీ ॥

అనియును.

వ॥ ద్వారంబుర మిత్రనివాసంబును సద్ద్వారంబుర సమిత్రవాసంబును జొచ్చుట బాహువీర్య సంపన్నులయిర క్షత్రియులకు కర్తవ్యయంబులనియును శ్రీకృష్ణుడు బ్రహ్మక్షత్ర్య వైశ్యజాతులయందు క్షత్రియజాతివారమని భీమాదుల సంబంధించుక పలికినట్లును ॥

భార—సభా.

క॥ సురమునివరులకు వసుధా । మరులకుభక్తుడను సుత్తమక్షత్రికులాచరితుడనేనన సవనీ । ధరుడమ్మగ ధేవ్యునకు దానిట్లనియె ॥

తా॥ దేవతులకును, తాపసులకును, బ్రాహ్మణులకును, భక్తుడనని

యో నామమక్షత్రియధననియు జరాసంధుడు శ్రీకృష్ణునితో బలికి
 న్లును ఇట్లునే ప్రమాణంబులుగల చంద్రవంశ క్షత్రియులకు రాజ
 నామంబు కలనామంతై యున్నది.

ఇదియునుంగాక.

అమరం—గురుబాలప్రబోధిని ౪౫౬.

శ్లో॥ మూర్ధాభిషిక్తో రాజన్యో - బాహుజక్షత్రియో విరాట్ ॥
 టీక॥ రాజ్యారోహణకాలే మూర్ధ్ని అభిషిక్తో - మూర్ధాభిషిక్తః ॥ పృ
 థమక్షత్రియః॥ తత్ప్రభవతయా - అనభిషిక్తా - ఆపి - మూర్ధాభిషిక్తా
 భ్యః । యథాబ్రహ్మ బాహుజస్య - వంశ్యాబాహు జాస్తద్ధైవేతి
 శ్లేయం ॥ రాజ్యమునకు పట్టముగట్టినప్పుడు శిరస్సున నభిషేకము జే
 యబడు పట్టధర్మము. మూర్ధాభిషిక్తుడు ॥ ఇది ఆవంశమునందు
 బుట్టిన మూర్ధాభిషిక్తుడుగాని క్షత్రియమాత్రునియందును వతిం
 చును. ఏప్రకారముగ బ్రహ్మ బాహుజుని వంశమందు బుట్టిన బా
 హుజులనబడుదురో అలాగునని తెలియదగినది.

రాజ్యః క్షత్రియస్యపత్యంపుమా రాజన్యః । జనీప్రాదుర్భా
 వే-రాజయోక్త-అపత్యము రాజన్యడు ॥౧॥ బ్రాహ్మః బాహుజ్వి
 జాతః బాహుజః । బ్రహ్మయోక్త-బాహువులయందు పుట్టినవా
 డు ॥౩॥ క్షత్రత్రాయతేక్షత్రః । తస్యాపత్యం క్షత్రియః । క్షతమువల
 న రక్షించువాడుగనుక క్షత్రుడురాజ । వానిఅపత్యముగనుక క్షత్రి
 యుడు ॥ ॥ విరాజతేవిరాట్ । జ - పు - రాజ్యదీప్తా - విశేషము
 గా ప్రకాశించువాడు ॥౫॥

ఈవంశమునకు మూలపురుషుడు చంద్రుడవుటవలన చంద్రు

నకు విరాజితవిరాట్ || జ. పు. రాట్. రాజ్య. దీప్తా. విశేషము
ప్రకాశించువాడు గనుక సాధకనామ మప్రబుదేతను; శ్లో || రాజ
స్యకంచన్యపతి క్షత్రియాః శాంగణేక్రమాత్ || రాజకరాజస్య శబ్దములు
వరుసగా ప్రబలనేవేడు రాజులసామూహమునకును క్షత్రియజాతి
మాత్రము వారి సమూహమునకును వేర్లు || రాజ్యం సమూహావారా
జకం || రాజులయొక్క సమూహమని || గురుబాలప్రబోధిక ||

అమరం || శ్లో || ద్విజరాజశ్శశధరోనక్షత్రే శక్షపాకరః || ద్వి
జానాం బ్రాహ్మణానాం ద్విజరాజః || అని గురుబా ||

క్షత్రియులకు బ్రాహ్మణరక్షణ పరమధర్మమప్రబుదే ద్విజరా
జని సాధకనామము చంద్రునకు గలిగినది కాబట్టి యీవంశజులకు
రాజనామమును క్షత్రియనామమున్న మూర్ధాభిక్తుడైనను కాకపో
యినను కలిగియున్నది. మూర్ధాభిషిక్తుడు కానట్టి శ్రీకృష్ణుడు
ఘంటాసురునితోటి జరాసంధునితోటి తాను క్షత్రియుడని చెప్పి
యుండుటయే గాక ధర్మరాజుచేయు రాజసూయయాగమందు సుత్ర
మక్షత్రియుడనియు సర్వజ్ఞమూర్తియనియు నెంచి యఖిలరాజమం
డలిలో అగ్రపూజ ధర్మరాజువలన పొందె గావున నీవంశోద్భవులం
దరు రాజులుగా నెరుంగుము.

చంద్రవంశవివరణము || మత్స్యపురాణము. ౨౩ అధ్యాయము ||

చంద్రవంశ క్షత్రియకులమునకు మూలపురుషుడగు చంద్రున
కులశ్రేష్ఠునిది యిరువదేడుగురుభార్యలుగాక లచ్చి, శినివాళి, ద్యుతి,
తుష్టి, ప్రభ, కుహు, కీర్తి, వసువు, ధృత, అనుతోమ్మండుగురు, చంద్రు
నివరించిరి వారిపతులగు సీరజేక్షులు మొదలగువారు చంద్రునికలుషిం

చి యుద్ధముజేసి జయింపలేదై రి. పిమ్మట బృహస్పతి భార్యను నపహరించి యామెయందు బుధునిగనియె నతనికి ఇలయందు పురూరపుండుగలిగె, యితను చక్రవర్తి, ఇతనికి శాపవశంబున నూర్వశి భార్యయయ్యె. వీరిరువురకు ఆయువు మొదలగు నెనమండ్యసుతులుగలిగిరి. యందు ఆయువునకు నహుషుడు, వృద్ధశర్మి, రు, రనుకు, విపాప్ర అను నైదుగురు పుత్రులుగలిగి అందు రిజయనువాడు నూర్వశిపుత్రులంబడి తపఃప్రభావుండై దేవదానవ యుద్ధమందు దేవేంద్రుని సురప్రాధికృతుండై యనురుల జయించిన యింద్రుడు తనకు పుత్రుప్రాముఖ్యముగా నటించుటచే నంతసించి తన రాజ్యమంతయు దేవేంద్రునకిచ్చి తపోవనికేగె. రజి కొడుకులు నూర్వశి తన తండ్రుని రాజ్య మింద్రుడేటట నహింపక పోరి ఇంద్రపదవియు యజ్ఞభాగములునహగొనిరి. పిమ్మట బృహస్పతిమాయచే ఇంద్రుడు వారలనొడిచి అంతయువహించె॥

యయాతిచరిత్రము.

ఆయువు జ్యేష్ఠపుత్రుడగు నహుషునకు యతి, యయాతి, సంయాతి, ఉద్భవుడు, పాంచి, సయాతి, మేఘసంయాతి, అన నేడుగురు సుతులుగలిగిరి.

మత్స్యపురాణం॥ ౨౫--౫౦ శ్లో॥

యతిర్యయాతినంయాతి రుద్భవః పాశ్చిరేవచ । యాతిన ర్మేఘసంయాతి స్సపైతేవంశవర్ధనాః॥ యతియనుజ్యేష్ఠుడు వైఖానసయోగియై బాల్యంబునచనియె. రెండవవాడగు యయాతి వృషపర్వుని కూతురగు శర్మిష్ఠయు శుక్రకుని కూతురగు దేవయానయు యిరువురు భార్యలుగనుండి దేవయానియందు యదువు, దుర్వసుడు యిరువురును

శ్రీస్థయందు ద్రుహ్యుడు, అనువు, పూరుడను మువ్వరు. పుత్రులు కలిగిరి ఈదేవయాని బృహస్పతి కుమార్తెయగు జయింతికి శుక్రాచార్యునియందు గలిగిన కూతురు.

యయాతికొక కూతురున్నట్లున్నది. యెట్లనగా అష్టకుడను సత్పురుషుడు స్వర్గమునందుండి యయాతి క్రిందబడునప్పుడు మన్మతామహుడవని యయాతిని అంతరిక్షంబున తనవచన ప్రభావంబున నిలపిరక్షించె॥

యదువు మొదలగువారి వంశవివరము॥

యయాతి కుమారుడగు యదువునకు సహస్రజత్తు మొదలగు అయిదుగురు జనియించిరి. యీయదువంశంబున పండ్రెండవ పురుషుండగు కృతవీర్యునకు కార్తవీర్యార్జునుండు జనించె. ఇతనురావణాదియోధవీరుల పరాభవించినవాడు ॥ ఇతడు సహస్రకరుడు ॥ యిమ్మహాత్మునిచరిత్ర మఖిలపురాణములయందు వాచకయద్యేయున్నది॥

యదువు రెండవకొడుకగు కోష్ఠునిసంతతిని నలువదిరెండవ పురుషుడగు సాత్యతునికి బాగినిడు, భజమానుడు, వృష్టి, యదువు మొదలగు నైదుగురు జనించిరి. అందు భజమానుని సంతతిని అయిదవపురుషునకు దేవకుడు, ఉగ్రసేనుడు అననిరువురు నుతులు గలిగిరి. అందు దేవకునికి దేవకి మొదలగు నేడుగురు కన్యలగనియెను. వారిని శూరునికుమారుడగు వసుదేవుడు పరిగ్రహించె. ఉగ్రసేనునకు కంసాదులుబుట్టిరి. పైభజమానుని వంశములోవాడె కృతివర్మ. సాత్యతుని యేడవ నుతుడగు వృష్టికి అయిదుగురు నుతులు గలిగిరి. అందు కడపటివాడగు శినికి సత్యవంతుడును, నతనికి సాత్యకియు, వృష్టిమూడవ

కొడుకునకు ప్రసేనుడు, సత్రాజిత్తు ఇరువురు పుత్రులు గలిగిరి. యీ సత్రాజిత్తుయే శమంతకేమణిని నపహరించెనని శ్రీకృష్ణునిపైసంద మోపినవాడు. ఇతడే సత్యభామ తండ్రి. పైశరూరునకు వసుదేవాది పుత్రదశకంబును శ్రుతకీర్తి. పృథ, శ్రుతవ్రతాది పుత్రికాసంచకంబు నుకలిగె. అందు వసుదేవుని ప్రథమభార్యయగు రోహిణికి బలరా మును దేవకికి కృష్ణసుఖద్రులును కలిగిరి. వసుదేవుని సంతాన మనంతము. వసుదేవుని తోబుట్టువులగు శ్రుతకీర్తికి కేకయులును శ్రుతవ్రతకు చైద్యుడును కలిగిరి. పృథను దానితండ్రి స్నేహపం పున కుంతి భోజనకు పాలనకిచ్చియుండగా పృథ కుంతియనంబరగి పాండురాజ మహిషియై ధర్మరాజుడులం గనియె. దేవకిసుతుడగు శ్రీకృష్ణునకు రుక్మిణి, సత్యభామా, జాంబవత్వాది షోడశ సహస్రాం గనలు వెలసిరి. అందు రుక్మిణికి ప్రద్యుమ్నాదులును, జాంబవతి కి సాంబాదులు, యిరీతి కృష్ణభార్యలకెల్లం లక్ష యెనుబదివేల త నయులు జనించిరి. వీరందరికి మూడుకోట్ల నరువదివేవురు సుతు లుజనించిరి. యీయాదవ కులమంతయు నూరున్నెక భేదంబులు గలిగి శ్రీకృష్ణునిచే ప్రఖ్యాతిగాంచె.

మత్స్యపురాణము ॥ ౪౭॥ ఆ॥౨౯॥ శ్లో॥

కులానాం శతమేకంచ యాదవనాం మహాత్మనాం - సర్వ మేతత్కులంయావ ద్విధాతే వైష్ణవేకులే ॥ మత్స్యపురాణం ౨౩ ఆ ధ్యాయముమొదలు ౪౭ ఆధ్యాయమువరకు పైసప్రాశిససంగతు లుకలవు.

దుర్వసు సంతతినివరము.

యయాతి రెండవకుమారుడగు దుర్వసుని సంతతి యేడుతర

ములవరికువర్ధిల్లి తండ్రికాపనిమిత్రంబున నిక్కడనుండి భిన్నంబయ్యె॥ ఇతని వంశంబున యేడ్వనస్త్రీ జారునివంశజును పెద్దయ్యాది దుష్కంతునిగాంచె॥ యయాని మూడవకొడుకును శర్తివ్వ ప్రథమపుత్రుడగు దుహ్యనిసంతతి తొమ్మండుగురు పురుషులపరిచయంతము వృద్ధి నొందె॥ వారెల్ల మేచ్చప్రభువులయిరి. నాలవసుతుడగు ననువుసంతతి యందు నారవతరిపు పురుషునియందు ఉళీనరుడు, తిత్తియుని, అననిరువురు పుత్రులు కలిగిరి. అందు ఉళీనరునిక, శివీముదలగువారుదయించిరి. వారిసంతానం బనంతంబయ్యె॥ తిత్తియునిపరంపరను మూడవపురుషునకు దానవేంద్రుండగు బలిచక్రవర్తి తనవంశంబంత నశించుటచే మనుష్యుడైన బలియనజన్మించి తనపూర్వపుభార్యయగు సుధేష్టంగూడి ప్రసిద్ధిజెంది అంగ, వంగ, సింహక, పుండ్ర, కళింగులన, నేవురబ్రాహ్మణ పుత్రులంబడసె॥ రాజునకు బ్రాహ్మణపుత్రులెట్లుకలిగిరి యనిన॥

దీర్ఘవముని జన్మాదికథ॥

అంగీరసునక, ఉచధ్యుడు, బృహస్పతి, అననిరువురు తనయులుకలరు. అందు ఉచధ్యునకు, మమతయను భార్యవెలయు. ఆమెనుజూచి మరదియగు బృహస్పతి మోహించి బొందంగమకించిననామె మియన్న వీర్యంబున నిప్పుడు గర్భవతివై యున్నదాన. నాగర్భింజమెప్పుడు వేదముచుచ్చరించుచుండును. నివీర్యంబమోఘంబు. యిప్పుడు దానిధరింపవలనుపడదు. యాశిశువుదయించిన పిదప నీయిష్టము వచ్చినట్లు జరుగగలదనియె॥ అనినవినిక బృహస్పతి బలాశాసరమున నామమతనురమించె. తద్గర్భస్థుండుగు బాలుడు బృహస్పతినిజూచి యిట్లు గర్భిణీస్త్రీని బలోగ్ధునిము చేయదగదనిన గురుమకోపించి తనను తిరగొరించిన కతంబున స్థాశిశువును దీర్ఘవముమగను పుట్టం

దుకుగను అపురూపమే. అందుచే యాశిశువు దీర్ఘవస్తుకనుపేర
 బనించి పూర్ణితుడయ్యె. మమతగర్భంబుకుండి గురులికేశముభూమి
 బడి తక్షణంబున యొక శిశువై భరద్వాజ బరంకె. ఆశిశువును
 గురుడును మమతయు నిరాకరించి పూర్ణిచోటన దించిపోయినన
 మమకుష్టు వానింగొని చనిపాలించి. యింద పాకకాని శ్ర
 మంబుననుండెడి సురభిపూత్రుండగు నెకనృపభిము యాశిశువు క
 ర్ధలందినుచుండ దీర్ఘతముడేరిగి దానికొమ్మలు గట్టగొట్ట నీవి
 ట్టినుష్టకృత్యము చేయదగునా నిన్ను విడువనియె. అందున కాను
 ది దీర్ఘతమునింజూచి యిట్లనియె. ఋషిశ్రేష్ఠా నీవు
 నీదుబలిష్ఠుడవగుటచే నేనెల్ల నీడొడు యిదియై ధుంకాక దినరా
 నినదాగ్ధంబుల దినరాదనియు చేయరాని కార్యంబులు చేయరానని
 యును పొందరాని దాని పొందరాదనియు నిబంధనలు జ్ఞానవంతు
 లగు నరులకేకాని జ్ఞానసూన్యులను చతుష్పాదజంతువులునగు మా
 కుకాదనియె. ఇట్లదియాశిన గోధర్మంబు దనమనంబున నిడుకొని
 యానృపభిమును విడచి యూరకుండి కొంతకాలము జరిగిన పిదప
 తనకు కోడలుగాగల శ్రీనిపాండుచుండ యాయమ యామక్షిగుడ్డి
 వాడు యడ్డతనమున చెడ్డపనులు జేయుచుండెగాన విడింపుంచరాదని
 కొయ్యలచే నమర్చిన తెప్పపయి యునిచి గంగానదిని విడిచె. యిట్లు
 లనాదీర్ఘతముడు ప్రవాహమువెంట గొట్టుకొని పోవుచు నయ్యయో
 నేవచ్చెది ననుగావుడని మొరలికుడు నెకగట్టుకేరె. అగట్టు బలిరాజ
 పాలిత పట్టణముగుటను బట్టి బలి దీర్ఘతముని తనమందిరమునకుగొని
 చని బహుకాలము బహుప్రకారంబుల దడిపె. యూబలియను
 రాజు యయాతి మహారాజు నాలవకుమారుడగు అనువు వంశములో
 లిక్కినని సంతానములో మూడవ పురుషునకు దానవచక్రవర్తియ

అంతఃపురముననున్న మహారాజుగారియందు బలియన రాజుగా
జనియించె నాయంధుడగు దీప్తితమును బలింజూచి నీ యాదరణకు
మోసమందితి గోరిరదాః సిద్ధుడ జెప్పమన బలి తాభివృద్ధియందు
పూత్రుల నివృత్తియై. అందున కానందించిన బలి తనదత్తియగు ను
ద్దేశము దీప్తితముని గూఢముని యజ్ఞచేరిన నాసుకుమారి యాము
నలివాని పొందుట కిచ్చలేక తనదాసి నాతనియొద్ద కనిచిన నది యాత
నితేజంబున కక్షి, కాంక్షి, అనన్ది, పూత్రులు కలిగిరి. అంత కొర
తకాలమునకు బలి వారిద్దరు చిన్నపాండ్రు తాభివృద్ధికి బుట్టినవాడు
కారనియు దాసియగు శూద్రస్త్రీకి బుట్టినవారనియు దీప్తితమునిచే
నెరింగి మరల నెకనాడలంకరించి సుధేష్ఠును నమ్మునిచాలకనిచె. ఇ
హ్మద్ది వచ్చిన సుధేష్ఠ దిక్కు ముఖంబుజేసి యమ్ముని యిట్లు యె.
నీవు తొలుత ననుదాక ననవ్యాపకతిగాన నిల్చుడు నీనన్ను శ్రీంతు.
నీవు ధని విశ్రీతలనామును నామేనంతయు పూరి దాఃపై మధ్యపురు
బూరి నాకితివే పూత్రలూబాబు గలుగునయె. దా. కామానియు
చేయునది లేక దీప్తితమును చెప్పిన పె గుప్పలేనల నాత వంటికం
టించి యాత మేనెల్ల నాకొం గారి యనవ్యామున సహస్థలూబు నా
కదయ్యె. అందున కాముషి దాఃకిట్లు యె॥ నీవు గుడము నాకనం
దున నీకు గుడములే॥ పూత్రులు కలుగుదును. అన నావనిత మొ
క్కి తమింపుమన నెప్పక తప్పదయె. నిహ్మట దా శరీరమంత యి
తిడదచూచి యపానస్థానంబులేక పోయిననీయ నాస్పర్శచే దివ్యద్రావా
పులగు సుతులు కలుగుదురనియె. సంత సంఘ మియ్యంబున సుధేష్ఠ
యందు బలి, అంగ, వంగ, సింహక, పండ్ల, కళింగులునెపుర జా
హ్మణ పూత్రులంబడసె॥ అంత సురభి దీర్ఘతముః పాలికేతెంచి నీవు
మాగోధన్యంబు ప్రమాణంబుగా నైకొ యని ప్రించితిం గావున బృ

హస్తతి కాపనిమి త్తంబున బాపరూపంబను నీయంధత్వంబుమాపెడ
నని యతని శరీరము నాఘ్రాడించి కాపపాపంబు పీల్చిన నతండు
దివ్యయవ్వవంశుండయ్యె॥ తనయంధత్వమునుబాటి (గోతముడను)
నాఖ్యచే తేజరిల్లి గిరి వజ్రహ్వయమునకు తపముజేయ నరిగె॥ అశనికి
దాసీయందు బుట్టిన కక్షినగా నతనివెంట నగ్గిరికరిగి యందుఘోర
తపముజేసి తనహృదయముబాసి బ్రాహ్మణుండయ్యె॥ కాపున గో
తమువారని (అనగా బ్రాహ్మణుడైన కక్షిని) తన మతునిగాగొనిన
నశనికి గూర్చాండు గౌతములు అనవేళురు మతులు కలిగిరి. యి
కపై నెప్పటిని బలిపుత్రులలో నంగునివంశంబున భారత యుద్ధము
నకు ప్రళిద్ధుడగు కర్ణుడు ముప్పదారవ పురుషుడును, ముప్పచేనవవా
డగు మాతుడను పేరుగలవాడు, కర్ణునకు, వృషసేనుడు కొడుకును,
వృషసేనునకు వృషసేయనువాడును కలిగె. యయాతి నాలవను
తుడగు పూరునిసంతతిని పదునాలవ పురుషుడగు (దుష్కంఠుడు)
యయాతి రెండవకుమారుడగు దుర్విసుని సంతతిలో యేడవస్త్రీ జా
రునివరించిన దుష్కుంఠుడు కలిగె యితడె॥ ఇతడు శకుంతలయను
కాంక్షను యేకాంతంబున పొందిన భరతుండు జనించె. అభరతున
కు పుత్రులు లేక మరున్మోమము అను యాజ్ఞముజేయ మరుత్తులు సం
పాదించి పూర్వము అన్నిభాగ్యను బృహస్పతి పొందినపుడు వెడలిన
వీర్యమువలన బుట్టిన భరద్వాజుని భరతున కొనంగి అనితధమహారా
జునిబరంగి ద్వ్యముష్కాయణులను బ్రాహ్మణులకును, కాలీనులను
క్షత్రియులకును సంధియయ్యె. నీతని వంశజులెల్ల బ్రాహ్మణులది
కారంబును క్షత్వాధికారంబును కలిగి వెలగిరి. యాభరతునకు నే
డఃపురుషుడగు శివితేజేఘ్నలను రాజులను గగ్గళులను బ్రాహ్మణ
లుంగలిగిరి. సంప్రేక్షించినవాడగు హస్తీ తనపేర హస్తీరాపురి

నిర్మించె. యితనికి అజామీఘోష మొనలగు పుత్రులు జనించె. ఆయజామీఘ భార్యలలో కేకిని యను దానికి కణ్యమహాముని జన్మించె. అష్టహాత్మునికి మేఘాతిధి గలిగె. అతని యవ్వజాల్లె కాశ్వాయనుతని బరంగుచు బ్రహ్మక్షత్రియాధి కారంబుల రెంటిం గల్గియుండును. అయ్యజామీఘుని రెండవ భార్యయగు ధూమిని కొడుకు సంతతిలో నిరువదెసిమిదవ వాడగు జయమేజయుడనువాడు సంతతి లేక వేయినవత్సరములు స్థాణుత్వంబు నతపము జేయుచున్న ఉగ్రాయుధుడను సూర్యవంశజుని పుత్రునిగా గొని దాయాదులను దోలి ధర్ముని కృపచే జ్ఞానముబొందె. అజామీఘుని మూడవభార్య సంతతిని ముప్పదితొమ్మిదవ పురుషుండగు కృతుడనువాడు సామవేదము సఠించె॥ అజామీఘుని నాలవసతియగు నీలిని యనుదానికి నీ ఘోషుడు కలిగె. అతని సంతతిని సాలవ వానికి అయిదుగురు పుత్రులు కలిగి అయిదుదేశంబు లేలిరి. వారేలిన దేశములే పాంచాలదేశము లందును. ఆపాంచాలురలో నొక్కొక్కగు ముగ్ధులనకు మాధుగ్యులు పుట్టి యాయవ్వజాతిగు మాధుగ్యులందఱును గాశ్వాయనుల చందంబున బ్రహ్మక్షత్రియాధి కారంబులుగల్గి యుండును॥ ఆముగ్ధులనకు బ్రహ్మిష్ఠియు నతనికి వంధ్యాత్వము నతనికి దివ్రాదాసుడను నుతుడును అహల్యయను కన్యకయును గలిగిరి. అందు దివ్రాదాసునకు మి త్రామితు మైత్రామినుడు అను పుత్రులు జనించిరి. అందు మైత్రామినునకు మైత్రేయుడు కలిగె. ఆయహల్య గౌతముని భార్య మైత్రామినుని గనియె. శతానందునకు సత్యధృతియు నను కొడుకు గలిగె. యాసత్యధృతి యొకనాడు జలమధ్యంబున నొక యచ్చర కన్నెంగని మోహించిన నతని యమోఘవీర్యమువెడలి భూమిపయింబడి యొక పుత్రుడును, నొక పుత్రికయునయ్యె. వీరలే కృపాచార్యు

లు కృపియను శ్రీ" అట్టిచిన్నవాండ్రా కొలన గట్టిననుండ శంత నుండుగని తన పురికిగొనిచని వారింబెంచె॥ అజామీఁగుని ప్రధమ భార్యయగు భూమిని సంతాన తృప్తిలేక తపంబున నజామీఁగుని మెప్పించిన నతండు దానికిఁజ్ఞాత్రుడను పుత్రుని కలుగఁజేసె॥

అజ్ఞాత్రునకు సంవరణమునియు నతనికి కురువును గలిగిరి. ఆ కురువు ప్రయాగాది దేశంబులేలుచు పెద్దతపముఁజేసె గాన సత్తలం కురుజ్ఞాత్రమనబరగె॥ అతని వంశజులే కౌరవులు. ఆకురువుకు నాలనపురుషుడు చైద్యుడును వానికి బృహద్రథుడు యజువు. మొదలగు నేఁగురు సుతులు గల్గిరి. అందు బృహద్రథుని సంతతిని తొమ్మిదవవాడగు బృహద్రథునకు, జరాసంధుడును, యితనికి సహదేవుడును. వీరులు మగధ దేశాధీశులు॥

ఆచైద్యుని అయిదవ సుతుడగు యజుని వంశంబున పదునా లన వాడగు ప్రదీపునకు, దేవాపి, శంతనుడు, బాహ్లికుడు అన ము వ్వురు సుతులు జనించి వారిలో దేవాపి కుష్టురోగముచే మునియై తపంబుకేగె. బాహ్లికునకు, బాహ్లిశ్వరులన నేడుగురు పుత్రులు కలిగిరి. శంతనుడు రాజ్యముబూని యధిక ధార్మికుడై యుండె॥ ఆశంతనుడు గంగను వరించి దాఁయందు భీష్ముఁగాంచె. నాశంతనుడు తుడగు విచిత్ర వీర్యుని భార్యయందు వ్యాసులు ధృతరాష్ట్రుని, పాండుఁ; దాసియందు విదురుఁగాంచె. అందు, ధృతరాష్ట్రునకు నూరుగురు సుతులు గలిగిరి॥

పరిక్షిత్తు కుమారుడగు జనమేజయుడు యాగముజేసి యందు యాజ్ఞావల్క్యుల బ్రహ్మగా నియమించె. అదిజూచి నైశంపాయ నుడు సైరింపక జనమేజయుని మాట చెల్లకుండునట్లును నతనికి యజ్ఞాధికార ముండకుండునట్లును శపించె॥

ప్రశ్న— స్తో॥ బ్రాహ్మణః । బాహుస్థానాః॥ బాహుజః॥
బ్రహ్మ బాహుస్థలయందు బుట్టినవారు ప్రథమ క్షత్రియులు రాజులు అనియును ప్రమాణములుండగా నీచంద్రవంశజు లెట్లగుదురు.

ఉః— ప్రపంచమందు సూర్యవంశ చంద్రవంశ క్షత్రియులఁ
చెప్పబడి యున్నది గాని వీరు గాక బ్రహ్మయొక్క బాహుస్థలయందు జన్మించిన వారిని వారి వంశమును కానము. సూర్యవంశమునకు సూర్యుడును, చంద్రవంశమునకు, చంద్రుడును, మూలము.

వారి జననములు.

భార--హరి--సూర్యజననం.

క॥ తనహృదయేశ్వరుగశ్యపు । ననుకూల ప్రీతిగొలిచి యదితియ
తన పా । వనతేజంబున దాల్చెను । దనయన్జ్వులుగ సహస్రధాము
మహాత్మున్॥

తా॥ కశ్యపప్రజాపతి అదితియందు సూర్యుని గాంచిన ఆది
త్యుడనంబరగె నయి జెప్పి యుండుటచే సూర్యవంశమును క్షత్రియ
వంశము బ్రహ్మయొక్క బాహుస్థలయందు జన్మించు తోచను.

చంద్రుని జననం॥ భాగ--సవ.

సీ॥ ఒకవేయి తలలతోనుండు జగన్నాథు బాహుతమ్మిని బ్రహ్మ
బుట్టె మొదల । నతని గుణంబుల నతని బోలెడు దక్కు డక్షత్రియు సంతో
జాతుడయ్యెనత్రి । కడకంటి చూర్ముల గలువలసంగడి దుదంబుచే
విప్రుల కోపధులకు । సంబుగభములకు నజాపంపున నాధుడై యుం
డి రాజసూయంబుజేసి । మూడు లోకములనుగెల్చి మోదమునను ।

జన బృహస్పతినితి జారజారుమూతిః । దారఃటుసాచ్చి గోఽపోయి
తన్నగురుడు । వేడునందాక నయ్యింతి విడువడయ్యె॥

తా॥ పహస్ర శిరస్సులతో ప్రకాశించు నారాయణమూర్తి
యొక్క నాభికమలమందు బ్రహ్మజంచనయు నతః కి గుణతుల్య
లగు దక్షుడు అత్రియు జంచనయు అత్రియొక్క కడకంటి చూ
డ్కులను జంద్రుడుదయించి విప్రులకు, యోషధులకు, మేఘములకు
బ్రహ్మపంపున నాధుడై యుండి రాజసూయ యాగముజేసి త్రిజగ
విజయం బొనర్చెనయు జెప్పబడి యున్నది. ఇట్టి సూర్యచంద్రు
లెవ్వరు బ్రహ్మ బాహువులయందు బుట్టినట్లు కనుపడదు. బ్రహ్మ
బాహుజులు కారఃన వేదవిరుద్ధం బగుటయెగాక క్షత్రియత్వంబునకు
హోవాటిల్లును. కావున రజోగుణ విశ్వమూర్తియందు రెండవ జా
తియని అన్వించవలయును. మరిన్ని బాహువులచే జీవించు వార
వుటవలన బాహుజులని చెప్పబడియున్న దింతియెకాని మరియొక
టికాదు.

ప్రశ్నః— భగవద్గీత॥ మోక్షసంన్యాసయోగం ౧౮ అధ్యాయం
శ్లో॥ శౌర్యం తేజోధృతిర్దాక్షిణ్యం । యధేచ్ఛావ్యపలాయనం । దాన
మిశ్వర భావశ్చ క్షాత్రంకర్మస్యభావజం॥

తా॥ శూరత్వము, తేజము, ధైర్యము, సామర్థ్యము, యోగము
నందు పారిపోక నుండుట, దానము, ప్రభుత్వము ఇవి క్షత్రియులకు
స్వభావమువలన బుట్టినకర్మలు అని చెప్పి యుండగా సీచంద్రవంశ క్ష
త్రియులు స్వతుల ధర్మంబగు ప్రభుత్వమును విడచి పశుపాలనత్వం
బెంచుకంగీకరించిరి॥

ఉ.— పూర్వయోగమందు దేవాసురయుద్ధంబున మరణించిన

రావ. నులు ద్వాపరయుగమున చంద్రవంశ క్షత్రియులై జనియించి
స్వభూఖండంబుగాకమించి మదించి ధర్మంబుదప్పి దుష్ప్రవర్తనం
బుల లోకంబు బాధించి భూదేవి తిర్రోవభారింబు భరియింపజా
లక బ్రహ్మదేవతలన్ గూడుకొని శ్రీఃస్తుతి వేడిన కరుణించి తమ్ము
భారినివారదాధికము తానును, వేవతులును, యదువంశంబున గ-
జులై జన్మించె. కంసాదమనఁజెప్పి తన్నొకారము జనించి కంసాది
రాక్షసుల దగ్గింబు కాగజాలక రాక్షసవారిత వృత్తులు వదలి స్వ
తులధర్మంబు దప్పినక గోచాలనది బొనర్చిరి॥

ఇందుకు దృష్టాంతంబు లెగ్గడించెద వినుము.

భాగవ-ద-పూ.

సీ॥ రాక్షేంద్ర వినుతొల్లి రాజలాంచనముల వేలసంఖ్యల చైత్య
చెఱుకుదన్ను । నాక్రమించిన భారమాపణాలక ధూమి గొరూపియై
శ్రీలక్ష్మణేరబోయి । కన్నీరు మున్నీరుగా రోదనముజేయ గరుణ భా
వించి కమల భవుడు । ధరిణి నూరడబలికి దాశియు వేల్పులు గద
లిరా విష్ణునిగాననేగి । పురుషసూక్తంబు జదివి యద్భుత సమాధి ।
నుండ నొక మాటవిని వారి జోధ్యవుండు । వినుడు వేల్పులుధరయు
నేనిన్న యట్టి । పలుకు వివరింతునిని ప్రీతిపలికె దెలియు॥

క॥ యాదవకులమున నమరులు । మేదిసై బుట్ట జనుడు మీయం
శములన్ । శ్రీచైతనుడు వసుదేవున కాచరమునబుట్ట భారమంతయు
రావున్॥

భాగ-ద్వితీ.

చ॥ సరకముక ప్రలంబయవన ద్విపముష్టి కమల్లకంప శం । బర

శకువాలపంచజన పౌండ్రక పిప్పలచంతవక్త్ర వానఃఖర సాల్యవత్స
బకనాగ విదూరక రుక్మిణీశిమ | రుద్ధర పృథ్వీశక్ర సముఖ దుష్టని
శాటులద్యంచే వ్రేల్చిడిక॥

యీషద్యమందు కనుపచ్చిన నరకాసురాది రక్షసులను య
దువశమునందు శ్రీకృష్ణుడు జనించి నంహరించి నాడనియు॥

భారతం--అర--౩--౮.

క॥ షీతినంశ స్తవలనగా శతలక్షసహస్రసంఖ్య జనియించి చ
వికాశము దనుజులు తద్బల | తతచే సమరమున సింద్రతనయుడు
చిహ్నం॥

భాగవతము--ద--పూ

సీ॥ ఒకనాడు నారదుండొయ్యన కంసుని యింటికి చనుదెంచి
యేకతమున | మందలొపలనున్న నందాదులును వారి భాగ్యులు శు
త్రులు బాంధవులును | దేవకి మొదలగు తేరవలు వశుదేవుడాది గా
గల వర్యయాదవులును | సురలుగాని నిజంబున నరులుగారని జెప్పి
కంసుండ నీవు రక్కసుడ వనియు | దేవమయుడు చక్రి దేవకీదేవికి |
పుత్రుడై జనించి భూతలంబు | జెయబుట్టినట్టి చెనటి దైత్యులనెల్ల
జంపుననుడు జెప్పి చనియెడివిక॥

క॥ నారదు మాటలు విని పె | ల్లారాటముబొంది యదువు లని
మిషులనియుక | నారాయణ కరిఖడ్గవి | దారితుడగు కాలనేమిదా
నని మరియుక॥

భాగ--ద--పూ.

సీ॥ అవశిశ వినుదొలుడనువాడు వసువులయందు ముఖ్యుడు ధర
యతని భార్య | వారినిద్దరి బ్రహ్మ వసుధపై జన్మించుడంచు బంపినవా

రలతని జూచి । విశ్వేశ్వరుండైన విష్ణుసేవారితి మాకిచ్చితేయు మ
హిజనింతు । మనవుడు నన్ను గా కనియె వేల్పులపెద్ద యాదోబుడి
నందుడై జనించె । ధరయశోదయయ్యె దనుజేంద్రవైరియు । కవలగగ్గు
మాట గారవించి । తల్లిదండ్రులందు దగవారి మున్నించె । సధిక భ
క్తితోడ నలరిరిట్లు॥

పైమూడు పద్యములకు ఒకే తాత్పర్యం.

ఒకకాలమందు నారదుండు కంసునికడ కేతించి రిహస్యము
గా నందాదులను వారి పుత్రమిత్రకళత్రాదులును దేవకి మైదలగు
కోపికలును వసుదేవుడాచి గాగల సమస్తయాదవులు దేవతాంశం
భూతులుగాని నరులుకారనియు దుష్టరాక్షస శిక్షకై దేవకీదేవికి
నారాయణుండు జనియించు ననియును, నీవు కాలనేమియనెడు రా
క్షసుండవనియు వసువులలో పెద్దవాడగు దోబుడను వానిని చంపు
ముఖము భూలోకమున జనించుమనెన నోడు విష్ణుసేవారితి గలి
గిన జనింతునను విధియొడం బడుటచే నతని మాట గారవింప చలం
చి శ్రీవిష్ణువు దోబుడను నందునిచేతను ధరయను నతని భార్యయ
శోదచేతను కృష్ణుడై పోషింపబడెననియు, నారదునిచే దెలిసికొని
చింతించెనని చెప్పియున్నది. గావున యాదవంశ్యులగు తుత్రయూలు
దేవాంశులనియు కంసాదులు రాక్షసాంశులనియు నరుంగునది.

యింకను కంసునిచే యాదవాదులు పిదకెయ్యలై నందుకు.

భాగ--ద--పు.

వ॥ తదనంతరంబ తొల్లి కలవభీష్మ విదేకీయులై కృశియిం
పుచున్న యదు, వృష్టి, భోజ, మర, దశాహా, కుశుర, అంధక,
ప్రముఖులగు సకలజ్ఞాతి సంబంధులరావించి చిత్తంబు లలరిపెత్తెబు
లిచ్చి వారి వారి నివాసములనుండ నిలుమించి సన్నిధిలబున॥

సీ॥ బోజవంశమువారు రాజులై యుండంగ యాదవుల్ కింకరులై చరింతు । రట్టి యన్వయమున బుట్టియు గడు బాటుమానిరి నీకంటె బ్రాలికుండు । గలదె యెవ్వడు బుత్రుబొలియించి యీశ్వస్తుడెక్కటి తద్రాజ్యమెల్లదాన । గొని రత్తపట్టుంబు నినుబూన్పు నతని పెట్టెడ న్ను పిండంబు గుడిచె దకట । యెట్లుగా పెద్దవాడవై లేమి బ్రతుకు । సగ్గరిన బోగమెల్ల రుచించెనీకు । పారిక బంటవుగాక నీవననిపతివె । యిట్టి రాజధర్మధర్మంసి నేను సైప॥

ఇట్లు కంసవధావంతరము శ్రీకృష్ణుడు కంసునిచే రాజ్యవిధవాదులు వదలి పరాయనులైన యదువృష్టి భోజాంధకారి చంద్రవంశ క్షత్రియులను యధాస్థానంబున మంజునియమించి జ్ఞాతి పోషణంబు జేసెననియు కంసుడు రాజ్యముచేయు కాలమున యాదవులు దాసులంబు వర్తించిరి చెప్పి యుండుటచే దుర్మాగులగు కంసాదులచే నుత్తమక్షత్రియులకు కాలవశంబున నట్టి విచేత్యుత్వము రాజ్యవైభవ విధవశ్యము ఘటిల్లుటచేత క్షత్రియులైన వారికి గోపాలనంబు భూపాలనంబు మాడిరి స్వకల ధర్మంబగుటచే రాజధర్మ విరుద్ధవృత్తులకు లోబడక గోపాలనశ్యం బగీకరించిరి.

గోపాలనంబు క్షత్రియులకు పంపు ధర్మంబై నందుకు దృష్టాంతము.

భాగ--దశ--శ్లో॥

మ॥ అమరశ్రేణికిన్గెల్ల జక్రముఖరుం దాచక్రిధర్మంబునక । దమరుల్లోవును భూమిదేవతలు దీక్షామ్నాయకారుల్య సశ్యములుక । యాగత బోదమంబులును శ్రద్ధాకాంతులుక నిష్టుడేహము లిన్నింటిని సంహరించిన నతడుతంబును బొందెడకె॥

తా॥ దేవతలందరికి విష్ణువు కర్తయనియు అవిష్ణు ధర్మంబు నందు దేవతలు, గోవులు, భూమిదేవతలు, దీక్షలు, అమ్మాయములు, భూతదయయు, సత్యము, యజ్ఞములు, తపమును అంతరేంద్రియని గ్రహంబును, శాంతంబును, నివియన్నియు విష్ణునిదేహమని జెప్పియుండుటచే [నావిష్ణుః పృథీవీపతిః] యను న్యాయంబున నతని దేహసంబంధమైన ధర్మములను రక్షణ చేసికొనకున్న రాజైన వానికి విపత్తు కలుగును. గనుక గోబ్రాహ్మణాది రక్షణంబు శ్రుతియులకు పరమ ధర్మంబై యున్నది గాక.

భాగ--అ--౩--౮.

క॥ నీవును నవధానముతో గోవుల మన్నింపు పాత్రకోటికొన గుత । తేనీవిత పుణ్యాచరితము । లానైరపుణ్యబోల వెన్నియైన గుమారా॥

తా॥ నీవు గోవుల నెక్కుడు క్రథతో రక్షించుటయు పాత్రతగల దానము చేయుటయు ముఖ్యము. అపుణ్యమునకు సరియైన పుణ్యము లెన్నియైన కావని భీష్మాచార్యుడు ధర్మరాజున కెరిగించె.

భాగ--న.

గీ॥ శుద్ధసాధులందు సురలందు శ్రుతులందు । గోవులందు విప్రకోటియందు । ధర్మపదవియందు దగిలి నాయందు వా । డెన్నడలు గునాడె హింసజెందు॥

దేవతలతో నారాధ్యుడనుజ్ఞ యిచ్చినట్లును॥

భాగ--ప్రధమ.

క॥ దేవతలకు ఋషులకు పితృ । దేవతలకు నాకు నీకు ధీరులకు

ను నానావృత్తాశ్రమములకును । గోవులకును బాధయనుగుడు గుండె
దననఘా!

ఇట్లు గోరూపిణియగు భూదేవితో ధర్మదేవతపలికి స్పృశు.

భారతము--అను--కీ--౩.

గ్రంథ విస్తరణభీతిచే గోప్రభావమందు ముక్తతాత్పర్యము.

పూర్వంబున విశ్వకర్మతపోనియత్తుండై యజ్ఞాదాము తనమ
నొవృత్తిచే కామరూపిణియగు సురభియను కన్యను పురుషుని కృ
జించిన నాసురభింజూచి పురుషుండు మోహితుండై యాతి
నెందుట జూచి మార్తోధవయని యతని యాగ్నిమాన్యులచే మా
తాండుండని యతనికి నామంబికి యాసురభిని యాతనికిచ్చిన య
య్యిరువురకు ప్రభవించిన సారభే యాకులంబు యానెలతకు జనించిన
యపత్యంబులు యాగాపవగఁ ఊరదనకంబులై తనలోకంబునకు పరి
లోకంబున వర్తింప బ్రహ్మవరంబిచ్చి యయ్యిరువురకు ప్రభవించిన
సారభేయాకులంబు సురాసుర ప్రముఖులు జనంబులకు నమస్కా
రంబును సపర్యభాజనీయంబునునై రాక్షసిని జెప్పె నమ్మాతాం
డునకు యేకాదశరుద్రులు నటసారభేయంబగు గోకులంబు జన్మించె.

సీ॥ ఆననంబునను జహ్వను శృంగములబలవైరి । రంధ్రంబుల
మారుతుండు! కకుదంబునందు శ్రీకంఠుడు పదములయందు మరుద్గ
ణమనఘ కుక్షి । వహ్నిచన్నుల సరస్వతి పెండపంచితమున లక్ష్మీ
యును గీర్తియును గ్రమమున । రుధిరంబునందు జంద్రుడు హృద
యంబున భగుడను దేవతపాలవేధ । వెంట్రుకలయం దనుస్థానవితతి
దోకధర్మడతుల సూర్యుండు చర్మమునద । పంబు సిద్ధితేజము
సంధిపల్ల సిద్ధులునికి గలదట్టి గోవునేమనగ వచ్చు॥

యాప్రకగ్ధమందే మరికొన్ని పద్యముల లాత్పర్యం.

మరిన్ని సుమిత్రుడను మునిచే పాలింపబడు గోవులుకొన్ని
గోలోకధేనువులచే హవ్యకవ్యాతిధి పూజనంబులాది గాగల పుణ్య
కర్మంబులకు యోగ్యంబులగు పాలు మీరు కురియకుండుటచే గో
లోకావూలు కారని నిందింపబడి రంతిదేవుని యధ్వరోపయోగ
ముగా శరీరంబు లష్టించి యధ్వరోపయోగావృత గలిగి యగ్గో
వులు కొన్ని భూలోకంబునకు జనిన్లును దేవతలొక కాలంబున డా
గవలసి వచ్చినప్పుడు అగ్ని దేవుని గోవులు తమయందుదాచి దేవతలు
కోరినప్పుడు కనుపర్చుటకేసి కపిలగోవుల దానాదికంబుల కెక్కుడు
ఫలంబు నిచ్చుననియు అగ్ని తమయందు దాగుటకేసి కపిలత్వంబు
గలిగెననియు గోవుల పేడయందు లక్ష్మీదేవి నివసించుటకు గోవుల
చే వరంబు గొనెననియును.

భార-అను-౨-౩.

సీ॥ గోవెక్కుడు తపోభావితాశ్శులకంఠై ననదవిక్లారవంబునకు
మేర । గలదె సత్యాఖ్యలోకంబున నవి సోమసంగతత్వంబున సంచ
రించు । వినుత హేమామములకెల్లను బాలుపెరుగు నేయును నిచ్చు
గరిశనంబునకు నెడుగు । దోలు శృంగంబులు వాలంబు రోమచ
యము శక్యన్మాత్రము లఖిలవర్త । నముల కువచరించు శ్రమము
సీతాతప । వ్యధయులేమి నెప్పుడతిధరింపు । పనులునేయు గోబా
హ్మణుడ ననేకత్వంబునగుట పరమ పదముగాంచు ।

తా॥ తాపనులకంఠై గోవులెక్కువ యనియు బ్రహ్మలోక
మున చంద్రుని సంగతముగా చరించుననియు ఆగోవుల పాలుపెరుగు
నేయి హేమామములకు యోగ్యకర్మములనియు వాటిచర్మము, కొ

మ్ములు, తోక, రోమములు, మలమూత్రంబులు పలుల కర్మంబులకు యోగ్యంబులనియు గరిశనమునకు లోబడుననియు వర్షము, యెండ, చలి, గాలికి వృధపడక అతిభారమైన పనులు చేయుననియు గోవులు బ్రాహ్మణులు సమానులే ననియు.

భార-అను-౨-అశ్వా.

గీ॥ అనఘ గోవులు పాక్షింబులని సమస్త । మునులు జెప్పదు రట్లుగావున దలంప । బ్రాహ్మదాన విధాన సంప్రాప్తమైన । ఫలము గోదాన కర్తకుగలుగు జావే॥

తా॥ గోవులు పాక్షింబులమనియు గోదానము చేయుటచే పాక్షిదానఫలము కర్తకు గలుగు ననియును.

గీ॥ రాజ ముఖ్యమగు సరస్వతి శిష్యున । కొనగ భూమిదాన మూజితముగ । జేసినట్టి ఫలము సిద్ధించు భేనువు నిచ్చుటయును భూమి నిచ్చుటయును॥

క॥ గోదానఫలము సవధగ । మైదాతకునెల్ల మేలు నాపాదించు । వేదప్రియ మదిమరితో । తృప్తకమగు నాతనికి విపథగతమైన॥

భారతం-౨-౩-అ.

గీ॥ శ్రుతులు నౌపనిషధ సూక్తులుగోస్వయా । పంబులని సరోజధవుడు జెప్పె । ధర్మ పరత పరమతపము మహాధ్వర । మనగ గోస మచకనంబు దెలియ॥

గీ॥ కాలగేల గొల్లకపిల దండించిన । సరక వాసమునకు నరుగవలయు । బూరినీకు తెన్నయారసి యగ్గోవు సత్కరింప నుగతి సంభవించు॥

ర పద్యములకు ముఖ్యతాత్పర్యం.

భూమియు గోవు నెక్కఁజేసనియు గోదానం బిచ్చిన భూదా నంబిచ్చిన ఫలంబుపాప్తించుననియును వేదములును పనిషత్తులు గో స్వరూపమనియు అట్టిగొవును పూజించుట పరమతము మహాధ్వర ము చేయుటయనియు కాల చేత తన్నుట, కొట్టుట, అలకాపరచే శి న నరకమనియు గడ్డి నీరు లెన్నగావిచారింపిన మోక్షము కలుగు ననియును.

ఇట్లు చెప్పియుండుటచే సకలసుర మునిజన పూజ్యార్హతగ లిగి నర్వజన పోషణీయమై వేదోప నివత్సరూపమగు గోవులను ర త్తించుట తీర్తియులకు పరమధర్మముగాదా. ఇట్లు శ్రుత్యాదులు పలుకుచుండుటయు ధృతరాష్ట్ర విరాట్రాజు మొదలయినవారికి గో పరిపాలనత్వంబు గలిగినట్లు భారతాదులయందు వినియుంటిమిగాదా ఇదియునుంగాక.

భాగ---చతు.

క॥ మహిపతిసప్పుడు గనుగొని । మహిగోరూపమున కంప్యమా నయునగుచుక । గుహకుండగు లబ్ధకుగని । గహనంబున దిరుగుహ రిణి కై నడితారెక ॥

చార-హరి- పృథుచక్రవర్తికి గోరూపధారియగు భూదేవికి నైన గువాదంబునందు.

సీ॥ స్వారోచిషుండన జనుమను ప్రవరుని వత్సంబుగాజేసి వరలు తనదు । హస్తంబుపాత్రమై యతిశయిల్లగమహి భేనువుబితికి ధాత్రీ జనులకు । సకలసన్యంబులు సర్వయుగంబుల వృధబోకఫలియించు వి ధముగాగ । నొనరింపలోకు లప్పుడయ సమేతులయి వధిల్లరతచే

ల్ల వలచుకలుగు । భువననామ్మలబిలిచి వారివికలముగ । వలయునవి
వెనుకేసి వలనమెరియ । నిద్ధరాదోగ్ధి గ్రేవులనెమ్మిజేసి । పిలికిగొ
నుడనుచు బలికె సమృతముమిగుల ॥

క॥ సోముడు వత్సముగాఘా । త్రామగురుడు దోహతుగాద
గ సఖిలవృందోమయ పాత్రికచితికెర । నామయ్యలగు మునులుబ్రహ్మ
మును దుగ్ధంబు ॥

క॥ సురులుగొసరి కాంచనవి । స్ఫురదబహుత్రమున బలెపుని వ
త్సముగా । మరిగించి సవితదోగ్ధగ । నరుడగు తేజంబుదుగ్ధమై సి
ద్ధింపె ॥

క॥ పితృకోటి పితకవేద । స్వతకాలురు గ్రేవుపిత్తుకు వారునుగా
రా । జితపాత్రంబువదుగ్ధం । బతులాన్వదమై యలర్పనకనీసురబి ॥

క॥ ఆయుసపాత్రంబున ఘన । మాయాదుగ్ధంబుగొని రమర్థివా
రోధున్ । పాయకవిరోధనుడుగ్రే । పై యొక్కరద్వియూఖాదను న్ను
రారపితకగ ॥

క॥ వసురుచి పితృకగఘాత్రము । చిసరుహముగ జితరథుడు పె
య్యగగొసరిం । పెనగంగానక్షీం । బసమ్మగ గంధర్వకరులు నమ
రాంగనలు ॥

క॥ తారపిలికి కొనజాలి కు । బేరునివత్సముగడిచి పిలికిరియత్తున్ ।
ధీమతు లాయసపాత్రను । వాదంతథావానకక్తి తగుదుగ్ధముగ ॥

గీ॥ రభితనాథుడు దోగ్ధగారాక్షసులు । పితృకములు నృకపాల
భాజనములందు । గరిరి నరరుద్ధి రాఖ్యదుగ్ధమునునూలి । వత్సమై పెం
పూర్వగ వసుధపతికి ॥

క॥ వాసుకి పితృకేదువాడుగ । భాసతఫల పాత్రగరళ బహుదుగ్ధ
ములు । ల్లాసమున గ్రేవుతత్తుకు । డైసమకొనగొనిరి దారుణాద్భు
త భుజగుల్ ॥

క॥ మేరుగిరివోగ్ధగానీ । హరినగము గ్రేవుశోని యద్రులబితికె ।
స్ఫూరికిలాపాత్రకలను । గోరిమహాపథులు రత్నకోటులున్నన్విక ॥

అన్నిటికి ముఖ్యతాత్పర్యము.

సృధుచక్రవర్తి యాజ్ఞ ప్రకారము భూదేవి గోరూపధారిణి
యై మునులకు, బ్రహ్మమను దుగ్ధమును, దేవతలకు తేజమనుదుగ్ధము
ను, పిశ్యదేవతలకు కవ్యమనుదుగ్ధమును, రాక్షసులకు మాయాదు
గ్ధంబును, గంధర్వులకు గానవిద్యయును, క్షీరంబును, పిశాచరాక్ష
సులకు రక్తమనుదుగ్ధమును, సర్పములకు విషదుగ్ధమును, శర్వశముల
కు ఓషధులు రత్నంబులను దుగ్ధంబును, నింక నెట్టివారికట్టి దుగ్ధం
బుగూరినీ రక్షించినట్లును.

హరి. క॥ గోవుమహిదేవిబడసి । తీవు ప్రియసతీతలకమ
న్నక । గావునగోవిందుడవను । భావంబున వామనుడన బరగితిప్రేమక

తా॥ గోవు భూదేవియనియు నాభూదేవిని భాగ్యగానంగీ
కరించుటచే గోవిందుడవను నామము గలిగినదనియున్ను ॥

భావము—గొంతి.

భూదేవి కశ్యపు కశ్యపుతో పరశురామునిచే బూపనిరా
జబంతెప్పిన విషయమందు.

వ॥ అనిపలికి యద్దేని తనసుగ్రహతంబున మోహయులుకొం
దరు చావునకుడ దస్పదయు శౌరవాన్వయ పృథువుండగు విధూర

ధనుతుండు ఋతుపర్వతంబున ఋతుంబులచే రక్షితుండగుటయు సౌర్యవంశజనితుండగు నొకండు పరాశర సంయమివరు నధ్వర కాలంబునకే జేసిన కారుణ్యోపశయంబున నవ్వుహాస్తుండు వానిశూద్రప్రవర్తనంబున సర్వకర్ముండనంబురుగుటయు శివిమనుమడు గోప తియసువాడు వనంబున గోవులరక్షించిన త్రికిరీయుండై బ్రహ్మధాన్యపు త్రుండు వత్సాభిదానుండు వత్సంబుల గోష్ఠంబు రక్షణంబాచరింప సంచరించుటయు విధూరధతనయుండగు దధివాహకొడుకండు ఆ నువాడు గంగాకూలంబున కౌతుకమునీంద్రురక్షక జేసి సభకాయుండై వతిఁజ్జుటయు బృహద్రథకుల జాతుండగు భూతినామధేయుండు గృధ్నకూట జైలంబున గోహంగూలంబుల రక్షించుటవలనం గలిగి యుండుటయు మరుత్తసంతాన సంభవులు చతుర్వశ వయస్కులు మువ్వరను సముద్రుండు రక్షకుండై బెనుపం దత్తీరంబున బెరుగుట యుక్ జెప్పివా రుత్తమక్షత్రియులు సమ్యక్పరిపాలనంబున నన్నర యువారుగావున ననుగ్రహించిన నచలితనైయుండెద.

క॥ వారిలపెద్దలునాకై । పోరపరశురాముచేత బొలిసిరినాకై ।
వారిఁధిపతులజేయుట । గోండుగు గానస్థు గోరితిననఘా ॥

ఇటు పరశురాముచేత మరణమునకు దప్పినతత్త్రియులుకొందరు భూపాలకస్వమువిడిచియు స్వకులధర్మంబగు గోపాలనత్వంబుల గొంతకాలంబు జెంది తిరిగి భూపాల నత్వంబుకూడా పొంది యున్నట్లును జెప్పియున్నది.

ఇదియునుంగక గోవులకున్న భూమికి అన్వయవ్యతి రిక్తము లేక తుల్యత్వమువిహించి రాజలక్షణ ధర్మానుకూలంబై యుండుటచే త్త్రియులకు భూపాలక మెట్లు ధర్మమో గోపాలకత్వమెట్లు తెలియవలయు.

ప్రశ్న:— శ్లో॥ కృషిగోరక్ష్య వాణిజ్యం । వైశ్యం కర్మస్వభావ
జం ॥ భగవద్గీతా మోక్షసన్న్యాసయోగము. ౧౮ అధ్యాయము.

భాగ- ఉ॥ స్వేయములేనివృత్తి యశుచిత్వము సన్నతియు
న్నిజేశులక । మాయలులేక డాయులయు ముంత్రిముజెప్పక పరవ
యములే । సేయుటయు ధరామరుల సేవయు గోవుల రక్షణం
బును । న్యాయములేమియు మనుజనాథయెరుంగుము శూద్రధర్మ
ములే ॥

ఇందునబట్టి గోపాల భూపాలకత్వంబుల కభేదాధాన్యాయ
మంగీకరించిన వైశ్యులను, శూద్రులను, యేలరాజులని చెప్పగూడదు

ఉ:— అట్లుచెప్పగూడ దేలననగా అగ్రజాతియగు బ్రాహ్మణు
లకు గలయజ్ఞనాది పట్కర్మలతో ప్రతిగ్రహముతప్ప తక్కిన అయి
దుకర్మల కధికారము క్షత్రియులకు కలిగియున్నప్పటికి బ్రాహ్మణు
లెల్లగానో అట్లును వైశ్యులకు క్షత్రియధర్మములు కలిగినవైశ్యులు
క్షత్రియులెల్లగానో శూద్రులకు వైశ్యధర్మమగు పశుపాలనవలన
వైశ్యులెల్లగానో అట్లు గోపాలనత్వంబున భూపాలక క్షత్రియనా
మంబన్యులకు చెల్లదు.

ప్రశ్న:— అట్లయిన వైశ్యులకును, శూద్రులకును, స్వకులధర్మం
జైన గోపాలనవృత్తిచే గొల్లలని యందుకు జెప్పగూడదు.

ఉ:— గొల్ల గోపాలయను వృత్తినామము గోపాలనంబు జే
యు పారందరియందున వర్తించునని యిదివరకే చెప్పియుండబడె
ను గావున వైశ్యులకు, శూద్రులకు ప్రత్యేకముగా కులవృత్తి అయి
వున్నందున వృత్తినామంబు వారియందు వర్తించుట కేయాజ్ఞేపణా
యులేదు. ప్రతికులమువారికి విధింపబడియుండున అనేకవృత్తులతో

నేమిది యెప్పుడూ చరింపజును వారలకావ్వు నామంబులు కలి
గియుండుట లోకప్రసిద్ధము.

ప్రశ్న— బ్రహ్మక్షత్ర్యవైశ్యకులను చాతుర్వర్ణబులగా
చంద్రవంశ క్షత్రియునగు శ్రీకృష్ణుడు పరియించిన పదిమూలవేల
గోపికలను వారేజాలివారు.

ఉ.— గోపికయను శబ్దంబు నృత్తి నామంబగు గోపాలశబ్దం
బునను స్త్రీనాచకంబగును. గోప, భూప, శబ్దంబుల కేకార్థంబ
గుటచే రాజస్త్రీలనియును కూడా జెప్పవచ్చును.

భాగ-దశ.

ఉ॥ రాజకలావతంసుడు పరాకీర్తనను సాచ్చికాంచెఘో । రా
జలరాజలస్పృటు శరాహతినుంచి ధరాతనూజుడు । క్షేజిత శక్తిదో
ని జెరదెచ్చినవారి పదారువేలధా । త్రిజనమాన్యలగుణ పతివ్రత
ధన్యల రాజకన్యలు ॥

భాగ-దశ.

చ॥ అమితవిహారుడిశ్వరు డనంతుడు బాసుకనాడు మంచిల । గ్న
మువ బదారువేల భవనంబునలోన బదారువేల రూ । పముల బదా
రువేల్కన్యవబాలతిబ్రీతి బదారువేలచందముల విభూతినుండుచు య
ధావిధితో పరియించెభూవరా ॥

చ॥ పరివరయొక్కనాడువిను నారడనంయమి మూర్ధవుండుదా ।
నరకనిద్యంచివాని భవనంబునున్న పదారువేల ముని । దహునెక్క
నాడె ప్రేమదంబున సందరకన్నిరూపులై పరిరాయమయ్యె నానిని
కుంభాంతి తద్విభవంబుజూడగ ॥

ఇందువలన గోపికలు రాజకన్యలనియును విధ్యుక్తముగా వి
వాహనా డివాడనియు స్పష్టముగా నిరూపింపబడియున్నది.

ప్రశ్న:— శ్రీకృష్ణుడు జనించిన పుత్రులసంఖ్య లెక్కంచుటకు పదివేలసంవత్సరములకు దీరదనియును తద్బాలకులకు వీర్యాదులుగఁగ పిన గురుజనసంఖ్య మూడుగోట్ల యెనుబదెనిమిదివేల నూర్లురనియు చెప్పితిరి. అష్టభార్యలును పోడకనహస్ర గోపికలును మాత్రము కలిగినవారా శ్రీకృష్ణునకు మీదుగాక భార్యలసంఖ్యకూడా అమితము యియుండెనా అట్లుండిన ప్రమాదమేమి.

ఉ:— పైనజెప్పిన పోడక నహస్రగోపికలు గాక ఋషిగోపికలును, మిథిలాగోపికలును, కాసలగోపికలును, అయోధ్యాగోపికలును, పులిందగోపికలును, శ్రీలోకాచల రమాక్షకుంఠ ఉర్ధ్వక్షకుంఠ వాసినీ గోపికలును, దివ్యస్త్రీగోపికలును, జాలంధరీ గోపికలును, సముద్రగోపికలును, ఇట్లు పెక్కుమందిగలరు. వారల వృత్తాంతము వినుము.

శ్రీకృష్ణకథామంజరి. ఋషిగోపికల వృత్తాంతము.

పంగదేశమునందు మంగళుడను గోపవసుడుకలడు. యతనికి తొమ్మిదిబతుల గోవులుకలవు. పెద్దలనేపించునరేడు అయిదువేల గోపికల పెండ్లియాడి బహుమంది కూతుళ్ళగని పిమ్మట ఆదేశమేలురాజునకు తనకు కలహముపొనగి పశ్చాద్దికముల గోలుపోయి మిగుల దరిద్రుడై యుక్తవయస్యలగు కన్యలకు వివాహము నలుపలేమి దుఃఖించుచుండి నందునియేలికయగు బృందావనమునుండి విజయడను గోపవసుడు యాయన యింటికివచ్చి యీవృత్తాంతము దెలిశి యితనివలన నందునివృత్తాంతము తెలుసుకొని వివాహమునకై యితనివెంబడి కూతుళ్ళు నందునియింటికి పంపించి నందునింట సౌఖ్యపడుచు యమునానదిగూర్చి శ్రీకృష్ణుడు తమకుభర్త గావల యునని తపంబుజేయ నామెప్రత్యక్షమయి వరంబిచ్చె. నందున ఆకృష్ణునకు

భార్యలయిరి. యాగోపికలు పూర్వము రామావతారమునందు దండకారణ్యమునందు రామునిమోహించిన ఋషులు.

మిథిలాగోపికల వృత్తాంతము.

శ్రీరామావతారమందు మిథిలానగరములో స్త్రీలు రామునిమోహించుటచే నవనండుల గృహములందు గోపికలయి జనించిరి ఆనుండరులు శ్రీకృష్ణుని భర్తగా బడయవలయునని రాధాదేవికడ కేతెంచి యామెయనుమతిని యమునాతటంబున కాత్యాయని వ్రలెంబుడయి చున్న నేక్కన డాడేవిని పూజించుటకు వేకువనులేచి వివస్త్రులయి యమునానదిలో స్నానమాడుటదలసి శ్రీకృష్ణుడు చీరలెత్తుకొని పొన్నవృక్షమునందుండి వారల నమస్కారములనంది హారల గయికొని కోర్కెల్లీడరెను.

కాంసతగోపికల వృత్తాంతము.

కోసలదేశమునందు వసంతంచెడి స్త్రీలు శ్రీరామునివలచి వరమునందియున్నందున వారు జీవనండులనియెడి నందరాజ సహాయులగు తొమ్మిద్యుగర గోపకులయల్లలో జనియించిరి. వీరితరగోపకుల పెండ్లియాడినను వారినిధర్మముచే శ్రవారితో విహరించిరి.

అయోధ్యా గోపికావృత్తాంతము.

సింధుదేశంబేలు విమలుడను రాజగలడు యతడు ఆరువేల మంది యోధులపెండ్లియాడి గంతెలిలేక వ్యసనపడుచున్న విమలుని కడకు యాజ్ఞవల్క్యుడు ఋషివచ్చిన తేజస్సంబలెనితో విన్నవించిన దివ్యదృటిని పరికించి ఆసంఖ్యాకమగు ఫణీక లుద్భవించురని చెప్పిన పుత్రులులేక గతులైవగదా డీనికేమి యాపాయమున శ్రీకృష్ణుండు మధురయందు వసుదేవునకు జనించు నతడు శ్రీనారా

యజ్ఞంను యాతనికిపి కూతుళ్ళను నీరాజ్యమర్పించిన నీతిత్వగుణములు దీరి నీకుమోక్షముకలుగునని చెప్పిన తనకుగలిగిన కుమార్తెలను శ్రీ కృష్ణునకునిచ్చి వివాహముచేసి తామోక్షముబొందెను. యీ గోపికలు శ్రీరామావతారములో శ్రీరామునిమోహించి వరంబుగొనిన అయోధ్యాస్త్రీలు. వీరిని బృందావనమునకు గొనితెచ్చి మేడలయందుంచి గుఱించె.

సవనగోపికల వృత్తాంతము.

శ్రీరాముడు తనసతియగు సీత సర్వభంజన కంపినకాలంబున తాననేక యజ్ఞంబు లాచరించినందున సతీయుతముగా జేయుట కర్హమగుటచే బంగారముచే నీతావ్రతిమచేయించి ప్రాణప్రతిష్ఠలు చేయించి కార్యంబులు గడుపుచుండుటచేత నావ్రతిమలు సజీవులయి రామురతిగోరిన యారాము దేశపత్ని వ్రతస్పదగుటచే యనంతరిము శ్రీకృష్ణావతారమున మిమ్ములవరించెదనని వరంబిచ్చుటవలన యీకనకశీత ఉజ్జినరదేశమునందు కొందరి గోపాలకులకు జనించినందున వారు ద్వాదశతామమునకు నందరాజు చేంతకు గోప్రజంబులతోచేరి కాళిందీతీరంబున నిలయంబు లేర్పరుచుకొని వసించిరి. పిమ్మట యీకన్నియలు శ్రీకృష్ణుని తమకు వరునిగా బడయుటకు రాధాదేవి యానతిని ఏకాదశి వ్రతమవలంబించి శ్రీకృష్ణుని యనుగ్రహప్రాప్తులయిరి.

పులింద గోపికల వృత్తాంతము.

వింధ్య పర్వతస్థానమునందు కొందరు పులిందులువసించి బలసంపన్నులయి రాజులయిండ్ల ధనంబులు దోచుచుండ నాదేశపు ప్రభువు వారలతో యుద్ధముచేసి వచింప కంససహాయుడగు ప్రలం

బుడను రాక్షసుని సహాయముతో పారలొప్తమును పారదోలి కం
స్థునకు భృత్యులై కామగిరియందు వసించిరి. శ్రీధామలు పం
చవటియందు వసించినప్పుడు పులింధులు రాముని వరించినకలంబున
యాపులింధులకు కన్నెయ్యలై జనించి శ్రీకృష్ణుని భక్తిభావ మధనము.
ఖిలము లనుభవించితి.

శ్రీలోకాచల రహస్యమైన కుంత ఊర్ధ్వవైకుంఠవాసినీ

గోపికల వృత్తాంతము.

సంద్రవజమునందు నీతివేధి మార్గమును, శుక్లుడు, పతంగు
డు, దివ్యవాహనుడు, గోపీష్ఠుడు, అను నార్దురు వృషభానులుగలరు
వారికి పాలకడలి తీర్పునెడ లక్ష్మీతోడ జనియించి యీశ్రీహేవి
ధేలుచుండెడి నై కుంతమున వసించు నారామామణి కనుంగుచె
లులగు విలాసినులు ఊర్ధ్వవైకుంఠమున నుండెడి లక్ష్మీదేవి చెలిక
త్తియలును, సముద్రమునబుట్టి శ్రీలోకాచల వాసముచేయుచు క్రీడే
విసఖయలును, నాథాయణుని వరంబున వృషభానుల యింద్లజనించి
గోవిందునిగోరి మాకువ్రతమాచరించు యువతులకు ప్రత్యేక్షమై మ
దనతమ దీర్ఘమనిన గోపికలును.

దివ్యశ్రీ గోపికావృత్తాంతము.

నీతిహూత్రుడు, అగ్ని, భక్కు, సాంబుడు, శ్రీకరుడు, గోప
రి, క్రతుడు, ప్రజేతుడు, చావనుడు, శాంతుడు, అనుప్రసిద్ధనామంబు
లుగల యువనందులు, సంద్రవజంబునందు గలరు. కానల గోపి
కోపభ్యానంబునంజెప్పిన వైభావనందులుకారు. అపునందులు బ
హుళమగుస్త్రీల పెండ్లియాడి పెక్కుపుత్రులును, మరికొందరు క
న్యకలగు జనించిరి. యీశ్వరులలో కొందరు దివ్యులు, కొందరు త్రి

గుణవృక్షులు, కొందరు భూమిగోళికలు మీరు నావిధప్రలంబులాచరించి రాధాదేవికి చెలికత్తియగుయి రాధాకృష్ణుల కేళికోత్సవముల దోడ్పడుచుందురు. పాల్కురామాస మందొకనాడు వేలకొలంది కోట్లకొలంది గుంపులయి శ్రీకృష్ణుని దొడరినవారి కందరికిన్ని రూపుల తృప్తి పరచెను.

దేవజన గోపికాశృత్తాంతము.

మాళవదేశంబునందు నందిదివస్పతియను. గోపవరు డి..

స్త్రీల పెండ్లియాడి తీర్థయాత్రా గమనముజేయుచు నందరాజు మహిమలువిని బృందావనంబునజేరి నందునిచే సన్న్యాసింపబడి యా బృందావనము వసతిగాజేసుకొని ఘోషమేర్పరుచుకొని పుత్రమిత్ర కళత్ర బంధుయుతముగా నివశించి పూర్వము దేసమునివరంబు వరంబునడచిన దేవకన్నియ లితనికి పుత్రికలయిజనించి శ్రీకృష్ణునిగోరి యమునానది యందధోఽదయ కాలంబున దానమాడి శ్రీకృష్ణలీలల చే పరితృప్తి నొందుచున్న నెకనాడు శ్రీకృష్ణుడు వరింబులొసగి వరించె.

జాలంధరీ గోపికల శృత్తాంతము.

సప్త నదీతీరమునందు రంగపత్త వమొండుగలదు.. దాని

దు రంగోజయనెను గోపవరుడు అనేక గోపసులకు. నేలికయై ధనధాన్యసమృద్ధివేతను పుత్రమిత్ర కళత్రాదులచేతను మించి హస్తినాపురాధిపతియగు ధృతరాష్ట్రునకు సంవత్సరమునకు సదివేలనిష్కములు పన్ను కట్టుచు పరిపాలించుచు పన్నుకొంత కట్టకున్నందున రాజుచే యుద్ధముజరిగి కంససహాయుడై ధృతరాష్ట్రుని జయించి కంసునిచెంతకుజేరి మధురకుసమీపమందున్న బాహిశవడంబును పురంబునకు

రాజగానుండి యతనిభార్యలయందు పూర్వము శ్రీహరివరంబు వడ
శిన జాలంధరకాంతలు గోపికలై జనించి ఇతరగోపికలను పెండ్లియా
డి జారత్వంబున శ్రీకృష్ణనితోకలిసి చైత్రమాసంబున భక్తిమాగ్గం
బున రాసముసందు విహరించిరి.

సముద్రగోపికల వృత్తాంతము.

శోణపురంబున కతినాథుండగు నందుండఱు గోపవరుడు అ
యిదువేలమంది గోపికల పెండ్లియాడి అతనికి సముద్రకన్యకలును
మత్స్యమూర్తివరంబు బొందినవారును అత్రివరంబున పృథ్వీదోహన
ముజేశి హరికృపవడశిన యపురసలును నారాయణుని వరంబుబొం
దిన యపురసలును, వామనునివరంబు వడశిన సుతలవారినులగు క
న్యకలును, శేషునివరంబుబొందిన నాగకన్నికలును గోపికలయిజనిం
చి దూర్వాసుని యనుగ్రహంబున యమునా పంచాంగమును కవచ
స్తవ సహస్రనామ పటలపద్ధతులనియెడి మైదంగములు గతులతో
డనబడశి దానిచే యముననుపూజించి తద్వరంబున శ్రీకృష్ణనకు స
తులుగాబడసి బృందావనంబున రాధాకృష్ణునకు షోలోత్సవంబునల్కి
హరినిమెప్పించి పతినిగాబడసిరి. ఇట్లు శ్రీకృష్ణకథామంజరియందు
కలదుగావున శ్రీకృష్ణుం డగణితంబగు గోపికలను వరించి లెఖ్కులేని
సంతతిని బడసినాడని స్పష్టముగా తెలియుచున్నది.

ఆపస్తంభసూత్రము. ౧-౧-౧౧.

ప్రశ్న:— అశూద్రాణా మనుష్టకర్మణా ముపాయం. । వేదాధ్య
యసమగ్నోధేయం ఫలవంతిచ కర్మాణి ॥ చంద్రవంశేక్షత్రియులగు
యదుభోజాంధకామలు రెండవజాతి వారైనయెడల యజనాదిపట్క
ర్మలలో ప్రతిగ్రహముతప్ప లక్ష్మీనకర్మలు యుపసయనాదులు జరిగి

యొండవలెనుగదా అట్లు నెవ్వరేని వీరలలో జరిపియన్నారా.

భాగ--న.

ఉ:- సీ॥ హరికళాసంజాతుడైన చత్రాత్రేయు సేవించి సత్యో
గసిద్ధిబొంది । బహుయజ్ఞ దానతపంబులు గావించి సకల దిక్పాలు
గల్గి జయముతోడ । సంతంబు హరినామ సంకీర్తనముజేయ ధన
ముల బొందియు దారవృత్తి । యెనుబదియైదువేలే యు భూవక్రంబు
ఘనకీర్తిదనపేరుగాగనేతె । ముదిమితేక తరుణమూర్తియై యొరుకీ
ర్తినమరేకార్త వీర్యజనఘ విభుడు । నిజము వానిభంగి నేలయేలిన
యట్టిరాణా నెరుగమెందు రాజముఖ్య॥

యదువంశమందు జనించిన కార్తవీర్యజానుం డనేకయ
జ్ఞదాన తపంబు లాచరించి పెద్దకాలంబు రాజ్యంబేలినట్లున్ను,
మరియు నితని కుమారులలో మధువను వానికి వృక్షంతును యితనికి
నూర్వూరు పుత్రులందులో సగ్రజుడు వృష్టియను వాడు గావున వాని
వంశంబు వారు వృష్టులు యాదపులనం బరిగిరి.

భాగ--ద-పూ.

క॥ గణాది భూసురోత్తమ । వగళాముచే నుపనయనము వనుచే
వుడు సం । న్నాగళాంబున జేయించెను । నిగళార్వ చరిత్రులకును నిజ
పుత్రులకు॥

క॥ ద్విజరాజ వంశవర్యులు । ద్విజరాజముఖ్యులతోప దిష్టవ్రతు
లై । ద్విజరాజత్వము నొందిరి । ద్విజరాజాదిక జనంబు దీపింపంగ॥

ఉ॥ వేదశ్రేణియు నరిగకంబులు ధనుర్వేదంబు దంతంబు మన్వా
దివ్యాహృత ధర్మకాస్త్రములు మువ్వన్నాయముక దరహవిద్యాదకు

త్వము రాజనీతియును శబ్దప్రక్రియకై నాథూదేవాగ్రణి రామకృష్ణులకు సంఘాన ప్రయోదంబునక॥

వ॥ అనఘా మన మధ్యమనము శేయుచు అన్యోన్య స్నేహాచార్యల్యంబులకై జేయుకృత్యంబులు మరువము గదా యనియు.

చంద్రవంశ శ్రేష్టులగు బలగావశ్యక్యులకు వసుదేవుం డుపనయనము చేయించెననియును చతుర్వేదంబులు ధనుర్వేదంబును మన్వాదిధర్మశాస్త్రంబులును తరచువిద్యాదిగాగల సర్వవిద్యలు సాందీపునిచే రామకృష్ణులు నేర్చుకొనిరనియును,

భాగ--ఆది--౫--ఆ

వ॥ ఈచేవి పతితోడన పోవసమకట్టి పుత్రరక్షణాధికంబు మునిగనిప్రాధికతయై యెట్టకే మృతప్రాప్తియయ్యె నికరమారులు గురుకుల విస్తారకులు దేవమూర్తులు యాధిష్టిర భీమాజాకన నకుల సహదేవులనంగా దేవాధిష్టిత నామంబు లందాల్చి బ్రహ్మయుగి ప్రజితోపనయిమలై శ్రుతాధ్యయన సంపన్నులగుచు దిరుగుచున్నవారు॥ బ్రహ్మరుషులచే పాండవులుపనయ నాధ్యయనములు నొందినట్లును.

భాగ--న.

గీ॥ వినుము దూరంబు నాదిన వినుచునుండు । మఱియు బాదము దగ్గర నరుగుదేర । నరులలో బ్రభుకంటె నున్నతుడులేడు । యోజుదేవావృధునకంటె నొకడుగలదే॥

క॥ సదునాలుగు వేవురు నలు । వదినాలుగు నరులు ముక్తివడలిరి । బ్రభుం ధుడితుడు దేవావృధుడును పదపదియోగంబు దెలియబడిన క్షేత్రనైక॥

అదువంశంబున జరించిన సాశ్వతమని కుమారులేదుగురియం.
కుదేవావృధుడును యీయిన కుమారుడు బ్రహ్మడునువారలు మో.
క్షోపదేశాహాతగిరిగి గేళికస్వాములై పదునాలుగువేల యరువదిన
ఁవూరిను విదేశాకైవల్యంబుబొంది తాము నట్టిపదవి బొందిరినియు,
వీరిమహిమ నెప్పుడు మహాపురుషులందరు శ్లోకరూపంబున పఠించు.
చుందురనియు నీదేవావృధుని తమ్ముడు మహాభోజుడను వానిపేర
నంశంబు వృద్ధిబొందుటచే నావంశంబు వారు భోజాలనం బరిగిరి.
శ్రీకృష్ణుడును యుద్ధవాజున. విదురాది యనేకులకు పరబ్రహ్మపదే
శంబు శేసింతుల భాగవద్గీతాదులయందు ప్రశస్తిమీదకే నీయంతై
యిందె మఱియు.

భార--శాంతి--అ.

గీ॥ దీనినెరిగించునపుడు భక్తియును శమము । దమము నాశ్రయ
మును తేదతస్మరతయు । గలుగువారల కెరిపుకాని వాని । కీకమీ
విద్యపాత్ర దానైకనిరత॥

గీ॥ అభివస్తు పూర్ణమగు కసుధరయెల్ల । నొనగిలేని యెస
గు యోగ్యతాధి । యుక్తిలేనివాని కొనగకు మీవిద్య । తగినపాత్ర
యైన తడయకీమా॥

ఇట్లు భీష్మచార్యులు ధర్మరాజునకు శతోపదేశం బొసం
గెననియును మఱిన్ని చంద్రవంశ క్షత్రియులగు పురూరిపుండాదిగా
గల సకల భరత, కురు, యదు, వృష్టి, భోజాంధ కశ్రభృతులు ప్ర
తిగ్రహంబుడప్ప యజ్ఞనాదివేదోక్త క్కంబులారించి రాజ్యాది
స్వకులధర్మంబులందు కొరంతలేక చిగిక్రీరి గలవారయినట్లు పంచమ
వేదంబుగు భావంబు భాగవతంబు మొదలుగాగల సకల పురాణము

లున్న ప్రత్యక్ష ప్రమాణములై యుండగా యీచంద్రవంశ త్రి
యలయొక్క చరచారమును గురించి యంతగా తెల్పవలసిన నిమి
తం కనుపడదు.

ప్ర:- పరాశరస్మృతి-౧౮౨ పద్యం-శృతీయవంశం.

కా॥ శోచాచారిగర్వితమైన నృపనాసంబంధు బచ్చింట సంకోచంబం
దకదైవపై తృకములకగోరం సదాయకగా । నూనానుబద్ధిమటాప్ప
గుక జనురువందుం బాలలోగావుదే ప్రేచంబుడ పదాధికమున
వదులకుం వేంచేసి బోసేవలెక । పూర్వయోగమునందు గొల్లలను
వృత్తినామముగల చంద్రవంశ త్రియలయంబు బ్రాహ్మణులు భుజి
యించినట్లు ప్రమాణము గలవా.

భార-అను

తీ:- వజ్రములో కొంతభాగం నొక యాశ్చర్యంబు జేపై
దనా కర్ణింపుము. మూర్ఖునందు మన మందరింబునకుం వచ్చి మం
దహాసంబు జేయదు గోపించుదు సుముఖుండగుదు విముఖుండగుదు కు
దువ నొల్లననుదు దెక్కింద్రకుం గావించిన కుదుపుకూరలు దానా
కొందు భుజియింపుదు సెల్లరిదించుదు భూమికియనించుదు సెందే
నింబోవుదు మరలి వచ్చుదు నిట్లు వర్తించుచుండి యొక్కనాడు కృష్ణా
నాకు పాదాసంబుడుక వేడుక బుట్టెడు పెట్టింపవేయన తక్షణంబు
గావించినక గొంతగుడిచి కొంత తక్షణమొడల బూయుమనిన బూ
నితిఁ । క్రిష్ణునియంబు మూర్ఖునందు భుజించినట్లు కృష్ణుండు ప్ర
ద్యుమ్నునకు బోధించె.

భావం-హరి-౪ అశ్వా.

వజ్రములో కొంతక కర్తవ్యముష్టానంబులు సెల్లిన పిదప

నిట విజయముండెడ మేలిమిమీగడతోటి పెరుగునుంగలిసిన చర్మవం
టకంబు చిక్కంబున నున్నయది మరియు శరీరరామిశ్రమంబగు పా
యసంబు వలసినదియు దెచ్చినారము. మీకు ప్రేమంబైనవిధంబు
న నారగింప నహుకాలదు. శ్రీకృష్ణుండు గోపాలరతోగూడి జాను
గేవ భరద్వాజులను ప్రాధికంచి భుజింపజెట్టినట్లును॥

భార--అది--7--అకా.

సీ॥ ఆతండు తద్భావ మరయంగమదిగోరి యాపింపనొకమరిోరి
పువస్తు । ననిబోయినదిరేయి యధికతోజనుడెంచి రేయివచ్చెదనని రే
పువచ్చు । నేప్రాద్భువచ్చిన నింతియప్పడభక్త్య భోజ్యముల్క్రొత్తప్రా
ల్పగనొనర్చు । నెయ్యదిగోరిన నిచ్చకురాదెట్లు నలయదుమదిలోన న
లుగదెవుడు । ననుదినంబుభోజు దాగ్మజబిల్పిత । ద్వర్తమానమడుగ
వనజముఖము । దానిగొల్పుతెరగు అపసవర్యవం । దమునుజెప్పు
యందు వండియెలర ॥

యదువంశ సుభవుండగు కుంతిబోజునింట దూర్వానులవా
రు భుజింపుడు భోజునికుమార్తెయగు కుంతిదేవిదే నుపచర్యలను
బొంకెననియును॥

భాగ--దశ--పూ.

సీ॥ అతిధిభూనురుదొక్కా బా బారమడిగి నగజపకప్రియమతో గార
వించి । హరిసమర్పణ మండునన్నంబులో నగమిచ్చినభుజియించి యే
గనాత । వంతలోనొకతూట్రు దశసాధికమైవచ్చి పాదసూపలేకని
పోకతనకు । నున్నయన్నములోన నొకభాగమిచ్చిన । సంతుష్టుడైవా
డు చనినదెనుక । కుక్కగమియుతాను నొక్కడేతేరనాయన్న తే
డమిచ్చినన్నయమున । బానిమ్రుక్తిపంపవరుసతో చంచాలుదొక్క

రుగుదెంచిచక్కనిదిచి ||

ఇట్లుండీ దేవుడనురాజు ధూనురకాపారి మిదైననియును.

భార-అర+ప్రధ.

గీ|| వనమునకువచ్చి నవయుగవలవదుడుగు-దనినుదుగక మీతో
న యరుగదలతు | యరుగుదెతునునిది బ్రాహ్మణుల్ విధిగా హరి మి
యువాయమున బడయవచ్చు ||

చ|| ఆదరగధ గ్ధనందను దహస్వతిచేత వరంబువరంబువెన్మ్రోసతో | బ
డసివహీనురోత్తముల ధన్యులబల్వర నివహించెన | స్వదుద్రుపరా
ధిరాజసుత బొల్బుగవండిన కాళిమాలముల్ నడుచుచి నిష్ఠభోజ
న సుఖంబును దృష్టియు జేయుదుండగక ||

క|| ఇట్లునేక సహస్రవహీనురవరుల ననుదినంబు నిధిమణిభో
జనంబులందనిపి విఘనావృత భోజనంబులం దృపులయిన పతులభుక్త
శేషంబు ద్రుపదపుత్రిక యుపయోగించుచుండక గొన్నిదినంబులంద
యండి చంద్రవంశక్షత్రియులగు పాండవులు తమ భార్యయగు ద్రౌప
తిచేవండిన వంటకంబులచే బ్రాహ్మణులు సంతసింపబడిరినియు.

ఏతస్రమాణములచే అయాయుగములయందు విధ్యుక్తము
గా లేదవజాతియగు చంద్రవంశక్షత్రియుల వంటకంబు బ్రాహ్మణు
లు భుజింపబడిరిని తెలియవలెను.

ప్రశ్న:— మీరువివరించిన గొల్లలను వృత్తినాకుముగల క్షత్రియు
లగు యదు, వృష్టి, భోకాధికాదులకును, కురు, భరత, వంశీయుల
కును భేదమేమైనగలదా ||

ఉ:— దేవమేదియు లేదెట్లనగా భరతవంశములో బట్టినవా

స్త్రీయనువాదు తనపేర హస్తీనగరము స్థాపించె. ఇప్పటికి దిల్లయ ను నామాంతరంబున ప్రసిద్ధిగాంచె. నాహస్తీకొడు శజమిథుండను వ్యామునిమనుమండగు కురువు తనపేర కురుక్షేత్రము స్థాపించె. నిప్ప టికి నది యొకటా వుద్యక్షేత్రంబనబరగె. నాకురువంశ్యులు కౌరవు లనియు చెప్పబడుదురు. భరతవంశ్యులు యయాతిమహారాజు కని ప్తకుమారుడగు పూరుని వంశీయులు. భరతవంశ్యుల విశేషములు చె బ్బుటచే భారతమనంబరగె. సింధుతవంశస్థులగు పాండవాదులు యాదవులతో నన్యోన్యసంబంధ బాంధవములు జేయుట ప్రశస్తము గా నెల్లరకు విశేషమే. అయినను కొంత వివరించెదవ, శ్రీకృష్ణుని మేనన్నయగు కుంతిని పాండురాజునకును, బలరామునితోబుట్టువగు సుభద్రను నజానునికీని, బలరాముని కూతురగు శశిరేఖను అభిమన్యునకును, దుర్యోధనుని కూతురుని శ్రీకృష్ణుని కుమారుడగు పాంబు నకును భార్యలగానిచ్చి సంబంధబాంధవములు జేసినట్లు భారతభాగ వతములయందు కనుపడుచూసేయున్నది.

భాగ—పంచ.

గీ॥ యాదవులకు మీకునశ్వేతకులగురు | వైనకృష్ణుడెవటవైనగ లదు | కొలుచువారికెల్ల నులభుడై మోక్షంబు | నిచ్చుజింతసేయ నేలనీకు ||

యదువంశులకు ,మీకు అనగా భరతవంశులకు కులగురువు అనగా యారెండువంశములకు అధిపతునత వహించిన వాడని పరీక్ష స్మరారాజునుగూర్చి శుకులవారు పలికినట్లును ||

భాగ—పశ్చిమ.

గీ॥ కూడినదువంగ గనివారితోడభయదు | భారతరాష్ట్రము మన

కు నంతయుచూచాసి । నట్టిబంధులు వారిపైనిట్టియలుక । యెత్తిచను
చుంట యిడిసితియే తలంప ॥

తా॥ ధృతరాష్ట్రాదులు తమకడగ్గర బంధువులనియో నట్టి
బంధువులపై గోపమున యుద్ధసన్నద్ధులమై బోవుట యుచితముగాక
ని యదు, వృష్టి, భోజాంధకబలంబులతో బలికినట్లును ॥

గీ॥ మనముబంధువరున మన్నించుమన్నన । గాఢరాజ్యభోగ గరి
మోహదరి । వసుధపేరుగల్గి వాసికెఱుటలెల్ల । దనకుననుభవంబు ద
గినయట్టి ॥

తా॥ తాననుభవించుకీర్తి మర్యాద రాజ్యభోగగౌరవములు
మనము బంధువులని మన్నించుటచేతగదా కలిగెను అనిదుర్యోధనుడు
బలరామునిగూర్చి పలికినట్లును.

భాగ-ప్రధ.

సీ॥ మాతామహుండైన మనశూరుడున్నాడె మంగళమేమన మా
కులునకు । మోదమేనిలుగురు ముగురుమేనత్తల కానందమేవారియో
శృణాలకు । నక్రూరకృతవక్త్ర లాయుస్సమేతులే వేచితుడయ్యెగ నే
నపభుడు । కల్గ్యాయుక్తులే గదనాఽకౌదులు మాధవుతమ్మలు
మానధనులు । నందమేమనగ శ్లోక నందనునకు । భద్రమేశంబ ర ను
ర భంజనునకు । విశలమేభాణ దనుజేంద్రకూతుపతికి । హర్షమేపా
ధా ముసలికి హరికిబలికి ॥

భాగ-ప్ర.

మ॥ యెలదిగ మేనవరందియై సచివుడైయేమేటిమాతాతలక ।
బలమిగ్గాచి సముద్రముదిత భోగ బట్టంబుగట్టించెన । య్యలఘుం
డికుమ చక్రిగతుడు నాకన్య్యోపద్రవకుత్ । గలరేవదెడ భక్తి నా
గుణనిధిగ గురుజ్యవారాంబధిగ ॥

దును వశకర్తయగుననియు శుక్రవనంబు నిట్టిదియనియు య
మాతృప్రభృతి జనంబుల నొడంబరచి పూర్వంబుల భూభార దురంధ
గుండేసి యసుప్రభృతుల ప్రశ్నంతభూములకు రాజులంజేరి తాను
తపోవనంబునకుండును॥

భార-అది-శి ఆశ్వా॥ (శాపవిధము.)

వ॥ అని యొడంబడుకన్న యదువంశగింబు వాని రాజ్యంబున
కనహలుగా॥ దుర్యనువంశంబు వాని ధర్మాధర్మ వివేకశూన్యులై
సంక్ష్మీకిరాత దేశంబులను రాజులుగా ద్రుహ్యువంశంబు వానిదక
స్థన విరహితంబైన దేశంబునకు రాజులుగా జరాదూషకుండగుటన
నుపువంశంబువాని ముదిమియగునంతకునుండక యవ్వనంబున పం
చత్వంబు నొందువానినుగా శాపంబిచ్చి॥

భాగ-నవ॥

వచనముతో కొంత॥ పూనియవ్వనంబిచ్చి ముదిమితానగై
కొన విగతలోభంజై నిజభుజశక్తి పాలితంబగు భూమండలంబు వి
భాగించి ద్రుహ్యునిను పూర్వభాగంబును॥ యదుపుత్రకు దక్షిణభా
గంబును॥ దువసుతకు పశ్చిమభాగంబును॥ నమపుత్రకు నుత్తరదిగ్భా
గంబును॥ సంరక్షింపుండని యిచ్చి వారల నమక్షంబున॥

క॥ నాలుగుచేగులనేలయు॥ బాలింపుండంచు నగ్రభవులకు
బంచెక॥ భూలోకమేలు మనుచును॥ బాలార్క వానిబూని బి
ట్టముగట్టె॥

మత్స్యపురాణం-౩౪-౨॥

శ్లో॥ యఃపుత్రోగుణసంపన్నో॥ మాలాపిత్రోహిభస్మహి॥
సర్వశోహతికల్యాణంకనియానపిసప్రభుః॥ ౨౬॥

అహఃపూరితగరాశ్చం । యఃప్రియఃప్రియశ్చత్తవ । వర-
దానే శుక్రస్యనశక్యంచక్తుమర్హమ్ ॥ ౨౭ ॥

తా॥ జనసీజనల వాక్యానుసరణి నటించెడు కొడుకు కొ-
డుకుగాని జపమతిచే జనకునుల్లంఘించిన కొడుకు కొడుకుగాను గా-
వున వారు రాజ్యాపాలులుగారు శుక్రవచనమిట్టిదయె॥

మ-౩౩-౨ శ్లో.

శ్లో॥ శక్రః ॥ యదా పూరుస్తవహవేః రాజగరాగృహిత్యా-
ప్రపచారతోకే తదాసరాశ్చం సప్రుదామైన తస్మైత్వయాకిము-
క్తః । కథయేహసశ్యమ్ ॥ ౪ ॥ యయాతిః ॥ గంగా యమునయోర్మ-
ధ్యే కృత్స్నియంవిషయస్తవ మధ్యేష్ఠధివాత్స్వం రాజాభ్రాత-
రోన్త్యాభిచాస్తన ॥ ౫ ॥

తా॥ పూరునకు పట్టముగట్టుచో యేమిచెప్పితినిని యింద్రు-
డు యయాతి నడిగిన తాను పూరునకు గంగా యమునల మధ్యరా-
ష్ట్రాభిలంబులను అతని యన్నలు దాని పట్టమున్న రాజ్యంబులం-
బాలించునటులను యేర్పరచితినిచెప్పెను॥

ఇట్లు యయాతి జరిగించియు జెప్పియుండుటచే యయాతి కా-
లములోనే యదువు మొదలగు వానికి సింహాస్థినాహార కలిగినట్లు
కనుపడుచున్నది॥

భాగ ॥ నవ ॥

సీ॥ హరికథాసంజాతుడైన దత్తాత్రేయు నేనించి సర్వోగ్ధ-
బొంది । బహుముజ్జదాన తపంబులుగాంచి సకలదిక్కులుగెల్పి-
జయముతోడ । సతతంబుహరినామ సంకీర్తనముకేయ ధనములబొం-
దియు దారవృత్తి । యనుబదియైరుచేనేండ్లు భూదక్రంబు ఘోరీ-
దనపేరుగాగనేల । ముసలులేకతనమున్ను యురుకీర్తి । నమరె-
గార్తవీర్యధనగవిభుడు । నిజమువానిధంగి నలయేలినయట్ట । రాజు-

గానమెందురాజముఖ్య ! ఇతడు యదువంశమందు జనించిన కార్తవీర్యార్జునుడు॥

భాగవ-నవ॥

మ॥ కృశమధ్యల్ పదివేపురంగనలతో గ్రీడస్థమోదింపన । శ్శుశలుండై పదివేలులక్షలు సుపుత్రుల్భక్తి సేయక జతుర్దశరత్నుండనుయోగినాబరగి సప్తద్వీప రాజేంద్రుడై శశిబిందుడురుసీతిమంతుడమరెక సత్కాంతి పూణేందుడై ॥ ఇతడు యదువు రెండవ ఓమారుడైన క్రోష్టువు వంశమందు జనించినవాడు॥

యదువంశమునకు సింహాస్సనాహారయే లేనియెడల యీ వంశమందు జనించిన కార్తవీర్యార్జునుడు శశిబిందుడు మొదలగు వారు భూచక్రంబంతయు వేలనంవత్సరము లెట్లేలిరి॥

బారతం । మాసల ॥

సీ॥ నిలిపినతెరగల్గ నృపవరజెప్పెద వినుకృత ధర్మనందనునిజాచి । సీతల్లియునునపు సీతోడబుట్టినవారాను మృత్తి కావరపురమున । నిలుడబహునంపదలబొల్చు నప్పట్టణంబు తదీయదేశంబునిచ్చి । యభిషిక్తుజేసిననాతండు నిజపరిజనములు దానుహర్షంబెల్లపక । నందు బోయె సరస్వతి యనగబరగు । ఘననగరమున సాత్యకి తనయొనన్లు । నెయ్యమును గారవంబును నెరయనిల్చి । యనుపముదమున నందుల కతడుచసయే ॥

సీ॥ తక్కినవారినిండ్రప్రస్థ నగరంబునకం గొనిచనివజ్రనాథుగాగ । నందుబట్టముగట్టి హస్తీతురంగరథంబుల విభజించితిగినభంగి । నమ్ముపురకంసమహితమ్ములుజేసి యయ్యైబంధులనందునందు । నిలుచు నట్లొందగనియమించియంతట యక్రూరాభార్యల నాత్మజులను । వ

జ్ఞానకునా ప్రియం దేవత్వానుభేదే । పాత్రుడతివిషయంబునబట్టువరుస ।
 వారునిలువకపోయిరివలయు నెడకు । దానివిషయూరకుండే భీమాను
 జాందు ॥

భాగ-ప్ర.

సీ॥ కలివర్తనంబున గ్రోర్థహింసాసశ్య దంభకౌటిల్యాద్యధర్మ
 వయము । పురముల గృహముల భూముల వమలోన గలుగుట దల
 పోలి కరివ్రురమున । మనుమనిరాజునై మనుషేదీనించి సిండుతోయక
 నాభిషిక్తుజేసి । యనిరుద్ధనందునుండైనవశ్రానిదెచ్చి మధురబట్టముగ
 ట్టిమమరిబాసి । కరులతురగములను కంకనాదికముల । మంత్రిజనుల
 బుధుల మానవతుల । సభిలమైనధనమునభిమన్యనుతునకు । నప్పగించి
 బుద్ధిరాశ్రమించి ॥ యీమాదుపద్యములకు ముఖ్యతాస్వగ్యము॥

కలియుగాదియందు కృతవర్త కుమారునకు మృత్తికాపురము
 రాజధానిగా నియమించి పట్టాభిషిక్తునిజేసెన్లును సరస్వతి యనుపే
 రుగల గొప్పపట్టణమును రాజధానిగా నియమించి సాశ్వతి కుమారు
 నకు పట్టాభిషేకముజేసి సింహాసనాద్యక్షునిజేసెన్టును, శ్రీకృష్ణుని
 మనుషండగు వశ్రాని యండ్రప్రస్త నగరంబున రాజుగా నియమించి
 పట్టాభిషిక్తునిజేసెన్లును, మరియును మధురకును నావశ్రాని పట్టా
 భిషిక్తునిజేసెన్టు జెప్పియున్నది. యీమొదలయిన కారణములనుబ
 ట్టి యదువంశ క్షత్రియులకు రాజసింహాసనాధికారము కలిగయేయు
 న్నది. ఇచ్చట యదువంశ సంభవుండగు వశ్రానకు ఇంద్రప్రస్థపుర
 మును, మదురయును, రాజధానులుగా నియమించుటయొనె సంది
 యంబు ప్రతిపాదించునట్లేల కేసరసన యయాతి రాజమున తత్సం
 హ్వసనాధికారము లేకపోవుటచే, అనగా మధురయంధు సింహస్వన

నము యయాతి యెక్కినది. వీలుగలుగక యింద్రప్రస్థపుంబు ముఖ్యరాజధానిగా నియమించి సింహాసనస్థునిజేసి తత్పూర్వరాజధానియగు మధురకునుకూడా వజ్రానినిధిపతిగా నియమించిని యెరుంగవలయును ॥

(అనఘ యయాతి కాపముని) అనెడు పద్యమందు కాపకారిని సిద్ధాంతముగా తాను యదు కులమునందు జనించిన వాడననియు తనకు రాజ సింహాసనాహారతలేనట్లు బలికి యుగ్ర సేనునికి పట్టాభిషేకము జేయుటలేమనిన ఆమధురరాజధాని యయాతి యేలిన సింహాసనమై యుండుటనుబట్టియును తాను రాజ్యభరాపేక్ష లేని వాడవుటవలనను పుత్రదుఃఖ నివారణార్థము రాజ్య సుఖంబులనుభవింపజేయుటకు నట్లుజరిగింపబడియె । నట్లుగాకున్న రాజ్యసింహాసనాహారతలేని శ్రీకృష్ణుని ధర్మరాజొనర్చు రాజసూయ యాగమందు సకలరాజన్యుల మండలిలోనప్రహరాహారతయెట్లుగలిగినది విష్ణువతుటచే నట్లుజరిగించినన త్రయిధర్మనిరతులగు వారు లౌకిక విరద్ధంబున కెట్లంగీకరింతురు? అట్లంగీకరించిన మహాన్యులగు శ్రీకృష్ణుండు రాజ పీతాహారత కెందుకంగీకరింపబడదు । కావున యయాతి కాపాభిప్రాయము పెద్దకొడుకగు యదువు వంశము వారికి రాజ్యరిపాలనత్వాదులు లేకపోవుటకాదు. రాజ పీతాహారత లేదనగా అప్పుడు మధురయందుగల సింహాసనము పూనునివంశమువారు యెక్కినదిగాని యదువంశమువారు ఎక్కిరాదని శపించినట్లు యెరుంగవలయును- యెందుకల్లననగా ఆయయాతి యదువునకు దక్షిణ దేశము భాగమిచ్చినట్లును తన రాజధానియందుగల సింహాసనము పూనుకొచ్చినట్లున్నది, కాపభలమేననగా ! పెద్దకొనూరునకు తం

ద్రీ రాజపీఠాధిపేక హాకుంధర్త శాస్త్రమైయుండగా పిశ్యవాక్యపాలన చేయుని కుమారుని అగ్రజునిగా బావింపక కనిష్ఠపుత్రుడైన పిశ్యవాక్య పరిపాలన ధర్మచాచరించుటచేత । అగ్రజాధికారమిష్టబడి అగ్రకుటుంబాధికారిహాకుంధర్త పింపించి కనిష్ఠ కుటుంబమునకు గరిగిం చుటయే శాప ఫలంబని యెరుంగుము ॥

ప్రశ్న:— యీ దేవులకిన చంద్రవంశ క్షత్రియులకును సూర్యవంశ క్షత్రియులకును భేద మేమైనకలదా.

ఉ:— సూర్యవంశమునకు మూలము సూర్యుడు.

భా-అది-౩౪ శ్లో॥

తొల్లి దాక్షిణ్యమున యిదికి కశ్యపునకు బుట్టిన వివస్వంతునకు వైవస్వంతుండను మనువును యముండును శనైశ్చిగ్గుడును యమునదపతియును బుట్టిరి. అందువైవస్వతుడను మనువునందు బ్రహ్మక్షత్ర్య వైశ్య శూద్రులైన మానవులుబుట్టి మరియు వానికి వేద ప్రముఖులైన రాజులేబుట్టి వంశంకరులై తమలో దాము యుద్ధంబులుజేసి చనిరి ॥ మరియు సమృద్ధువుత్రియైన యిలయను దానికి చంద్రుని కుమారుడగు బుధునకును భరూరపుండు జనియించి చక్రవర్తియయ్యె నినికి సూర్యునియందు నాయువు భీమంతడు కనువు ధృతాయువు పనాయువు శతాయువులను నాన్వరు కుమారులలో నాయువునకు స్వభావము - నతనికి సహుషాడాదిగా పురువురు గలిగిరి. యానహుషునియందు ప్రియవదయను దానికియాయత యాదిగా అయిదుగురు పుత్రులు యదువు మిదలుగాగల వారు జనించి వంశకరలైరి ॥

చారిత్రం-ఆది-శ్లోకము

సీ॥ అదిత్యుడు పుత్రియనగ సావిత్రికి ననుజయత్త మలకదామ
లాంగి । తపత్యున్లవ్యక భవశౌయతేషుల యవ్వంసంప్రాప్త యైన
దానిజావియకకాశ్యకసురచిరగుణముల కనుగుణుండగు సర్వలాభిహ
త్యు । బలినెప్పిధంబున బడయుదునోయని శిలకుడునున్నయత్త నను
గూర్చి । భక్తితపముజేసి ప్రభుడజామీధనం । దనుదుభరతకులడు
ధర్మవిదుడు । సర్వగుణహితుండు సంవర్ణుండను । వాడుకృతజ
పోనానెదిధుల ॥

వ । దానంజేతి మహీతలంబున కనావృష్టియైన యెరింగి కని
వుండు శాంతికపాష్టిక సిధుల నొనర్చి సంవర్ణుండోదోగని హస్తీ
పురంబున కరిగిన శిఖిల ప్రజకు ననురాగంబయ్యె । ననావృష్టి దోషం
బులుం బాసె నంత సంవర్ణులనకుం దపతికిం దాంపత్యుండన గురు
డు బుట్టి. నది మొదలుగ మీరు దాంపత్యులైతిని గంధర్వుండు
సెప్పిన నజానూకెట్లయె ॥

ఇట్లు చంద్రవంశ సంభవుండగు బుధుడు వైవస్వత మనువు
కూతురుగు యిలయను దాగి, అదిత్యుని కూతురుగు తపత్యును దా
నిని సంవర్ణుండును పరిగ్రహించుటచే॥

మనుశ్లోకము

నవదాశగ్రీవాశీరాం ప్రశస్తాచారకర్తతే । కామతస్తుప్ర
వృత్తానా । మిమాన్సుక్తి క్షవితోవరా ॥ ఇతి॥ శూన్యైః భాగ్య
శూద్రస్యా- సాదస్యచిశస్త్వై-తేచస్వయై వరాజ్ఞస్యై । స్తాశ్చ
స్వాచారగ్రజన్తన ॥

అయ్య యుగములందు గొప్పవంశస్థ్రీని తక్కువవంశీయులు పెండ్లియాడుట విధిలేనందువలన పవిత్రమయిన తల్లిమగులవాని కొరకై సూర్యుండు ప్రయత్నించి సంవరుణునకు దపతినిచ్చుట చేతను చంద్రవంశ శ్మత్రియులకన్న సూర్యవంశపు రాజులధికులయివలయు కనుపించదు.

భాగ.

ప్రశ్న:—కం॥ చాలాయముయదుకుల ని । రూపకరంబైనయట్టి ముసలంబొకటి । బాలిక తుదయించునుబొం । డాలస్యము లేదటంచు ననివల్కుటయు॥ అనుప్రహాసంబున మునిశౌపంబున యదువంశ శ్మత్రియుడగు సాంబునకు ముసలంబుబుట్టి యదుకులమంతయు నిర్మూలమైనట్లు జెప్పియుండగా నీకలియుగంబున గొల్లలను వృత్తి సామముగలవాడు యదువంశశ్మత్రియులని యెట్లు చెప్పవచ్చును

ఉ:— చంద్రవంశశ్మత్రియులలో యదువృష్టి భోజాంధకాది వంశంబులు బహుళముగా వృద్ధిబొందిగణనాతీతంబై యొప్పెనెట్లనగా.

భాగ—దశ—ఉ.

సీ॥ హరియిట్లు గృహమేధియగుచు శతోత్తర షోడశసహస్రసుందరులను । మునునీకు నెరుగజెప్పినరీతి నందరకన్నియౌపములు దానధిదాల్చి । గైకొని యొక్కొక్క కామినీముణియందు రమణనమోఘవీర్యమునజేసి । పదురేళికొడుకుల బడసెరుక్మిణ్యాది పట్టమహిషుల తుద్యవులునైన । నందనులలోన భరణిన్నంగభావలు । బలపరామవిజయ సంపద్విశేష । మానితాత్మలు పదినెనమండ్రువారి । నెరుగవినుపింతు వినుమురాజేంద్రచంద్ర ॥ ౩॥ అనియిట్లునువారలు ప్రద్యుమ్న, అనిరుద్ధ, దీప్తిమద్యాను, సారిబ, మిత్ర, బృహద్యాను,

మిత్రులందఱు, నృప, అహః, పుష్కర, దేవబాహు, శ్రుతదేవ, సునంద
న, చిత్రభాను, వయాధ, కవి, నృగ్రోధులను సామంతులచే ప్రసిద్ధులై
రి. వేంశియు, త్రివక్త్రయును సంభవించిన యువశ్లోకండునువా
డు తనజనకుండగు కృష్ణసేవారతుండగుచు నారదయోగిందు
నకు శిష్యుడై యఖంశిత దివ్యజ్ఞాన బోధాత్ముండగుచు స్త్రీశూ
ద్ర దాశీజన సంస్కారంబై స్మరణమాత్రంబున ముక్తి సంభవించున
ట్టి సాత్త్వికాత్మంబును వైష్ణవస్మృతిగల్గించె. నిట్లు మధుసూదనసం
దనులు బహుప్రజలు నధికాయు రోన్నతులు సనత్పుత్ర వంతులు
బ్రాహ్మణ్యులై విఖ్యాతిబొందిరి. వారిని లెక్కుబెట్ట వదివేల సరి
వత్సరంబులకై నందీరదు. మున్నునీకెరిగించినట్లు తత్కుమారులకు
విద్యావిశేషంబులు నీయమించు గురుజనంబులు మామూలతో నేను
బడెనిమిదివేల చూగురు గలిగియుండు. నక్కమాతల గణింపనవ్వ
రికెని పశుబుగా దదియునుంగాక.

క॥ సకదేవాసురపరి । గరమున ముననిహతులైన క్రవ్యాదన
ము । త్కరము నరేశ్వరలై । ద్వాపరమూన జనియించిప్రజల బాధ
లబరదక ॥

క॥ పౌరితద్వి ధాధమై ని । జ్జనులును యమకులమునం జని
యింపింపకో । ధరసూతాక్క కులంబై బరగిరి । వారినిగణింప బ్ర
హ్మకవశమే ॥

యమకులకులముడగు క్రీష్ణమృగ మూత్రము పదహారువే
ల గోబిళలయందు నుక్కొక్కస్త్రీకి పదురేసివంతున కొడుకులును,
పట్టపుదేవులగు కృత్తిత్యాది యెనిమిదిమందికి పదునెనిమిదిమంది బ
లవీర్య విక్రమాది బిశేషవంతులగు ప్రజ్ఞామ్నాది కుమారులును త్రి

ప్రక్రియందు నుపక్లృతడనువాని గనిననున వారితక్కుబెట్ట పదివేల వత్సరంబులకు దీరదనియును, తద్బాలకు విద్యాదులుగరసిన గురుజనసంఖ్య మూడుకోట్ల యెనుబడెనిమిదివేల నూర్గురనియును నందుచేత నగణితంబనియును, చెప్పియున్నది. యిక్కడనుక్కనంది యంబు బౌధించుచున్న దదేమనిన, నుక్కొక్కస్త్రీకి పదిమందిచోపున నన్నప్పుడు స్త్రీసంఖ్యనుబట్టి యొకలక్ష యరువదివేల సంఖ్యకనుపడుచుండగా నగణితమని చెప్పరాదు. అట్లేలజెప్పెననిన యొక్కొక్కస్త్రీకి పదుగిరికి తక్షణవగాకుండా కన్నాడనియధము చేయవలెను. యంతవృద్ధికికారణము దేవాసురయుద్ధమున మరణించిన రాక్షస సమూహమంతయు ద్వీపరంబున క్షుత్రియవంశమునందు జనియించి జనులబౌధించుటజేసి దేవతలు హరియను యదువంశమునందు జనియించిరనియు. నీయదువంశమందు జనియించినవారి వంశంబులు నూటొక్కలక్షలమైనదనియు వారలగణింప వశముకాదనియు భాగవతమునందు జెప్పబడియున్నది. యీనూటొక్కలక్షమువారు ద్వారకయందుండిననాగదా మునిశాపమరణము తలస్థపడును. యెవరెవ రేయేదేశముల యందరెందరుండిరో తెలియదందొక్కమాటు నశించిరని చెప్పరాదు. మునిశాపమందరిని నశింపచేయక తప్పనాయనిన కొందర యదువంశస్థులు తప్పినట్లు భాగవతమునందు జెప్పియున్నది.

భాగ—౫—౬.

ప॥ అట్టిసమయమునందు మాధవునకు రుక్మిణీ పితృసముండును సమగ్ర భుజావీభృంభణుండును వ్రద్యుమ్నుండు జనియించె. నతనికి రుక్మిణికూతురు శుభాంగివలన ననిరూర్ధ్వ దుదయించె నతనికి మానులావసిష్ఠుడయిన వజ్రాంకుశంభవించె నతనికి వ్రతిబాహుండుపు

మ. వానికి సుబాహుండు జనియించె నతనికి సుగ్రసేనుండు ప్రభు
 వించె నాతనికి కలసేనుండుగలిగె. నిట్లు యదువృష్టి భోజాంధక
 వంశంబులు పరమమిత్రంబులై పుండరీకాక్షు కటాక్షవీక్షణ శయ్యా
 సనానుగత సరసాలాసు స్నానాశన క్షిణవిసౌదంబుల ననిశంబుజెం
 దుచు సర్వదేవతాధాంబు సమస్తంబులై మక్రతపురానరింపుచు ప
 రమానంద కందళిత చితులై రని చెప్పివెడియె.

భాగ—ప్ర.

మ॥ యదువీరుల్ మునిసాధుకావమున గాలాధీశులై యుద్ధరూ ।
 వృదిరాపాన వివధామానమద సమ్మదోగ్ర దోహంధులై । కద
 సంబుల్ దమలోనముష్టి హతులక్ గావించినీరై రిన । వృదకో జిక్కి
 రి నల్గురేపురచటక్ । సర్వంసహావల్లభా ॥

సీ॥ కలివర్తనంబున క్రూర్యహింసాసత్య ధంభకాటిల్యావ్య ధర్మచ
 యము । పురములగృహముల భూమిలదమలోన గలుగుడదలపాసి
 కరిపురమున । మనుమనిరాజునై మనుమడివింది సింధులోయకణా
 భి పిక్తుజేసి । యనిరుద్ధనందనుండైన వజ్రనిడెచ్చి మధురబట్టముగ
 ట్టి మమతబాసి । కరులతురగములను కంకణాదికముల మంత్రిజనా
 ల బుధులమానవతుల । నఖలమైనధనము లభిమన్యుమతునకు । నప్పు
 గించిబుద్ధి నాశ్రయించి ॥ ముఖ్యతాత్పర్యము.

శ్రీకృష్ణుని మనమందగు వజ్రాడనువాడు మానలావృష్టుండైన
 స్థాను పానిని ధర్మరాజు కలియుగాదియందు ముఖురకు వానినిబట్ట
 ముగనినట్లును యతనికి సుబాహుండాదిగాగల పుత్రులుజన్మించి వం
 శంబులు వృద్ధిబొందినట్లును పూర్వవంశజుడగునట్టియు నజాని మ
 నుమందగు పరిశీల్తును హస్తపురంబునకు పట్టాభిషిక్తుని జేసికట్టును

ఇదియునుంగాక మునిశాపకారణమున గలిగిన యుద్ధమందు మరణింపక నలుపురేవురు జిగిరినియు జేప్పియున్నది (నవ్వుదశం జిగిరి నల్వురేవురునుచో) తొమ్మిదుగురు నిలచిని యథాముజేయుటకంటె నలుగురైదుగురు పదైదుగురుఅనుట, ఇందరుఅని యెన్నిక చేయని కొద్దిసంఖ్యనుచెల్పు లోకసాధారణ వాచకమై యున్నది. అందు చేత అపరిమిత జనసంఖ్యయందు యుద్ధమందు నిలచిన వారు బహు కొద్దియని చెప్పుటయెకాని నివహింప సంఖ్యావాచకముగాదు. గాక.

భాగ-త్య.

క॥ శౌరియు నతిరథవరులు మ । హరధిక సమరధులు యదు జలాదిపుల్లెళ్ల । బోరి మృతిబొంద నుద్ధవు । డేరితిళ్ల బ్రతికె దాని నెరింగింపు తగక॥

తా॥ శ్రీకృష్ణుడును అతిరథ, మహారథ, సమరధులు యుద్ధమందు మృతిబొందగా నుద్ధవుడు మాత్రమెట్లు బ్రతికియుండెనని శుకుల వానిని పరీక్షస్త్రహారాజు ప్రశ్నజేసినట్లు చెప్పియున్నది.

భారతం--మాసల.

సీ॥ పదపడియాదవ భామిని బాలక వృద్ధజనంబు నాశుద్ధబుద్ధి । కలయింగ గైకొని పలుకుల మాదకవమార పురంబున కరుగజెప్ప । రామకృష్ణులు దబోరుతులై ప్రవలికొందు వనభూమియారసికొని తదీయ । సందర్శనమునకు జనుటకై వారల కామంత్రితులజేసి యేమి యనుచు । టకును శోకము మాన్పుటకును దారకుజాదియైన తగిన వారి నహావచన । రచన నెరయ బనిచి యుచితత్వకతిపయ । జన్మలతోడరాగ జనియె నధిప॥

తా॥ అజానుండు ద్వారపతికేగి యదుక్షయనంతరమున గల స్త్రీ
బాలవృద్ధ జనులను మిక్కిలి యాదరణగల మాటలచే యింద్రప్రస్థ
పురంబున కనుగ నియోగించి స్త్రీ బాలవృద్ధ దుఃఖోపశమనమునకై
వారలవద్ద నిల్వెననియు॥

భారతం--మాస.

సీ॥ కోపించి గాంధారి కాపమిచ్చినయది యాదవ సంక్షయమ
గుటయెట్లు! దప్పదు మనముతద్బాలవృద్ధస్త్రీ జనంబులనెల్ల నహం
బులైన! కావుల సప్రతిష్ఠావిశేషంబుగా జేయంగవలయు నకాక-
మునకు । నొదవి యత్తెరుగున కుత్సహించు టకృత్యమజ్ఞాన నీకని
యాడుచుండు । బలుమరును దలంచి పాండవాగ్రజాడది । కారణ
ముగ నతని కరుణ పెంపు । నొప్పునెరుగు గాన నప్పాధుకడయ్యెడు!
నికరశేష జనుల నెవ్వనిల్పె॥

సీ॥ నిలిపిన తేరగల్ల నృపవరజెప్పెద వినుకృతవర్మనందనునిజాచి!
నీతల్లియును నీవు నీతోడ బుట్టిన వారును మృత్తికావర పురమున ।
నిలుడని బహుసంపదల బొల్చినప్పట్టణంబు తదీయదేశంబునిచ్చి ।
యభిషిక్తుజేసిన నాతండు నిజపరిజనములతోడ హర్షంబెలపక! నందు
బోయె సరస్వతి యనగ బరగు । ఘననగరమున సాత్యకి తనయు
నట్లు । నైయ్యమును గారవంబును నెరయనిల్పి । యనుపముదమున
నందులకతడు చనియే॥

సీ॥ తక్కిన వారి నింద్రప్రస్థనగరంబునకు గొనిచని వజ్రనాథు
గాగ । నందు బట్టముగట్టి హస్తీకురంగ రథంబుల విభజించి తగిన
భంగి । నమ్మత్వరకు సమపికతంబులుజేసి యయై బంధులనందు
వండు । నందును నిలుచునట్లుంగా నియమించి యిక్కారు బార్యల

నాత్మజులను । వజ్రానకు నొప్పగించిన నానుడేవు । పౌత్రుడతివిన
యెంబున బట్టువరుప । వారు నిలువక పోయిరి వలయునెడకు । దా
నివిని యూరకుండె భీమానుజుండు॥

గీ॥ వినుడు యూదవ భామినీవృద్ధ బాలజనులనందరి నుచితవర్తన
ముతోడ । పౌర్ణవృద్ధవక ముందర బుగజన ప్ర । యుతముగా బురి
వెలువరించితిగడంగి॥

గీ॥ కాపడండ్లని యతివోపిన భంగి గి । రాతకోటినాగి రామకృ
ష్ణ । వల్లభాదులైన వనితల గొందర । వృద్ధబాలకులను వెరవుతోడ॥

అన్నిటికీ ముఖ్యతాత్పర్యము.

పూర్వము గాంధారి కృష్ణునిపై కోపించి కాపం బిచ్చుటచేత
యందు సంక్షయంబుగాక తప్పుదనియు తద్బాలవృద్ధ స్త్రీ జనంబుల
నాకాలంబునకు తగిన చోటుల ముందు ప్రతిష్ఠించుటకు కర్తవ్యుడ
వీవెయని ధర్మరాజు అజానునతో నాదుచుండె ననియు నట్లనె యి
ప్పుడజానుండు యదు నికర శేషమగు కృతవర్మనందనుని యతని తల్లిని
తోడబుట్టిన వారితో సహా మృత్తికాపురముననిల్చి తత్పట్టణము తద్దే
శము వారికిచ్చి పట్టాభిషేకము జేసెననియును సరస్వతి యను పేరు
గల పట్టణమును సాత్యకి కుమారుని రాజుగా నియమించి తద్దేశము
లునొనంగి పట్టాభిషక్తు జేసెననియు దక్కిన వారిని యింద్రప్రస్థ
పురంబునకు దోడ్కొనిపోయి తద్దేశమునకు శ్రీకృష్ణుని పౌత్రుడగు
వజ్రాని రాజుగా నియమించి తత్రాజ్యమునకు పట్టభద్రునిగా నొన
రించి రథగజ తురగాదుల మువ్వరికి సమంబుగాబంచి యిచ్చెననియు
తక్కిన బంధువుల నక్కడక్కడ నుంచెననియు కూడని భార్యయు
పుత్రులు వజ్రపాతనలో నుండక యిష్టవచ్చినచోట నుండిరినియు

యదుసంబంధమైన స్త్రీలను, వృద్ధులను, బాలురను గామములలో నుండు యితర జనులతో గూడఁ జుదఁగఁము గాక పూర్వము ద్వార వతి వెడలించితినిని రుక్మిణ్యాది కృష్ణమహిమలతో నజ్ఞాను ఁడైన స్త్రీలను రామకృష్ణవల్ల భాదులైన స్త్రీలను, వృద్ధులను, బాలకులను కిరాతదండవకు చిక్కి-కుండునట్లునైన తెచ్చితినిని వాగ్గులవారితో అజ్ఞానుఁడగుటయు మొదలుగాగల ప్రమాణంబులనుటాడగా యదువంశమునందనుకులు వంశాకరు యదుక్షయంబున దప్పిరని దెలియ వచ్చుచున్నది. (సీ॥ పదపడి యాదవభామినీ బాలక వృద్ధజనంబు) రెండవ పద్యములో రెండవ చరణము (దప్పదు మనము తర్చాలవృద్ధస్త్రీ జనంబులనెల్ల) గీతపద్యము ప్రథమ పాదంబున (వినుడు యాదవ భామినీ వృద్ధబాలజనుల) రెండవ గీతపద్యములో (వల్లభాదులయిన వనితల గొందర వృద్ధబాలకులను) అని చెప్పియుండుటచే బాలురు, వృద్ధులు, స్త్రీలు నిలచిరని విస్పష్టముగా వాగ్గీయుండుటను జట్టియు యాదవాదులలో ప్రముఖులైన వారే మరణించిరిగాని అనేకమంది బాలురు, వృద్ధులు, స్త్రీలు, వజ్రాదు సాశ్వతి కుమారుడును కృతవర్మ కుమారుడును విదేశీయులు మొదలుగు వారు చాలామంది నిలచి యుండుట దెల్పుబడియె యున్నది. నూటాకొం-వంశములు గానేర్పడిన క్రీకృష్ణసంతతి యంతయు కొందరు యదుక్షయములో ప్రముఖులయిన వారలు గలగినను పెక్కుమంది వంశాకరులై మనిర నుటకు యేయాజ్ఞాపణయును లేదు.

చంద్రవంశపృక్షము.

1 నారాయణమూర్తి.

2 బ్రహ్మ.

3 అత్తి.

4 చంద్రుడు.

5 బుధుడు.

6 పురూరపుడు

యితను చక్రవర్తి

7 ఆయువు.

8 శ్రుతాయువు.

9 సత్యాయువు.

10 రయుడు.

11 జయుడు.

12 విజయుడు.

నె 6 రు పురూరపుని కొమ్మాల్లు ఆరువురు.

13 భీముడు

యితడు నె 12 రు కుమారుడు.

14 కాంచనుడు.

15 హూత్రుడు.

16 జహ్నువు

యితను గంగను పుక్కిట నిడినవాడు.

17 బూరుడు.

18 బాలకుడు.

19 సజకుడు.

20 కుశుడు

21 శాంబుడు.

22 ధూత్యుడు.

23 వసువు.

24 కుశనాభుడు.

నె 20 రు కొడుకులు నలువురు.

25 గాధి

నె 21 రు కొమ్మారుడు.

యితడు రాజ్యపాలన చేసినవాడు

- 73 భాగభూమి వీరి వంశమువారు గాశ్యవంశజులయి వృద్ధ
క్షత్రవంశ జాతులన బరగిరి.
- 74 దృహ్యుడు. } యీ అయిదుగురు 62 రు యయాతి కుమార
75 యమవు. } రులు. వీరిలో యదువంశమున బుట్టినవారు
76 దుర్వసుడు. } యాదవులనబరిగిరి. పూరుని వంశమువారు
77 అనువు. } పారవులు.
78 బూరుడు. }
79 బభ్రునేతువు. } నె 74 రు కొడుకు.
80 నార్మడు.
81 గాంధారుడు.
82 ఖర్వుడు.
83 ఘృతుడు.
84 దుర్మదుడు.
85 ప్రచేతస్సు. } ఇతనికి నూర్వరు కొడుకులుపుట్టి పే
86 } చ్చాదిపతులై యుదీచిదిశ నాశ్రయించిరి.
87
88 వహ్ని. } నె 76 రు కుమారుడు.
89 భగూడు.
90 భానువతుడు.
91 త్రిసానువు.
92 కరింధముడు.
93 మరుత్తుడు. } ఇతనికి యయాతిశాపవశంబున సంతతి
94 } లేనయ్యె.
95
96 సభానరుడు. }
97 చక్షుస్సు. } నె 77 రు అనువుకొడుకులు ముగ్ధులు.
98 పకోడుడు. }

- దృఢవ్రతుడు.
- 147 సత్యకర్ముడు. ఇతనిది (111) అంగ, వంగ, వంశేము.
కృత్స్నమడు. ఇతడు పురూరవుని మునిమనమడగు (88) ను
హూత్రుని కొడుకు.
- 148 శునకుడు. యితను కృత్స్నమడుని కొడుకు.
- 149 శౌనకుడు. యితడు బహ్వృచ ప్రవరంధై జన్మించి త
పో నియతుండై చనియె.
- 150 రభసుడు. యితను నె 36 రు కొడుకు.
- 151 గంభీరుడు.
- 152 కృతుడు. ఇతను బ్రహ్మకులంబున బుద్ధై.
- 153 శుద్ధుడు. ఇతడు పురూరవునిమనుమడు నె37రు కొడుకు.
- 154 శుచి.
- 155 రజస్సు.
- 156 ద్రికకుష్టు.
- 157 కృతకృత్తుడు. ఇతను విజ్ఞానీయై కృతకృత్తుడై చనియెను.
- 158 జనమేజయుడు. ఇతను(33)రు సహుషుని మనుమడును (78)రు
పూరుని కొడుకు.
- 159 ప్రాచీవాసుడు.
- 160 ప్రవిరోధనమన్యుడు.
- 161 చారువు.
- 162 సుజ్యృవు.
- 163 బహుగతుడు.
- 164 శర్మాతి.
- 165 సంయాతి.
- 166 తాద్రాశ్వడు.

126 చిత్రకేతుడు.

ఇతనికి రోమశామడను నానాంతరం
బుగలను. యితను సూర్యవంశ క్షత్రి
యుడగు దశరథునికూతురగు శాంతను ద
త్తతజేసుకొని ఋష్యశృంగుడును ఋషికి
వివాహము చేసెను.

127 చతురంగుడు.

128 పృథులూతుడు. యితనికి బృహద్రదాది సలుపుకొడునులు.

129 బృహద్రథుడు.

130 బృహస్పతిస్సను.

131 జయద్రథుడు.

132 విజయుడు.

133 ధృతి.

134 ధృతానతుడు.

135 సత్యకర్ణుడు.

136 అతిరథుడు.

137 కర్ణుడు.

ఇతడు సూర్యనకును కుంతికిని పుట్టినవాడు.

138 వృషసేనుడు.

ఇతను కర్ణునికొడుకు. మరికొందరగులరు.

139 చంపుడు

ఇతడు నె 128 య పృథులూతుని కొడుకు వీని

మీ చంపానగరము నిర్మింపబడియె.

140 హర్షింగుడు.

141 భద్రరథుడు.

142 బృహస్పతిస్సను.

143 బృహద్భానుడు.

144 జయద్రథుడు.

145 బృహత్క.

146 పిజయుడు.

- దృశ్యప్రతుడు.
- 147 సత్యకర్మము. ఇతనిది (111) అంగ, మంగ, మంగళము MADRAS.
కృత్స్నమముడు. ఇతడు పునూరవుని మునిమముడు (83) -
కాశ్మీరి కొడుకు.
- 148 శుకముడు. ఇతను కృత్స్నమముని కొడుకు.
- 149 శౌనకుడు. ఇతడు బహ్వృత ప్రవరాంతై జన్మించి త
పో నియతుడై చనియె.
- 150 రభసుడు. ఇతను నె 36 రు కొడుకు.
- 151 గంధీరుడు.
- 152 కృతుడు. ఇతను బ్రహ్మగులంబున బుట్టె.
- 153 శుక్రుడు. ఇతడు పునూరవుని మునిమముడు నె 37 రు కొడుకు.
- 154 శచి.
- 155 రిజస్సు.
- 156 ద్రికకుత్స్థ.
- 157 కృతకృత్యము. ఇతను విజ్ఞానియై కృతకృత్యుడై చనియెను.
- 158 జరమేజయుడు. ఇతను (33) న పామరుని మునిమముడు (78) న
పూరుని కొడుకు.
- 159 ప్రాచీనాసుడు.
- 160 ప్రవిరోధముచ్యుడు.
- 161 చాచువు.
- 162 సుప్రభు.
- 163 బహుగ్రహము.
- 164 శర్కాని.
- 165 సంయోని.
- 166 కొదాపుడు.

126 చిత్రకేతుడు.

ఇతనికి రోమపాదుడను నామాంతరం
బుగలడు. యితను సూర్యవంశ క్షత్రి
యుడగు దశరథునికూతురగు శాంతను ద
త్తతజేసుకొని ఋష్యశృంగుడను ఋషికి
వివాహము చేసెను.

127 చతురంగుడు.

128 పృథులూతుడు.

యితనికి బృహద్రదాది నలువురకొడుకులు.

129 బృహద్రథుడు.

130 బృహస్పతి నమ్మ.

131 జయద్రథుడు.

132 విజయుడు.

133 ధృతి.

134 ధృతవ్రతుడు.

135 సత్యకర్ముడు.

136 అతిరథుడు.

137 కర్ణుడు.

ఇతడు సూర్యునకును కుంతికిని పుట్టినవాడు.

138 వృషనేనుడు.

ఇతను కర్ణునికొడుకు. మరికొందరగులరు.

139 చంపుడు.

ఇతడు నె 128 రు పృథులూతుని కొడుకు వీని

పేర చంపానగరము నిర్మింపబడియె.

140 హత్యేందుడు.

141 భద్రరథుడు.

142 బృహత్కర్ముడు.

143 బృహద్భానుడు.

144 జయద్రథుడు.

145 బృహత్కర్ముడు.

146 విజయుడు.

రాజనంశ ప్రదీపిక.

దృఢవ్రతుడు.

147 సత్యకర్ముడు. ఇతనిది (111) అంగ, వంగ,
కృత్స్నమడు. ఇతడు పురూరవుని మునిమనమడగు (83) ను
హోమాశ్రుని కొడుకు.

148 శునకుడు. అతను కృత్స్నమడుని కొడుకు.

149 శౌనకుడు. అతడు బహ్వృచ ప్రవరాంజై జన్మించి త
పో నియతుండై చనియె.

150 రభసుడు. అతను నె 36 రు కొడుకు.

151 గంభీరుడు.

152 కృతుడు. ఇతను బ్రహ్మకులంబున జన్మ.

153 శుక్రుడు. ఇతడు పురూరవునిమనుమడు నె37రు కొడుకు.

154 శుచి.

155 రజస్సు.

156 ద్రికకుశ్మ.

157 కృతకృత్యుడు. ఇతను విష్ణునియై కృతకృత్యుడై చనియెను.

158 జనమేజయుడు. ఇతను(38)రు నహుషుని మనుమడును (78)రు
పూరుని కొడుకు.

159 ప్రాచీవాసుడు.

160 ప్రవిరోధనమన్యుడు.

161 చారువు.

162 సుజ్యృఘ.

163 బహుగతుడు.

164 శర్వాతి.

165 సంయాతి.

166 రాద్రాశ్వుడు.

H. A.

126 చిత్రకేతుడు.

ఇతనికి రోమపాదుడను సామాంతరం
బుగలడు. యితను సూర్యవంశ క్షత్రి
యుడగు దశరథునికూతురగు శాంతను ద
త్తతజేసుకొని ఋష్యశృంగుడను ఋషికి
వివాహము చేసెను.

127 చతురంగుడు.

128 పృథ్వీలాక్షుడు.

యితనికి బృహద్రదాదే నలువురుకొడుకులు.

129 బృహద్రథుడు.

130 బృహన్మనస్సు.

131 జయద్రథుడు.

132 విజయుడు.

133 ధృతి.

134 ధృతవ్రతుడు.

135 సత్యకర్ణుడు.

136 అతిరథుడు.

137 కర్ణుడు.

ఇతడు సూర్యునకును కుంతికిని పుట్టినవాడు.

138 వృషసేనుడు.

ఇతను కర్ణునికొడుకు. మరికొందరుగలరూ.

139 చంపుడు.

ఇతడు నె 128 రు పృథ్వీలాక్షుని కొడుకు ఏని

పేర చంపానగరము నిర్మింపబడియె.

140 వాల్మీకిందుడు.

141 భద్రతథుడు.

142 బృహత్కర్ణుడు.

143 బృహద్భానుడు.

144 జయద్రోణుడు.

145 బృహత్కర్ణుడు.

146 విజయుడు.

న మరుస్తులు పెంచి అపుత్రకుండగు భరతునకు దత్తతగానిచ్చిరి. యితడు భరత పంశేమునకు కర్తయయ్యె.

189 మన్యువు.

190 బృహక్షతు.

191 జయ.

192 మహావీర్య.

193 నర.

194 గర్గుడు.

195 ఉరుక్షయు.

196 ద్రయ్యారుణి.

197 కవి.

198 పుష్కరాకుణి.

199 సుహృత్తుడు.
హస్తి.

యా అయిదుగురు నే 189 రు మన్యువు కుమాళ్లు.

ఇతడు నె192రు మహావీర్యనికొమారుడు యీ మువ్వరు బ్రాహ్మణులై చనిరి.

యా మువ్వరు నె195రు కుమాళ్లు.

ఇతడు నె190రు బృహక్షతుని కొడుకు. ఇతనిపేరట హస్తి నాపురి నిర్మింపబడెదీనికి డిగ్గీయని యిప్పుడు సామాంతరంబు గలదు.

200 అజమీఘడు.

201 ద్విమీఘడు.

202 బురుమీఘడు.

203 యమీనరుడు.

204 గృతమంతుడు.

205 సత్యధృతి.

206 దృఢనేమి.

107 సుపారిశ్వకృతుడు.

ఇతనికి సఖినియందు ప్రియమేధాదులుంబు ట్టి బ్రాహ్మణులయిరి. యీ మువ్వరు హస్తి కుమాళ్లు. వీనికి సంతతిలేదు.

ఇతను నె201రు ద్విమీఘనికొడుకు.

208 పార్శ్వము.

209 స్వమతి.

210 సన్నమంతుడు.

211 కృత్తి.

ఇతడు హిరణ్యనాభఃనివలన యోగమా
గ్రంథరింగి తూర్పుధేశంబున సామస్య
హిత పఠించె.

212 నుగ్గాయుధుడు.

213 తైమ్ముడు.

214 సుపీసః.

215 పురంజయుడు.

216 బహురథుడు.

217 నుహూత్తుడు.

218 సుత హూత.

219 గయుడు.

220 కపిలుడు.

221 ఋతుడు.

222 నీలుడు.

223 బృహజిషుక.

224 బృహథనుడు.

225 బృహత్కాయుడు.

226 జయద్రథుడు.

227 విశ్వజిత్తు.

228 సేవజిత్తు.

229 వత్సుడు.

230 కాశ్యపు.

231 దృఢాహనువు.

232 రుచిరాశ్యుడు.

యీ నలుగురు (188) రు భరద్వాజు
ని కొడుకులు.

యీమువ్వరు (200)నజమీఠునికొడుకులు.

ఇతను నె223డు బృహజిషుని కొడుకు.

యీ నలుగురు నె 228 రు సేవజిత్తుని
కొడుకులు.

- 233 ప్రాజ్ఞుడు. ఇతడు నె 232 రు రుచిరాశ్వనికొడుకు.
- 234 ప్రథనేనుడు.
- 235 బారుడు.
- 236 నీపుడు. ఇతనికి శకునికూతురు నుందరివలన 100, కొడుకులు పుట్టిరి.
- 237 బ్రహ్మదత్తుడు. రాజ్యపాలకుడు.
- 238 విష్వక్సేనుడు.
- 239 ఉదక్సేనుడు.
- 240 భగ్గునుడు. ఇతని వంశమువారు బార్హదీషపులను రాజులైరి.
- 241 శాంతి. ఇతడు నె 222 రు నీలునికొడుకు నజమీ ధుని తునుమడు.
- 242 సుశాంతి.
- 243 పురుజుడు.
- 244 లిక్కుడు.
- 245 భర్మాశ్వడు.
- 246 స్పంజయుడు.
- 247 ముగ్ధులుడు.
- 248 వీరరుడు.
- 249 బృహదీషుడు.
- 250 కాంపిల్కుడు.
- 251 దిమోదాసుడు.
- 252 విత్రాయువు.
- 253 చ్యవనుడు.
- వీరలు నె 245 రు భర్మాశ్వనికొడుకులు. ముగ్ధులునివలన బ్రాహ్మణకులంబున బుట్టి ముగ్ధలగోత్రంబున నెగడె.
- ఇతడు నె 247 రు ముగ్ధులుని కొడుకు.

254 సుదాసుడు.

255 సహదేవుడు.

256 సోమకుడు.

257 జన్మకృతు.

258 జంతువు.

259 వృషదుడు.

260 ద్రువదుడు.

261 ద్రుప్తజ్యమ్ముడు.

262 బ్రాహ్మి.

263 దృష్టకేతుడు.

264 అహల్య.

265 శతానందుడు.

266 సత్యధృతి.

267 కృషి.

268 కృపుడు.

269 సంవరణుడు.

270 కురువు.

ఇతనికి సూర్యుడు కొడుకులు.

ఇతడు నె257రు జన్మకృతునకు జ్యేష్ఠుడు
ఇతడు డిటో కనిష్ఠుడు.

ఇతడు నె259రు వృషదుని కొడుకు యిది
కా కుమాభ్యుగలకు.

నె260రు ద్రువదునికొడుకు.

పాండివుల భార్య.

ఇతడు నె 261రు దృష్టజ్యమ్ముని కొడుకు
పాంచాలరాజులని యెరుగవలెను.

యీమె (247)రు ముద్గలుని కూతురు.
యీమెను గౌతముడు పెండ్లియాడె.

వీరలనిద్దరిని శంతనుడుబెంచి కృషిని
ద్రోణాచార్యునకు భార్యగానిచ్చెను.

ఇతను నె221రు ఋక్షునికొడుకు నజ
మీథుని మనుమడు. యితనిభార్య త
పతీయను సూర్యునికూతురు.

ఇతను నె269రు కొడుకు తనపీఠ కురు
క్షేత్రంబు నిల్పె రాజ్యపాలనుడు కౌర
వుల పంశకర్త.

- 271 సుధనస్సు. } యీనలువురు నె270రు కొడుకులు.
- 272 పరిక్షిత్తు.
- 273 జహ్నువు.
- 274 నిషధుడు. }
- 275 నుహాత్రుడు. ఇతను నె271రు సుధనస్సుకొడుకు.
- 276 చ్యవనుడు.
- 277 కృతి.
- 278 వసువు.
- 279 బృహద్రథుడు. }
- 280 కుసుంభుడు.
- 281 మత్స్యుడు. వీరులయిదుగురు 278 వసువు కొడుకులు
- 282 ప్రత్యగ్రుడు.
- 283 చేదిషుడు. }
- 284 జరాసంధుడు. ఇతను నె279రు కొడుకు మరియొకడుగ
అడు మగధ దేశాధీశుడు.
- 285 సహదేవుడు.
- 286 సోమాపి. } వీరిరువురు నె 285 రు సహదేవుని కొడు
- 287 మాజూలి. కులు.
- 288 శ్రుతశ్రవుడు. యితను నె 286 రు కొడుకు.
- 289 శ్రుతశ్రవస్సు. యితను నె 287 రు కొడుకు.
- 290 సయుతాయువు.
- 291 నిరమిత్రుడు.
- 292 సునకుత్రుడు.
- 293 బృహత్సేనుడు.
- 294 కర్మజిత్తు.

ధృతరాష్ట్రుడు కనను. యాదుశ్శల సైం
ధ్రువీభార్య.

337 ధర్మరాజు.	}	వీరిఅయిదుగురిని కుంతిమాద్రులయం
దు నె 333 రు పాండురాజు ధర్మసంత
తి వడసె.
338 భీముడు.		
339 అజానుడు.		
340 నకులుడు.		
341 సహదేవుడు.		
342 దేవకుడు.	}	నె 337 రు ధర్మరాజుకుమాళ్ళు.
343 ప్రతివిందుడు.		
344 సర్వాంగదుడు.	}	వీరు మువ్వరు నె 338 రు భీముని కు
మాళ్ళు.
345 ఘటోత్కచుడు.		
346 శృగసేనుడు.		
347 అభిమన్యుడు.	}	వీరు నలువురు నె 339 రు అజానుని
కుమాళ్ళు.
348 బభ్రువాహనుడు.		
349 నిశావంతుడు.		
350 శృతకీర్తి.		
351 నిరమితుడు.	}	వీరు నె 340 రు నకలుని కుమాళ్ళు.
352 శదానీకుడు.		
353 సుహృద్రుడు.	}	వీరిద్దరు నె 341 రు సహదేవుని కు
మాళ్ళు.
354 శ్రుతకర్ముడు.		
355 సహస్రజిత్తు.	}	యానలుగురు (75) రు యదుమహా
రాజు కుమాళ్లు.
356 కోష్ఠు.		
357 నలుడు.		
358 రిపుడు.		

359 మహాహయము. } యీమువ్వరు నె 355 రు సహస్రజిత్తు
360 వేణుహయము. } కొడుకులు.
361 హేహయము.

362 ధర్ముడు. ఇతడు హేహయుని పుత్రుడు.

363 సేత్రుడు.

364 కుంతి.

365 మహిష్మతుండు.

366 భద్రసేనుడు.

367 దుర్ముడు.

368 ధనికుడు.

369 కృతవీర్యుడు. } యీనలుగురు నె368రు ధనికునికుమారులు.
370 క్షతాగ్ని.
371 కృతకర్మ.
372 కృతౌజస్సు.

373 కార్తవీర్యజనుడు. ఇతడు నె369రు కొడుకు రాజ్యపాలకుడు.

374 జయధ్వజుడు.

375 సూరసేనుడు.

376 వృషణుడు. } యీయేవ్వరు కార్తవీర్యజనుని పు
377 మధువు. } త్రులు.

378 వూరితుడు.

379 తాళజంఘుడు. ఇతడు నె 374 రు జయధ్వజుని కొడుకు.
ఇతనికి వీతిహూత్రుడు మొదలుగాగల
99 కొడుకులు గలరు.

380 వృక్షుడు. ఇతడు నె 377 రు మధువుకొడుకు ఇతని
కి 100 కొడుకులు. వారిలోజ్యేష్ఠు

- 381 వృష్టి. దు వృష్టి యితనిపేర వంశంబు వృద్ధిబొం
ది వృష్ణులు యాదవులనంబరిగిరి.
- 382 వృజనవంతుడు. ఇతడు యదువుమనుషుడు (356) కోష్ఠ
వు కుమారుడు.
- 383 శ్వాహితుడు.
- 384 భేసిసేకుడు.
- 385 చిన్రతుడు.
- 386 శశిబిందుడు. ఇతడు సప్తదీపములు యేలినవాడు. ఇ
తనికి చాలానంతరిగలడు. ముఖ్యులు ఆ
గ్గురు అందులోజ్యేష్ఠుడు.
- 387 వృధుశ్రవుడు. యితడు.
- 388 ధక్త్రుడు.
- 389 యుశనస్సు. ఇతడు రాష్ట్రమేలినవాడు.
- 390 రుచికుడు.
- 391 పురుజిష్ఠు.]
- 392 దుక్కుడు.] యాయేవురు నె390 రుచికుని కొడుకులు.
- 393 రుక్మేషువు.
- 394 వృధువు.
- 395 జానుజంఘుడు.] ఇతనిభార్య శై బ్య.
- 396 విదర్భుడు.
- 397 కశుడు.] యీమువ్వురు నె 396 రు విదర్భుని కొ
డుకులు.
- 398 కృధుడు.
- 399 కోమపాదుడు.]
- 400 బ్రభువు. యితను నె 399 రు కొడుకు.

401 విభువు.

402 శృతి.

403 నుశికుడు.

404 చేమడు.

ఇతనికి నైద్యాదులుపుట్టి రాష్ట్రపాలకులైరి.

405

406 కుంతి.

ఇతడు నె 398 య కృదునికొడుకు.

407 దృష్టి.

408 నిర్వృత్తి.

409 దశాహుడు.

410 వైముడు.

411 జీమాతుడు.

412 నికృతి.

413 భీమరథుడు.

414 నవరథుడు.

415 దశరథుడు.

416 శకుని.

417 కుంతి.

418 దేవరాతుడు.

419 దేవక్షాతుడు.

420 మధువు.

421 కురువశుడు.

422 అనువు.

423 పురుహూతుడు.

424 సంశుడు.

425 పాత్యతుడు.

426 భజమానుడు.

ఇతనికి యిద్దరుభార్యలు.

427 భజయుడు.

428 దివ్యుడు.

429 వృష్టి.

430 దేవావృధుడు.

నె 425 రు సాత్యతుడు. యీక్రింద
గనుపరచినవారు యితనికుమారులు.
యితడు యోగపురుషుడై బహు
మందికి బ్రహ్మోపదేశమొనర్చి
మోక్షమును బొందెను.

431 మహాభోజుడు.

ఇతనిపేర వంశంబువధిల్లి భోజుల
నంబంగిరి.

432 అంధకుడు.

ఇతనివంశస్థులను అంధకు లనియెద
రు. భజమానుడు మొదలు 7 సా
త్వితుని కొడుకులు.

433 బభ్రుడు.

ఇతను నె 430 రు కొడుకు బ్రహ్మోప
దేశకర్తయై బహుమందిని మోక్షముజెం
దించెను.

434 నిమ్రోచి.

435 కంకణ.

436 శతజిత్తు.

437 సహస్రజిత్తు.

438 అయురజిత్తు.

439 వృష్టి.

యీయార్వరు (426) భజమానుని
కొడుకులు.

440 సుమిత్రుడు.

441 యుధాజిత్తు.

442 శిని.

443 అనమిత్రుడు.

వీరిరువురు నె 439 రు వృష్టి కు
మాళ్ళు.

వీరిరువురు నె 441 రు యుధాజి
త్తుని కుమారులు.

444 నిమ్మడు.

445 శిని.

446 బృశ్మి.

447 సత్రాజిత్తు.

448 ప్రసేనుడు.

} యా మువ్వరు నె 443 రు అనమిత్తుని
కుమాళ్ళు.

} వీరిద్దరు నె 444 రు నిమ్మని కొడుకులు
వీరిలో సత్రాజిత్తు సూర్యనిమెప్పించి స్య
మంతకమఃనిగొని తత్కారణమున తన
కూతురగు సత్యభామను శ్రీకృష్ణునకు
యిచ్చె.

449 సత్యకుడు.

450 సాత్యకి.

ఇతడు నె 445 రు శినియనువానిపుత్రుడు
ఇతనికి యయ్యదానుడను వేరొక పేరు
గలదు.

451 జయుడు.

452 గుణి.

453 యుగంధరుడు.

వీరువురు నె 446 రు బృశ్మి కొడుకులు.

454 శ్వేఫల్కుడు.

455 చిత్రుతుడు.

} యితనిభార్య గాందిని.
యీచిత్రుడనువానికి బహుమంది కొడు
కులుకలిగి వృష్టివంశ్యులయిరి.

456 పృథుడు.

457 విదూరథుడు.

} వీరువురును మరిగొందరును నె 455 రు
కుమాళ్ళు. వీరువృష్టివంశ జాతులైరి.

458 అక్రూరుడు.

459 అసంగుడు.

460 సారమేయుడు.

461 మృదుకుడు.

462 మృదుపచ్చివుడు

} అక్రూరుడు ఆదిపదమువ్వురు (454) శ్వే
ఫల్కుని కుమాళ్లు. యీఅక్రూరుడె కం
సునిపంపుత శ్రీకృష్ణునికై వ్రేవల్లెకు వెళ్ళి
నవాడు.

463 వర్మదృక్.

464 దృష్టవర్మ.

465 క్షుత్రోపేకుడు.

466 అరిమదనుడు.

467 శతఘ్న.

468 సుంగంధమాదుడు.

469 ప్రతిబాహుడు.

470 సుచారువు.

471 భజమానుడు.

472 కుకురుడు.

473 శుచి.

474 కంబళబహిషుడు.

475 విదూరధుడు.

476 శూరుడు.

477 శిని.

478 భోజుడు.

479 కృతవర్మ.

480 శతధన్యుడు.

481 హుదికుడు.

482 వృష్టి.

483 విలోమతనయుడు.

484 దేవమీఘుడు.

485 విధాజిత్తు.

486 మిత్రవర్ధనుడు.

487 సుమిత్రుడు.

ఈ నల్వరు సాత్వతునికొడుకగు (482)
అంధకుని పుత్రులు.

యితను నె471రు భజమానుని కొడుకులు.

యీమువ్వురు నె478రుభోజునికొడుకులు.

ఇతడు నె 472 రు కుకురుని కొడుకు.

యీ అయిదుగురు నె 482 రు వృష్టి
కొడుకులు.

- 488 కపోతలోముడు. ఇతడు నె 483 రు విలోమతనయ-
డుకు.
- 489 అనువు. ఇతడు తుం?
- 490 దుందుభి.
- 491 రవిజ్యోతుడు.
- 492 పునర్వసు.
- 493 ఆహుకుడు. వీరిద్దరు నె 492 రు పునర్వసునికొడుకు
494 అహాకియమస్త్రీ. } కూతురు.
- 495 దేవకుడు. } నె 493 రు ఆహుకుని కొడుకులు.
- 496 ఉగ్రసేనుడు. }
- 497 దేవలుడు. } నె 495 రు దేవకునకు నలుపుగుకుమ-
498 ఉపదేవుడు. } రు యేడుగురు
- 499 సుదేవుడు.
- 500 దేవనధానుడు.
- 501 ధృతదేవ, స్త్రీ.
- 502 శాంతదేవ, స్త్రీ.
- 503 పదేవ, స్త్రీ.
- 504 శ్రీదేవ, స్త్రీ.
- 505 దేవరక్షిత, స్త్రీ.
- 506 సహదేవ, స్త్రీ.
- 507 దేవకి, స్త్రీ.
- 508 ఉగ్రసేనుడు. } యీ యేడుగురు స్త్రీలను శూరుని
కొమారుడగు వసుదేవుడు పెండ్లియా-
డె.
- ఇతడు నె 493 రు ఆహుకుని కొడుకు.
- ఋతడు రాష్ట్రపాలుడు

509 కంనుడు.

510 న్యగ్రోధుడు.

511 సునాముఖముడు.

512 గహ్వరుడు.

513 శంకుడు.

514 సుభువు.

515 రాష్ట్రపాలుడు.

516 విశ్రువుడు.

517 తుస్తిమంతుడు.

518 కంస, స్త్రీ.

519 కంసవతి, స్త్రీ.

520 సురభి, స్త్రీ.

521 రాష్ట్రపాలిక, స్త్రీ.

522 శూరుడు లేకశూ.

523 రసేనుడు.

524 వసుదేవుడు.

525 దేవబాగుడు.

526 దేవశ్రవుడు.

527 యానకుడు.

528 శ్రుంజయుడు.

529 శ్యామనీకుడు.

530 కంకుడు.

531 నకుడు.

532 వత్సకుడు.

533 వ్సకుడు.

534 పుధ, స్త్రీ

యీ పదమువ్వురు స్త్రీపురుషులు
నె 508 రు ఉగ్రసేనుని సంతతి. యీ
కంసాదులు శ్రీకృష్ణునకు మేనమామ
లు.

ఇతడు అంధకుని మునిమనుమడగు
నె 484 రు దేవమీధుని కొడుక.

ఇతనిభార్య దేవకి.

ఇతనిభార్య కంస.

యతనిభార్య కంసవతి.

ఇతనిభార్య సురభి.

ఇతనిభార్య రాష్ట్రపాలిక.

నె 524 రు లగాయతు నె 538 రు
వరకగల స్త్రీపురుషులు నె 522 రు
శూరునికమాళ్సు కమాల్లెలు.

యీమెను కుంతి దత్తయిచ్చినందున

- 535 శ్రుతజేత, స్త్రీ. యీమెను నాహుంతులకు కలిగినది. యీమెను సాంపరాజులకు యిచ్చుకందు న పాండవ వరిశము నృద్ధిబొందె.
- 536 శ్రుతకీర్తి, స్త్రీ. యీమెను గోహుషకుంజన వృధశ్రేష్ఠ పెండ్లియాడె. వారికి ముగ్ధాపంబును దంలెనక్తుండను రాక్షసుండు జనియించె.
- 537 రాజాధిదేవి, స్త్రీ. యీమెను కేశయును పెండ్లియాడిన సోదంపతులకు స్రోధనాహుని స్పృశి.
- 538 శ్రుతశ్రవన్మస్త్రీ. యీమెను జయతేనుడు పెండ్లియాడి న వీరివలన విందానువిందులు జనించిన యీమెను చేదిదేశాధిపతియగు దను ఘోషును పెండ్లియాడిన వారికి శిశువులు జనియించె తనుదేవును మొదలుగ పదియేవును స్త్రీపురుషులు శరారసేను ని సంతతి.
- 539 చిత్రకేతుడు. వీరిరువురు (525) దేవభాగుని కొడు కులు.
- 540 బృహద్బలుడు. వీరిరువురు (526) దేవశ్రేష్ఠుని కొడు కులు.
- 541 వీరుడు. వీరిరువురు (527) యాశుని కొడు కులు.
- 542 నిషకుంఠుడు. వీరిరువురు (528) స్వజయుని కొడు కులు యింకొకలగు.
- 543 దుతేభాముడు. వీరిరువురు (529) శ్యామకుని కొడుకులు యింకొకలగు.
- 544 జయుడు. వీరిరువురు (530) శ్యామకుని కొడుకులు యింకొకలగు.

549 బకుడు.

550 సత్యజిత్తు.

551 పురజిత్తు.

552 సుమిత్రుడు.

553 ఆనకుడు.

554 బాహుకుడు.

555 వృకుడు.

556 దక్షుడు.

557 పుల్కలుడు.

558 సాభ్యుడు.

559

యీమువ్వరు నె 530 రు కంకునికొ
డుకులు.

యీమువ్వరు నె 531 రు. నక్షని కొ
డుకులు.

ఇతను (532) వత్సకునికొడుకు.

యీ మువ్వరు నె 533 రు వృకుని
కొడుకులు.

560 ఇకను వసుదేవుని సంతతి చెల్లుచున్నాను.

561 వసుదేవునకు.

రోహిణి, జారవి, మదిర, కాసల్య, శే
చన, ఇళ, సహదేవి, శాంత, దేవాత్మజ,
ఉపదేవి, శ్రీదేవి, దేవరక్షిత, సహదేవ,
దేవకీదేవి వీరు వసుదేవునిభార్యలు.

562 బలుడు లేక బల.

563 తాముడు.

564 గడుడు.

565 సారణుడు.

566 దుర్ముడు.

567 విపులుడు.

568 ధృవుడు.

569 క్షితుడు.

యీయెనమండుగురు నె 561 రు వసు
దేవునికి రోహిణియందు జనియించిన
వారు మరొకొంతమంది గలరు.

570. నుభద్రుడు. } యీవిమగున ననుదేవునకు బారవి.
 571. భద్రబాహుడు. } యందు జనించినవాడు మరికొందరు గ.
 572. దుర్మదుడు. } లరు.
 573. భద్రుడు. }
 బూతుడు. }
 574. దృవుడు. }
 575. నందుడు. }
 576. ఉపనందుడు. } యీనగురు మదితయందు గలిగి.
 577. శ్రుతకశ్రుతుడు. } నవారు.
 578. శూరుడు. }
 579. కేశి. } ఇతడు వనుదేవునందు కౌసల్యకుపు.
 తినినవాడు.
 580. అస్త్రుడు. } ఇతను దేవనకు బుట్టినవాడు మరికొందరు గలరు.
 581. వల్కలుడు. } ఇతడు శాంతకుపుట్టినవాడు.
 582. ద్రిపుస్తుడు. } ఇతడు ఉపదేవికి బుట్టినవాడు.
 583. ప్రశశ్రవు. } వీరిద్దరు శ్రీదేవికి బుట్టినవారు.
 584. ప్రిశ్రుతుడు. }
 585. కల్పితు. } ఇతడు దేవవక్షితుకు బుట్టినవాడు. మ.
 రి కొందరుగలరు.
 586. గదుడు. } వీరు నహాదేవికి బుట్టినవారు. మ.
 587. జహానుసు. } రి కొందరు గలరు.
 588. శ్రుతముఖ్యుడు. }
 589. కీరిమంతుడు. } వీరులు దేవకీదేవియందు జనించిన.
 590. సుసేనుడు. } వారలు. యీనుభద్రుని పాండు.
 591. భద్రసేనుడు. } రాజుమారుడు అహానునకు పెం.
 592. రుజువు. } శిచేయనై నడ.
 593. భద్రుడు. }

- 594 సమదనుడు.
- 595 సంకర్షణుడు.
- 596 శ్రీకృష్ణుడు.
- 597 నుభద్ర.
- 598 ప్రమ్యమ్ముడు.
- 599 అనిరుద్ధుడు.
- 600 దీప్తుడు.
- 601 సాంబుడు.
- 602 మిత్రుడు.
- 603 బృహద్రథుడు.
- 604 మిత్రవిందుడు.
- 605 వృక్షుడు.
- 606 అహుడు.
- 607 పుష్కరుడు.
- 608 దేవబాహుడు.
- 609 శ్రుతదేవుడు.
- 610 సునందనుడు.
- 611 చిత్రభానుడు.
- 612 వసూధుడు.
- 613 కవి.
- 614 స్యగోధుడు.

615 ఉపశ్లోకుడు.

నె 562 లిగయతు నె 597ను వరణ
నె561రు వనుదేవుని సంశానము.

యీమె అజానుని భార్య.

దీరబు శ్రీకృష్ణుని భార్యాప్రకమం
దు జనించినముఖ్యులు వీరుగొక ప
దహారువేల గోపికలయందు అష్ట
భార్యలయందును లెక్కింపరాని పు
త్రులు జనియించిరి. రుందున
గురించి భాగవతమందు దశమస్కం
ధోత్తర భాగమందు (మధుసూద
నందనులు బహుప్రజలు సథికాయు
రోన్నతులు ననల్పువీర్యవంతులై బ్రా
హ్మణ్యులునై విఖ్యాతి బొందిరి. వా
రిని లెక్కింప పదివేల వత్సరంబుల
కైనా దీరదు. తత్కమాలకు వి
ద్యావిశేషంబుల నీయమిచ్చు గురు
జనంబులసంఖ్య మూడుకోట్లు యెను
బదియెనిమిదివేల నూర్గుర గలి
యుగంబందు నక్కమాలలెక్కిం
పయవ్వరికి వశంబుగా దదియంగా
క) అనిచెప్పియున్నది.

ఇతడు త్రివక్రియసుదానికి శ్రీకృష్ణనియం
దు జనించినవాడు. జనకరడగు శ్రీకృష్ణదే
వుని పాదారవింద సేవాభిరతుండగుచు నార
దయోగీంద్రునకు శిష్యుండై యఖండజ్ఞాన

భావాత్మండగుచు శ్రీ శూద్ర దాసీజననం
స్కారంబై నృరణమాత్రంబున ముక్తిసంభ
వించు ససాత్వతతంత్రంబను నైష్ఠవస్మృతి గ
ల్పించె.

616 అనిరుద్ధుడు. ఇతడు శ్రీకృష్ణునికొడుకగు నె 598 రు ప్రద్యు
ముని కొడుకు.

617 వజ్రాడు. ఇతడు నె 616 రు అనిరుద్ధుని పుత్రుడు శ్రీ
కృష్ణుని మనుమడు యితనినే కలియుగాది
యందు మధురకును ఇంద్రప్రస్థ పురంబునకు
సింహాసనస్థుడేసిరి.

ఇచ్చటికి కలియుగాంతమువరకు గలరాజులవివరము:—నరి.

రెండవ భాగం.

కలియుగాది చంద్రవంశ క్షత్రియులు.

పరిక్షిత్తహారాజు. ఇతను శ్రీకృష్ణుని మేనల్లుడగు అభిమన్యునికు
మారుడు. హస్తినాపురి రాజధానిగా భూ
మండలము పాలించినవాడు ఇతడు శ్రీశుకుల
వారిచే శ్రీమద్భాగవతోప దేశమునొందె.

జనమేజయుడు.

శ్రోతసేనుడు.

భీమసేనుడు.

ఉగ్రసేనుడు.

శతానీకుడు.

యీనలువురు పరిక్షిత్తహారాజు కుమా
రులు.

ఇతడు జనమేజయుని కుమారుడు.

సహసానీకుడు.
అశ్వమేధజుడు.
అశిమకృష్ణుడు.
నీచకుడు.

నర్మధు.
చిత్రధుడు.
శుభిరధుడు.
వృష్టిమంతుడు.
మహాశివుడు.
మనీతుడు.
వృచక్షుస్సు.
మూనిత్యుడు.
పరిపాడు.
మేధావి.
మనయుడు.
శృలజయుడు.
దూర్వసుడు.
నిమి.

బృహద్రథుడు.
మథాంశుడు.
శతానీకుడు.
దుర్దామనుడు.
ఎహీనరుడు.
ధండపాణి.
మిత్రుడు.
క్షేమకుడు.

యాయురై ఆర్యుడు పరంపరా వుత్తర
సంతతిగా నెరుంగునది.

ప్రతిబోధము. ఇతడు దేవుని సత్కృతుండు కలియుగంబున జనగలవాడు.

వజ్రము.

ప్రతిబోధము. ఇతను వజ్రాని కుమారుడు.

సుబోధము. ఇతను ప్రతిబోధముని కొడుకు.

ఉగ్రసేనుడు. ఇతను సుబోధముని కొడుకు.

ఇతను ఉగ్రసేనుని కుమారుడు. మగిన్ని కృతవర్మ కొమారుడును సాత్యకి కుమారుడు. మొదలయినవారు కలియుగంబున నిలిచినూ. టొక్క వంశము. అగానేర్పడిన శక్తికృష్ణ సం. తతియందు. కొందరు ప్రముఖులు యదుకు యంబునందు. గలకేననుబెక్కుమంది. వంశాకరులయి. యుండిరి.

పై నెఱివబడిన చంద్రవంశక్షత్రియుల వివరమంతయు భాగవతము సవమస్కంధమునందు జూచుకొనెడి.

ప్రీతేశభింగం పంతులు గాతిశలన రచింపబడిన ఆంధ్రకవులచరిత్ర ప్రథమభాగము 1-వ పేజీ మొదలుకొని 14-వ పేజీవరకు చెప్పబడిన విధిప్రకారం.

విజయాదిత్యుడు. ఇతను భారతము. కృతియందైన రాజరాజునకు. ద్రుని పూర్వుడు. ఇతడయోధ్యా నగరమునుండి దక్షిణదేశము. విండికి ధండెత్తి వచ్చి త్రిలోచన వల్లభునితో యుద్ధముజేసి కాలధర్మమునుంపగా భర్త పెంటవచ్చిన యితనిభార్య గర్భవతియై యుండి ముడిపేము అగ్రహారమునకు తప్పించుకొని విష్ణుభట్ట సామంతుడు.

యచ తమపురోహితునిచే పుత్రికవలె నాదరింపబడి పుత్రునిగనిన విష్ణువర్ధనుడని పేరుబెట్టిన నతడువృద్ధియై తన తల్లివలన పూర్వవృత్తాంతము తెలుసుకొని చళుక్యపర్వతమున తపస్సుచేసి తనతండ్రిరాజ్యమును వహించి నర్మదమొడలుగా సేతుపరియంతము యేబదిలక్షలు గ్రామములుగల దేశమునంతయు పాలించె నప్పటినుంచి విష్ణువర్ధనుడను బిరుదునామము ఆవంశమువారికి పరంపరా నచ్చుచున్నది. యీచళుక్య వంశపురాజులు రెండుశాఖలవారై ఒకశాఖవారు కల్యాణపురమందును రెండవశాఖవారు రాజమహేంద్ర వరమందును రాజ్యము జేయుచుండిరి. వీరిలో కల్యాణ రాజధానిగాగల వారు పడమటి చాళుక్యులు, కుంతలులు, రాజలనియు రాజమహేంద్రవరము రాజధానిగాగలవారు తూర్పుచాళుక్యులువేగిరాజలనియు న్యవహరింపబడుచు వచ్చిరి. యీవిష్ణువర్ధనునికి జయసింహుడను బిరుదునామమున్నది. ఇతడు కాంచీపుర రాజధానిగాగల నల్లవరాజుకుమార్తెను వివాహమాడెను. ఆమెవలన.

విజయాదిత్యుడు:— ఇతనికి రణరాగుడ బిరుదునామము గలదు.

పులికేశివల్లభుడు:— విజయాదిత్యుని కొడుకు.

కీర్తివర్మ స్థానివీపతి, మంగళేశుడు:— వీరిరువురు పులికేశవల్లభుని కొడుకులు వీరిలో కీర్తివర్మ క్రీస్తుశకము. 567 సం॥ వరుకు రాజ్యముచేసెను.

పులికేశివల్లభుడు, కుబ్జవర్ధనుడు:— వీరిరువురు కీర్తివర్మ కొడుకులు. వీరిలో పులికేశవల్లభుడు తనపితలాడ్రియైన మంగళేశునియనంతరిము 510 సం॥ రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతను మిగుల బలవంతుడై బ

హుదేశములు జయించి ఆకాలమందు సిస్టపురమనబడెడి పీఠికాపు
రమునందలి దుస్సాధ్యకుయిన దుర్గమునుబట్టకొనియెను. యనం
తరమితని తమ్ముడగు కుబ్జవిష్ణు వర్ధనుడు. 615 సం॥ వైత్ర శు 15
మందు రాజ్యమునకు వచ్చి క్రీ శ. 633 సం॥ వరకు రాజ్యమేలె. ని
తడు తూర్పు చళుక్యపు రాజులకు మూలపురుషుడై పూర్వచాళుక్య
రాజ్యస్థాపకుడయి వేగిదేశము బాగ్ధమతస్తులకు స్థానికాయన రాజు
లనుండి గైకొనబడుటచే యితనివలన నీర్హాంధ్రదేశమునందు బాగ్ధ
మతమునకు ఖీణత్వమును బ్రాహ్మణమతమునకు ప్రాబల్యమును ప్రా
రంభమయ్యెను. యీచళుక్యరాజు శైవబ్రాహ్మణ మతస్తుడు
మానవ్యగ్రత్రుడు కాలివాహనశకము 555 సం॥ శాసనము 15 లు
నాటికి సరియగు క్రీస్తుశకము 632 సం॥ జలయి 7 తేది చంద్రగ
హణమున విష్ణుశర్మ, మాధవశర్మలను బ్రాహ్మణులకు దివిలిశీమ
లోని కలవకొండగ్రామము దానముచేసి శాశనము వ్రాసియిచ్చెను.

2 జయసింహుడు:— ఇతడు కుబ్జవిష్ణువర్ధనుని జ్యేష్ఠపుత్రు
డు. క్రీ॥ శ॥ 633 సం॥ మొదలుకొని 663 సం॥ వరకు 30 సం॥ ము
లు రాజ్యముచేసెను. ఇతనికి సర్వసిద్ధియని బిరుదునామముగలదు.

ఇతడు గుడివాడతాలూకాలో పెనుపట్టులను గ్రామమొక
బ్రాహ్మణునికి యిచ్చిన్బి. దానశాశనమున్న దితని దేశము నె
ల్లూరి మండలమువరకు వ్యాపించియున్నది.

3 ఇంద్రభట్టరకుడు:— ఇతడు జయసింహుని ద్వితీయపు
త్రుడు. ఇతనికి ఇంద్రరాజుని బిరుదునామమున్నది. ఇంద్రరాజు
663 సంవత్సరము మొదలుకొని 7 రోజులుమాత్రం రాజ్యమేలి మృ
తుడయ్యె.

4 విష్ణువర్ధనుడు:— ఇతడిద్రభట్టారకుని కొడుకు. సర్వలోకాశ్రయుడనియును విషమసిద్ధియనీయును బిరుదునామములు గల యితడు క్రీ॥ శ॥ 663 సం॥ మొదలుకొని 672 సం॥ వరకు రాజ్యమిలె. యితడు రెండవ విష్ణువర్ధనుడు. ఇతడుచేసిన యొకదాన శాశనమందు ఆత్మసూవిజయ రాజ్యపంచమే సంవత్సరే ఫాల్గుణమాసి అమావాస్యాం సూర్యగ్రహణ నిమిత్తము) అనిశకవత్సర 560 సం॥ ఫాల్గుణ బ 15 లకు సరియగు క్రీ॥ శ॥ 668 సం॥ ఫిబ్రేవరు నెల 17 తేది యితనిరాజ్యములో నైదవయేడని చెప్పటచే యితనిరాజ్యము 663 సం॥ ఫాల్గుణ బహుళములో నారంభమైనట్లు తేలుచున్నది.

5 మంగీవరాజు:— ఇతడు రెండవ విష్ణువర్ధనునికి పుత్రుడు. ఇతనికిన్నీ సర్వలోకాశ్రయుడనియు జయశిద్ధుడనియును బిరుదునామములుగలవు. ఇతడు క్రీ॥ శ॥ 672 మొదలుకొని 696 సం॥ వరకు 25 సంవత్సరములు రాజ్యమేలెను.

6 జయసింహుడు, 7 కొక్కిలిరాజు, 8 విష్ణువర్ధనుడు:— యీమూవురు మంగీయవరాజు కొడుకులు. జయసింహుడుమాత్రము ప్రథమభార్యపుత్రుడు. యీజయసింహుడు 696 సం॥ మొదలుకొని 706 సం॥ వరకు 10 సం॥ లు రాజ్యమేలె. కొక్కిలిరాజు 709 సం॥ లో 9 నెలలుమాత్రం రాజ్యమేలె. విష్ణువర్ధనుడు జయసింహుని మరణాంతరము తనకు రావలసిన రాజ్య మక్రమముగా నాక్రమించుకున్న తమ్ముడగు కొక్కిలిరాజును సింహాసన విహీనునిచేసి 709 సం॥ మొదలుకొని క్రీ॥ శ॥ 746 సం॥ వరకు 37 సంవత్సరములు దేశమేలెను.

ఇతను 3 వ విష్ణువర్ధనుడు.

9 విజయాదిత్యుడు:— ఇతడు మూడవ విష్ణువర్ధనునికొడుకు విక్రమరాముడనియు విజయసింధుడనియు బిరుదునామములు గలవాడు ఇతడు క్రీ॥ శ॥ 749 సం॥ మొదలుకొని 764 సం॥ వరకు 15 సం॥ భూపాలముచేసెను. ఇతడు విజయాదిత్యు నామము గలవారిలో మొదటివాడు.

10 విష్ణువర్ధనుడు:— ఇతను విజయాదిత్యుని కుమారుడు. 764 సం॥ మొదలుకొని 799 సం॥ వరకు 36 సం॥ వరకు రాజ్యభారము వహించెను. ఇతడు నాలవ విష్ణువర్ధనుడు.

11 విజయాదిత్యుడు:— ఇతడు విష్ణువర్ధనునికొడుకు మొదటి విజయాదిత్యుని మనుమడుగూ యీరెండవ విజయాదిత్యునకు న శేంద్ర మృగరాజనియు సమస్త భువనాశ్రయుడని బిరుదునామములు నహించి 799 సం॥ మొదలుకొని 843 సం॥ వరకు 44 సంవత్సరములు రాజ్యమేలెను. ఇతడు గాంగులతోను రాష్ట్రకూటులతో బహు యుద్ధములుచేసి వారినిజయించి తనరాష్ట్రమునందు నూట యెనిమిది శివాలయములు కట్టించెను.

12 విష్ణువర్ధనుడు:— ఇతడు విజయాదిత్యుని కొడుకు యైదవ విష్ణువర్ధనుడు సర్వలోకాశ్రయుడనియు విషమసింధునియు బిరుదాంకములువహించి క్రీ॥ శ॥ 843 సం॥ మొదలుకొని 844 సం॥ వరకు 18 నెలలు రాజ్యమేలెను.

13 గణక విజయాదిత్యుడు, విక్రమాదిత్యుడు, యుద్ధమల్లుడు:— యీమువ్వురు విష్ణువర్ధనుని కొడుకులు వీరిలో విజయాదిత్యుడు గణి

తతాస్త్రమునందు పండితుడగుటచేత గణక విజయాదిత్యుడని యం
ధుడు. ఇతడు రాష్ట్రకూటులజయించి మంగిరాజు శిరస్సుఖండించి
క్రీ॥ శ॥ 844 సంవత్సరము మొదలుకొని 888 సం॥ వరకు 44 సం॥ వ
రకు ప్రజాపాలనము చేసెను. యీతనికి యవరాజు విక్రమాదిత్యు
డనియు యుద్ధమల్లుడనియు యిద్దరుతమ్ములుగలరు.

14 చాళుక్యభీముడు:— ఇతడు యవరాజు విక్రమాదిత్యునికి
మారుడు ఇతడు తనపదతండ్రియైన విజయాదిత్యుని పిమ్మట రాజ్య
మునకు వచ్చి రాష్ట్రకూటరాజయిన రెండవకృష్ణునిజయించి యావ
రకన్యాకాంతమయిన వేగిదేశమయొక్క భాగమును మరల నాక్ర
మించుకొని 888 సం॥ మొదలుకొని 918 సంవత్సరములవరకు 30
సం॥ రాజ్యమేలెను.

15 విజయాదిత్యుడు, విక్రమాదిత్యుడు:— వీరిరువురు చాళు
క్యభీముని కొడుకులు ఏగలో జ్యేష్ఠుడగు యీనాలవ విజయాదిత్యు
డు కలింగులనుజయించి 918 సం॥ మొదలుకొని 6 మాసములు రా
జ్యమేలి దేశవియోగమును పొందెను.

16 అమ్మరాజ విష్ణువర్ధనుడు, చాళుక్యభీముడు:— వీరిరువు
రు నాలవ విజయాదిత్యుని కుమారులు ఏగలో జ్యేష్ఠుడగు అమ్మరా
జు విష్ణువర్ధనుడు రాజమహేంద్రుడన్న బిందునామము గలవాడు.
ఇతనికాలములోనే రాజధాని రాజమహేంద్రవరమునకు మార్చబడె
ననియు యీతనిపేరనే యాపట్టణమునకు పేరుకలిగినదనియు చెప్పి
దురు. ఆరవ విష్ణువర్ధనుడు యీఅమ్మరాజు 918 సం॥ మొదలు
కొని 925 సం॥ వరకు 7 సం॥ భూపాలన మాచరించెను.

17 విజయాదిత్యుడు, భీముడు. దానార్జవుడు, అవృవిజయాదిత్యుడు:— యీ ఆయిదవ విజయాదిత్యునికి బేటరాజుని నామాంతరముగలదు యీత డప్తరాజుయొక్క జ్యేష్ఠపుత్రుడు, 925 సం॥ 15 దినములు రాజ్యముచేసి యీతనిని యుద్ధవల్లునికొడుకైన తాళ్ళరాజు రాజ్యపదప్రస్తునిజేసి చెరసాలయందుబెట్టి రాజ్యముగైకొనియెను.

18 తాళ్ళరాజు:— ఇతను యుద్ధవల్లునికొడుకైన ఈతాళ్ళరాజు రాజ్యమాక్రమించుకొని 925 సం॥ రములో నెలదినములు రాజ్యపాలనముచేసి తర్వాత చాళుక్యభీముని ద్వితీయపుత్రుడను నాలవ నిజయాదిత్యుని యనుజుడైన విక్రమాదిత్యు డీతనినిజంపి రాజ్యముగైకొనెను.

19 విక్రమాదిత్యుడు:— ఇతడు చాళుక్యభీముని కొడుకైన యీరెండవ విక్రమాదిత్యుడు వేగ్రిత కళింగదేశములును 925-26 సం॥ లో 11 మాసములు పాలించిన తర్వాత అవృరాజు విష్ణువర్ధనుని కొడుకగుభీము డీతనిని సింహాసనంపి హీనునిజేసి రాజ్యముగొనెను.

20 భీముడు:— ఇతడు అవృరాజు విష్ణువర్ధనునికొడుకును ఆయిదవ విజయాదిత్యుని కమ్మడునైన యీమూడవ భీముడు విక్రమాదిత్యుని జయించి 926-27 సం॥ లో 8 మాసములు రాజ్యము చేసినతర్వాత తాళ్ళరాజు కొడుకైన యుద్ధవల్లు డీతనినిజంపి రాజ్యముచేకొనెను.

21 యుద్ధవల్లుడు:— ఇతడు తాళ్ళరాజుకొడుకు రెండవ యుద్ధవల్లుడు ఇతడు 927 సం॥ మొదలుకొని 934 సం॥వరకు 7 సం॥ వత్సరములు రాజ్యము చేసెను.

తర్వాత నాలవవిజయాదిత్యుని ద్వితీయ పుత్రుడైన చాళుక్య భీమునిచే జయింప రాజ్యపదభ్రష్టుడయ్యె.

22 చాళుక్యభీమవిష్ణువర్ధనుడు:— ఇతడు రెండవ చాళుక్య భీముడు 7 విష్ణువర్ధనుడైన యితడు నాలవవిజయాదిత్యుని రెండవ భార్యకొడుకు అమృరాజ్యనిష్ఠువర్ధనుని చింతితమ్మడు । ఇతడు గండమహేంద్రుడు రాజమూర్తాండుడు అను బిరుదులు గలవాడై చోళరాజుయిన లోవలిగి-రాష్ట్రకూట ప్రభువైన అయిదవ గోవింద రాజు మొదలయిన వారిని జయించి 934 సం॥ మొదలు 945 సం॥ వరకు పండ్లెండేదులు రాజ్యమేలె.

23 అమృరాజవిజయాదిత్యుడు:— ఇతడుపై రెండవ చాళుక్యభీముని రెండవ కుమారుడు. ఇతడు కాలివా॥శ॥ 867 సం॥ మాగేశ్వర బ ౧3 శుక్రవారమునకు సరియగు క్రీస్తుశకము 945 సం॥ డిశంబరు నెల 5 తేదీన పట్టాభిషిక్తుడైనట్లు చెప్పబడినది. ఇతడు రాజపరమేశ్వర త్రిభువనాంకుశాది బిరుదాంకములు గలవాడై క్రీ॥ శ॥ 945 సం॥ మొదలుకొని 970 సం॥ వరకు 25 సం॥ రాజ్యముపరి పాలించెను.

24 చాళుక్యపుడు:— ఇతడు రెండవ చాళుక్యభీముని జ్యేష్ఠ పుత్రుడు. అమృరాజ విజయాదిత్యుని చనితియన్న ఇతడు 970 సం॥ మొదలుకొని 973 సం॥ వరకు 3 సం॥ రాజ్యముచేసెను ఒకకాసన ములో నితడు 30 సం॥ రాజ్యము చేసినట్లున్నదిగాని 973 సం॥ మొదలుకొని 1003 సం॥ వరకు 30 సం॥ దేశ మరాజకమైనట్లు తెలియ వచ్చుచున్నది యీ కాలములో చోళులు యీ దేశమునకు వండెత్తి వ

చ్చిగల్పినట్లును కొంతకాలము వేగిదేశము పాలించినట్లును కనుబడుచున్నది.

25 శక్తివర్మ 26 విమలాదిత్యుడు:— వీరిరువురు దానార్ణవుని కొడుకులు వీరిలో శక్తివర్మకు చాళుక్యవంశుడనై విరుదుపేరుగలదు యితడు 1003 సం॥ మొదలుకొని 1015 సం॥ వరకు 12 సం॥ దొరతనముజేసెను దానార్ణవుని రెండవ కొడుకగు విమలాదిత్యుడు ఇతడు రాజేంద్రచోళుని చెల్లెలును గంగికుండై రాజరాజరాజ కేసరివర్మ కూతురుగు గుండమాంబాదేవి చోడరాజకన్యకను వివాహమాడి ఆమెవలన నాంధ్రభాష భారత కృతిపతియగు రాజనరేంద్రుని గణెను రాజనరేంద్రునిది మాతామహునిపేరు విమలాదిత్యుడు 1015 సం॥ మొదలు 1022 సం॥ వరకు 7 సం॥ ప్రభుత్వముజేసెను ఇతనికి విష్ణువర్ధనుడను నామమిడియొప్పుది. ఇతను గోదావరిమండలములోని పెనుగొండలో నుండిన కుసుమశెట్టియను కోమటియొక్క కుమార్తెను కామించి తనకిచ్చెనియడుగగా ఒప్పుకొననందున బలాతార్తరముగా విష్ణువర్ధనుడు పట్టుకొనగా కుసుమశెట్టియును కూతురును 102 గోళముల యితరవై శ్యులును అగ్నిప్రవేశమైనట్లును వైశ్యులలో 100 కుటుంబములు పడమరకును 80 కుటుంబములు తూర్పునకు 200 కుటుంబములు దక్షిణమునకును 130 కుటుంబములు వుత్తరమునకును పారిపోయినట్లును కన్యకాకాపమువలన విష్ణువర్ధనునికి శిరస్సు వ్రక్కలై చచ్చినట్లును, అంతట నతనివుత్పాదైన రాజనరేంద్రుడు వైశ్యులనుకొంతపరిచి కుసుమశెట్టికొడుకయిన విరూపాక్షునికి 13 పట్టణములకు అధికారినిజేసి, మిగిలినకోమట్లను పెనుగొండ నుండునట్లుజేసెనిని అంధ్రకృతచరిత్రము 144 పేజీయందు దెప్పబడియున్నది.

27 రాజరాజవిష్ణువర్ధనుడు:— ఇతడు ఆంధ్రభారత కృతిపతి విమలాదిత్యుని పుత్రుడైన రాజరాజనబడినవారిలో మొదటివాడు విష్ణువర్ధనులలో యెనిమిదవవాడు (విష్ణువర్ధనుండు వంశవధుకాండు) అని ఆంధ్రభారతములో సహిత మీరాజనరేంద్రునకు విష్ణువర్ధకాన నామమున్నట్లు జెప్పబడియున్నది. ఇతడు తన మేనమామయగు రాజేంద్రచోళుని కూతురైన యవ్యంగదేవిని వివాహమాడెను. ఇతను శక సం॥ 944 సం॥ భాద్రపద బ ౨ గురువారము సుత్రరాభాద్ర న తుత్రమున ననగా క్రీస్తుశకము 1022 సం॥ ఆగష్టు నెల 16 తేదిన పట్టాభిషిక్తుడయ్యెను ఇతనితమ్ముడు విజయాదిత్యుడు కులత్తుంగ చోళదేవుని కాలములో వేగిదేశమునకు పాలకుడుగా నుండెను యీరాజనరేంద్రుడు 1022 సం॥ మొదలుకొని 1063 సంవత్సరమువరకు 41 సం॥ రాజ్యపాలనముచేసె.

28 కులత్తుంగ చోళదేవుడు:— ఇతడు రాజరాజనరేంద్రుని ప్రధమపుత్రుడు. ఇతడే రాజేంద్రచోడుడు ఇతని మొదటిపేరిడే మైదను యితడు వేగిదేశ రాజ్యభారము వహించినది మొదటి సం॥ లోనే చోడదేశముమీద దండెత్తి దానినిజయించి స్వాధీనపరచుకున్న తర్వాత కులత్తుంగ చోళదేవుడనబడుచు వచ్చెను. ఇతనికి రాజనారాయణుడని బిరుదుపేరు ఈతని కలికాలచోళుడనియు వాడుచువచ్చిరి. మూడుతరములనుండి చోళరాజుల కూతులను వివాహమాడుచు వచ్చుటచేత తమ తల్లులనుబట్టియు భార్యలనుబట్టియు చాళుక్యుల కంతకంతయు వేగిదేశమునకంటె చోళదేశమున నభిమానమెక్కువ యగుచు వచ్చెను విమలాదిత్యుడు రాజరాజ కూతురైన కండమాంబాదేవిని వివాహమాడి తనకుమారునకు రాజరాజను పేరుబెట్టెను.

రాజరాజు తనకుమీనమూమయైన రాజేంద్రచోళుని కూతురైన అ
వ్వంగదేవిని పెద్దియ్యడి తనపుత్రునికు రాజేంద్రచోళుడుని నామ
కరిణముచేసెను. తర్వాత రాజేంద్రచోళుని కూతురైన వధురంత
కదేవినిపరిణయముచేసుకొనిచోడదేశముమీదనే అధికారముగలవాడై
తానాదేశమును జయించినచోడనే తనరాజధానిని చోడదేశమునకు
మార్చుకొని వేగిదేశమును పాలించుటకై పాలకులను నియమించి
రాజ్యాధికారమును వారికివిడచిపెట్టెను. 1063 సం॥ నందు వేగిదేశ
మును పరిపాలించుటకై కులోత్తుంగ చోడదేవుడు తనపినతండ్రియైన
విజయాదిత్యుని నియమింపగా అతడు 15 సం॥లు రాజ్యపాలన
ముచేసి 1077 సం॥ లో చోడదేశమునకు బోయిచేరెను. తరువా
తను 1077 సం॥లోనే వేగిదేశ పాలనమునకై తనరెండవ కుమారుడైన
రాజరాజును బంపిన నతడక్కడ నుండనుల్లక మరుసటి సంవత్స
రములోనే తల్లిదండ్రులవద్దకు లేచిరాగా 1073 సం॥ నందు శ్రీవణ
మాసములో తనమూడవకొడుకుకైన వీరచోడదేవుని వేగిదేశపాలుని
గాబంపెను. యీవీరచోడదేవుడు 9 వ విష్ణువర్ధనుడను బిరు
దుపేరుతో 1100 సం॥ రమువరకు వేగిదేశాధిపతిగా యుండెను. కు
లోత్తుంగ చోడదేవునికి విక్రమచోళుడు రాజరాజు వీరచోడదేవుడు
మొదలుగాగతవారు కొడుకులును రాజనుందరియను కూతురును గ
లిగిరి. యీరాజనుందరి కళింగరాజయిన రాజరాజునకు భార్యయ
య్యెను. కులోత్తుంగ చోడదేవుడు 1063 సం॥ మొదలు 1112
సం॥ వరకు 49 సం॥లు రాజ్యముచేసెను.

29 విక్రమచోళుడు:- ఇతడు కులోత్తుంగ చోళుడనటడడు
రాజేంద్రచోళుని క్షేప్తకుమారుడు ఇతడును కొంతకాలము వేగిదేశ
పాలకుడుగానుండెను. యితనితండ్రియొక్క మరణంతమున వేగి
దేశమును విడచి చోళరాజ్యమును వహించుటకు బోయెనని యొక

శాసనమున్నది. ఇతడు 1112 సం॥ మొదలుకొని 1127 వరకు 15 సం॥ రాజ్యము చేసెను.

30 కులోత్తుంగ చోడదేవుడు:— యీరెండవ కులోత్తుంగుడు విక్రమచోడుని కొడుకు యితను 1127 సం॥ రాజ్యమునకు వచ్చెను. ఇతడు చోళరాజ్యమును 1158 సం॥ వరకును రాజ్యముచేసెను. యితనికొడుకు రాజేంద్రచోడుడు పండ్నేండ్రవ శతాబ్దము వరకు రాజేంద్రచోడునికొడుకు రాజరాజచోడుడు 1232 సం॥ వరకును చోడరాజ్యము పాలించినట్లు కనుపడుచున్నది. యీరెండవకులోత్తుంగ చోడదేవుని కాలములో వేగిదేశ మితరచాళుక్యలయధీనమయినట్లు స్పష్టముగా కనుబడుచున్నది. 1202 సం॥ మందు మల్లవిష్ణువర్ధనుడు వేగిదేశపు ప్రభువుగా నుంకినట్లొక శాసనమున్నది. అశాసనమునందె యతనితండ్రి విజయాదిత్యుడు చిరకాలము వేగిదేశమును పాలించినట్లు చెప్పబడియున్నది. వీనినిబట్టి చూడగా రెండవకులోత్తుంగ చోడదేవుని కాలములోనే విజయాదిత్యుడు వేగిదేశ రాజ్యమువహించినట్లు తోచుచున్నది. యీవిజయాదిత్యుడు పై వివరింపబడిన 17 వ తూర్పుచాళుక్య రాజగు వేటవిజయాదిత్యున కారవ తరమువాడు వేటవిజయాదిత్యుని కొడుకు సత్యాశ్రయుడు సత్యాశ్రయునికొడుకు విజయాదిత్యుడు విజయాదిత్యునికొడుకు విష్ణువర్ధనుడు విష్ణువర్ధనునికొడుకు మల్లప్పదేవుడు మల్లప్పదేవునికొడుకు వేగిదేశపు ప్రభువైన విజయాదిత్యుడు 1228 సం॥ కృష్ణగోదావరి మధ్యమందున వేగిదేశమంతయు గణపతిరాజుల యధీనమైనది. కులోత్తుంగ చోడదేవుని కాలమునందుండియు చాళుక్యచోడులందఱును తాము వేగిదేశమునువిడిచి చోళుల బిరుదావళులు వహించి తాము చోళులుగానె పరిగణింపబడుచు వచ్చుటచేత వారినిగూర్చి యిందువివరించుట అనావశ్యకము. చాళుక్యులు చంద్రవంశపురాజులు, చోళులు సూర్యవంశపు రాజులు.

యీక్రింది వంశవృక్షము చాళుక్యులగు చంద్రవంశ క్షత్రియుల వృక్షము.

1 కుబ్జ విష్ణువర్ధకనుడు (సం॥ 615--633)

2 జయసింహుడవ్వ. (633--633) 3 యాద్రథ్యురకుడు. (663

4 విష్ణువర్ధకనుడు (633--672)

5 మంగియువరాజు (672--696)

6 జయసింహుడు 8 విష్ణువర్ధకనుడు [709-746] 7 కొక్కిలి [709]

9 విజయాదిత్యుడు (746--764)

10 విష్ణువర్ధకనుడు 764--799)

11 విజయాదిత్యుడు. (799--843) నృపరుద్రుడు.

12 విష్ణువర్ధకనుడు. (843--844)

13 గణక విజయాదిత్యుడు. విక్రమాదిత్యుడు. యథస్థమల్లుడు
(844--858)

14 చాళుక్యభీముడు (888-918) తాళరాజు.

21 యుద్ధమల్లుడు.

(927-934)

15 విజయాదిత్యుడు. (918) 19 విక్రమాదిత్యుడు.

(925-936)

16 అమృరాజ విష్ణువర్ధనుడు (918-925) 22 చాళుక్యభీముడు.

(934-945)

17 దేవవిజ 20 భీముడు.

(925)

(926-927)

24 దానార్జునుడు.

(970-973)

23 అమృవిజ యాదిత్యుడు.

(946-970)

నత్యాశ్రయుడు:

విజయాదిత్యుడు.

25 శక్తివర్మ. (1003-1015)

26 విమలాదిత్యుడు. (1015-1022)

విష్ణువర్ధనుడు.

27 రాజరాజ (1022-1063) విజయాదిత్యుడు.

మల్లిప్పదేవుడు 28. రాజేంద్రకులార్జునచోడదేవుడు (1063-1112)

విజయాదిత్యుడు.

29 విక్రమచోడుడు. రాజరాజ. వీరచోడదేవుడు

మల్ల విష్ణువర్ధనుడు. (1202) (1112--1127)

30 కులోత్తుంగ చోడదేవుడు. (1127--1158)

31 రాజేంద్రచోడుడు. (1158--1200)

32 రాజచోడుడు. (1200--1235)

యీపైన చెప్పబడిన వంశము చంద్రవంశమై నందుకును పై వంశవృక్షమువారు పూరుని వంశజులైనందుకుదృష్టాంతము.

భారతము—ఆదిపర్వము.

కం॥ విమలాదిత్యతనూజుడు । విమలవిచారుడు కుమారవి
ద్యాధరుడు । త్తమచాళుక్యుడు వివిధా । గమ విహితశ్రముడుతు
హినకరుడగుకాంతి ॥

చ॥ హిమకరుదొట్టపూరు భరతేశకురుప్రభు పాండుభూప
త్తుల । క్రమమున వంశకర్తలనగా మహిమోన్విత యస్మదీయవం । శ
మున బ్రసిద్ధులయి విమలనద్గుణ శోభితులైన పాండవు । త్తముల
చరిత్రనాకు సతతంబు వినంగ నభీష్టమెంతయు ॥

ఇట్లుభారతము గృతిగోరి నన్నయభట్టునుగూర్చి రాజరాజున
రేంద్రుడనగా పైవంశవృక్షమందు జూపిన (27) రు రాజరాజు పలికి
నట్లు చెప్పియున్నది.

జైమినిభారతము కృతిగొన్న చంద్రవంశ శ్రుతియుడు సా
ళుకుండ నృసింహారాజు వంశవివరము.

గుండరాజు:---ఇతడు జైమినిభారతమును గృతిగొన్న నృసిం
హారాజయొక్క వంశమునకు మూలపురుషుడు. ఇతడు హూణ

శకము 1890 సం॥ మొదలుకొని 1897 సం॥ వరకు రాజ్యపరిపాలన ముచేసినట్లు బళ్ళారి మండలచరిత్రమందు వ్రాయబడినట్లు అంభో॥ చొ॥ పు॥ 145 వేదయందు కలదు.

వీరయోధుల రాజు, మోవయ్య, గుండలమ్మడు, సావ్యమంగరాజు, సావిత్రిమంగరాజు:— యాదోవురు గుండరాజుకుమాళ్లు వీరిలో సావ్యమంగరాజు జన్మమునకానున జయించి తేలుగురాజుని తండ్రి యగు సాంపరాజునిగిచ్చి సాంపరాజు స్థాపనాచార్య విరుదువహించి శ్రీరంగనాథుని ప్రతిష్ఠించి 6000 మాడలాదేవునకు వ్రుప్పడిగానిచ్చి పరపక్షసాకున విరుదువహించె.

శైవసీతారతము. నీ: దురములోవక్షణ సురతానునెదిరించి కొనివచ్చి సాంపరాజునిగిచ్చి సాంపరాజుకునుగిచ్చి సాంపరాజు స్థాపనాచార్యవిరుదు: ఖ్యాతిగాంచె. శ్రీరంగవిధు ప్రతిష్ఠించి యర్చదివేంమాడలదేవు వ్రుప్పడిగొనగ. వధురానురతాని మడియించి పరపక్ష సాకునవిరుదులు జగతివెంకె. గచ్చితనమునదేజి మొగ్గులుగట్టి. శరమినగరంపుగవసులు విరుగదోలి. తానువేసి నా రు నుద్ధవిడిదెచ్చి. సాహసంబుననుప్పొంగు సావ్యమంగు.

సింగరాజు, గుండరాజు, గోతరాజు, సావడరాజు, మానురాజు, తిల్లామల్లిరాజు:— వీరు అరుగురు సావ్యమంగరాజు కుమాళ్లు

గుండరాజు, పొన్నరాజు, సావ్యతిప్పరాజు, సావ్యరాజు:— తరులవురు గోతరాజుకొడుకులు వీరిలో గుండరాజు 1421 సం॥ మొదలుకొని 1428 సం॥ వరకు రాజ్యముచేసినట్లు అనగా బళ్ళారి మండలములోని యానగొంది సంస్తానము పాలించుచుండెనట్లు బళ్ళారి

రిమంజలశరిత్ర సంగ్రహమువలన తెలుపబడి యున్నదనఁగా యిత
డు జైమినిభారతము కృతియందైన నారసింహస్వరాజు తండ్రియనియు
ను॥ అం॥ ప్ర॥ 145 పేజీ.

మరిన్ని హరిహరరాజు కడపకి దినములలో యితను మంత్రి
గాను దండనాధుడుగానుండి కొంత రాజ్యము సంపాదించెను. వీరి
లో మూడవవాడగు సాళువతిప్పరాజు వింశతిగండకటారి సాళ్యపం
చ ఘంటాది నాదాది విరుదులుగలవాడు.

తిమ్మరాజు, నృసింహరాజుః- వీరువురు గుండరాజుకొడు
కులు. వీరిలో నృసింహరాజు దేవరాయలు సంతానములేక మృ
తుడౌటవలననో యేలాగో కర్పాటరాజ్యము వాక్రమింజుకొనియె
ను. మరిన్ని భోనగిరి దారాపురి పెనుగొండమొదలయిన దుర్గా
ములుజయించి యేలినవాడు. యీతనతల్లి మళ్ళోంట యానృసిం
హరాజు అన్నయగు తిమ్మరాజు ఇతడు కృష్ణదేవరాయల తాతయగు
యీశ్వరరాజుతండ్రి ఇతడు పరమయోగి విలాసమును రచించినవా
డు. యీతిమ్మరాజు కుమారుడగు యీశ్వరరాజు పినతండ్రియగు
నరసింహ స్వపాలునివద్ద దండనాధుడుగా నుండెని నివరాహత్రరా
ణ పీఠికయందుగలదు. మరిన్ని యానృసింహస్వరాజు అనంతరము
దాయాదిఅయినట్టియు సేనానాయకు జైనట్టియు ఈశ్వరరాజు యి
తని రాజ్యమును వహించె. యింతలో కొన్నిహంశములు ఆంధ్రీ
చ॥ రెండవభాగం అనగా మధ్యకవుల భాగములో 7 పేజీ చూడు
కొనునది.

ఈక్షమీ భారతము కృతియందైన ఉత్రియులు చంద్రవంశజులును పాండవాదు సంకతిహారైనందుకు.

జై మినీ-భార- ఆశ్వ-ద్ర.

చ॥ ఉదుపతివంశకర్త మహిసాస్మతికయ్యది మేరనాడు పా । లు-డజనించినప్పడు దళంబుగనంట్టిన మేజిద్దిహో । గడుగు కొనంగ నబ్బెనని కాశిపునాదల యేటపాదముల్ । దడబడనోలలాడుచు హళాహళిగావడి నీదులాడెడిక ॥

కా॥ అవంశంబున నుద్భవించె నమితక్షాధీశ కోటిరకో । టి విన్యస్త వినుత్పరత్నరుచి । నాటిఃస్ఫురత్పాద రా । జీవద్వందుడు గుండకౌరి జయలక్ష్మీ కంఠరాబంధుర శ్రీవేయాంతర పద్మరాగనఖి దోఃఖడ్గ ప్రతాపాయుడై ॥

ఉ॥ భారతవంశనందనుడు పాండవగంకివ ముక్తచాణసం భావరత బ్రభావనుతి । పారగుడంచిత గోపహీతులా । భారతదంగదాన పరిపాకసమమగ్ర యశోవిలాసకో । భారతకాల గుండనరపాల సృస్తిహుడు గవ్వోస్థలిక ॥

స్వారోచిషమను తరిత్రకృతియందైన కృష్ణదేవరాయల వంశ వివరణము.

తిమ్మరాజు:- ఇతడు యయాతి మహారాజు కుమారుడగు దుర్వసుని వంశమునందు జనించిన వాడనియు యితనిదిత్తులు వాన్వయమనియు మనుచరిత్ర ప్రథమాశ్వాసముతో చెప్పియున్నది. ఇతని జై మినీ భారము కృతియందైన సృకింహ్వరాజు అన్నయును యీస్వ

సింహాశ్రావణవద్ద మంత్రిగాను దండనాథుడుగా నుండిన యాశ్వరరాజు తండ్రి యితడే. పరవః యోగి విలాసమును రచించిన వాడు.

ఈశ్వరరాజు:— ఇతడు తిమ్మరాజు కుమారుడు ఇతని భార్య బుక్కమ్మ. ఇతడు నృసింహరాజునెద్ద దండనాథుడుగా నుండి కొన్ని దేశములు జయించి న్లు వరాహపురాణమును సీ॥ ఉదయాదిభేదించె హుత్తనిజిణించె గండికోటపురంబు గదలద్రవ్వె పెరుగొండ సాధించె బెంగలూరు హరించె గోవెలనెల్లూరు గుంటిపరచె కుందాణి విదళించె గొడుగుదంత బాగోరుపంచము పాడు చేసె । నరుగొండ పెకలించె నామూరు మడించె శ్రీరంగపురము ను బారిసమరె । రాయచోహత్తమల్ల భరావరాహ । మోహనము రారి బబరబాహుసాశ్వ । నారసింహ ప్రతాపసన్నహనుడగుచు । విశ్వహితకారి తిమ్మయ యాశ్వరుండు॥ ఇట్లు పుదయగిరి మొదల యిన దుర్గములు సాధించినాడయ్యు । అం॥ రెండు॥ బా॥ 1-2-3 పేజీలు చూచేది.

నృసింహదేవరాయలు, తిమ్మరాజు:— వీరిద్దరు యాశ్వరరాజుకొడుకులు వీరిలో నృసింహదేవరాయలు వరాహపురాణము గృతియందెను ఇతనినె సాశ్వనృసింహరాయలని కూడా చెప్పుదురు యితని రాజధాని బల్లారి మండలములోని యానెగొండికి సమీపమున తుంగభద్రా తీరమునందున్న విజయనగరము, విద్యానగరమనియును నామాంతరము కలదు. యితడు హూణశకము 1487 సం॥ మొదలు 1508 సం॥ వరకు రాజ్యమేలెను ఇందులో కొన్ని హంశములును॥ అం॥ రెం॥ బా॥ 5-6-7 పేజీలు చూచుకనేది.

వీరస్మసింహదేవరాయలు, కృష్ణదేవరాయలు:-- వీరిద్దరు స్మసింహదేవరాయల కుమార్తె వీరిలో వీరస్మసింహదేవరాయలు 1487 సం॥ 1509 సం॥ వరకు విజయనగర సంస్థానాధిపతియై ఈజ్యమేలె అనంతర మితనితమ్ముడగు కృష్ణదేవరాయలు 1509సం॥ మొదలుకొని 1559 సం॥ వరకు ఈజ్యమేలె ఈకృష్ణదేవరాయలు పుడయిగిరి దుర్గముకొండవీటిదుర్గముగోనదేశముకొట్టములనుదేశము కనకగిరి దుర్గము, గోదావరిదేశము, పోట్నూరును పట్నము యీ మొదలయిన దుర్గములను జయించినట్లు చెప్పబడి యున్నది.

మను. ప్ర.

సీ॥ తొలుదొల్ల నుదయాద్రి శిలదాకి తీండ్రించు ససిలోహ మున వెచ్చనై జనించె । మరి కొండవీడేకిమాక్కొని నలియెనయ లక నవాపాత్రుఁంటిరాజె । నటసాగి జమ్మిలోయబడి వేగదహించె గోనవిట్టేర్చే గోట్టనదగితె । కనకగిరి స్ఫూర్తిగరచె శాశుగ్రామె శాపుల నాపొట్నూరు రవుకొనియె । మాడములు వేల్చెనుద్దా చిమసి యునర్చె గటకపురిగాల్చె గజరాజు గలగి పరవ । దోకచిచ్చ సనాగయుద్ధరత గృష్ణరాయ బాహుప్రతాప జాగ్రన్మమహాగ్ని॥

పారుజాతపహరణము.

సీ॥ పుడయాద్రినేగ సత్యుద్ధతి సాధించె వినుకొండ మాట మాత్రసహరించె । గూఁముల్ చెదరంగ కొండవీడగలించె బెల్లము కొండ యచ్చెల్లజరచె । వేలుపుకొండ నుద్వృత్తిభంగముజేసె బల్లి పల్లెసమగ్ర శక్తిగూల్చె । గినుకమీరననంత గిరిక్రిందుబడజేసె కం బుంబుమెట్లు గ్రక్కనగడల్చె । పులిమినియముకాలు మట్టులనడంచు

కటకమును నింకననుచు నుత్కలనుహీశు । డనుదినంమ్మును వెర
చునెవ్వనికీ నతడు రాజమాతృండ్ల శ్రీకృష్ణరాయవిభుడు ॥

మనుచరి॥

చం॥ అభీరతి కృష్ణరాయుడు జయరాంకములన్ లిఖించి
తాళన । స్నీధముగబొట్టు నూరికడనిల్పిన కంబముసింహభూధర ।
ప్రభుత్వనాశ్శక్తు దిగునురప్రకరంబు కలింగ షేదినివిభు సపకీర్తి ఖజ
లము లేమరుబెట్టి పతింతునిచ్చటన్ ॥ ఇతడు పోట్నూరివద్ద విజయ
స్తంభము నిల్పినాడనియు గోల్కొండ ఓరగల్లుమొదలయిన సంస్తా
నములను జయించి దక్షిణహిందూస్తానమంతయు నేలెను. వడ్డరా
జులయిన జగపతులను తురుష్కరాజులయిన యశ్వపతుల తెలుగు
రాజులయిన నరపతులను జయించుటచేత మూడురాయర గండదగ్గి
బిరుదుగలిగినది. మహాగాజాధిరాజ పరమేశ్వర ఆదిరావిజయ భీ
షాగీత ప్రవర రాయరగండ యవనరాజ్య సంస్తాపనాచార్య వరప్ర
తాపాది బిరుదాంకములు గలవాడు. ఇతడు పారుజాతపహరణ
ము స్వారోచిష మనుచరిత్రము మొదలయిన ప్రబంధములు కృతు
లందినవాడు. మదాలన చరిత్రము సత్యావహూప్రీతినము నకలక
ధాసారసంగ్రహము జ్ఞానచింతామణి రసమంజరి మొదలయిన సం
స్కృత గ్రంథములును యాకృష్ణదేవరాయలు రచియింపబడియె.
ఆంధ్రమునందు ఆముక్త శౌల్యదయను విష్ణుచిత్తయమను నామాం
తరముగల గ్రంథ మొకటి రచియింపబడియె.

ఇతనిది తుళువవంశము ఇంటిపేరు సాళువవారు పూర్వపురిది
వరకు వచ్చియించిన గ్రామనామములనుబట్టి సెంపెటనారనియు సెం

గోలవారనియు గృహనామముగలను. కళింగదేశాధిపతియైన ఓ
 ధ్రదేశమును పాలింపుచున్న ప్రతాపరుద్రదేవుడు తనకుమాత్రమైన
 తిరుమలదేవిని రాజునకిచ్చి సంధిచేసుకొనెను. గనుక రాజమహేం
 ద్రవరము వరకుగల కళింగదేశమును మరలప్రతాప రుద్రదేవునికిచ్చె
 ఇతడు తుంగభద్రానదికి వంతెనగట్టించె. ఓ గంటి ప్రతాపరుద్రు
 ని సంతతివారిలో కడపటివాడై వీరరద్ర గజపతిని వింధ్యసంస్థితప్రాం
 తములకు పాగదోలి అతనికిమాత్రమైన చిన్నాదేవిని గాంధర్వవివా
 హమండె. కృష్ణదేవరాయల భార్యలు ఓబమ్మ, తిరుమలదేవి, చి
 న్నాదేవి.

అచ్చుత దేవరాయలు:— ఇతడు కృష్ణదేవరాయల అల్లుడు.
 కృష్ణదేవరాయల అనంతరము రాజ్యము పాలించెను.

యీకృష్ణదేవరాయలు దాసీపుత్రులు కొందరు వాడుచుం
 దురు. యీవాడుకకు కారణము ఇతను వైక్లవతమనం దత్యం
 తాభియై వైవస్వర్తులను గౌరవింపక తాతాచార్యుల యిష్టముతో
 వలెంచి వైవస్వర్తమతములందు గంట్టినిల్లుచేసిన కారణముచే మ
 తద్వేషులు యీయనయందీ యపవాదముల్లి సందించినట్లు తోచుచు
 న్నది. అప్పయ్యదీక్షిత చారిత్రమె యిందుకు దృష్టాంతరము.

హరిహరాయలు (1336--1350) బుక్కరాయలు (1350-
 1379) హరిహరాయలు. (1379--1401) విజయబుక్కరాయలు.
 (1401--1418) పల్లబుక్కరాయలు. (1418--1434) గౌడదేవరా
 యలు. (1434--1454) రాజశేఖర రాయలు. (1454--1456) విజ
 యభూపతి. (1455--1456) ప్రౌఢదేవరాయలు. (1456--1477)

వీరప్రతాపదేవరాయలు. (1477--1481) మల్లిఖార్జునరాయలు. (1481--1487) రామచంద్రరాయలు. (1487--1488) విరూపాక్షరాయలు (1488--1490) నృసింహరాయలు. (1490--1495) సరసరాయలు. (1495--1504) వీరనృసింహరాయలు. (1504--1509) కృష్ణదేవరాయలు. (1509--1530)

యీపైన జెప్పబడు సంగతులను గురించి॥ ౪॥ రెం॥ చా॥
1 లగాయతు 29 పేజీ వరకు చూచుకునేది. యీకృష్ణదేవరాయల వంశము చంద్రవంశ క్షత్రియులైనందుకు దృష్టాంతం నును ప్రథమాశ్వాసం॥

క॥ పానికి బురూరపుడు బ్ర॥ జ్ఞానిధి యుదయించె సింహాసనము తద్బా॥ జానికి నాయాపు తనయుం॥ దైనిగడె నతండు గని యయాత నరేంద్రుక॥

క॥ అతనికి యదుదుర్వసులను సుతులుద్భవమొంది రహిత సూదనులు కళా॥ నివృతమతులు వారిలో॥ శ్రుతకీర్తి వహించె దుర్వసుడు గుణనిధియై॥

తె॥ గీ॥ వాని వంశంబు తుళువాన్వపాయమయ్యె॥ నందు బెక్కండ్రు నృపు యుదయంబునొంది॥ నిఖిల భువన ప్రపూర్ణుని నేద్రకీర్తి॥ నధికులైరి తదీయాన్వయమున బుట్టి॥

వసుచరిత్రము గృతిగొన్న చంద్రవంశ క్షత్రియుడగు తిగుమలదేవరాయని వంశమును గురించి వసుచరిత్ర ప్రకారము.

పిన్నరాజు, సోమదేవుడు, రాఘవరాజు, పిన్నతొరి, ఒక్కరాజు, రామరాజు:— పిన్నరాజు భరతవంశస్థుడు ఇతడు ముఁడు

నరపతివిజయం.

గీ॥ సకలవిభు తిమ్మరాజు సేవలనుద్యంచి గుత్తి పెనుగొండే
మరిగండికోట కంద । నూలుపురమాచ వేసనలీలగలచి । తొలుదొ
లుత రామనృపతి దోగ్బలము మెరిసి॥

చవ్వరాజు:--- ఇతడు కృష్ణదేవరాయని తేండవ యల్లుడు
కృష్ణదేవరాయలు గాంధర్వ వివాహమందిన చిన్నాదేవి కుమార్తె పెనిమిటి.

కృరాజు, పెదతిమ్మరాజు:--- వీరిరువురు యీరామరాజు కొ
డుకులు నరపతివిజయమం దిట్లు గలదు రామరాజు తదనంతరము
కుమార్తెడైన కృష్ణరాజునకు రావలగిన విజయనగరపు సంస్థానపుహ
కుగ్గ రామరాజు తమ్మలైన తిరుమలరాయడు వెంకటపతిరాజును
ఆక్రమించిరి యిందులూ హంశములు కొన్ని ఆంధ్రకవుల చరిత్ర రెం
డవ భాగము 89 మొదలు 104 శీబీవరకు చూచుకునేది. యీ
పైన జెప్పిన వారు చంద్రవంశ క్షత్రియులనుటకు దృష్టాంశము.

వసు॥ ప్ర॥ ఆ॥

శా॥ ద్వీపహృద్భవ సూక్తపంచమ మహావేదంబు దీపించే
నే । పాలోత్తముపేర భారతియు సేవుకొన్న వంశస్థవం । బా
పాదించి కృతార్థయయ్యె నతడా । శాంతిక్షమాపాలన వ్యాపా
రాధి రతుండువొల్చు భరతుండ్రాత్రేయ గోత్రేయుడై॥

ఉ॥ ఆభరతాన్వయంబున రణాధ్వరియూపభుజల్ మహాధ
రిత్రీభుజ లుద్భవించిరి యుధిష్ఠిర ముఖ్యులు విశ్రుతాఖ్యులు । ద్వీభా

రణ ప్రవీణులు వివేకధురీణులు దానదీక్షితాగ్రాహితులు నృధీయులు దారదయాహృదయల్ శుభోదయుల్ ॥

కం॥ ఆసంతతి నై భవజిత । వానపుడగు తాతపిన్న వసుధాదిపుడు । ద్భాసిల్లె గీర్తిమయము । త్తాసాధనువణ కలశితవిభావనుడై ॥

పంచతంత్రము రచించిన చంద్రవంశ క్షత్రియుడగు వెంకటరాజ వంశవిషయము.

సాళువరాజు, బైచరాజు:— వీరిరువురు వెంకటరాజ మూలపురుషులు. చంద్రవంశక్షత్రియులు.

తిరుమలరాజు:— ఇతడు బైచరాజు కుమారుడు.

వీరభద్రరాజు:— ఇతడు తిమ్మరాజు కుమారుడుగా తిమ్మవలస తిరుమలరాజునకు జన్మించినవాడు. యీవీరభద్రరాజు తుంకుట్ల శ్రీపతిరాజు పుత్రియుగు లింగమక్కను పెండ్లియాడే.

లింగరాజు, పర్వతరాజు:— వీరిరువురు వీరభద్రరాజు కొడుకులు. వీరిలో పర్వతరాజు పోలేపల్లి తిమ్మరాజు పుత్రికయుగు అన్నమ్మను వరిగాయమయ్యెను.

వేంకటనాథరాజు:— ఇతడు పర్వతరాజుకుమారుడు ఆంధ్రభారతమువలెనే హరిహరనాథునివేర పంచతంత్రమును గ్రంథమును కృతయిచ్చినకవి. ఇతనిది చంద్రవంశ మయినందుకు నృప్తాంతము.

పంచతంత్రము--ప్రథమశ్వా.

ఉ॥ ధీరతరాజవంశ జలధిఁ ప్రభవించె మహావిరోధినం ।
హరివిహరి సాశ్వదిరుదాంకుడు బయిచ నృపాలుడద్ధరి । తీరమణి
మనోహరుని తీవ్రయశశ్రుతికిఁ హరాద్రినీ । హరివసుంధరాభరము
లయ్యె సమగ్రవిహార శైలముల్ ॥

కలియుగమునందుగల యదువంశక్షత్రియుల వివరం.

వలరాజు:-- యితను వజ్రానికొడుకు అనిచెప్పెదరుగాని పృ
మాణవిహీనము. అయితే ఆనంతతివాడె నది నిశ్చయము.

కవులారా గంగరాజు:-- ఇతనిభార్య గంగమ్మ యితనుయల
మంచి పట్టణ ప్రభువు వీరిరువురకును పుత్రనంతతిలేక శివునిపూజిం
చి తద్వరముచే ఇందున కనుపరిచిన నలుగురుకుమాళ్ళు.

వలరాజు, హరిగోపాలుడు, నందగోపాలుడు, గోవర్ధనుడు:--
వీరునలుగురు గంగరాజుకొడుకులు. యీగంగరాజు పెద్దకుమారు
డగు వలరాజునకు యలమంచిపట్టణము పట్టాభిషేకముజేసి ఇతనియ
దువంశజుడగు తిరుమందులజు ముత్తంరాజును మంత్రిగా నియమిం
చెను.

యలమంచికి పుత్తరముగానున్న ఖండమొండెముల పట్టణ
మునకు ప్రభువునైన యదువంశజుడగు కలభూత గంగరాజును వాని
తండ్రి మరణించినప్పుడు గంగరాజుమైనవై యుండగా అయ్యలరాజు
శివరామరాజు, భాస్కరరాజు, దత్తరాజు, కన్నమరాజు, భీమరాజు
అనుఆర్థుని యోగిప్రధానులచే మైనకుతరపున మంత్రులుగానియ

మించి యీమంత్రులచే రాజ్యతంత్రమును గడుపుచుండగా భీమరాజు తప్ప తక్కిన అయిదుగురుమంత్రులు సర్కారుపైకము నాలుగులక్షలు కుంపుచేసి హరించినసంగతి ఆరవమంత్రియైన భీమరాజుచే తెలుసుకొనబడి మైనరువెళ్ళినతరువాత తనిఖీచేసి శిక్షించగా పైకము ఆరుమాసములలో వప్పగించెదమని చెప్పిపోయి యలమంచిప్రభువగు వలరాజు చెంతజేరి యతనిచే నాదరింపబడి గంగురాజునకు వలరాజునకు కలహము గలిగించినందున వలరాజుచే ఖండమొండెములకోట జయింపజేసి గంగురాజును గంగరాజు తమ్ములగు రంగధామరాజు, రఘురామరాజు చినగంగరాజు, అనుమురంగధామరాజు, సేనాధిపతిరామలింగన్న యనువాడు యితనున్న వలరాజుసేనాధిపతి పులిమిగద్దలరామన్నయు కొంతయుద్ధము జరిపి పిమ్మట ముప్పియుద్ధములో యిద్దరు మరణించిరి. పిమ్మట వలరాజు సేనాధిపతి కొంతయుద్ధముచేసి రంగధామరాజు బావమరిదియగు రాజగోపాల రాజునిగలిసి శాకులనుకుమ్మడికొని కొంతయుద్ధముచేసి మరణించిరి. తర్వాత హరిపాలుని ఆజ్ఞాపించుకొని భండారుమల్లుడనువాడు యుద్ధమున కుతరలి పావన్నయను సద్దారతోబోరి తుదకిద్దరు మరణించిరి. రంగధామరాజును హరిపాలుడు యిరువురుపోరి తుదకు మరణించిరి. రఘురామరాజును సందగోపాలరాజును గవిసి తుదకు యిరువురు మరణించిరి. గోవర్ధనరాజును చినగంగరాజు దలపడి వారునుమరణించిరి. పిమ్మట కలభూత గంగరాజున్న వలరాజున్న కొంతయుద్ధముచేసి గంగురాజునుజంపి రాజ్యముచేకొని తిరిగి గంగరాజుభార్య శరణుజొచ్చుటచే యతనికుమారునకు రాజ్యమిచ్చి పూర్వపుకరణములను యధాప్రదేశముల నుండునట్లాడంబరచి పిమ్మట యుద్ధమందు తగిలిన ఘనగాయములతో నై కుంతముచేరెను.

యీవలరాజునకు మంత్రియు బంధుగుడును నగు తిరుమండుల ముత్తంరాజుయీవలరాజు ఒకానొకసమయమున యరణ్యమున వేటాడునప్పుడు ఒకచిన్నవాడు దొరికినందున తనకుమాత్రేయగు నాగమాంబకు సంతతిలేమిచే నామెకిచ్చిన పెంచిపెద్దవానిచేసిన పిమ్మట యతనిబుద్ధి నైశాల్యమునకు అద్భుతశక్తికి మేచ్చి మంత్రిగానియమించెను

యీపల్లికొండ యనువాడు శ్రీవిష్ణునియాజ్ఞచే యాడవులను నైకుంఠముజేర్చుటకయి పాలనముద్రమునగల కమలమందు జనించి చాలాకాలము తపముజేసి వలరాజునకై యరణ్యములో వేచియుండుటచే నివలరాజునకు దొరికినట్లు చెప్పుదురు. అయితే యీయాడవులతనిని శ్రీవిష్ణావతారముగా చూచుచు యితనియనుమతిమీద సర్వదా నటించును.

గంగురాజు:-- యితను వలరాజుకొడుకు.

ఆవులవలరాజు:-- ఇతను గంగురాజు కొమారుడు యలమంచిపట్టణపు ప్రభువనిచెప్పుదురు. ఇతనిభార్య ఆవులమల్లంబ. ఇంటిపేరు ఆవులవారై యుండి పేరువలరాజు అవుటనుబట్టియే భార్యవల్లంబకు ఆవులవారని చెప్పబడి నట్లున్నది.

సింహాద్రిరాజు, పెద్దిరాజు, ఎటనూకరాజు, నలనూకరాజు, పోలురాజు, కొమరక్క:-- వీరుఅయిదుగురు ఆవులవలరాజు కొడుకులు. వీరిలో సింహాద్రిరాజు శ్రీకూర్మపట్న మేలినవాడనియు సింధుదేశపురాజగు భల్లూనిరాజుతో చంద్రగిరిమగ్గములో జరిగిన యుద్ధమందు ఇతనుమద్దించెను. రెండవవాడగు పెద్దిరాజు ఇతని

భార్య పెద్దమ్మ. ఇతనికి సంతతిలేనందున బస్వపూజేసి వంపాది) యను పట్టణమునికిది తమ్ముడగు పోలురాజును నభిషిక్తునిజేసి మేనల్లుడగు పల్లికొండరాజును సంతరిగానియమించి కళ్యాణ పట్టణమార్గములోవున్న వీరగంటిపట్టణము విజయపట్టణముకు ప్రభువగు నాగకేశరాజువలనను నవరత్న పట్నరాజగు హయనాహనుడను రాజుచేతను వోరుగంటిపట్నముందుగల అంజనేయరాజుచేతను రెపల్లి భద్రాచలమందుగల నిమ్మరాజుచేతను సగ్గానిపబడి అంతట మాహేశ్వర నగముమొదలైన పట్నములు వారి కల్యాణపట్టణముచేరి ఇతను ఆర్ల పెంటవద్ద జరిగినయుద్ధములో నాలకేతిలిరాజుచే పెద్దిరాజుమరణించిరాదు ఇతనికి దుష్టవక్షత్రముండవుట్టి పాపనూకగును కన్యను దొనకొండ నామాంతరముగల ధనముకొండ ఆకిపిలో మేడకట్టించిరాదు. ఇతనికి కాటంరాజును కొడుకుగలడు వీరిలో యగనూకరాజు, కనిగిరి, యేనుగనాథునికొండ అను నామాంతరములుగల కాళహస్తిప్రభువనియు, ఇతనికి బట్టావులరాజును నొకకొడుకుగలడు ఇతనిభార్య సీతమ్మ.

నలనూకరాజు:— ఇతనిభార్య శీతాంబ. చప్టావాడి యగ్రం రాజు నొకపుత్రుడునున్న బెడవాడ పట్టణమేలువాడు.

పోలురాజు:— ఇతడు శ్రీరంగపట్టణమువద్దవున్న చెరుకూరు పట్టణమేలువాడు. ఇతనికిమంత్రి పండుముని పాపయ్య. ఇతనికి నలువురు కొడుకులు. ఇతనిభార్య సిరిదేవి. ఇతడు చిలకమర్రికినివ డేరాలతోనుండగా షోడదేశమురాని ఆదేశముందుగల శైవమత్తస్థులగు జంగములగు మకవైషమ్యముననొ యెండుకో వెట్టచేయును

చుండుగా ఇతను శైవమతమునందు అభిమానము గలవాడవుటచే బాధపడలేక 500 కుటుంబముల జంగాలు ఈయనకు శరణుజొచ్చుటచేత వారినిరక్షించుటకై దేవగోవగు వంటికొమ్ము బొల్లితనను యేడుసంపులు అసగా యెద్దులను కొంతసైన్యమును యిచ్చి 60 జంగాలను శ్రీశైలము పంపిసంపాదన చోడునితరపున మురహారు డనువాడువచ్చి జంగాలను చేవ్బలివను కార్జుమున చోడునకు పోలురాజునకు కలహముపెంచి చిత్రభానునామ సంవత్సరమందు యుద్ధముచేరంభించి చోళరాజు బంధువులగు కాలయ్య, విప్రయ్యలు పెంచుకున్న బ్రాహ్మణచిన్నది పార్వతమ్మయను నామెకొమారుడగు ముక్కంటుడను బ్రాహ్మణునిచే చెరుకూరివద్ద చిలకలమర్రిక్రింద ఘోరయుద్ధముజరిగి యితనిచే పోలురాజు మరణించెను.

కరియాపులరాజు, చిటినూక:-— ఇతను సలనూకరాజు కొడుకు కూతురుచిటినూక యీపిల్లను కన్నంమల పోల్నేడులను పోలురాజు మంత్రికియిచ్చిరి. పోలురాజుకొడుకు అయితవరాజును ఇతడును యలమంచి పట్టణమేలచుండి యొకప్పుడు (గౌరకొండ) లేక గమిడికొండ యందుగల శంభుని పూజించుటకు పల్లెకొండరాజు మొదలయిన నారితో వచ్చేవరకు మ్రోగుగంటి పట్టణ ప్రభువగు ప్రతాపరుద్రుడు ఈలయితవరాజు కలియాపులరాజు మొదలైనవారి యందు కలుషించి వీరివృత్తాంతమును తెలిసికొని వచ్చుటకై బట్టునొకని పంచుటయు సతిప వారిప్రభావమును కొనియాడి ప్రతాపరుద్రునితో చెప్పటచేత విషాన్న ప్రయోగమొనర్చుటకు కపటమర్యాద లొనర్చుటయెరింగి నైవభక్త్యోపవాస కారణముచే నాయుపద్రవము తొలగించుకొని శివునిపూజించుటకు భేటాభిషేకమునాని తోట

యందు పూజకొనించి తెప్పించి అదికారముగా ప్రతాపరుద్రుని సేనాధిపతియగు భేతాళుడుకు కరియ్యవలయుగాజునకును యుద్ధము జరిగి భేతాళుడులనుజయించిరి అయితే ఏకి పెదమొగలిపట్టణము చిన్న మొగలిపట్టణము, చావరవతి, యెలమందిపట్టణము, అగ్లకొండ, పంచాదిపట్టణము, కాణాచిగాయూరినట్లు తెలుపబడియున్నది.

కాటంరాజు, రావనూక (స్త్రీ):— వీరువురు పెద్దరాజులు మారుమ కుమార్తె ఈకాటంరాజు వుండునది తొలుత కల్యాణపట్టణము అందుండి ఏకారణమునసౌఖ్యతనికి ఆవులకాయించడమే పనిగా నున్నది. పశులదోలించుకొని శ్రీశైల పర్వతమునకువచ్చి అచ్చటి పర్వతప్రాంతములయందు పశువుల మేపుచు 12 సంవత్సరములుండి ఆదేశమునకు టౌమము కలుగుటచే అచ్చటనిలుచుబకు వలను పడక పట్నాటి ప్రభువైన వెలమవల్లభుడు పద్మనాయనితో స్నేహము చేసి పశువులమేతకు పుల్లరిబీడులకై నెల్లూరిప్రభువైన సూర్యనగళక్షత్రియుడుగు మనుమనిగిరాజు దేశమునకువెళ్ళి బీడులవిషయములొకలహముజరిగి కాటంరాజుతాలూకు దొనకొండ, యెలమంచి, కల్యాణము మొదలైన పట్టణములలోనున్న అన్నదమ్మల సహాయముపుచ్చుకొని పద్మనాయునితో గలసి యెర్రగడ్డకాటిలో గొప్ప యుద్ధము జరగబడి యందు నందరు మరణించిరి. తొలుత ఈకాటమురాజు స్త్రీ దేవతల కొలువనని యొకస్వకలదట. ఈటౌమములో గంగాదేవి తనకుకొలువమని చెప్పిన కొలువనమన నీరులేకుండా చేయుటచే పశుఘోషను సహించలేక గంగనుగూర్చి యిప్పుడు పశువులకు కోరినన్నివృక్షము స్రవహింపజేసితివేని కొలిచెనన

ని ప్రార్థించిన పాలేరు యుద్ధాంగి ప్రవహించెను. అందువలన అప్పటినుంచి యాదవులు గంగను యిలవేల్పుగా కొలుచుచునుండిరి.

మనుమసిద్ధిరాజు, యర్రసిద్ధిరాజు, పాపసిద్ధిరాజు, సలసిద్ధిరాజు, కుమారిసిద్ధిరాజు, ఈసూర్యవంశక్షత్రియులు అయిదుగురు అన్నదమ్ములు వీరికి సేనానాయకుడు కవి తిక్కనతమ్ముడు ఖిగ్గతిక్కనయనియు 1300 క్రీస్తుశక మందు యుద్ధము జరుగబడినట్లు చెప్పబడియున్నది.

బట్టావులరాజు:— ఇతను యరనూకరాజు కొడుకు.

చిట్టావారి యర్రయ్య:— ఇతను సలనూకరాజు కొడుకు.

బత్తినిరాజు, అయితవరాజు, ముమ్మరాజు, అనుమంచిరాజు:— యీనామిగురు పోలురాజు కుమారులు వీరిలో బత్తినిరాజు అనువాడు శ్రీశైలమఠములోనున్నాడు. తక్కినవారందఱు యర్రగడ్డ పాటియుద్ధములో చనిపోయినారు. పిమ్మట వీరివంశమువాడు కొండరు కలకాది ప్రాంతములయందు జనిరి.

పోలురాజు కుమారుడగు బత్తినిరాజు శివభక్తుడును ఎఱ్ఱగడ్డ పాటిలో జరుగుయుద్ధకాలములో బత్తినిరాజు వారణాశియందు పిళ్ళేళ్ళును సేవలోయుండి అవధూతాశ్రమము గైకొని చాలాదినములకు తనశిష్యులగు కొండరి జంగమశిష్యుల గూడుకొని శ్రీశైలమువచ్చి అచ్చటనుంచి నందికనమ మార్గమున దొనకొండకువచ్చి బాల్యమందు విడిచిన యీయనతల్లియగు శిరిదేవియనునామెను వీక్షించిన ఆమె పెట్టిన బిక్షమంటక కాటం రాజు చెల్లెలగుపాపనూక సమా

•చివ నక్షత్రము పుట్టితివారి వంశక్షయమగు దోషనక్షత్రమని చెప్పు
టచేపెండ్లిచేయక అడవిలో గృహమేర్పరిచి యందుంచబడియెననిచె
ప్పినందువలనతట తనశిల్లి తెచ్చినఅన్నము యరగడ్డపాటి యుద్ధము
లోజచ్చినదాయలకు పిండప్రదానముచేసెదననియుతమగోగణముందు
గలదేవపశ్వులగు బస్వదేవునిచేయుద్ధపువర్తమానము చేసెదననియు
యుద్ధములో తనతమ్ములు మొదలయినవారు మరణించినవారై తెలి
సినయెడల యీదోషకొండలోగల యాదవశ్రీలందరు చిచ్చురికవలెని
నదిగా అజ్ఞయిచ్చి తానుయుద్ధప్రదేశమగు పాలేరును నదీతటమున
కు బోవుడుంతగా మధ్యమునీయును కాగువద్ద పైసచేప్పిన బస్వదేవు
డు యుద్ధమందుతగిలిన భాదోదియాయుధముల నాటలచేతను యె
చ్చురై యావర్తమానము సూచించిన యాబసవని దోషకొండకు పం
పించి, నెల్లూరివద్ద పున్నపులేరుకడ యజ్ఞగడ్డపాటిలో జరిగినయుద్ధ
మందు పడినవీరులయ్యి, నలసిద్ధిరాజును సరికిన కాటవరాజును, య
జ్ఞసిద్ధిరాజును దునిమిన కరియపులరాజును, గండగోపాలుని యాత్త
రించిన అయితవరాజును, మనుషసిద్ధిరాజుబరిమాచ్చిన బట్టాపులరాజు
ను, పాపసిద్ధిరాజును పెద్దసిదురలుచ్చిన పెయ్యల యిరన్నయును,
పుండ్రవెల్లి ఏరగోపాలునిఖండించిన మువ్వరాజును, శ్రీ కంఠము
రాజును జయించిన బత్తెనరాజు మరిదియగు యుత్తమరాజును, తిరు
మాలితిప్పరాజును దృంచిన వెలమవర్ణును, పల్నాటిప్రభువగు నా
చుకూళనాయుడును, గుత్తిళ్ళిరాజును బరిమాచ్చిన చట్టావారి యజ్ఞ
య్యను పక్కమల తిమ్మరాజును గీటణంగించిన పచ్చందుల పోవరాజు
ను మరికొందరి వీరాగ్రేసరులును గోగణమును గుట్టములు ఎనుగులు
మొదలయిన సైన్యము రణముండు మడియుండుట జూచి చింతించి పె

ద్వీరాజు మంత్రియగు పండుముఖుడల్లి కొండరాజుకడకువచ్చి యీగళ గతియావత్తు విశదపర్చుకొని అందుకు సమీక్షముననున్న ఎంగవెల్లి పాటికివచ్చి గోనరగుల సేన ధిపక్షులగు భీష్మయశువాని చెప్పె యశువానిని జూచి వారలుజేసిన యద్భుతరిణమునకువచ్చి పాదా వక్షముగానున్న చీరన్నయినెను. వీరగోనరునకు యల్లికొండయొక యొడంబడికె యివ్వబడెను. యీలోకమందు వీరస్వర్గమందిన పురుషుల పేరులను యొకవీరకత్తులుజేయించి జాతరయొకటచేయుట మర్యాదకలదు గావున అట్టియొత్పకమందు యీగోనగవీరుల తజతో వీరస్వగళమందినందున చీరన్నచెన్నపుటకును వీరస్వగళమందిన జేసగోవులగు జన్మదేవుని శంఠికొమ్మ బొల్లియావులకును సైవీరులతోపాటు వీరకత్తులవుంచి కొల్వులుచేయించెదవని ఒప్పుకొనిరి. పిమ్మట బుద్ధిన రాజుచెరవరుకు రణభూమిలో భేరాళాది భూతములను యితరమృగములును కంకణుద్ధాది పక్షులు ముట్టకరిచా కాపాడినకులదేశతమగు గంగకు బలులుబోనాలతో కొలచెదవనిచెప్పి దాయాదులకు తల్లియచ్చిన భిక్షచే పిండములువేసినప్పటి దొనకొండమందు యావీరగోనరుల భార్యలు మొదలుగాగల స్త్రీలందరు చిచ్చురికి స్వగళముజేరి యిప్పటికి దొనకొండలో గంగజాతరియను కాటమరాజు యద్భుష్టములును వీరులపూజామొదలయినవి జరుగుచూసేయున్నవి.

(వెంకటగిరిరాజుగారి ప్రభుత్వములోనున్న కుర్వేకునద్దదొన కొండ.)

శ్రీకృష్ణగురుపరబ్రహ్మణేనమః.

రాజవంశ ప్రధీపిక

రెండవభాగము.

—౧౫౬—

ప్రశ్న:— ఇప్పుడు మీరు తెచ్చిన గొల్లలనుకారులచంద్రవంశశత్రుత్రియులని : స్పష్టముగా తెలిసివదికాని మీరికేయుగముం దాచరించు వలసిననిత్య నైమిత్తికాదివేదోక్త క్రొత్తలనుగా గర్భాధానముది గాగల పోదితక్రొత్తలను స్నానానిత్యక్రొత్తలను అచరింపకుడుటకు కారణము.

ఉ:— ఈచంద్రవంశశత్రుత్రియులకు నిత్యనైమిత్తికాది వేదోక్త క్రొత్తలస్వత్వము యాదిగునను కనుపరుచుదు 7 కారణములచే కలిగినది యాకారణము తెలియనిన (1) పశుపాలనము (2) శ్రురోహితఃసీసము (3) విద్యావిహారము (4) దుష్టరాజస్యపరిపాలనము (5) దరిద్రము (6) దేశాచారము (7) యుగాచారము. యాయేడు కారణములచే యాచంద్రవంశశత్రుత్రియుల కిట్టిలోపమునంభవించినది.

(1) పశుపాలన.

దుష్టరాజస్యభీతిచే ధూపాలనత్వాదులు ఎవరి పశుపాలనోద్యోగము జీవితవృత్తిగా నంగీకరించి గిరిజానవనకులయందు : సుపురుషులను నావృష్టిదోషములయందును పశువులకు పరిభవించెడు రోగన్యూగభయములందును, అవృద్ధియందును, పశుక్షేపమునకై నా

నామూర దేశాటనముజేయుచు నానాదేశాచార సాంకర్యత్వముగలిగి నీరవాసత్వముసిద్ధింపక నాహారాతులు తశువులమందలుగుర్చుకొనితమపుత్రులతో కలకత్తీదాంధవానీక మెక్కొక్కచో పల్లెలనేర్పరచుకొనిన్ననసంధ్యామస్తానాది నిత్యకర్మలకును గర్భాదానాది నైమిత్తికకర్మలకును లేకమాత్రో మవకాశముదొరుకక నాపశువులవలన సంభవించిన పాలు వెన్న మొదలయిన పదార్థములచే నీవింపుడు గురుపురోహిత విహానులై గోపరీపాలనమే ధర్మార్థ కామమోక్ష జతత్వోధ భటపురుషాధిక దాయకమనియెంచి వర్తిండుటయు.

(2) పురోహితవిహీనము.

పై నిశ్చేషిర పశుపాలన వృత్తిగలవారికి పురవాసత్వములేక నింతరా రిద్యావలవాసులగుటచే పురోహితా సంభవులై యందున ధర్మాధర్మ నిర్ణయబోధవిహీనతకలిగి నేదోక్షకర్మాచరణ పరోక్షమగుటయును.

(3) విద్యావిహీనము.

పై 1-2 కారిణములచే విద్యాభ్యాసులుగాక ధర్మశాస్త్ర శోధనచేయనీరక తమకుగల విధుల నెరుంగుండుటయును.

(4) దుష్టరాజన్య పరిపాలనము.

క్షేచ్ఛాది యన్యమతస్థులు భూపతులై యుండుటచే కలాచూర ధర్మ పరిపాలనము లేకపోవుటయును ధర్మశాసనులగు బ్రాహ్మణసహాయ రహితులై దుష్టభూపతుల యసహిష్టత్వమువలన నాచా

రాచి గౌరవములనే తలజూపరక నారాజాశ్రితులయిన పరమతకు
ల గౌరవానూయాధి కారులవంచనలకు లోబడి నానాటికి స్వధర్మ
ములు మట్టుపడుటయు.

(5) దరిద్రము.

క్షత్రియులకుగల పోడశకర్మలు అనగా (1) గర్భాధానము.
(2) పుంసవనము (3) శీవంతము (4) జాతకర్మము (5) నానకర్ణ
ము (6) నివర-మణము (7) అన్నప్రాశనము (8) చూడాకరణము (9)
కర్ణవేధ (10) ఉపనయనము (11) వేదారంభ క్రియ (12) కే
కాంతము (13) స్నాతకము (14) ఉద్వాహము (15) వివాహగ్ని
పరిగ్రహణము (16) త్రేతాగ్ని సంగ్రహము ఇవియన్నియు ద్రవ్యవి
హీనముగ జరుగుననికానందున దరిద్రస్థితిలోకొన్ని సంక్షేపించుకొను
టయును.

(6) దేశాచారము.

(బోధాయనః)

పంచధా విప్రతిపత్తిః దక్షిణాన అనుపసితేన భార్య యానహా
భోజనం పర్యుషితభోజనం మాతుల దుహితృపితృవృద్ధు మిత్రు
పరిణయమితి॥ తథోత్తర ఊర్ణవిక్రయ శ్చేధుపాన ముభయతో తద్భి
ర్య్య వహర ఆయుధీయకం సముద్రయానమితి॥ తాత్పర్యము! దక్షిణ
దేశీయులలో ఉపనయముకానివాని పొత్తువభుజించుటయు భార్యపొ
త్తున భుజించుటయు చలిది గుడుడుటయు తేనమాను కూతురిని పెం
డ్లి యాడుటయు తేనత్త కూతురిని పెండ్లియాడుటయు పుత్రుర దే
శీయులలో బొచ్చునమ్ముటయు కల్లు ద్రావుటయు కంచరగాడిదల
మతగలెత్తుటయు ఆయుధములుధరించుటయు ఓడ లెక్కి-పొవుటయు

ఇన్ని కర్మములుగా బోధాయునుల వారిచేచెప్పబడియున్నది. ప్రత్యక్షమును భవమునుకలదు. ఇదికర్మలోపమున కెట్లుసూచించుచున్నదని న ఇట్టికామ్యవ్యతిరేకాచారము లాయాదేశములయందు కెట్లుచున్నందున ఆచారము కర్మప్రాప కర్తవ్యమగుటచే ఆచారలోపముకలిగినప్పుడు కర్మలోపముకూడా కలదనియును నానాదేశవాసత్వముచే వీరలకు కొన్నికర్మలోపము లాగంతకముగా సంభవించిన వనుట.

(7) యుగాచారము.

మత్యపురాణము 160 ఆధ్యాయం కలియుగే శ్లో॥ అహంకారగృహీతా శ్చ స్రవణేన స్నేహబంధనాః | విప్రాశ్చూదసమాచారాః స్సంతి సర్వేః త్రయ్యుగే || తా॥ అహంకారముగలవారు స్నేహబంధము లేనివారు శూద్రాచారపరులగు బ్రాహ్మణులు కలియుగమందు కలుగుదురు.

శ్లో॥ ఆశ్రమాశాంవిపర్యాసః కలౌసంపరివర్తతే | వర్ణానాం చైవ సందోహమా యుగాంతేరసనందనః ||

తా॥ ఓయూమార్య పుత్రులు కలియుగమందు వర్ణాశ్రమములు తారుమారుగును.

విష్ణుపురాణము యుగధర్మము.

శ్లో॥ వర్ణాశ్రమాచార పరిప్రవృత్తిర్మ కలౌన్మణాంనపామయః | ఋష్యాగక వినిష్పాదనమేతుకాః ||

తా॥ కలియుగమనం దాయావర్ణములవారికి న్నాయాయాశ్రమముల నియమములగు యాచారములతోకూడిన నడవడులు కలిగి యుండవు.

విష్ణుభారాణము.

శ్లో॥ సస్సారావ్రథివీరిశావధిలతానీచామహత్వంగతా | రాజానోధా
పరాయణాశ్చ సతతం | విప్రానికర్మస్థితాః భార్యాభర్త రివైరబు
ద్ధినిరతాశ్చతాపిశ్చద్వేషిణః | ఇద్ధంధూతమిదం జగతేచలియగేధర్మో
వనాంతంగతః.

తా॥ కలియుగమందు ధూమి నిస్సాగమును ఓషధులకొవధశక్తి వి
హీనమును నీచులు మహిమగలవారును రాజులు అప్రయోజకులును
బ్రాహ్మణులు కర్మభ్రష్టులును భార్యా మగనికి శత్రువును కొడుకు
లు తండ్రీకి శత్రువులును ధర్మము లడవులబట్టుటయును గలుగును,

పరాకరస్మృతి.

శ్లో॥ సర్వేధర్మాః కృతేజాతాః సర్వేనష్టాఃకలాయగే॥ తా॥
సర్వధర్మములు కలియుగమందు నష్టమగుననియును.

భారతం॥ అరణ్యపర్వము.

శ్లో॥ బ్రాహ్మణా క్షత్రియా వైశ్యా నంగిరంతః పగస్పరం
శూద్రతుల్యా భవిష్యంతి తపస్సశ్య వివజితాః॥

తా॥ కలియుగంతమందు బ్రాహ్మణాది బాహుర్వర్ణములు
నాకదానితోనొకటికలిగి శూద్రులతో సమానులుగ నుండురనియును

బృహత్పరా శరీయము ౧ ఆద్యాయం శ్లో॥ కేతోధర్మశ్చ
పాపేన అనృతేనతథాఽబుతం శూద్రాశ్చ బ్రాహ్మణాచారాః శూ
ద్రాచారా స్తథాద్విజాః॥ తా॥ కలియుగమందు బ్రాహ్మ క్షత్రి వై
శ్యులు శూద్రాచారపరుగులదురనియు॥

పరాశరస్మృతి ఆచారకాండ ౩౧-౩౧ శ్లో॥ జితోధర్మోహ్య
ధర్మేణనశ్యం చైవాస్మతేనచ జిరాశ్చై రైస్తు రాజానస్త్రీ భిచ్ఛు
రుపాఃకరౌ॥ నీడంకిచాగ్ని హూతాణి గరుపూజా ప్రణస్యతి కు
మార్శశ్చ ప్రసూయంతే తస్మి కాకలియుగేనతే ॥ తా॥ కలియుగమం
దు రాజులు దొంగలచేతను ధర్మము లధర్మములచేతను జనులుస్త్రీ
లచేతను సత్యము ననత్యముచేతను బెడును. అగ్ని హూతము డీ
జించును తీధకాయత్రలు పూజలుసశించును కన్యలు కాన్పులును గ
నుదురు.

ప్రప్రమాణములనుబట్టి కలియుగమునందు ధర్మ ములన్నియు
నష్టమై యుగాంతమున చాతుర్వర్ణములు నొకదానిలో నొకటికలశి
ద్విజులు (బ్రహ్మ క్షత్రై వైశ్యులు) తూద్రపాయులై యుందురని స
కలధర్మ కాస్త్రము ఘోషించు చుండుటనుబట్టి యుగప్రయుక్త వేదో
క్త కర్మలోపము బ్రాహ్మణాదిద్విజుల నాపాదించి యుండుటయును.

ఇప్పుడు నేను మీకు జెప్పిన యేడుకారణములలో యుగాచా
రముతప్ప తక్కిన ఆరుకారణములు పశుపాలనా ద్యోగము వలన
సంభవించినవి యెరుంగవలయును. ప్రత్యేకముపశువుల పాలించు
వృత్తిగలవార లీవిధముగ గిరిగహన వాసులయి యుండక వీలులేదు
అందునబట్టి యీ కారణములన్నియు సంభవింపక తప్పవు. యీయే
డు కారణములవలననే నిత్యనైమిత్తిక కర్మనివీనముకలిగినది. యు
గప్రయుక్తాది కొన్నికారణములు సర్వవర్ణములయందును కలిగియు
న్నప్పటికీ బ్రాహ్మణులు వైశ్యులు పశుపాలనవృత్తి మాని యుండుట
చే ప్రకారణము లన్నియు కారణము ప్రతిపాదించనందున నిత్యనైమి
త్తికాది కర్మలలో కొన్నియైనను కొద్దిగా గాచరించుటకు సంభవిం
చినది.

ప్రశ్న:— పశుపాలన దినేడు కారణములచే క్షత్రిగు
 కలఁచిత వేదోక్తకృత భ్రష్టస్వము కలిగినదని జెప్పిరిగదా॥ శ్లో
 జన్మనాజాయతే శూద్రః కృతాజాయతేద్విజః॥ అనుప్రమాణము
 నుబట్టి యీ కర్మః పాపములగు తుష్టియులను శూద్రులని యుజ్ఞానేశ్వ
 రీయమునును॥ శ్లో॥ అపొడశాబ్రాహ్మణస్య సావిత్రినాతివర్తతే
 ఆద్యావింశత్యత్రబంధో వాచతుర్వింశతేద్విజః॥ బ్రాహ్మణులకు 10
 సంవత్సరముల వరకును క్షత్రియులకు 22 సంవత్సరముల వరకును
 వైశ్యులకు 24 సంవత్సరముల వరకును ఉపవీతము చేయవచ్చు
 నాశ్రమములనియు నేలజెప్పకూడదు.

అట్లు చెప్పరాదు. యేలయర॥ శ్లో॥ జన్మనాజాయతే శూ
 ద్రః కర్మనాజాయతే ద్విజః వేదపాఠంకువిచారిణం॥ బ్రహ్మజ్ఞా
 నంశు బ్రాహ్మణాః॥ కర్మనాజాయతేద్విజః అనుటచే కర్మచేద్విజ
 త్వము గలిగెనని (జన్మనాజాయతే శూద్రః) అనుటకు బట్టి పుట్టి
 నది మొదలుకొని 13 సంవత్సరములవరకు బ్రాహ్మణ కులమును
 జరించిన వారైనను శూద్రులనియు చెప్పవలయును. అట్లున్నకొ
 నిను॥ విజ్ఞానేశ్వరీయము॥ వ్యవహారకాండయును॥ శ్లో॥ ఆశాస్యవే
 దముఃశ్రుత్యేతత్త్రపూర్వతం॥ శ్రోత్రుభ్యాం ప్రతిపూర్ణం ఉదాహర
 నే విజుహ్యభేదః॥ ధారణే శరీరభేదః॥ శూద్రుడు వేదము విరిత చె
 వులలో నీసముకాది విశువనలనిన ననియు నూహితో నుచ్ఛరించితే
 జిహ్వకొయ్య వలయుననియు స్ఫురించితే శరీరము నిండినవలయు
 ననియు చెప్పియున్నది. అట్లు జన్మతః శూద్రత్వమ్ కలిగిన యెడల
 వేదోక్తంబగు ఉపవీత వాత్సల్యమును “వేదపాఠంకు విచారిణం”
 అను విధిని వేదమును విరితమునును బ్రహ్మజ్ఞానంతు బ్రాహ్మ

జా. అను చొప్పున బ్రహ్మజ్ఞానాహారయును లేక పోవును కాబట్టి నట్లనరాదు । మరియెట్లనిన బ్రహ్మ, క్షుత్ర, వైశ్యశూద్రతప్తములు శుద్ధుకతో కలిగి ఆమాజారములకు అహాగగల విధులు వేరములందు నియమించి నందున బ్రహ్మ, క్షుత్ర, వైశ్యులకు నేదోక్తోపరయనము కలదనియు శూద్రులకహార లేదనియు చెప్పబడియున్నది మరియు. (భగవద్గీత)

శ్లో॥ స్నానం సంధ్యాబహు హూమం స్వాధ్యాయం దేవ పూజనం అతిధ్యం వైశ్యదేవంచ సత్కర్మాణిదినేదినీ ।

తా॥ స్నానము, సంధ్య, జపము, హూమము, వేదశాతము, దేవపూజ, అతిధిపూజ, వైశ్యదేవము యివి ప్రతిదినము చేయవలసిన సత్కర్మములని భగవంతుడగు శ్రీకృష్ణుడు అజ్ఞానునకు బోధించి నట్లును॥

భగ॥ సాంఖ్య॥ తృ॥ శ్లో॥

నియతం కురుకర్మత్వం । కర్మజ్యాయోహ్య కర్మణః । శరీర యాత్రాపితే । సప్రసిద్ధేదకర్మణః॥ తా॥ ఓయి అర్జునా నీవు నిత్యమును చేయవలసిన సంధ్యావందనాది కర్మము లాచరింపని యెడల సర్వకర్మకరహితుడ నై నటువంటి (అనగా) లక్ష్యాభ్యాసవ్యాపారముల నై న నీకు ప్రశిద్ధి కలుగదని శ్రీకృష్ణభగవానులు అర్జునుని గురించి పలికి నట్లును.

మహాభారత—శాంతి॥ ౧౮౮౯ ।

శ్లో॥ తతఃసత్యంచ ధర్మంచ తపోబ్రహ్మచర్యాశ్వితం ఆచారంచైవశౌచంచ స్వర్గాయవిదధే ప్రభుః॥ తా॥ సత్యశౌచ ఆచార

ములను బ్రహ్మ స్వర్గభోగమునకై సృజించెననియు చెప్పి యున్నది గాని కులౌత్సత్తి కారణము గాదు. అట్లాచరింపకున్న!

విజ్ఞానేశ్వరీయము. ఆచారకాండ.

శ్లో॥ అఠోద్ధ్వం త్రయోప్యేతే! యథాకాలమసంస్కృతాః।
సావిత్రిపతితా ప్రాత్యససంతాధ్య నిగహితాః॥ ఈయహాతగల
వేదోక్త కర్మాచరణముచే లోకప్రసిద్ధియును పుణ్యనంతుడనియు
నాచరింపకున్న పుణ్యవంతుడు కాని పతితుడనియు పతితునకు స్వర్గ
భోగవిహీనమై సరకప్రాప్తి యని చెప్పి యున్నది. జన్మిదము
వేసుకున్నంత మాత్రమున జాత్యాధిక్యత కలుగుననిన నీలోకమందు
సాలీలు విప్రవిసూనులు కులాలాధిక అన్యజాతులు కూడా యజ్ఞోపవీ
తమును ధరించుచున్నారు. అట్టి వారలు బ్రహ్మ, క్షత్రియ, వైశ్య
జాతులలో నేలచేరలేదు. షారి కాధిక్యత కలిగినను కదా ధరించని
వారికి నింద్యమగు తక్కువ ఘటించుచు. లోకములో యజనాదిష
టకములు బ్రాహ్మణులు ఆచరించవలసినదే కదా యిప్పుడు
క్రమముగా నాచరింతు వారలు కోటికోకరుందురు. వారియందు
త్రికరణ శుద్ధిగా జేయువా రొకానొకరుందురు తక్కిన వారిలో
సంధ్యావందనమే చక్కగా నాచరింపక॥ భాగవతము. సప్త

క॥ దమమును శౌచము దపమును శమమును మార్ధవము
గృహము సత్యజ్ఞానక్షమమును హరిభక్తియు హర్షము నిజలక్షణము
లగ్రజాతికి సధిపా॥

అనునట్లు శౌచాదిక లక్షణము లేమియు లేని వారలయి
వర్తించుచున్నను వారలను బ్రాహ్మణులని చెప్పకుండురా అంత

మాత్రమున బ్రాహ్మణ జాతమునకు నిండ్లము వాటిల్లెనా వాగు
లాచార ధర్మములు చక్కగా నెఱవచు కొనుచున్నారనిక॥

భాగ--హరి॥ గీ॥ ఆచారధర్మములై బ్రాహ్మణు లాత్మవిధు
ల విడిచి శూద్రుల గొల్తురు విషమ శూద్రు లంచిత బ్రాహ్మణా
చారులై చరితు రిరుదేశువారు భుజియింతురేకపంజీ॥ తా॥
కలియగమందు బ్రాహ్మణు ల స్వకులాచారములు విడిచి యాసు
ధంబులతో శూద్రశేవకీయును రనియు శూద్రులు బ్రాహ్మణుల యేక
పంజీ కాభివృద్ధి రనియు॥ ఉ॥ కనియ నుమాజ్వయబాము
విప్రులొనర్తురు యజ్ఞముండంబున సమృద్ధి యిస్తును విమూఢతబా
యబురగ్ని హోత్రము న్నాసకొని బ్రహ్మవాదులయు కొందఱు మ
ధ్యమ గ్రామి మాంసము కొదిని ధరివాంఛన్తు జల ద్విప్పను గ్ర
పునుభవంబులకొ॥ తా॥ నియమ విహీనమైన యజ్ఞము చేయవ
ము చేయించడము కలుగుననియు అజ్ఞులయు అగ్ని హోత్రము
ల విడిచెననియు బ్రహ్మవేత్తులమని మాంసము, కల్లు, భక్షణసా
నంబులూ చేయుచురనియు స్రవ్యాభిలాషచే తీక్షణమైన యవమాన
ములూ బలవశ క. గ జేయుచు ధర్మము సుపాదించు రనియు. ॥

శైవసీ భారతము' అష్ట॥

గీ॥ అమాయ పథవిహీనాచారములచేత ప్రబలానన్యాయ
స్య వైరిమాలచేత । నన్యాయవర్తనలైన జలచేత సమకొన్న
దుర్వ్యసనములచేత । ధర్మపత్నినిరాడర కృత్యములచేత ప్రభవించు
వేశ్యాభిరుతులచేత । పరిధనపందార హరణబుద్ధులచేత నలమన భూర

మోహములచేత । జాలికాదులచేత దూషకులచేత । ప్రల్లదుల చేత నంశనాపకులచేత । డాంబికులచేత పచ్చిబంతుగలచేత । గిల్లదిలచేత దర్పించుగలియుగంబు ॥ (అమ్మాయ పదవిహీనాచారములచేత) అగిగిప్పుడు వేదమార్గ విహీనాచారములు కలియుగమందు గలగునని చెప్పియున్నది. యిందునబట్టి బ్రాహ్మణాది వర్ణములు తమతమ వర్ణాచారములు తప్పకుండా నటించు చున్నారనరాదు. అట్లాప్పుడున్న కలియుగధర్మంబుదప్పు. దప్పితేమాయననిన నీలోకమందు ప్రత్యేకమనుభవమయింకగా నెల్లెల్లాప్పు కొనపచ్చును. కావున వర్ణధర్మలోపముకలిగి ననుకూలహాని సంభవంపడు.

మరియొకపక్షము విచారితము.

శ్లో॥ జ్ఞానాజాయతేశూద్రః కర్మణాజాయతేద్విజః॥ అనుట లెట్లున్న యీద్విజులు జన్మమునందజ్ఞానముచే నుండిరిగనుక శూద్ర ప్రాయులనియు నుత్తమై నము కావకముతో కర్మకులయిరిగనుక ద్విజత్వము సాధకమామెను. ద్విజత్వము జన్మతో నెల్లకలిగినదనగా శూద్రులవలె వేనోక్తకర్మాధికారులుగాక తిత్కర్మాధి కాకాహార త కలుగుటచే ద్విజులనబడిరి. అట్లుగాక వ్రుసనియన కర్మచేతనే ద్విజత్వము కలిగింపనిన సర్వత్రా కలుగవలెను. అట్లకలుగలేదు. గాక ఉపనయనాత్మ్యత్వము ప్రథమమూడుజాతులు శూద్రులేకావలయును. అట్లయిన ద్విజులుయిప్పుడు శూద్రులను దేవానామ పాకాదికర్మలయందు దరిశన స్పరిశనాదికములయందెల్లు నిషేధింపబడినా అట్లే నిషేధింపబడనలయును. ద్విజస్త్రిలను సర్వదా పరిగ్రహింపకూడదుగదా. అట్లెచ్చటను చెప్పియుండలేదు. జరుగనదిలేదు.

కాబట్టి మూచాద్రవంశ శ్రుతియులును బ్రహ్మశ్రుతియులైనట్లు
అను మూచువర్ణములవారికి ద్విజత్వము జన్మిత కలిగింది.

విజ్ఞానోపరీయము.

శ్లో॥ బ్రహ్మశ్రుతియ విట్టుచుద్రాబు । వర్ణాశాస్త్రప్రయోగి
జా॥ నిషేధావ్యాప్తశానాంతాం స్తేషాం నైమంత్రీకాక్షియా ॥

తా॥ బ్రహ్మశ్రుతియ నైశ్యశూద్రులు, నాలుగువర్ణములు
లో మొదటి మూచువర్ణములవాఁ డిష్టాదు. వారికి గాఢాధార
ము, మొదలు శ్రుతానవరియంతము, సమంత్రకముగా కర్మలాభరీతి
వలయును.

అవంతంభ సూత్రము, ౧౦౧౧

అశతాదాశా మమనకర్మణా ముపాయనం వేదాధ్యయనము
గ్నాభ్యేయం ఫలవంతిచకర్మాణాః

తా॥ శూద్రులను దుష్టకర్మచేసినవారికినిసప్త మిగిలినవారికి
వేదాధ్యయనము, అగ్నిహోత్రము విధింపబడినది.

మనుస్మృతి. ౧౦. అధ్యాయం.

శ్లో॥ బ్రహ్మశ్రుతియైనట్లు శాస్త్రప్రయోగిగా ద్విజాత
యః । చతుర్థా యోగజాతిః । శూద్రానాస్తి తు పంచమః ॥

తా॥ బ్రహ్మశ్రుతి నైశ్యులు ద్విజాతులనియు శూద్రులే
కజాతియనియును.

వాసిష్ఠస్మృతా ప్రముఖ ద్విజయోగ్యాయం.

శత్రువోన్మూలః బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యశూద్రాః । శ్రు
యోగ్యగా ద్విజాతయోః । బ్రాహ్మణక్షత్రియ వైశ్యైః ॥

అ॥ బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రులందు ద్విజులనగా బ్ర
హ్మక్షత్రియవైశ్యులు.

ఇట్లు జ్ఞాతః ద్విజులకుట కనే ప్రమాణములు కలవు.

అయితే. క్షత్రియునకు 22 సంవత్సరములలోగా వృషభయన
ము కానియడల. వ్రాత్యదోషము చెప్పియున్నది. యీకలి గుగ
మందు 30-40 సంవత్సరములవరకు ఉషభయనము కానివాడను అ
యినవారిలో సంధ్యానందనమే చక్కగా చేయనివారినను వేదముచదు
వనివారును సక్రమముగా వేదోక్త షోడశకర్మ లాదరింపనివారినను
క్షాంతతన స్వధర్మములెల్లెల్లా యెరుంగక తాకిక కర్మలయందే అను
రాగుల్లా వతిండు బ్రాహ్మణులు వైశ్యులు అనేకులు కలరనుట
అందరికి అనుభవసిద్ధమేకదా. అట్టివారికి వ్రాత్యదిదోషములు
ఘటియింపకుండెనూ వారికి వర్ణభ్రష్టత్రము సిద్ధించి బ్రాహ్మణులని
యు వైశ్యులనియు చెప్పుకుండిగో యింతయెగాక వ్రాత్యదోషము
(ఉపచారకమనబడును.) సురాపానము (బ్రాహ్మణ సువర్ణానపార
ణం) గురువాక్యమునం (వీరినల్పికి స్థాంగత్యము) (మహాషాతకము.)
సగోత్రనథ. అవిజ్ఞాత గర్భభూతనం మొదలయినవి (బ్రహ్మహత్య న
మములు) కూటసాక్ష్యము సురాపాన సమచారకము! బ్రాహ్మణ
భూమిపారణం. యిది. సువర్ణస్తేయ షాతకనమానము! యీ మొ
దలయిన దోషములు లోకమందు ద్విజులందరియందును జరుగుట

లేదని చెప్పగలమా ఒక వేళ చెప్పినను లోకానుభవార్థే నమ్ముదు
రు. సూత్రము, అస్మత్ము, గురునిబంధము, వేదనింద, అతిభి
త్యాగము, అగ్నిత్యాగము, పితృత్యాగము, మితృత్యాగము, దార
త్యాగము, పరద్రవ్యాపహరణము, పరదారిగమనము, క్రమము, గుర్తు
లతోపదీ హింసావేషనము, అత్యాధిక క్రియాభంగము, అవాహితా
గ్నిత్వము, అసచ్చాస్త్రాధిగమనము, దేవతాపి విత్రామానాంకీ)
య, నాస్తిత్వము. కుశలత్వము, ఇవి ఉపపాతకములు, ఇందు
లోచేరినదేకదా వ్రాత్యము, వీనికిమాత్రము జాతి భ్రష్టత్వము కలి
గిన తక్కినపాతకము లాదరితము ద్విజులజాతియేమును. ఉపపాత
కములకే సంతోషించిన మహాపాతక అతిపాతపాతక అనుపాతకముల
కలితనిర్ణయము. పైజెప్పబడిన పాతకములు ద్విజులదరించుటలే
దనియెవరుజెప్పజూతురు. లోకానుభవ సిద్ధమయినరంగు. లేదనివా
డించిన నెక్కువోన్నకొనియెవరు. ద్విజులతో నిర్వధ్యములాదరిం
చు వారొకానుకరుందురని నుక్కిచెప్పవచ్చు.

పై శ్రుతులుచాలాకాలమునుంచి పురాణోక్తముగా కర్మలా
చరింపుచు ఇప్పుడప్పుడు కొందరినుహంభాపుల ప్రకటనతో వదో
క్తకర్మాద్యకులయిరి. ఇప్పుటికొందరు పూర్వాచారములను
దలబాలకియై విశ్వాసముగా.

పైజెప్పిన పాతకములకు పశ్చాత్తాపము.

విజ్ఞానోక్తియము ప్రాయశ్చిత్తకాండ:- బ్రహ్మహత్య స
రాసానం బాహ్మణ సువర్ణమహారణం గురుదారిగమనం తత్రయోగ
శ్చ మహాపాతకానివచ.

మాతృగమనం, దుహితృగమనం: సుఖాగమన విత్పతిపాత
కాని.

యాగస్థశ్శ్రీయ వద: | వైశ్యవ రజన్వలాయాశ్చాంత త్ప
త్వాశ్చసగోత్రయాశ్చ అవిజ్ఞాతస్య గర్భస్య శరణాగతస్య ఘాతః ||
బ్రహ్మహత్య త్తమాని |

కౌటసాక్ష్యం సుహృద్వధా | ఇత్యేతౌ సురాపానపమా |

బ్రాహ్మణభూమిహర్షం | సువర్ణస్థేయసమం | పితృవ్యమాతు
లమాతామహ స్వపవత్స్యభిగమనం | గురుదార గమనసమం ||

పితృవ్య సుమాతృవ్య సుగృహమనం | శ్రోత్రీయ ఋత్విగు
పాధ్యాయ మిత్రీపత్విభిగవచనం - స్వసుస్సఖ్యా సగోత్రాయా ఉత్త
మవర్ణాయ రజన్వలాయా | శరణాగతాయాశ్చ గమనమిత్యేతాన్య సు
పాతకాని |

అన్యతంచ సముత్క్లృష్టే - రాజాగమి చ వై శునం | గురోశ్చా
భీక నిష్పంథో వేదనిందా అధితన్మత్యా సోగ్నిసుత మాతృదారాణాం
చ | అజోబ్యాన్నభక్షణ పరస్వాపహరణ పరధరాపహరణ అమా
జ్యానాంచ యజ్ఞనం | వ్రాత్యతా భృతకాద్యాపనం | భృతాదధ్య
యనాదానం సర్వాకరేష్యధికారః | మహాయంత్ర ప్రవర్తనం గ్రుగు
ల్ల లతౌషధీనాం హింసాజీవన ముభిచార మూలశర్త్త సుచప్రవృత్తిః |
అత్తాధణాక్రియారంభః | అనాహితాగ్నితా | దేవర్షిపితౄణామృణ
స్యానపక్రియా | అనచ్ఛాస్త్రాధిగమనం నాస్తి కతాకుశీలతా మధ్యవ
స్త్రీనిషేవన విత్పనుపాతకాని ||

అందుచే ఉపనయనము మాత్రము చేస్కుననంధ్యా వందన
ము నిత్యమాచరించుటచే పాతకములన్ని నశించునని ఉపనయనక
ర్తమొక్కటియై ద్విజులకు చాలునని చెప్పి విద్యుక్తముగా బరిగించని
వారికిని ఉపనయనము చేసుకునినవానికిని బ్రాత్యుది పాతకములకే
ప్రాయశ్చిత్తముచెప్పక తక్కినపాతక ములకు వేరువేరుప్రాయశ్చిత్తా
దులేల చెప్పవలయును.

బ్రాహ్మణులలోను వైశ్యులలోను నిత్యము సంధ్యావందన
మాచరించువాడైరిగదా వారల సర్వదోష పరిహారులనవచ్చునా ||
అనవచ్చుననిన || శ్లో || నిస్సారాపృథివీనిరా వశిలతా నీచంమహాత్మ్యం
గతాః | రాజానౌధావరాయణాశ్చసతతం | విప్రవికర్తస్థితాః | భా
ర్యాభగ్నరి వైరబుద్ధినిరతా | పుత్రపితృద్వేషిః | ఇద్ధంభూతమి
దం జగత్కలియగే ధర్మోవనాంతంగతః ||

తా || కలియంగమందు బ్రాహ్మణులు కర్తవ్యములగుదురు.

బృహన్నారదీయము, ౩౮ అధ్యాయం.

బ్రాహ్మణా త్కత్రియో వైశ్యా | శూద్రధర్మపరాసరాః
ఘోరేకలియగేప్రాప్తే ద్విజావేద పరాజ్ఞుభాః ||

తా || భయంకరమైన కలియంగమురాగా బ్రాహ్మణాత్కత్రి
య వైశ్యులు వేదపరాజ్ఞులు శూద్రధర్మాన లంబులగుదురు.
బ్రాహ్మణులై శూద్రులు నిదోషులయిన యెవల నీప్రమాణములే రీతి
యందు స్వీకరింపవలయును.

మరియొకసాధము విచారితము.

ధర్మాధికామములు మూడును పురుషార్థములకదా. ధర్మము, వర్ణము, సవలంబించుక వచ్చినదా. వర్ణము, ధర్మము సవలంబించుక వచ్చినదాయని విచారము ధర్మము సవలంబించుక యే వర్ణమువచ్చినయడల సర్వజాతులకు యజనాది హేన్యధర్మము లెవరాచరింతురోవారి కెల్ల ద్విజత్వమురావలెను. అట్లువచ్చి నలహాతానాహాత విచారమునకులోపము వాటిల్లును. గనుక వర్ణము సవలంబించుకయెధర్మము వచ్చినదని చెప్పవలయును. యెట్లనగా ప్రథమమున జాతినిర్ణయమును పిమ్మట యేయేజాతుల కాయాతారతమ్యముల ప్రకారము నిత్యనైమిత్తిక జీవితకర్మ విధులు యేర్పడినవి. అవియెధర్మమనబడును. ఏ ఏ వర్ణములకు నేయెధర్మములు కలవనా అట్లుతప్పకుండా అధికము గూర్చుట అధికమనబడును. యే యేవర్ణమున కేయెనియమభోగము లనుభవించనలయునో నాయా భోగము లనుభవించగోరుట కామము. ధర్మము పరలోకసుఖదాయని, కామము ఇహలోకసుఖదము. యీరెంటియొక్క సాధన మధికమగుటచే స్వర్గాదిభోగ దానియైన ఉపనయనాది ధర్మముల యుగప్రయుక్త భ్రమప్రమామల షలస జతుగమన్నను స్వర్గాభోగము తొరతవడును. గాని ఇహలోకమందు వర్ణహానికకుగను. అట్లయిన స్వర్గాభోగవిహీనము రావలయునుగాని ఉపనయనంగాని చో వ్రాత్యదోష మెందుకువిధింపవలెను. ప్రథమమున్న నేయేవర్ణముల కాయానియమములు వేదమందు బ్రహ్మచే నిర్ణయింపబడెనుగాని ఆయాకులధర్మములు తప్పినచాలెకములని విధింపబడిరి.

ఈచంద్రవంశక్షత్రియులు ఉపనయనాదులొకవేళ ప్రమాద
వశమున బయటకున్నను వ్రాత్యకోప మాపాదించును. యెట్లనిన॥

బృహత్పరాశరీయము. ౧ అధ్యాయము.

శ్లో॥ జితోధర్మశ్చపాపేన । అన్యతేన తథాబుతం । శూద్రా
శ్చ బ్రాహ్మణాచారా । శూద్రాచార స్తథాద్విజాః ।

కలియుగమందు శూద్రులు బ్రాహ్మణాచారములగు ద్విజ
లగు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులు శూద్రాచారములగుదురు.

బృహన్నారదీయము 3 అధ్యాయం.

బ్రాహ్మణాక్షత్రియా వైశ్యా సర్వేధర్మా పరాబ్రుఖాః ।
శూద్రతుల్యా భవిష్యంతి । తపసత్య వివర్జితాః । మయో (తిశూ
ద్రాణాంచ) శ్వరధనాగాఢ్య సచరాచరభవిష్యంతి । కింకరాశ్చ భ
విష్యంతి శూద్రాణాంచ సదాద్విజాః । బ్రాహ్మణాక్షత్రియా వై
శ్యా శూద్రోధర్మాపరానరాః । ఘోరేకలియుగే ప్రాప్తిద్విజా వేద
పరాబ్రుఖాః ॥

తా॥ భయంకరమైన కలియుగము వచ్చినతర్వాత బ్రాహ్మ
ణాక్షత్రియ వైశ్యులు, తపస్సత్యములు మానుదురు. శూద్రోధర్మ
లగునందురు. యెవ్వరికి యేమగును గురియుండునోమోవాద రాజ
గుఁ బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యులు శూద్రులకు సేవకలగుదురు.

దేవిభాగవతే నవమస్కంధే-అట్టమోద్యాయః.

శ్లో॥ బ్రహ్మక్షత్రియశ్చపాపేన । బ్రాత్యకోప వివర్జితాః ।

సంధ్యాయజ్ఞాత్రంశః । భవేన్మృత్యుం ససంశయః ॥ ౨౩ ॥ మేచ్ఛా
చార భవిష్యంతి । వర్ణాచర్యా రసవదః । క్షేచ్ఛశాస్త్ర పరివ్యంఠ
స్వశాస్త్రాణి విహాయచ ॥ ౨౪ ॥ బ్రహ్మక్షత్ర విశాంవంశా శూద్రా
ణ్ణావాం శేవకాశ్చ ॥ సూపకాగా ధావకాశ్చ వృషవాహేశ్చ సర్వ
వః ॥ తాత్పర్యము.

బ్రహ్మక్షత్రియ నైశ్యులు జాతిభక్తి విహీనులై సంధ్యయజ్ఞ
సూత్రములు వదలి శూద్రతుల్యు లగుదురు. ॥ ౨౩ ॥ చాతుర్వర్ణ
లు క్షేచ్ఛాచారులై తమశాస్త్రము వదలి క్షేచ్ఛశాస్త్రమును చ
దువుదురు. కలియుగమున బ్రహ్మక్షత్ర్య నైశ్యులు శూద్రసేవా
రతులయివంటాచారులుగాను పరిచారకులుగాను పుణ్యాదికర్మలను
కూలికి చేయువారలగుదురు.

దేవీభాగవతము నవమస్కంధే అష్టమోధ్యాయః ॥

బ్రహ్మక్షత్ర్య విశాంవంశాః । భవిష్యంతి సపాపినుః ॥ ౨౫ ॥
అన్నానాని యమోనాస్తి । యోనీనాంచ విశేషతః । ఆశ్రమాశాం
జనానాంచ సర్వేక్షేచ్ఛా కతాయుగే ॥

తా॥ బ్రహ్మక్షత్ర్య నైశ్యవంశములు పాపములు గలవిగ న
గుచున్నవి ॥ ౨౫ ॥ ఇంక సర్వజనులు కలియుగమందు విశేషముగ అ
న్న నియమము యోనీ నియమము ఆశ్రమ నియమము లేక క్షేచ్ఛ
లగుచున్నవి.

ద్వీజులును బ్రహ్మక్షత్ర్య నైశ్యులందరికి యిట్లు చెప్పియుండు
గా యాచారవంశక్షత్రియాలనే వ్రాత్యాదిదోషములు కించపా

త్రుల జేయుటెట్లు. (యదియగుధర్మము) యుగప్రయుక్తమున వేద విహితకర్మలయందును స్వకుల వృత్తులయందును నియమములతప్పి భ్రష్టులయ్యెదరని చెప్పియున్నారు. ఇదియుగాక వర్ణాశ్రమాచారాదిక ధర్మములతప్పకుండా పరిపాలనముచేయు యిత్రమక్షత్రియుల పాలనకుదొలగి దేశమంతయు స్థిరస్థానిక యితర వర్ణాధీనమగుట చే వేదోక్తమయిన సకలధర్మములు నానాటి కడుగంటి ప్రమాదవశమున ద్విజులు కర్మభ్రష్టులయిరి. గాక యాచంద్రనంశ క్షత్రియులకు పశుపాలనము సంభవించిన విద్యావిహీనముచే స్వకులోచితధర్మములు దెలియక భ్రమమొందిరి.

పరాశరస్మృతి, ఆచారకాండ॥

యగేయగేవ యాధర్మ స్తత్రితత్రీవ యేద్విజాః । తేషాం నిందా నకర్తవ్యా యుగరూపాహితేద్విజాః ।

తా॥ యుగప్రయుక్తమయిన ధర్మమును నవనింపనలవికాదు కావున ధర్మలోపమునుగురించి ద్విజులను నిందింపరాదు.

ఇట్టియుగప్రయుక్తమగునట్టియు యుగప్రయుక్తాంతర్యూతమయిన భ్రమప్రమాదులవలన సంభవించినట్టి యీక్షత్రియులకుగల కర్మలోపమునుగురించి నిందాపాపాలుకారు. ఇదియును గాక గోపరిపాలనముచే సంభవించిన ఉపనయన విహీనవ్రాత్యదోషము వీరి యందెంత మాత్రమనుపయోగమెట్లన్న. యువనంశసంభవులగు క్షత్రియులకు గోపాలనవృత్తి పరమధర్మమనియును తస్మహిమాతిశేషమును ప్రశ్నరూపముగా మీకెరిగిందియె యున్నాను అయితే

ఉపనయన సంధ్యానందనములు సకలపాపములను హరించి స్వర్గాభి
గములనుభవింపజేయుటకై గదా ॥

విజ్ఞానేశ్వరీయం, పార్వీత్త కాండ.

కం॥ దేవసమూహంబెల్లను । గోవుశరీరంబును గొనకొని
యొండున్ । గావున గోవుమహాత్మ్యము । భావింకగామ నిజము
బ్రహ్మకునైనన్ ॥

సర్వదోషహరమై స్వర్గాదిభోగములు గోపరిపాలనవలన ని
రభ్యంతరముగా కలుగునని చెప్పియున్నది. వేదస్వరూపమైన గోవు
నుపాలించడము, నేనధర్మ పరిపాలనముకాదా? ఉపనయనాది వేదో
క్త కర్మములచరింపనివారినిగా నీచంద్రీనంశక్షత్రియుల నెల్లించవ
చ్చును. ఇదియునుంగాక.

మనుస్మృతి. ౪ అధ్యాయము,

శ్లో॥ ఏనాశ్వపితరోయాశ్వాః । దేవయాతాః పితౄమహాః ।
తేనయామూత్యతాంమాగణం । తేనగచ్ఛన్తనిష్యతే ॥

తా॥ పెద్ద లేద్యముననశించినో యాధర్మమాగణము ననువ
దశికది.

విష్ణుస్మృతి.

శ్లో॥ శాఖాంపుండ్రీంచ సూత్రీంచ । సమయాచారమేగచ ।
పూర్వరాచరితం కర్యాదన్యధాసతితోభవేత్ ॥

తా॥ శాఖాంపుండ్రము సూత్రము సమయాచారము పూర్వ

లచే నాచరింపబడినదే యాచరింపదగును.

ఎల్లాజేయము.

పారంపర్యాగతాధర్మం । యోనరస్త్వక్తుమహాతి ॥

పారంపర్యాగతాధర్మము నంగీకరింపదగినది.

యీయదువంశ క్షత్రిజులయందు కొండరు చాలాకాలము నంచి పరుంపరా ఉపనయన విహీనులై యుండుటనుబట్టి యిట్లుటివారికి పూర్వాచార మయియున్నందునను పైప్రమాణములచే పూర్వచారము విహితమైనదిను.

మత్స్యపురాణము ౧౪౩ అధ్యాయం.

క్లోతథాకలియుగస్యాంతే । శూద్రభూతాప్రజాస్తథా । బ్రహ్మ క్షత్ర విశశ్శూద్రా బీజాథేయేషహస్త్వతాః ॥

తా॥ కలియుగంతమందు బ్రహ్మ శూద్రభూతా లగుదురు బ్రహ్మ క్షత్ర వైశ్య శూద్రులు కలియుగమునందు బీజభూతులగు నుండి మరల కృతయుగమున వార లనమానులగుదురు.

ధర్మలోపముననే వర్ణలోపము కలిగినందు కలియుగాంతమందు సర్వకర్మభ్రష్టులైన శూత్రతుల్యులగు ద్విజులు మరలకృతయుగమునందెట్లు ద్విజులగుదురు. కావున వ్రాత్యదోషమున కాకరులు కారు. శూద్రులనరారు.

ప్రశ్న— అట్లయిన యీయదువంశక్షత్రియులకు గలించిన దేదోక్షాపకాయనాదులు పునశ్చోక్తాపన చేయవచ్చునా.

ఉ—చేయనమ్మను, ప్రమాదవశంబున లోపించిన కర్మలను పునరోద్ధారణ చేయుటకై గదా? ధర్మశాస్త్రములయందు ప్రాయశ్చిత్త కాండ నిర్ణయింపబడెను. యీకలియగమందు బహుదినము లనాటినుండియు వైశ్యులు వేదోక్త కర్మలను కొన్ని కారణములచే పురాణోక్తముగా నాచరించుచున్న మధ్యకాలములో కొందఱుత్తమపురుషుల శిద్ధాంత ప్రకటనచే తిరిగి సంప్రాపింపబడి యిప్పుడు వైశ్యులు వేదోక్తముగా నడున నారంభించుచున్నారు. యిప్పటికి కొందఱు పూర్వాచారమైన పురాణోక్తమును విడువజాలకయే యున్నారు. ఇందుకు వైశ్యప్రకాశికయును వైశ్యకుల ధీవీకయును చూచుకొనునది.

చంద్రవంశ శ్రీతియులలోకూడా యదువంశ శ్రీతియుడగు శివాజియును మహారాష్ట్ర దేశమును తుడుమ్మ ప్రభువులచే యదుగంటిపోయిన హిందూమత ధర్మమును పునరుద్ధారణ చేయుటకై దక్షిణమహారాష్ట్రము మొదలయిన దేశములు జయించి పిర్రాపూరు రాజ్యములోని రాయనగరదుర్గము రాజధానిగా నియమించి హిందూధర్మశాస్త్ర ప్రకారము పట్టాభిషేక మొందదలంచిన ఉపనయ నాదుటలేని హేతువచే అచ్చటి పెద్దలు శ్రీతియుడో కాడోయని సంశయించిన నతడు శ్రీతియుడైననంగతి స్వగ్రామమైన పుదయపురముననున్న వంశవృక్షము దెప్పించి శ్రీతియవంశమును సిద్ధాంతీకరించిరి. శాస్త్రోక్తముగా ఉపనయన విహీనమునకు వ్రాత్యస్తామ యజ్ఞమును చేయించి పిమ్మట ఉపనయనముచేసి క్రీస్తుశకము 1674 సం॥ మార్చి 6 తారీఖునకు నరయగు నందననామ సం॥ జ్యేష్ఠ శు ౧౩ గుర్తువారము శివాజికి పట్టాభిషేక మొనర్చిరి. ఇదియంతయు

శిష్యాగవర్తిత్ర మూచిన తెలియగలదు. కావున ధర్మలోపమున కెన్ని నాశ్చర్యము నవరగజలదు.

ప్రశ్న:-- యివ్వఁజుకొందరు గొల్లలను వృత్తి నామముగల యీ త్రియము మేకలనుపాలించుటయే వృత్తిగాగలిగియున్నారు. అది కులచారధర్మ విరుద్ధము మున నీచవృత్తిగా నేలఁబావించకూడదు.

ఉ:-- మేషములను పాలించువృత్తి నీచమని చెప్పెటకు మేషములు నీచజంతువులు అయిననుగదా? తత్పాలితవృత్తి నీచముగావలెను. అయితోకముందు నర్విజన భక్షణీయమును సర్వజనోపయోగమును స్వర్గాపవర్గఫలము లిచ్చునవియునై యజ్ఞవశువులనొక బరిగిన యూపశువులను నీచజంతువులుగా నూహించరాదు. యజ్ఞాన్నితకలిగిన చతుష్పాత జంతువులలో ముఖ్యత్వ ప్రమాణములు కలవు.

యజుర్వేదం॥ జ్యోతిష్టోమాదిక్రతువాం దేవతాహవిరధణం పశ్యాలంబనంముఖ్యం । కుతః । ఇమంపశుంపశుపతేతే అధ్యబధ్నామి యత్పర్యామమకతిః । నానాప్రాణో యజమానస్యపశునేతి । ఇత్యాదిబహుశ్రుతి పర్యాలోచన యూపశోః । వసావీషి దేవానామత్యం త ప్రియతమాని కించపశుశబ్దశ్చ సర్వేషాం చతుష్పాద్జంతూవాంఛాగన్య ముఖ్యత్వంకథం । ఛాగన్య వసాయా మేధసానూబ్రూహి । ఛాగోసి మమభాగాయ భవమేదోసి మమభాగాయభవ । అశేనాగ్నిష్టోమియ్యేనేతి ॥ ఇత్యాదిస్మృతి శ్రుతిరీత్యా పశూనాంఛాగన్య ముఖ్యత్వాత్ జ్యోతిష్టోమాదిషు సామాన్యేన ఛాగపశురేవ॥ ఇతి సంక్షేపణంలిఖ్యం ॥

ఇట్లు జ్యోతిష్మామాది యజ్ఞములకు మేషపశువులయొక్క ముఖ్యమనియు దేవప్రీతికరమగునని యనేకప్రమాణములు వేదమునందు ప్రసిద్ధమైయున్నది.

సీతారామాంజనేయం॥ మ॥ ఉధురాగాది గుణాజసంఘమున నాద్యోంకార మంత్రంబుచేత రయంబార వధించి యాత్మవిష నేమి భృత్యేణితోగూడిచె । చ్చరనానా విధవాసనాజ్యములతో చిదవహ్ని మధ్యంబున । వరుసంవ్రేలిచి సౌఖ్యసోమరస పానంబిత గావింపుమా ॥

తా॥ రాగాదులను మేకలకు ఓంకారమంత్రముచేత విశశించి విషయ సమిధలచే వాసనలనేమిలతో చిదగ్నియందు వ్రేల్చి బ్రహ్మానంద సోమపాన వాసనలసినదిగా బాహ్యయజ్ఞవిధికి ఆత్మయజ్ఞముగా నిరూపించి చెప్పియున్నది.

వేమనశతకం॥ గీ॥ పేరుసోమమూడి పెనుసంఘబలుడయ్యా । మేకపోతుబట్టి మెడవిరచు । గాకగ్రతువువంక గుగునామోక్షంబు । విశ్వదాధిరామ వినురనేమ ॥

ఇట్లు మేక పశువులు గోవులవలెనే యజ్ఞాహారేగలవిగా యనేకప్రమాణంబులు వేదాదులయందు జెప్పింపఁబడుమును యీకలియుగమున చేయుయజ్ఞంబులన్నియు మేకపశువులను బట్టిచేయుటలును జగత్ప్రసిద్ధమైయుండగా నై చ్యజంతువు లెట్లగును. యందున బట్టి తత్పాలితవృత్తి నై చ్యముగాదు. గాక మేకలవాలించుట అన్నివర్ణములకు సరమధర్మమని చెప్పియున్నది.

పరాకరన్మృతి ౧౨ అధ్యాయం, సగ ౧౧౧

అరణింకృష్ణమాజాలం 1 చందనం సుమణింభృతం 1 తిలం
కృష్ణాజనంఛాగం గృహేచేతా నిరక్షయేత్ ॥

తా॥ అగ్ని నల్లపిల్లి శ్రీగంధం మణి నేయ నూపులు జంకచ
ర్మము మేక ప్రతిగృహమునందు పక్షింపబడ వలయుననియు చెప్పి
యన్నది మత్స్యపురాణం. ౧౫ ఆ ౩౩ పుట.

శ్లో॥ అగ్నిహవ్యంతు యమాభ్యాంతు కార్య మాహ్వానం
బుధైః 1 అగ్నిభావేపిప్రశ్య సాణావధబలేపిఛా ॥౩౨॥ అజాకర్ణే
శ్వకర్ణేవా గోష్టేవాధ శివాంతికే 1 పితౄణామృతమస్తానం దక్షి
ణాదిక్ప్రకస్యతే ॥౩౩॥

తా॥ హేమామమంచేయటకు అగ్నిలేమిని బ్రాహ్మణహస్త
మనందేని జలమనందేని అజాకర్ణమనందేని (మేకచేవియందు)
అశ్వకర్ణమనందేని ఆవులదొడ్డియందునేని శివనన్నిధినేని హేమా
మ మంచేయదగును.

మత్స్య ౧౬ ఆ.

శ్లో॥ యదెభ్యసంయతేర్థ్య దన్యతాపిగద్యతే పిండాన్తగో
భవిప్రభ్యో దద్వాదగ్నా జలేపివా ॥

తా॥ శ్రాధములయందుంచబడిన పిండములను బ్రాహ్మణు
లకుగాని, గోవులకుగాని, అజములకు, [మేకలకు] గాని యివ్వవ
లయును. లేక అగ్నియందుగాని, ఉదకమునందుగాని ఉంచవల
యును. ఇట్లు మేషములయందు విశేషార్హము కలుగుటవలనను.

ఇదియేగాక మూలకమును అష్టాదశ వర్ణమును మే
కలను పాఠమును వృత్తి చే జేయింపు మనకెల్లర కనుభవనమును
యొకదెబ్బగదా నివృత్తి అయినయదల బ్రాహ్మణాదులకు నీచ
మునావలెను. కావున ఆజాపాలనవృత్తి కుటాచారధర్మ విరుద్ధమై
నీచవృత్తియని చెప్పరాదు.

[ప్రశ్న:— ఇప్పుడు గొల్లలన వృత్తి నామముగల క్షత్రియుల
కు మాంసభక్షణము దూషితమేలకాదు.

ఉ:— మాంసభక్షణము క్షత్రియులకు విహితమైనట్లు అనే
కప్రమాణములుకలవు.

మనువచనం.

శ్లో: తిలైర్విహీయ నైర్మా పైరభ్యర్థ్యాల ఫలేనవా । ద
త్తేనమా సంప్రియంతే విధివత్ పితృతపోన్యకాం । ద్వైమాసామ
త్య మాంసేన । త్రిణ్యైశ్చ హరిణేనతు । ఛౌరభ్రేణాథ చతరశ్శ్యా కు
నేనో పాపంచవై । షణ్మాసా భాగమాంసేన ప్లాతేవా ధవప్తవై
అష్టావైజే యమాంసేన శారవేణ సవై వతు । దశమాసాస్తు తృప్యం
తిహరామా మహిషామిషైః । శతకూర్మయేస్తు మాంసేన మాసానే కా
దత్తేవతు । సంవత్సరంతుగచ్ఛేద పయసా పాయసేనవా । వాఙ్మా
ణసస్య మాంసేన తృప్తిర్ద్యౌదశవాగ్వాః । కాళశాశం మహాకల్పం
లోహామిషంమధు । అసంత్యాయేవ కల్పంతై । ముశ్యంన్నానికనర్వ
శ వాద్వాగ్నిసోరక్తవర్ణచ్ఛాగః । తకుక్తంవిష్ణు ధర్మోత్తరే ప్రీతిస
త్పిష్టియోగీణం । యూధస్యగ్నసరతథా । రక్తవర్ణంతు రాశేంద్ర
చ్ఛాగంవాద్వాగ్నిసంవిదుః । పక్షివిశేషవా । కృష్ణగ్రీవా రక్తశిరస్వ

తపతో విహంగమః । నవవైవా ధ్రాణనఃప్రోక్తా । ఇత్యేషా నై
దిక్ప్రశుతి రీతి నిగమవచనాత్ । కాలశాక ముత్తరదేశే ప్రశిద్ధం ॥
మహాశేలోమత్యువిశేషః ॥ ఖడ్గః । ఖడ్గమృగః । లోహిత-లోహిత
వర్ణచ్ఛాగః । ముశ్యన్నానీ వారాడ్యన్నాని ॥

ఇట్లు శ్రౌర్ధాదులయందు మాంసాదు లుపయోగించవచ్చు
ననియేయున్నది.

మనుః.

శ్లో॥ రాజీవసింహతుండాశ్చ సశల్కాశ్చైవనర్వశే ॥

తా॥ పద్మవర్ణముగలిగిట్టియు సింహ్యముఖము గలిగినట్టివాడు
ముత్తైపుచిప్పవంటియు ఇట్టిమత్యములను శ్రాద్ధకాలములయందు
ను ఇతరకాలములయందును భజింపవచ్చుననియు॥

ఇట్లు శ్రౌర్ధాదులయందును ఇతరకాలములయందును విహిత
మనియే చెప్పియున్నారు. ఒకవేళ మరియొకచోట నిషేధమనిచె
ప్పినను అది ద్విజులనెషిచో బ్రాహ్మణులకును వైశ్యులకును చెప్పి
యుండునుగాని క్షత్రియులకు చెప్పబడదు. యెందువల్లననగా క్ష
త్రికులు యాత్రవంతము గలవారుగనుక హింసాకర మాంసభక్షణ
దోషము విధింపబడదు.

భారతం. అరణ్యపర్వం. వచనమూలకొంత.

బుభుక్షువీడ సహింససూపక హిరణ్యపక్షంబులతోడను ముంద
రదిరుగుచున్న పక్షులంగని యవిభక్త్యంబులగునని పక్షులంబట్టికొన

సమకట్టి క్షత్రియుడగు నలచక్రవర్తి పక్షిమాంసము దిన ప్రయత్నిం
చినటులను ॥

మనుచరిత్ర చతుర్థాశ్వాసం వచ-కొంత.

నిలింపాంగనాగుతుండు దుశ్సహసమాగత చతురులవలన కృ
తపల లఫల మూలాది శుచమధుర మృగయోచ తాహారంబుల తృ
ప్తి వహించ ॥

ఆని స్వగోచియను మనువు మాంసము భుజించినట్లును.

భాస్కరరామాయణము ఆరణ్యకాండ.

చ॥ ఒహుమృగ మాంసఖండములు పండులుదేనియల
రఘూ! ద్వహునతిగోరు భూరుహలతాగు సువగాదులు దెచ్చియిచ్చు
చుకొనెను. మిహిర సమానతేజుడు సుమిత్రతనూజుడు గొల్వగాముదా ।
వహములయ్యయ్యె దత్తమయ నాసరమున్ రఘువంశభర్తకుకొనె ॥

క్షత్రియుడగు రాముడు తమ్మునిచే మాంసఖండములు దె
ప్పించుకొని భుజించెననియును.

భాస్కర రామాయణము ఆరణ్యమాంధకర్ణి కథాభాగము
లో వచనములొకొంత ॥ క్రొత్తవృగల మృగమాంసంబు నిత్యంబు
నాహారకృత్యంబులు దీర్చుచు అనిదామును నిత్యము మాంసము భు
జించుచున్నట్లును.

జై మినిభాతము తృతీయాశ్వాసం.

గీ॥ ఖరియు భూచరభేదర జలచరములు । బేరుగలమాంస

ములునంజి ప్రియముతోడ । రుక్మిణీసత్యభామ లిరువురూనుగదిసి ।
తాళవృంతంబువిసరి త్రస్తయ్యునేయ ॥

తా॥ శూత్రియుడగు శ్రీష్ఠుడు భూచరములగు మృగములును
భేదరములగు పక్షులును జలచరములగు మత్స్యములును భక్షించిన
టులను.

ఇందువలన శూత్రియును నిస్సంశయముగా మాంసము భుజిం
చినటుల భృథపడుచున్నది.

మఱియును భార- అను- చతు ఆ ।

కం॥ పితృకార్య యజ్ఞముఖముల । శ్రుతచోదితహింసకీడు సా
రనేరదు విశ్రుతగణ మాంసముచరిగో । రితిసబ్రాణి దెగటార్చుక్రి
యబాపమగుక ॥

తా॥ పితృకార్యముల యందును యజ్ఞములయందును వేద
హితమును హింస కీడు కలుగజేయదనియును మాంసము రుచిగోరి తి
నిన ప్రాణాత్మియునెడ నెంతపాపమో యంతపాపము సంభవించు
చున్నదని చెప్పియున్నది.

భార అను పం.

క॥ శ్రుతివిహింస హింసా । గతిదలపగ రాదుముని నికా
యంబిది దు । మృతతతిబాపెను పరమసుకృతమని గొనియాడుగా
న గీర్వాణునతా ॥

తా॥ వేదములయందు జెప్పబడినహింస హింసకాదనియును

సర్వములును నేదోక్తమైన జీవహింస సమస్తదోషములను బాప
గల ముఖ్యకార్యమని కొనియాడినట్లు పార్వతికి శివును చెప్పినటులను

భారత ౫ ఆ.

సీ॥ అసఘయాశీనకుండగు శిబి నిజగాత్రహింస నింద్రాగ్ను
లకిడడమాంస । మతనికి లేదయ్యె సయ్యయుత్తమగతి రంతిదేవుండ
ను రాజుతోల్లి । యశుదినంబును గోసహస్రద్వయంబును వధియిం
పడేవేయునత్సరములు । దురితమమ్మహితాత్ము దొడరెనేవేదాధా
నిరతులై యత్యంతనియతులై స । ధారుణీసురముఖుల ధ్వరముపండు
పశువునధియింపరేతగ పరమపుణ్య । గతులు గలగవెవారికి గడగి
యగ్ను లధికమాంసాధులని శ్రుతులందువినమే ॥

తా॥ శిబిచక్రవర్తి ఇంద్రాగ్నులకు తనశరీరంకోశి మాంస
ముపెట్టినందున సతనికి యుత్తమగతి గలుగకుండెనాయనియు రంతి
దేవుండను రాజు ప్రతిదినము రెండువేల గోవులప్రాప్తిని వేయసం
వత్సరము లనేకగోవుల నధియించి యజ్ఞములుచేసి తత్కేషము భుం
చిన నారాజునకు దోషము సంభవించెనాయనియు వేదవిశులగుబ్రా
హ్మణులు మొదలగు ఘనులు యజ్ఞములయందు పశువులవధించిన
పుణ్యగతులు వారికి గలుగలేదాయనియు శృంగవ్యాధుడు కాశికున
కు వేదవిహితముగు హింస దోషాస్పదము కాదనిచెప్పినట్లు చెప్పి
యున్నది.

కం॥ పితృనైవత కార్యములం । దత్తిధక్తిని మాంసమినుట
యహా మనియుతి । త్రిప్తనైవత శేషము స । స్మృతిభోజ్యవ్యనియు
మునులమతములు గావే ॥

తా॥ పితృకార్యములను దైవకార్యము ఏశేష భక్తిచేత మాంసము పెట్టుటయును తత్పితృదైవత శేషములకు భుజించుటయును మునులమతమనియు తత్పరమైన హింసకాదాయనిన ॥

మ॥ హలికుండంతయు నొజ దున్నునెడ శీరాగ్రంబునం బొంది ప్రా । ణులనేకంబులు జచ్చుహింసయది యకానాకాదో వే యేల మ । త్యూలునేలంజరించుచో పదములంద్రొక్కంబడు శ్చై క్కుజం । తులదాహింసయు గాదనంగ వశమేదోషజ్ఞ యూహిం పుమా ॥

చ॥ సలిలము ఒర్వియాకవము సర్వముజంతు మయంబు గావున । గలుగనవశ్యమున సకలకర్మములందును హింస హింస కు । దొలగినదేహయాత్రకును దుఘటమైనటులుండు సంతయన్ । దలపకు హింసజేయమని తాపచెరింతురు కొందరిమ్మహిన్ ॥

గీ॥ హింసజేయనివాడు లేశిజ్జగమున । నెక్కడైనను దమ తమయోపిసట్లు । హింసతెరవున కెడగల్గయేగవలయు । నదియెఱువె యహింసనాయతిశయిల్లు ॥

ఇచ్చట మూడుపద్యములకు ఒకటేతాత్పర్యం.

భూమిదున్నెడ హలాగ్రమునను ప్రజలునడుచునెడ పాద ములక్రిందబడియును సకలకర్మముల యందంతటను వ్యాపించియున్న జంతువులకు హింసకలుగుననియును యీజగంబున హింసజేయ నివాడులేదనియును వీలైనంతమట్టుకుతొలగినట్లించుటయు హింసయ న్నియును ధర్మవ్యాధుడు చెప్పబడియున్నాడు.

క॥ ఫలములు నొమ్మధీశాకం । బులు పశుమృగతతులు భ
య్యములుగా భూతం । బులకజాతుజేసెననియ । స్థలితంబుగ మో
యుసుతులు గాదనవశమే ॥

తా॥ ఫలములును, ఓషధులును, పశువులును, మృగములు
ను భూతములకు దినుపదార్థములుగా బ్రహ్మనిర్మించినట్లు వేద
ములు జెప్పుచున్నవని మృగవ్యాధుడు కౌశికునకు జెప్పటనుబట్టియు
ను త్రిత్రయలకు యవి భక్ష్యనీయంబులగుటచే నిద్యంబులుగావు.
వరభంజనులగుటచే హింసయునులేదు. యిదిగాక పరంపరా యీయ
దువంశ్యులగు కృష్ణాదులు యంగీకరించిన ధర్మమంగీకరింపవలసినదె
గదా. ఇందుకుప్రమాణం.

యగ్లాజీయము.

శ్లో॥ పారంపర్యాగతం ధర్మం యోవరస్త్వక్తు మహాతి॥

తా॥ పరంపరావచ్చుధర్మము నంగీకరింపతగినది.

యదువంశ మండనుండగు శ్రీకృష్ణుడాచరించిన ధర్మనశలం
బించుట సిష్టాచారముకాదు.

స్మృతిరత్నాకరః- ౪ పేజి.

శ్లో॥ శ్రుతిస్మృతి విహితోధర్మః తదతాభేదిష్టాచార శ్ర
మాణమితి ॥ వసిష్టస్మరణాత్ ॥

తా॥ ధర్మము శ్రుతివిహితమైనది. అట్టిధర్మములభించని
సమయమందు శిష్టాచారము ప్రమాణముఅని వసిష్టులవారు చెప్పిరి.

ఆపస్తంభ సూత్రమందు.

యదావై పాంకులంధర్మస్యాత్ ॥

తా॥ కులధర్మమును విడువరాదు.

ఇదిగాక యీలోకమందు క్షత్రియులందఱ మాంసము సాధారణము భుజించుటయును కల్గియుండుటచే లోకాచారముకూడా ఒప్పుకొనతగినవే యెట్లనగా.

విజ్ఞానేశ్వరీయము. ఆచారకాండ.

కం॥ కులదేశాచారంబులు । తనకొనిజేయంగవలయు తమకు
లదేశం । బులు నెందుజెల్లుగావున । నలయకయది విహితకర్మమని
రాచార్యుల్ ॥

భారతం. ఆర- ౩ ఆశ్వా.

కం॥ ఒప్పెడునదియైననుగడు । నెప్పనియదియైన నిజకులోచి
తపథముల్ । దప్పదగదండ్వధాన్మికు । లప్పని నిజభాగ్యవిహితమని
యెంచదగ ॥

తా॥ ఒప్పెడినదియైనను ఒప్పనికైనను స్వకులాచారమాగ్ధము
అనగా పరంపరావచ్చు విధిని దప్పింపరాదనియు ఆప్పని స్వభా
గ్యానుకూలమని చెప్పియుండుటచే తత్ప్రకారమే పూర్వము శ్రీకృ
ష్ణాదులు మాంసభక్షణము నీపేధింపకుండుటచేతను లోకమందుసా
దార్థముగా క్షత్రియులు భుజించుచుండుటచేతను యిప్పుడును భు
జించిన దూష్యముకాదు.

ప్రశ్న. భారత-ఆది-౩ ఆ॥ గీ॥ మొదలిపెక్కు-జన్మముల పు
ణ్యకర్మముల్ । పరగ పెక్కుజేసి పడయ బడిననట్టి జనులకెల్లన తుణ
బులాల్సెదరుచు మధ్యసేవజేయసగునే ॥

క॥ భూసురులాదిగలజను । లీసురసేవించిరేని యిదిమొద
లు గదా । పానక్తి సతితులగుదురు చేసితిమర్యాద దీనిజేకొనుడుజనుల్ ।

వృద్ధహరీతసంహిత-౬ ఆధ్యాయం.

సురావైమలమున్నాడైః । పాపాన్వైమలముచ్చతే । తస్మా
ద్బ్రాహ్మణరాజ జన్యౌ । వైశ్యస్య నసురాంపితే ॥

ఇట్లు త్రిత్రయామలకు సురాపాన నిషేధము చెప్పియుండుగా
యీలోకమందు కొందరు యదువంశక్షత్రియులలో మధుపానమంగీ
కరింతురే వారేలదూషితులుకాదు.

ఉ॥ హరివంశము-పూర్వ ॥ ౪ ఆశ్వాసము.

సీ॥ శాశునుతోతుల్య మైమేనునవమీఘ కాంతి నెప్పారసంక
ర్షణునకు । నెనయైన వదనపూణేందుచు శోభిల్లననిమిది బాహువు
లెనగశాక్షణ । చక్రగదాఖడ్గ జలరుహమధుసాత్రీ ముసలశూలముల
నుల్ల సితములుగ । నుజ్జ్వలహరికే యూరాది దివ్యభూషణగంధ మా
ల్యవిస్ఫారలీల । నీలకాసేయ వసనలై నిఖిల సిద్ధ గణముపూజింప దివి
కేగగలవునిన్ను । నెకురువచ్చి దోడ్కొనిపోయిందృఢైలమి । నా
దిశక్తి గనభిషేక మాచరించు ॥

తా॥ నాశరీరముతో సమానమైన సల్లనిశరీరమును చంద్రా

ననమును యెనిమిదిహస్తములును శాఖము, చక్రము, గదా, ఖడ్గము, కమలము, మధుసాత్ర, మువలము, శూలము, యాయెన్మిదిచేతుల ధరించి దివ్యభూషణ గంధమాల్యాదులతో నీవివస్త్రమును దాల్చి దివికేసిన యిందువువోడ్కొనిపోయియాదిశక్తివనిపూజించుననియు నారాయణుండగు తాను యగువంశంబున నుద్భవించెదనని చెప్పినట్లును యశోదగర్భమందు నాయమజన్మించి పూర్వప్రకాగంబున దివికేసినట్లును అప్పుడు తనవంశంబులచేతన తోబుట్టువగు యాదిశక్తిని గొల్చునట్లుజేయుదునని చెప్పినట్లు భాగవతాతిగ్రంథములయందు జెప్పియున్నది గనుక మధుసాత్రతో వచ్చినదవుటచే తత్వక్తినిగొల్చువారందరు తత్ప్రీతికరంబగు మధువునర్పించి పానంబుజేయుట నింద్యంబుగాదు. మరియు మధుసాత్రయశునపుడు అమృతకలశమనగూడదాయనిన యీలోకమున శక్తి గొలుచువారందరు కల్లు సారము యుపయోగించుట ప్రశస్తమైయుండగా నట్లధముచేయుటలెట్లు ॥

భాగ, ఏకా, వచనము.

అనిన రాజవంశ శుకుండిట్లనియే । నట్లు వాసుదేవుడన్యాయ ప్రవర్తనులగు దుష్టులనంహరించి న్యాయప్రవర్తనులగు శిష్టజనపాలనంబొనర్చి బలరామసమేతంబుగా ద్వారకానగరంబు వెడలినంగని యాదవులు తమలోదాము మదిరాసానమత్తులయు మత్సరంబులను తాహకలహంబులకుం గమకించి కలిశురగరధాది బలములతో ననగేశాదుధనన్నధులై ॥ అని చును.

భాగ- తృతీ

ఉ॥ మునివగులేగదేవ యగును ఖ్యలు మూకలుగూఁకి ము

ట్టబ | ల్కిన గనలొందివాడు తమకించి శపించిన కొన్నిమానముల్ |
జనునెడ దైవయోగమున జాతర బోగముకట్టివేడుకన్ | మునమును
దొంగలింప గరిమన్ నిజయానము లెక్కి మాదవుల్ ||

అని చెప్పియుండుటచేత యదువంశక్షత్రియులందు శక్తినిగొ
లుచుటకు నదీతీరమునకునేగి కల్లుద్రావి మత్సరంబు గలిగించుకొని త
మలోదాము యుద్ధముచేసిసట్లు చెప్పియున్నది.

భాగ- ద- పూర్వ.

క॥ నానావిధసంపదలకు | దానకమైనర్వకామ దాయినీవగు
నిన్ | మానవులు భక్తిగొలుతురు | కానుకలను బలులానిచ్చి క
ల్యాణమూనా ||

వచనం॥ మరియు నిన్నుమానవుల దుర్గా, భద్రకాళి, విజ
యా, వైష్ణవీ, కుముదా, చండికా, కృష్ణా, మాధవీ, కన్యకా, మా
యా, నాగాయణీ, యీశానా, అంబికా, శారదా, అను పదునాలు
గు నామంబుల నాయాస్తానంబులయంద గొల్తురని యెరిగించి సర్వే
శ్వరుండగుహరి పొమ్మని యానతిచ్చిన మహాప్రసాదంబని యయ్యో
గ నిద్రాయయ్యకొని మ్రొక్కి చయ్యిన నియ్యల బాసివచ్చిన ||

కం॥ మహానీయ గుణాస్పదయై | మహిలోనాదేః జనులు
మన్నింపగా | బహునామ నివాసంబుల | బహునామంబుల జరించె
భద్రాత్మికయై ||

ఈయమవంశ్యులగు రాజులు యాశక్తి తమవంశంబున జని
యించుటచేతను శ్రీకృష్ణుని తోబుట్టువనియే ను శ్రీకృష్ణాష్టోత్తమం

బాపాదింపకుండునటుల తప్పకయిప్పటివరకు తద్దేవతా ప్రీతికరంబగు
మధుమాంసంబుల నర్పించుచు తాము సంగీకరించుచుండిరి. గాక.

భార- విరాట.

క॥ ఒదవెడు తృప్తవెల్లిదమున । నదనము వరువట్టు
వట్టె వాసితరా జ్ఞ । మదిరారనమానగానా । హృదయంబున వేడ్క-
యెనగ మెసగెడుతరుణి ॥

అధిక దాహవృద్ధిచే నదనము వాడుబాంపదనియు మదిరారన
ములనగా కల్లును దెమ్మనుమని తనదాసిగానుండు సైరంధ్రియను
ద్రావతినిగూర్చి విరాటాజ్ఞ మహిషీయగు సుధేష్ఠబల్కినట్లును.

ఆంధ్రసామనంగ్రహము.

గీ॥ నల్లవలునదాబ్బు ల్లనిమైదంట వెన్నదొంగయన్న వెట్టి
నీళ్ళ । మేలవాడుదుక్కి వాలుదాలుపుతాటి । పడగవాడనంగ బ
లుచురుద్రా ॥

వెట్టినీళ్ళమేలువాడని బలరామునకు నామమగలదు గనుక
చంద్రవంశజులయిన విరాటాజ్ఞ బలరాముడుమొదలయ్ని క్షత్రియు
లు మధుసానము నింద్యముగాదలంపక సంగీకరించిన తెలియవలె.

శుక్రశాపమునగురించి మీరంకన పర్చిన పద్యములతాత్పర్య
ము. అనేకయజ్ఞ ములాచరించి పొందబడిన సుకృతమెటువంటివారి
కైన క్షణములో చెరచడగిన యీకల్లుద్రావు టుచితము కాదనియు
యికనుంచి బ్రాహ్మణులాదిగాగల జనలు మదిరాసానము చేసిన పతి
తులయ్యెదరనియు నేచేసిననియమము పకలజనలు చేకొనుడనియు

శుక్రాచార్యుణ్ణి దోషనిరూపణచేసినట్లు చెప్పియున్నది. అందు సబట్టి విచారింపగా మధ్యపాసనిసేధము వేదములయందు చెప్పి యున్నదా లేదాయని విచారము. వేదములయందు నిషేధింపబడినయడల భూసురశ్రేష్టుడైన శుక్రాచారు డెట్లుదానిచంగీకరించె. అప్పటికాయన ధర్మముతప్పినాడనిన వేదభాష్యాదుకావలెను వేదభాష్యాడనిన అట్టివారివలన నీయబడినశాపము వేదోక్తాచరులైనవిశ్వశింపవచ్చును అనేకభృములయందు నాఁకించి పుణ్యమునుసంపదేయగల యీమధ్యపాస సేవజేయనగునేయని తనకుతానించెలచుకొనినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. అందుసబట్టి బహుయజ్ఞఫలము ఒకబ్రాహ్మణహింసచే నశించునుగనుక యీమధ్యపాసముననుగదా కచుకును బ్రాహ్మణహింస నావల్ల వాటిల్లననిశకించుకొనియెఁ. కావున వేదములయందు సురాపాసము నిషేధింపబడనట్లుతోచుచున్నది. అయితే శుకశిశాపమునాటినుండియు మధ్యము దోషాకారమైనదనిన శాపానంతర మధ్యించినట్టియు వేదోక్తప్రవర్తకులయిన బలరామాదియదువులు విరాట్రాజమొదలయిన చంద్రవంశ క్షత్రియులెట్లంగీకరించిరి || గాకయీరొకమండు.

తదోత్తర ఊర్ధ్వవిక్రయ సిద్ధిపాస ముభయతో తద్భిర్వ్యవహార అయుధీయ కంసముద్రయానమితి || ఉత్తరదేశీయులలో మధ్యపాసము సర్వత్రాకలుగుచున్నట్లు బోధాయనులవాచుచెప్పుచున్నారు. అప్పుడు సర్వదేశీయులలోను సర్వవిశ్రాంతి గంజమునల్లమందు మధువు మొదలయిన మత్తునస్తువులంగీకరించుచునె యున్నారు శాక్తైయవైష్ణవాది మతములుగల వారందగునిరభ్యంతరముగా సంగీకరించుచున్నారు సురాపాసము బ్రహ్మసూత్యాది మహాపా

తకమలలోచేరిన గదాయనిన మాంసముగురించిచెప్పిన క్రిందటిప్ర
శ్నజవాబులో వ్రాసినప్రకారము లోకాచారము దేశాచారముకు
లాచారముకు పూర్వాచార శిష్టాచారములచే యిప్పటి క్షత్రియులు
కొందరట్లాచరించినను నిదోషులనబడుచున్నారు.

వృద్ధపారాశరస్మృతి, ౨౧ శ్లో॥

బ్రాహ్మణాదిషు సూద్రస్య । పచనాదిపరిక్రియ । భృగీష్వగ్ని
మరణశ్చైవప్రాయశ్చిత్త విధానకం॥

ప్రశ్న:-- గొల్లలను వృత్తినామమముగల చంద్రవంశక్షత్రి
యులు శూద్రపాకము భుజించుటనుబట్టి పీరినిశూద్రులని యేల
చెప్పకూడదు.

ఉ:-- శూద్రపాకము చంద్రవంశక్షత్రియులు పూర్వముభు
జించియున్నారు.

విరాట్పర్వము, ప్రథమ అంశము

శా॥ దేవా నాలన జాతివాడ నిను సథిఁ నైల్వగావచ్చితిన్సే
వాదక్షత యొండుమై యెరుగ నీచిత్తంబునక మెచ్చు న । క్లే వండన్గ
డునేతుక బాససమనం దిచ్చోటనే కాదు స । న్నేవీటక మిగులంగనె
వ్వడును లేడేభంగులకజూచినక ॥

రా॥ దేహనాలవజాతివాడ అనగా శూద్రుడను నిన్నుకొలు
చుటకై యేతెంచినాడ నితరసేవయేమియు నెరుగను నీమనస్సుకను
కూలమగునట్లు వంటకముల చేయగలను యిక్కడనేగాక నెక్కడనేని

నాకంటెయొక్కవగా వంటకముచేయువారులేరు అని భీముడువిరాట్రాజుతో ఆశీనట్లుచు ఇంగునబట్టి విరాట్రాజు చంద్రవంశక్షత్రియుడయ్యను శూద్రాన్నంబుభుజియించుటవలన నింద్యముకాదు. భీముడు రాజేకదా యనిన ఆసంగతినిరాట్రాజునకు తెలియదుకదా నాలవజాతి వానిపాకము భుజించుట కర్తవ్యమగుటచేత ఒప్పుకొనియెను.

భార, ఆర, ద్వి. వ॥

మరియు బాహుకుండను నామంబుతో సూతవృత్తి నుండుమని కర్కాటకుం డద్వైతముండున

కర్మవశముచే ఋతుపగ్గుడను రాజగృహమున నలచక్రవర్తి ప్రచ్ఛన్నశూద్రత్వము వహించి సుబాహునామంబున వంటలవాడాయెననియును.

భార, ఆర. ద్వి.

సీ॥ వినవమ్మ తృణమఃష్టి గొనివాడువైచిన సందగ్ని యుదముంచి యందువంట । లమఃసంతకు నింధ నమ లపేక్షింపక యుడుగక మండుచు నుండుమరియు । గడకతోసంజుళ్ళు గడుగంగనమకట్టి జల మవేక్షించుడు సంభవిల్లి । కుంభమంకీనింకి దివ్యంభప్రవాహ మక్షయమగుచుండ నాక్షణముచూడ । నతనికరతలద్వయూ వర్తితములై కందియుని మహా సుగంధకుసుమ । తత్తుల తొంటియట్ల తమకంబువిడవక । యుండ నీతనితేజమున్నతంబు ॥

వ॥ అనినవిని నమయంతి వెంటయుకేళిసించి బాహుకుండుడని సంజుళ్ళుదెప్పించి యాస్వాదించి బాహుకనందు నలుని లక్షణంబులందుఁజెరింగి ॥

ఇట్లు భారతమందు చెప్పియుండుటచే త్మత్రియూడగు నలచక్ర
వర్తి భీమనివలె ప్రచ్ఛన్నవేషముతో వంటకములుచేయుటయు ఋ
తుపర్ణుడు మొదలగునరాజులు భుజించుటయు కలిగియున్నది.

నిర్ణయసింధౌ ఓ అధ్యా॥ శ్రాధానిణాయపేజి. పరాశరః ।
శ్లో॥ తావద్భవతి శూద్రానం । యావన్నస్పృశతిద్విజః । ద్విజాతికర
సంస్పృష్టంసర్వంతంన్న విరుధ్యతే ॥

విష్ణుపురాణే.

శ్లో॥ సంప్రోక్షిత్యా గృహీయా శూద్రాన్నం గృహమా
గతం ॥

అంగిరాః ॥

శ్లో॥ పాతాంతరగతం గ్రాంహ్యం । మగ్ధంస్వగృహమాగతం

తా॥ శూద్రాన్నమంతవరకు అంతవరకు శూద్రాన్నమగుచు
న్నది. ద్విజునిహస్తముచేత స్పృశింపబడినదంతయు గ్రాహ్యము.
తనగృహమునకువచ్చిన శూద్రాన్నము ద్విజుడుప్రోక్షించి భుజింపన
చ్చును. తనయింటికికెట్టి శూద్రసంబంధమైన దేదియును మరి
యొకపాత్రయందుంచుటచే గ్రాహ్యనీయంబు అనగా శూద్రపాత్ర
తో గ్రహింపగూడదనుట.

ఇట్లు శూద్రాన్నము స్పృశింపఁబడిన ప్రోక్షణమాత్రమున
పాత్రాంతరమున భుజింపవచ్చునని చెప్పియున్నాఁగాన యేతత్ప్ర-
యావిహీనము భుజించుటయే నలనుపడదు. కావున శూద్రాన్న భు
క్తి నలగ ద్విజులగు చంద్రవంశ త్మత్రియూల కేయాక్షేపణయులేదు.

సంధ్యాచయజ్ఞసూత్రంచ । భవేల్లుప్తం ససంశయః ॥౨౩॥ మేచ్ఛా
చార భవిష్యంతి । వర్ణాచత్వా రపవచ । మేచ్ఛశాస్త్ర పరిష్యంతి
స్వశాస్త్రాణి విహాయచ ॥౨౪॥ బ్రహ్మక్షత్ర విశాంవంశా శూద్రా
ణానాం శేవకాకళా । సూపకాగా ధావకాశ్చ వృషవాహాశ్చ సర్వ
సః ॥ తాత్పర్యము.

బ్రహ్మక్షత్రియ నైశ్యులు జాతిధర్మవిహీనులై సంధ్యయ
సూత్రములు వదలి శూద్రతుల్యు లగుదురు. ॥౨౩॥ చాన్ద్రావర్ణ
లు మేచ్ఛాచారులై తమశాస్త్రము నదలి మేచ్ఛశాస్త్రమును చ
దుపుదురు. కలియుగమున బ్రహ్మక్షత్ర్య నైశ్యులు శూద్రసేవా
రతులయివంటాచార్యులుగాను పరిచారకులుగాను పుణ్యాదికర్మలను
కూలికి చేయువారలగుదురు.

దేవీభాగవతము సవమస్కందే అష్టమోధ్యాయః ॥

బ్రహ్మక్షత్ర్య విశాంవంశాః । భవిష్యంతి సపావితః ॥ ౨౪॥
అన్నానాని యమోనాస్తి । యోసీనాంచ విశేషతః । ఆశ్రమాశాం
జనానాంచ సర్వేమేచ్ఛా కలాయుగే ॥

తా॥ బ్రహ్మక్షత్ర్య నైశ్యవంశములు పాపములు గలవిగ న
గుచున్నవి ॥ ౨౪॥ ఇంకసర్వజనులు కలియుగమందు విశేషముగ అ
న్న నియమము యోని నియమము ఆశ్రమ నియమము లేక మేచ్ఛ
లగుచున్నారు.

ద్వీజులగు బ్రహ్మక్షత్ర్య నైశ్యులందరికి ఎట్లుచెప్పియుం
గా యీచంద్రవంశ క్షత్రియులనే వ్రాత్యాదిదోషములు కించన్నా

త్రుల జేయుటెట్లు. (యిదియుగధర్మము) యుగప్రయుక్తమున వేద విహితకర్మలయందును స్వకుల వృత్తులయందును నియమమున తప్పి భ్రష్టులయ్యెదరని చెప్పియున్నారు. ఇదియుగాక వర్ణాశ్రమాచారాదిక ధర్మములు తప్పకుండా పరిపాలనముచేయు యుక్తమక్షత్రియుల పాలనకుదొలగి దేశమంతయు క్షేచ్ఛాధిక యితర వర్ణాధీనమగుట చే వేదోక్తమయిన సకలధర్మములు నానాటి కడుగంటి ప్రమాదవశమున ద్విజులు కర్మభ్రష్టులయిరి. గాక యీచంద్రనంత క్షత్రియులకు పశుపాలనము సంభవించిన విద్యావిహీనముచే స్వకులోచితధర్మములు దెలియక భ్రమమొందిరి.

పరాశరస్మృతి, ఆచారకాండ॥

యగేయుగేన మాధర్మ స్తత్రితత్త్వ మేద్విజాః । తేషాం నిందా సకర్తవ్యా యుగరూపాహితేద్విజాః ॥

తా॥ యుగప్రయుక్తమయిన ధర్మమును నవరింపనలవికాదు కావున ధర్మలోపమునుగురించి ద్విజులను నిందింపరాదు.

ఇట్టియుగప్రయుక్తమగునట్టియు యుగప్రయుక్తాంతర్భూతమయిన భ్రమప్రమాదులవలన సంభవించినట్టి యీక్షత్రియులకుగల కర్మలోపమునుగురించి నిందాహులుకారు. ఇదియును గాక గోపరిపాలనముచే సంభవించిన ఉపనయన విహీనవ్రాత్యదోషము వీరియందెంత నూత్రమనుపయోగమెట్లన్న. యమవంశసంభవులగు క్షత్రియులకు గోపాలనవృత్తి పరమధర్మమనియును తస్మహిమాతిశేషమును ప్రశ్నగూఢముగా మీకెరిగించియె యున్నాను అయితే

ఉపనయన సంధ్యానందసముల సకలపాపములను హరించి స్వగోభో
గము లనుభవింపజేయుటకై గదా ॥

విజ్ఞానేశ్వరీయం, పాశ్చిత్తకాండ.

కం॥ దేవసమూహంబెల్లను । గోవుశరీరంబులను గోసకొని
యొందున్ । గావున గోవుచూహత్యము । భావింపరాదు నిజము
బ్రహ్మకునై నన్ ॥

సర్వదోషహరమై స్వగోభోగమును గోపరిచాలనవలన ని
రభ్యంతరముగా కలగుచు చెప్పి యున్నది. నేదన్వయమైన గోవు
నుపాలించడము, నేదధర్మ పరిచాలనముకాదా? ఉపనయనాది నేనో
క్త కర్మములూచరింపనివారినిగా నీచంద్రనంశక్షత్రియల నెఱ్ఱించన
చ్చును. ఇదియునుంగాక.

మనుస్మృతి. ౮ అధ్యాయము,

శ్లో॥ ఏనాశ్వపితరోయాశ్విః । యోనయాతాః పితౄమహః ।
తేనయామాత్సతాంమాగ్నం । తేనగచ్ఛన్తరిష్యతే ॥

తా॥ పెద్ద లేదన్నముననడిచిరో యాధర్మచరాగము ననున
దగినది.

విష్ణుస్మృతి.

శ్లో॥ శాఖాంపుండ్రీంచ సూత్రీంచ । సమయాచారమునచ ।
పూర్వరావరితం శిర్యాదన్యధాసతితోభవేత్ ॥

తా॥ శాఖాపుండ్రము సూత్రము సమయాచారము పూర్వ

లచే నాచరింపబడినదే యాచరింపదును.

ఎల్లాజీయము.

పారంపర్యాగతధర్మం । యోనరస్త్వక్తుమహతి ॥

పరంపరాధర్మము సంగీకరింపదగినది.

యీయదువంశక్షత్రియులయందు కొందరు చాలాకాలము నంచి పరుంపరా ఉపనయన విహీనులై యుండుటనుబట్టి యిప్పటివారికి పూర్వాచార మయియున్నందునను పైప్రమాణములచే పూర్వాచారము విహితమైనందును.

మత్యపురాణము ౧.౪౩ అధ్యాయం.

శ్లో॥ తథాకలియుగస్యాంతే । శూద్రభూతాప్రజాస్తథా । బ్రహ్మక్షత్ర విశిష్ణుదాబీజార్థేయేషహస్త్పతాః ॥

తా॥ కలియుగాంతమందు ప్రజలు శూద్రతుల్యులగుదురు బ్రహ్మక్షత్ర వైశ్య శూద్రులు కలియుగమునందు భీషభూతులగునుండి మరల కృతయుగమున వార లసమానులగుదురు.

ధర్మలోపముననే వర్ణలోపము కలిగినయడ కలియుగాంతమందు సర్వకర్మభ్రష్టులైన శూత్రతుల్యులు ద్విజులు మరలకృతయుగమునందెల్ల ద్విజులగుదురు. కావున వ్రాత్యదోషమున కాకరులు కారు. శూద్రులసరాదు.

ప్రశ్న:— అట్లయిన యీయదువంశక్షత్రియులకు గలించిన వేదోద్దోషనయనాదులు పునరోద్ధాపన చేయవచ్చునా.

ఉ:--చేయనచ్చును, ప్రమాదవశంబున లోపించిన కర్మలను పునరోద్ధాగణ చేయుటకై గదా? ధర్మశాస్త్రములయందు ప్రాయశ్చిత్త కాండ నిర్ణయింపబడెను. యీకలియుగమందు బహుదినము లనాటినుండియు నైశ్యులు వేదోక్త కర్మలను కొన్ని కారణములచే పురాణోక్తముగా నాచరించుచున్న మధ్యకాలములో కొందరుత్తమపురుషుల శిద్ధాంత ప్రకటనచే తిరిగి సంస్తాపింపబడి యిప్పుడు నైశ్యులు వేదోక్తముగా నడున నారంభించుచున్నారు. యిప్పటికి కొందరు పూర్వాచారమైన పురాణోక్తమును విశవజాలకమే యున్నారు. ఇందుకు నైశ్యప్రకాశికయును నైశ్యకుల దీపికయును చూచుకొనునది.

చంద్రవంశ క్షత్రియులలోకూడా యదువంశ క్షత్రియుడగు శివాజియను మహారాష్ట్ర దేశీయుడు తురుష్క ప్రభువులచే యడుగంటిపోయిన హిందూమత ధర్మముచే పునరుద్ధారణ చేయుటకై దక్షిణమహారాష్ట్రము మొదలయిన దేశములు జయించి వీరాపూరు రాజ్యములోని రాయనగరదుర్గము రాజధానిగా నియమించి హిందూధర్మశాస్త్ర ప్రకారము పట్టాభిషేక మొందదలంచిన ఉపనయ నాదుటలేని హేతువచే అచ్చటిపెద్దలు క్షత్రియుడో కావోయని సంశయించిన నతడు క్షత్రియుడైననంగతి స్వగ్రామమైన పునరుపురముననున్న వంశవృక్షముదెప్పించి క్షత్రియవంశమును సిద్ధాంతీకరించిరి. శాస్త్రోక్తముగా ఉపనయన విహీనమునకు వ్రాత్యస్తోమ యజ్ఞమును చేయించి పిమ్మట ఉపనయనముచేసి క్రీస్తుశకము 1674 సం॥ జూలై 6 తారీఖునకు సరియగు నందననామ సం॥ జ్యేష్ఠ శు ౧౩ గురువారము శివాజికి పట్టాభిషేక మొనర్చిరి. ఇదియంతయు

శివాగిచరిత్ర చూచిన తెలియగలదు. కావున ధర్మలోపమున కెన్ని నాశ్చక్రె నను సవరణకలదు.

ప్రశ్న:-- యివ్వఁకుండరు గొల్లలను వృత్తి నామముగల యీ త్రియులు మేకలనుపాలించుటయే వృత్తిగాగలిగియున్నారు. అది కులాచారధర్మ విరుద్ధమున నీచవృత్తిగా నేలభావింపకూడదు.

ఉ:-- మేషములను పాలించువృత్తి నీచమనిచెప్పుటకు మేషములు నీచజంతువులు అయిననుగదా? తత్పాలితవృత్తి నీచముగావలెను. యీలోకమందు నర్విజన భక్షణీయమును సర్వజనోపయుక్తమును స్వర్గాపవర్గాఫలంబు లిచ్చునవియునై యజ్ఞపశువులనొకరిగిన యీపశువులను నీచజంతువులుగా నూహింపరాదు. యజ్ఞగ్న్వత్కలిగిన చతుష్పాత్ జంతువులలో ముఖ్యత్వ ప్రమాణములు కలవు.

యజుర్వేదం॥ జ్యోతిష్టోమాదిక్రతునాం దేవతాహవిరధం పశ్వాంబంజనంముఖ్యం । కుతః । ఇమంపశుంపశుపతేతే ఆధ్యబధ్నామి యత్పర్మా యమకతిః । నానాప్రాణో యజమానస్యపశునేతి । ఇత్యాదిబహుశ్రుతి పర్యాలోచన యావశోః । వపావీంషి దేవానామత్యం త ప్రియతమాని కించపశుశబ్దశ్చ సర్వేషాం చతుష్పాద్జంతునాంఛాగస్య ముఖ్యత్వంకథం । ఛాగస్య వపాయా మేధసానూబ్రూహి । ఛాగోసి మమభోగాయ భవమేషోసి మమభాగాయభవ ॥ అజేనాగ్నిష్టో మియ్యేనేతి ॥ ఇత్యాదిస్మృతి శ్రుతిరీత్యా పశూనాంఛాగస్య ముఖ్యత్వాత్ జ్యోతిష్టోమాదిషు సామాన్యేన ఛాగపశురేవ॥ ఇతి సంక్షేపణంలిఖ్యం ॥

ఇట్లు జ్యోతిష్టోమాది యజ్ఞములకు మేషపశువులయే ముఖ్యమనియు దేవప్రీతికరమగునని యనేకప్రమాణములు వేదమునందు ప్రసిద్ధమైయున్నది.

నీతారామాంజనేయం॥ మ॥ ఉరురాగాని గుణాజనంఘమన నాద్యోంకార మంత్రంబుచేత రయంబార వధించి యాత్మవిష యే భృక్రేణితోగూడిచె । చెరసానా విధవాసనాగ్నిములతో చిదవహ్ని మధ్యంబునక । వరుసంప్రేలిచి సౌఖ్యసోమరస పానంబిత గావింపుమా ॥

తా॥ రాగాదులను మేకలకు ఓంకారమంత్రముచేత విశశించి విషయ సమిధలచే వానసలనేంబితో చిదగ్నియందు ప్రేల్చి బ్రహ్మానంద సోమపాన మానవలసినదిగా బాహ్యయజ్ఞవిధికి ఆత్మయజ్ఞముగా నిరూపించి చెప్పియున్నది.

వేమనశతకం॥ గీ॥ పేమసోమయాజి పెనుసంహబలుడయూ । మేకపోతుబట్టి మెడకవిరచు । గాకగ్రతువువంక గుగునామోక్షంబు । విశ్వదాభిరామ వినురనేమ ॥

ఇట్లు మేక పశువులు గోవులవలెనే యజ్ఞాహూతగలవిగా యనేకప్రమాణంబులు వేదాదులయందు జెప్పియుండుటయును యీకలియుగమున చేయుయజ్ఞంబులన్నియు మేకపశువులను బట్టిచేయుటలును జగత్ప్రసిద్ధమైయుండగా నైచ్చజంతువు లెట్లగును. యిందునబట్టి తత్పాలితవృత్తి నైచ్చముగాదు. గాక మేకలపాలించుట అన్నివర్ణములకు సరమధర్మమని చెప్పియున్నది.

పరాశరస్మృతి ౧౨ అధ్యాయం, ౪౧ శ్లో॥

అరణింకృష్ణమాజాలం । చందనం సుమణింఘృతం । తిలం
కృష్ణాజినంఛాగం గృహేచేతా నిరక్షయేత్ ॥

తా॥ అగ్ని నల్లపిల్లి శ్రీగంధం మణి నేయి నూనూలు జింకచ
ర్మము మేక ప్రతిగృహమునందు రక్షింపబడ వలయుననియు చెప్పి
యున్నది మత్స్యపురాణం. ౧౫ ఆ ౩8 పుట.

శ్లో॥ అగ్నిహ్వంతు యమాభ్యాంతు కార్య మాప్యాయనం
బుధైః । అగ్న్యభావేపిప్రశ్య పాణావధజలేపిథా ॥౩౨॥ అజాకర్ణే
శ్వకర్ణేవా గోష్టేవాధ శివాంతికే । పితౄణామృతమస్తానం దక్షి
ణాదిక్రవశస్యతే ॥౩౩॥

తా॥ హోమముచేయుటకు అగ్నిలేమిని బ్రాహ్మణహస్త
మునందేని జలమునందేని అజాకర్ణమునందేని (మేకచెవియందు)
అశ్వకర్ణమునందేని ఆవులదొడ్డియందునేని శివనన్నిధినేని హోమ
ము చేయదగ్గును.

మత్స్య ౧౬ ఆ.

శ్లో॥ యదెఘగంతుయేతద్వ దన్యత్రాపినిగద్యతే పిండాస్తుగో
జ విప్రేభ్యో దద్యాదగ్నౌ జలేపివా ॥

తా॥ శ్రాధములయందుంచబడిన పిండములను బ్రాహ్మణు
లకుగాని, గోవులకుగాని, అజములకు, [మేకలకు] గాని యివ్వవ
లయును. లేక అగ్నియందుగాని, ఉదకమునందుగాని ఉంచవల
యును. ఇట్లుమేషములయందు పితౄణామృతమౌ కలుగుటవలయును.

ఇదియునుగాక యీలోకమందు అష్టాదశ వర్ణాదులును మే కలను పాలించుట వృత్తిచే జీవించుట మనకెల్లర కనుభవనీయమై యుండెనుగదా? నీచవృత్తి అయినయడల బ్రాహ్మణాదులకు నీచ ముగావలెను. కావున అజాపాలనవృత్తి కుతాచారధర్మ విరుద్ధమై నీచవృత్తియని చెప్పరాదు.

[ప్రశ్న:— ఇప్పుడు గొల్లలన వృత్తినామముగల క్షత్రియుల కు మాంసభక్షణము దూషితమేలకాదు.

ఉ:— మాంసభక్షణము క్షత్రియులకు విహితమైనట్లు అనే కప్రమాణములుకలవు.

మనువచనం.

శ్లో॥ తిలైర్విహీయనై మాఘైరధ్విర్ముల ఫలనవా । దత్తేనమా సంప్రీయంతే విధివత్ పిత్రాతరోన్యథా । ద్వామాసామత్య మాంసేన । త్రీణ్మాసా హరిణేనతు । ఔరభ్రేణాథ చతరశ్శ్యా కు నేనే హపంచవై । షణ్మాసా భాగమాంసేన ప్వాతేనా ధనప్తనై అష్టావైణే యమాంసేన రాంవేణ సవైవతు । దశమాసాస్తు తృప్యంతివరాహ మహిషామిషైః । శశకూర్మయేస్తు మాంసేన మాసానే కా దశైవతు । సంవత్సరంతుగవ్యేన పయసా పాయసేనవా । వాఙ్రథాణసస్య మాంసేన తృప్తిర్దైవదశవాక్షకి । కాలశాకం మహాశల్కం లోహామిషంమధు । అనంత్యామైవ కల్పంతై । మున్యంన్నానిశసర్వశ వార్ధ్వాణసోరక్తవర్ణఛాగః ॥ తమక్తంబిష్టు ధర్మోత్తరే ప్రీతీన త్వింద్రియాక్షీణం । యూథస్యాగ్రసరతథా । రక్తవర్ణంతు రాజేంద్రీ ఛాగంవార్ధ్వాణసంవిదుః ॥ పక్షివిశేషోవా ॥ కృష్ణగ్రీవౌ రక్తశిరస్వ

తపతో విహంగముః । సప్తవైవా ధాణసఃప్రోక్తా । ఇత్యేషా నై
దికీశ్రుతి రీతి నిగమవచనాత్ । కాలశాక ముత్తరదేశే ప్రశిద్ధం ॥
మహాశిలోమత్స్యవిశేషః ॥ ఖడ్గః । ఖడ్గమృగః । లోహిత-లోహిత
వర్ణచ్ఛాగః । ముశ్యన్నానీ వారాడ్యన్నాని ॥

ఇట్లు శ్రౌర్ధాదులయందు మాంసాదు లుపయోగించవచ్చు
ననియేయున్నది.

మనుః.

శ్లో॥ రాజీవసింహతుండాశ్చ సశల్కాశ్చైవసర్వశః ॥

రా॥ పద్మవర్ణముగలిగిట్టియు సింహస్వముఖము గలిగినట్టియు
ముత్యపుచిష్పవంటియు ఇట్టిమత్స్యములను శ్రౌర్ధాకాలములయందు
ను ఇతరకాలములయందును భజింపవచ్చుననియు॥

ఇట్లు శ్రౌర్ధాదులయందును ఇతరకాలములయందును విహిత
మనియే చెప్పియున్నారు. ఒకవేళ మరియొకచోట నిషేధమనిచె
ప్పినను అది ద్విజులనెడిచో బ్రాహ్మణులకును వైశ్యులకును చెప్పి
యుండునుగాని క్షత్రియులకు చెప్పబడదు. యెందువల్లననగా క్ష
త్రికులు క్షాత్రవంతము గలవారుగనుక హింసాకర మాంసభక్షణ
దోషము విధింపబడదు.

భారతం. అరణ్యపర్వం. వచనములోకొంత.

బుభుక్షువీడ సహింసనూపక హిరణ్యపక్షంబులతోడను ముంద
రదిరుగుచున్న పక్షులంగని యవిభక్త్యంబులగునని పక్షులంబట్టికొన

జమకట్టి శ్రుతియుడగు నలచక్రవర్తి పక్షిమాంసము దిన ప్రయత్నిం
చినటులను ॥

మనుచరిత్ర చతుర్థాశ్వాసం వచనాంత.

నిలింపాంగనాసుత్తుండు దుశ్శహసమాగత చతురులవతన కృ
తపల లభల మూలాది శుచమధుర మృగయోచ తాహారరీతుల తృ
ప్తి వహించ ॥

౬ ని స్వరోచియును మనువు మాంసము భుజించినట్లును.

భాస్కర రామాయణము ఆరణ్యకాండ.

చ॥ ఒహుమృగ మాంసఖండములు పండులుదేనియలక
రఘూ! ద్వహునతిగోరు భూరుహలతాసు సుహృదులు దెచ్చియిచ్చు
చుకొని మిహిర సమానతేజుడు సుమిత్రతనూజుడు గొల్వగొముదా ।
వహములయ్యయ్యె దత్తమయ నాసరమున్ రఘువంశభర్తకుకొని ॥

శ్రుతియుడగు రాముడు తమ్మునిచే మాంసఖండములు దె
ప్పించుకొని భుజించెననియును.

భాస్కర రామాయణము ఆరణ్యమాండకర్ణి కథాభాగము
లో వచనములొకొంత ॥ కొన్నివృగల మృగమాంసంబు నిత్యంబు
సాహారకృత్యంబులు దీర్చుచు అనిదామును నిత్యము మాంసము భు
జించుచున్నటులను.

జై మినిభారతము తృతీయాశ్వాసం.

గీ॥ మరియు భూచరభేదర జలచరములు । బేరుగలమాంస

ములునంజి ప్రియముతోడ । రుక్మిణీసత్యభామ విరువురునుగదిసి ।
తాళవృంతంబువిసరి త్రస్తయిసేయ ॥

తా॥ క్షత్రియుడగు శ్రీష్ఠుడు భూచరములగు మృగములును
భేదరములగు పక్షులును జలచరములగు మత్స్యములును భక్షించి
టులను.

ఇందువలన క్షత్రియులు నిస్సంశయముగా మాంసము భుజిం
చినటుల ధృఢపడుచున్నది.

మఱియును భార- అను- చతు ఆ॥

కం॥ పితృకార్య యజ్ఞముఖముల । శ్రుతచోదితహింసకీడు సా
రనేరమ విశ్రుతగూణ మాంసముచవిగో । రితివ్రాణి దెగటార్చుక్రి
యబాపమగున్ ॥

తా॥ పితృకార్యముల యందును యజ్ఞములయందును వేద
హితమగు హింస కీడు కలుగజేయదనియును మాంసము గుచిగోరి తి
నిన ప్రాణమతీయునెడ నెంతపాపమో యంతపాపము సంభవించు
చున్నదని చెప్పియున్నది.

భార అను పం.

క॥ శ్రుతివిహింస హింసా । గతిదలపగ రాదుముని నికా
యంబిది చు । మృతతతిబాపెడు పరమసుకృతమని గొనియాడుగా
న గీర్వాణునతా ॥

తా॥ వేదములయందు దెప్పబడినహింస హింసకాదనియును

సర్వములును నేదోక్తమైన జీనహింస సమస్తదోషములను బాప
గల ముఖ్యకార్యమని కొనియాడినట్లు పార్వతికి శివుడు చెప్పినటులను

భారతర ౪ ఆ.

సీ॥ అనఘయాసీనకుండగు శిబి నిజగాత్రహింస నింద్రాగ్ను
లకిడడమాంస । మతనికిలేదయ్యె సయ్యయుత్తమగతి రంతిదేవుండ
ను రాజతొల్లి । యనుదినంబును గోసహస్రద్వయంబును వధియిం
పడేవేయువత్సరములు । దురితమమృహితాత్ము దొడరెనేవేదాధా
నిరతులై యత్యంతనియతులైన । ధారుణీసురముఖ్యుల ధ్వరమునందు
పశువునధియింపరేకగ పరమపుణ్య । గతులు గలుగవెవారికి గడగి
యగ్ను లధికమాంసాధులని శ్రుతులందువినమే ॥

తా॥ శిబిచక్రవర్తి ఇంద్రాగ్నులకు తనశరీరంతో శి మాంస
ముపెట్టినందున నతనికి యుత్తమగతి గలుగకుండెనాయనియు రంతి
దేవుండను రాజు ప్రతిదినము రెండువేల గోవులప్రాప్తిని వేయునం
వత్సరము లనేకగోవుల నధియించి యజ్ఞములుచేసి తత్కేషము భుజిం
చిన సారాజునకు దోషము సంభవించెనాయనియు వేదవిఘ్నలగుబ్రా
హ్మణులు మొదలగు ఘనులు యజ్ఞములయందు పశువులవధించిన
పుణ్యగతులు వారికి గలుగలేదాయనియు శ్మశ్రుగవ్యాధుడు కాశికన
కు వేదవిహితముగు హింస దోషాన్వదము కాదనిచెప్పినట్లు చెప్పి
యున్నది.

కం॥ పితృదైవత కార్యములం । దతిభక్తిని మాంసమిడుట
యహామనియుత । త్పితృదైవత శ్లేషము స. । స్మృతిభోజ్యమనియు
మనులమతములు గావే ॥

తా॥ పితృకార్యములను దైవకార్యము విశేష భక్తిచేత మాంసము పెట్టుటయును తత్పితృదైవత శేషములను భుజించుటయును మునులమతమనియు తత్పరమైన హింసకాదాయనిన॥

మ॥ హలికుండంతయు నొక దున్నునెడ శీరాగ్రంబునంబొంది ప్రా॥ గులనేకంబులు జచ్చుహింసయది యానాకాదో వేయేల మ॥ త్ర్యులునేలంజరించుచో పదములంద్రొక్కంబడు శ్చైక్కుజం॥ తులదాహింసయు గాదనంగ వశమేదోషజ్ఞ యూహింపుమా॥

చ॥ నలిలము ఒర్వియాకపము సర్వముజంతు మయంబు గావున॥ గలుగనవశ్యమూ॥ సకలకర్మములందును హింస హింసకు॥ దొలగినదేహయాత్రకును దుఘటమైనటులుండు సంతయో॥ దలవకు హింసజేయమని తాపచెరితురు కొందరిమ్మహి॥

గీ॥ హింసజేయనివాడు లేడిజ్జగమున॥ నుక్కడైనను దమతమయోపియు॥ హింసతెరవున కెడగల్గయేగవలయు॥ నదియెఱువెయహింసనాయతిశయిల్లు॥

ఇచ్చట మూడుపద్యములకు ఒకటేతాత్పర్యం.

భూమిదున్నెడ హలాగ్రమునను ప్రజలునడుచునెడ పాదములక్రిందబడియును సకలకర్మముల యందంతటను వ్యాపించియున్న జంతువులకు హింసకలుగువనియును యీజగంబున హింసజేయనివాడులేదనియును వీలైనంతవట్టుకులొలగినటించుటయు హింసయనియును ధర్మవ్యాధుడు చెప్పబడియున్నాడు.

క॥ ఫలములు నౌషధీశాకం । బులు పశుమృగతతులు భ
మ్యములుగా భూతం । బులకజడుజేసెననియ । స్థలితంబుగ మో
యసుతులు గాదనవశమే ॥

తా॥ ఫలములును, ఓషధులును, పశువులును, మృగములు
ను భూతములను దినుపదార్థములుగా బ్రహ్మానిర్మించినట్లు వేద
ములు జెప్పుచున్నవని మృగవ్యాధుడు కౌశికునకు జెప్పటనుబట్టియు
ను శ్రితయులకు యవి భక్ష్యవీయంబులగుటచే నింద్యంబులుగావు.
పరభంజనులగుటచే హింసయునులేదు. యిదిగాక పరంపరా యీయ
దువంశ్యులగు కృష్ణాదులు యంగీకరించిన ధర్మమంగీకరింపవలసినదె
గదా. ఇందుకుప్రమాణం.

యల్లాజీయము.

శ్లో॥ పారంపర్యాగతం ధర్మం యోనరస్త్వక్తు మహాతి॥

తా॥ పరంపరావచ్చుధర్మము సంగీకరింపతగినది.

యదువంశ మండనుండగు శ్రీకృష్ణజాచరించిన ధర్మనకలం
బించుట సిష్టాచారముకాదు.

స్మృతిరత్నాకరం- ౪ పేజి.

శ్లో॥ శ్రుతిస్మృతి విహితోధర్మః తదలాభేశిష్టాచార ప్ర
మాణమితి ॥ వసిష్టస్మరణాత్ ॥

తా॥ ధర్మము శ్రుతివిహితమైనది. అట్టిధర్మములభించని
సమయమందు శిష్టాచారము ప్రమాణముఅని వశిష్టులవారు చెప్పిరి.

ఆపస్తంభ సూత్రమందు.

యదాపైషాంకులంధర్మస్యాత్ ॥

తా॥ కులధర్మమును విడువరాదు.

ఇదిగాక యీలోకమందు క్షత్రియులందఱు మాంసము సాధారణము భుజించుటయును కల్గియుండుటచే లోకాచారముకూడా ఒప్పుకొనతగినవే యెట్లనగా.

విజ్ఞానేశ్వరీయము. ఆచారకాండ.

కం॥ కులదేశాచారంబులు । తనకొనిజేయంగవలయు తమకు లదేశం । బులు నెందుజెల్లుగావున । నలయకయది విహితకర్మమని రాచాచ్యుత్ ॥

భారతం. ఆర- 5 ఆశ్వా.

కం॥ ఒప్పెనునదియైననుగడు । నెప్పనియదియైన నిజకులోచి తపథముల్ । దప్పదగదండ్వధార్మికు । లప్పని నిజభాగ్యవిహితమని యెంచదగ ॥

తా॥ ఒప్పెనదియైనను ఒప్పనినైనను స్వతులాచారమాగము అనగా పరంపరావచ్చు విధిని దప్పింపరాదనియు అప్పని స్వభాగ్యానుకూలమని చెప్పింపకుండుటచే తత్ప్రకారమే పూర్వము శ్రీకృష్ణాదులు మాంసభక్షణము నీపేధింపకుండుటచేతను లోకమందుసాదార్థముగా క్షత్రియులు భుజించుచుండుటచేతను యిప్పుడును భుజించిన దూష్యముకాదు.

ప్రశ్న. భారత-ఆదితి ఆ॥ గీ॥ మొదలి పెక్కుజన్మముల పు
ణ్యకర్మముల్ । పరగ పెక్కుజేసి పడయ బడిననట్టి ఇనులకెల్లన తుణ
వగాల్సినజరుచు మధ్యనేవజేయసగునే ॥

క॥ భూసురులాదిగగలజను । లీసుర సేవించిరేని యిది మొద
లు గదా । పానక్తి సతితులగుమరు చేసితిమర్యాద దీనిజేకొనుటజనుల్ ।

వృద్ధహరీతసంహిత-౨ ఆధ్యాయం.

సురావై మలమున్నదైః । పాపానైవమలముచ్చతే । తస్మా
ద్బ్రాహ్మణరాజ జన్యైః । వైశ్యస్య నసురాపితేత్ ॥

ఇట్లు త్రిత్రయామలకు సురాపాన నిషేధము చెప్పియుండుగా
యీలోకమందు కొందరు యమవశతత్వత్రియులలో మధుపానమంగీ
కరింతురే వారేలదూషితులుకాదు.

ఉ॥ హరివంశము-పూర్వ ॥ 5 ఆశ్వాసము.

సీ॥ శామేనుతోతుల్య మైమేనునవమేఘ కాంతి సుప్సారసంక
ర్షణునకు । నెనయైన వదనపూజేందుచు శోభిల్ల నెనిమిది బాహువు
లెనగశాక్షా । చక్రగదాఖడ్గ జలరుహమధుపాత్ర మునలశూలముల
నుల్ల సితములుగ । నుజ్వలహారకే యూరాది దివ్యభూషణగంధ మా
ల్యవిస్ఫారలీల । నీలకాసేయ వసనలై నిఖిల సిద్ధ గణముపూజింప దివి
కేగగలవునిన్ను । నెదురువచ్చి దోడ్కొనిపోయిందృఢైలమి । నా
దిశక్తి గనభిషేక మాచరించు ॥

తా॥ నాశరీరముతో నమానమైన నల్లనిశరీరమును చంద్రా

ననమును యెనిమిదిహస్తములును శాఖ్యము, చక్రము, గదా, ఖడ్గము, కమలము, మధుసాత్ర, మునలము, శూలము, యాయెన్నిదిచేతుల ధరించి దివ్యభూషణ గంధమాల్యాదులతో నీవివస్త్రమును దాల్చి దివికేగిన యిందువును దోడ్కొనిపోయియాదిశక్తి వనిపూజించుననియు నారాయణుండగు తాను యగువంశంబున నుద్భవించెదనని చెప్పినట్లును యశోదగర్భమందు నాయమజన్మించి పూర్వప్రకాగంబున దివికేగినట్లును అప్పుడు తనవంశంబులచేతన తోబుట్టువగు యాదిశక్తిని గొల్చునట్లుజేయుదునని చెప్పినట్లు భాగవతాతిగ్రంథములయందు జెప్పియున్నది గనుక మధుసాత్రతో వచ్చినదవుటచే తత్వక్తినిగొల్చువారందరు తత్ప్రీతికరంబగు మధువునర్పించి పానంబుజేయుట సింధ్యంబుగాదు. మరియు మధుసాత్రయశునపుడు అమృతకలశమనగూడదాయనిన యీలోకమున శక్తి గొలుచువారందరు కల్లు సారము యునయోగించుట ప్రశస్తమైయుండగా నట్లథముచేయుటలెట్లు ॥

భాగ, ఏకా, వచనము.

అనిన రాజునకు శుకుండ్లిట్లనియే । నట్లు వాసుదేవుడన్యాయ ప్రవర్తనులగు దుష్టులనంహరించి న్యాయప్రవర్తనులగు శిష్టజనపాలనంబొనర్చి బలరామసమేతంబుగా ద్వారకానగరంబు వెడలినంగని యాదపురు తమలోదాము మదిరావాసమత్తులము మత్సరంబుల నుత్సాహకలహంబులకుం గమకించి కలిశురగరధాది బలములతో ననగేశ్వరమధనన్నుద్ధులై ॥ అని చును.

భాగ- తృతీ

ఉ॥ మునివరులేగుదేర యదుకు ఖులు మూకలుగూకి ము

ట్టబ. | చిన్న గనలొందివారు తమకించి శపించిన కొన్ని మానవుల
జనునెడ నైవయోగమున జాతర బోగముకట్టివేడుక. మునమును
దొంగలింప గరిమనిజయానము లెక్కి-మాదవుల్ ||

అనిచెప్పియుండుటచేత యదావంశక్షత్రియులందు శక్తినిగొ
లుచుటకు నదీతిరమునకునేగి కల్లుద్రావి మత్సరంబు గలిగించుకొని త
మలోదాము యుద్ధముచేసిసట్టు చెప్పియున్నది.

భాగ- ద- పూర్వ.

క|| నానావిధసంపదలకు | దానకమైనర్వకామ దాయనివగు
ని | మానవులు భక్తిగొలుతురు | కానుకలను బలాలనిచ్చి క
ల్యాణమూ ||

వచనం|| మరియు నిన్నుమానవులు దుర్గా భద్రకాళి, విజ
యా, వైష్ణవీ, కుముదా, చండికా, కృష్ణా, మాధవీ, కన్యకా, మా
యా, నాగాయణీ, యాశానా, అంబికా, శారదా, అను పదునాలు
గు నామంబుల నాయాస్తానంబులయంద గొల్తురని యెరిగించి సర్వ
శ్వరుండగుహరి పామ్రని యానతిచ్చిన మహాప్రసాదంబని యయ్యా
గ నిద్రాయయ్యకొని మ్రొక్కి-చయ్యన నియ్యల బాసవచ్చిన ||

కం|| మహానీయ గుణాస్పదయై | మహిమోనాదేః జనులు
మన్నింపగా | బహునామ నివాసంబుల | బహువామంబుల జరించె
భద్రాత్మికయై ||

ఈయమవంశ్యులగు రాజులు యాశక్తి తమవంశంబున జని
యిచుటచేతను శ్రీకృష్ణుని తోబుట్టువనియను శ్రీకృష్ణాజ్ఞలంఘనం

బాపాదింపకుండునటుల తప్పకయిప్పటివరకు తద్దేవతా ప్రీతికరంబగు మధుమాంసంబుల నర్పించుచు తాము నంగీకరించుచుండిరి. గాక.

భార- విరాట.

క॥ ఒడవెడు తృప్తవెల్లిదమున | వదనము పరువట్టు
వట్ట వాసితరాజు | మదిరారనమానగానా | హృదయంబున వేడ్క-
యెనగ మెనగెడుతరుణి ॥

అధిక దాహవృద్ధిచే వదనము వాడుబారినదనియు మదిరారన
ములనగా కల్లును దెమ్మనుమని తనదాసిగానుండు సైరంధ్రియను
ద్రావరినిగూర్చి విరాటాజు మహిషీయగు సుధేష్ఠబల్కినట్లును.

ఆంధ్రరామసంగ్రహము.

గీ॥ నల్లవలువదాబ్బు లైల్లనిమైదంట వేన్నదొంగయన్న వెట్టి
నీళ్ళ | మేలవాడుదుక్కి వాలుదాలుపుతాటి | పడగవాడనంగ బ
లుదురుద్రా ॥

వెట్టినీళ్ళమేలువాడని బలరామునకు నామముగలదు గనుక
చంద్రవంశజులైన విరాటాజు బలరాముడుమొదలయ్యి క్షత్రియు
లు మధుసానము నింద్యముగాదలంపక నంగీకరించినది తెలియవలెను.

శుక్రశాపమునగురించి మీరకవి పర్చిన పద్యములతాత్పర్య
మా. అనేకయజ్ఞములాచరించి పొందబడిన సుకృతమెటువంటివారి
కైన క్షణములో చెరచదగిన యీకల్లుద్రావు టుచితము కాదనియు
యికనుంచి బ్రాహ్మణులాదిగాగల జనులు మదిరాసానము చేసిన పతి
తులయ్యెడరనియు నేచేసనియమము పకలజనులు చేకొనుదనియు

శుక్రాచార్యుడిట్లు దోషనిరూపణచేసినట్లు చెప్పియున్నది. అందు నబ్బటి విచారింపగా మద్యపాననిషేధము వేదములయందు చెప్పి యున్నదా లేదాయని విచారము. వేదములయందు నిషేధింపబడినయడల భూసురశ్రేష్టుడైన శుక్రాచారు డెట్లుదానినంగీకరించె. ఆపృటికాయన ధర్మములేప్పినాడనిన వేదభాష్యాదుకావలెను వేదభాష్యాడనిన ఆటివారివలన నీయబడినశాపము వేదోక్తాచరులెట్లువిశ్వశింపవచ్చును అనేకజస్మములయందు నాజించి పుణ్యమునుసశింపజేయగల యీమధ్యపాన సేవజేయనగునేయని తనకుతానిందించుకొనినట్లు తెలియవచ్చుచున్నది. అందునబట్టి బహుయజ్ఞఫలము ఒకబ్రాహ్మణహింసచే నశించునుగనుక యీమధ్యపానముననుగదా కచుడును బ్రాహ్మణహింస నావల్ల వాటిలైననిశకించుకొనియె. కావున వేదములయందు సురాపానము నిషేధింపబడనట్టుతోచుచున్నది. అయితే శుకశిశాపమునాటినుండియు మద్యము దోషాకారమైనదనిన శాపానంతర మద్యవించినట్టియు వేదోక్తప్రవక్తకులయిన బలరామాదియదువులు విరాట్రాజమొదలయిన చంద్రీనంశ క్షత్రియులెట్లంగీకరించిరి || గాకయీరొకమందు.

తదోత్తర ఉర్ధ్వవిక్రయ స్విధుపాన ముభయతో తద్భిర్వ్యవహార అయ్యధీయ కంసముద్రయానమితి || ఉత్తరదేశీయులలో మద్యపానము సర్వత్రాకలుగుచున్నట్లు బోధాయనులవారుచెప్పుచున్నారు. అప్పుడు సర్వదేశీయములలోను సర్వము బ్రాంది గంజము నల్లనందు మధువు మొదలయిన మత్తువస్తువులంగీకరించుచునె యున్నారు. శాక్తైయనైష్ఠవాది మతములుగల వారందరునిరభ్యంతరముగా సంగీకరించుచున్నారు సురాపానము బ్రహ్మహత్యాది మహాపా

తకమలలోచేరిన గదాయనిన మాంసముగురించిచెప్పిన క్రిందటిప్ర
శ్నజవాబులో వ్రాసినప్రకారము లోకాచారము సేవాచారము లో
లాచారముకు పూర్వాచార శిష్టాచారములచే యిప్పటి క్షత్రియులు
కొందరట్లాచరించినను నిర్దోషులనబడుచున్నారు.

వృద్ధపారాశరస్మృతి, ౨౧ శ్లో॥

బ్రాహ్మణాదిషు సూద్రస్య । పచనాదిపరిక్రియ । భృగీవ్యగ్ని
మరణశ్చైవప్రాయశ్చిత్త విధానకం॥

ప్రశ్న:-- గొల్లలను వృత్తినామమముగల చంద్రవంశక్షత్రి
యులు శూద్రపాకము భుజించుటనుబట్టి పీరినిశూద్రులని యేల
చెప్పకూడదు.

ఉ:-- శూద్రపాకము చంద్రవంశక్షత్రియులు పూర్వముభు
జించియున్నారు.

విరాట్పుర్యమ, ప్రథమ ఆ ।

శా॥ దేవా నాలన జాతివాడ నిను సర్థి న్నైల్వగావచ్చితి॥ నే
వాదక్షత యొండుమై యెరుగ నీచిత్తంబునక మెచ్చు న । క్షే వండన్
డునేతుక బాసనమనం దిచ్చోటనే కాదు న । న్నేవీక మిగులంగనె
వ్వనును లేడేభంగులకజూచినక ॥

రా॥ దేవానాలవజాతివాడ అనగా శూద్రుడను నిన్నుకొలు
కుటకై యేతెంచినాడ నితరసేవయేమియు నెకగను నీమనస్సుకను
కూలమగునట్లు వంటకముల చేయగలను యిక్కడనేగాక నెక్కడనేని

నాకంటెయొక్కవగా వంటకముచేయువారులేరు అని భీముడువిరాట్రాజుతో ఆసినట్లుచు ఇందునబట్టి విరాట్రాజు చద్రవంశక్షేత్రిముడయ్యను శూద్రాన్నంబుభుజియించుటవలన నింద్యముకాదు. భీముడు రాజేశదా యనిన ఆసంగతినిరాట్రాజునకు తెలియదుకదా నాలవజాతి వానిపాకము భుజించుట కర్తవ్యమగుటచేత ఒప్పుకొనియెను.

భార, ఆర, ద్వి. న॥

మరియు బాహుకుండను నామంబుతో సూతవృత్తి నుండుమని కర్కోటకుం డదృశ్యుండైన॥

కర్మవశముచే ఋతుపద్ధుడను రాజగృహమున నలచక్రవర్తి ప్రసన్నశూద్రత్విము వహించి సుబాహునామంబున వంటలవాడా యెననియును.

భార, ఆర, ద్వి.

సీ॥ వినవమ్మ తృణమఃష్టి గొనివాడువైచిననందగ్నియదముంచి యందువంట । లమఃసంతకు సంతానము లపేక్షింపక యుడుగక మండుచు నుండుమరియు । గడకతోనంజుళ్ళు గడుగంగనమకట్టి జలమపేక్షించుడు సంభవిల్లి । కుంభముకీనిండి దిశ్యంభప్రవాహ మక్షయమగుచుండ నాక్షణముచూడ । నతనికరతలద్వయా వర్తితములై కందియున మహా సుగంధకుసుమ । తత్కుల తొంటియట్ల తమకంబువిడవక । యుండ నీతనితేజమున్నతంబు ॥

వ॥ అఃసవిసి దమయంతి వెంశియుకేళినిబిలచి బాహుకునండిన సంజుళ్ళుదెప్పించి యాస్వాదించి బాహుకనందు నలుని లక్షణంబులండుటెరింగి ॥

ఇట్లు భారతమందు చెప్పియుండుటచే త్రిమయడగు నలచక్ర
వత్తిభీనినలె ప్రచ్ఛన్న వేషముతో వంటకములుచేయుటయు ఋ
తువర్ణదు మొదలగునరాజులు భుజించుటయు కలిగియున్నది.

నిర్ణయసింధౌ ౩ అధ్యాయము. శ్రాధానిర్ణయపేజి. పరాశరః ।
శ్లో॥ తావద్భవతో శూద్రానం । యావన్నస్మృతద్విజః । ద్విజాతికర
సంస్కృప్తం సర్వంతం న విరుధ్యతే ॥

విష్ణుపురాణే.

శ్లో॥ సంప్రోక్ష్య త్వా గృహీయా శూద్రాన్నం గృహమా
గతం ॥

అంగిరాః ॥

శ్లో॥ పాతాంతరగతం గ్రాహ్యం । మగ్ధం స్వగృహమాగతం

తా॥ శూద్రాన్న మంతవరకు అంతవరకు శూద్రాన్న మగుచు
న్నది. ద్విజానిహస్తముచేత స్మృశింపబడినదంతయు గ్రాహ్యము.
తనగృహమునకువచ్చిన శూద్రాన్నము ద్విజుడుప్రోక్షించి భుజింపన
చ్చును. తనయింటికిదెచ్చిన శూద్రసంబంధమైన దేదియును మరి
యొకపాత్రయందుంచుటచే గ్రాహ్యనీయంబు అనగా శూద్రపాత్ర
లో గ్రహింపగూడదనుట.

ఇట్లు శూద్రాన్నము స్పృశింపగాత్రీన ప్రోక్షణమాత్రమున
పాత్రాంతరమున భుజింపవచ్చునని చెప్పియున్నాడుగాన యేతత్క
యావిహీనము భుజించుటయే నలనుపడదు. కావున శూద్రాన్న భు
క్తివలన ద్విజులగు చంద్రవంశ త్రిమయల కేయాక్షేపణయులేదు.

అట్లయిన శూద్రాన్న నిషేధమేల చెప్పిరనిన చండాళ పరియంతము
 శూద్రత్వము కలదుగనుక సంకరజాతుల పాకము భుజింపగూడదనుట
 ప్రశ్న:— యీలాలోకమందుగల జాతులలో శూద్రులెవరు?
 మిశ్రజాతియేది?

ఉ:— సచ్చుదులు.

బాసుడు:— కాపుస్త్రీయందు బ్రాహ్మణునకు బుట్టినవాడు.

నాపితుడు:— సంస్కరణము కానివాడు.

గొల్ల:— క్షత్రియునకు కాపుస్త్రీయందు జనించినవాడు.

అధికము లేక సిరి:— వైశ్యస్త్రీకిని బ్రాహ్మణునకు జనించినవాడు. సంభకారకుడు.

సంశరస్మృతి- ౧౧ అధ్యాయం.

౨౨, ౨౩, ౨౪, శ్లో॥ శూద్రకన్యా సముత్పన్నా బ్రాహ్మణే నతుసంస్కృతః । సంస్కారాద్భవేద్దాస అసంస్కారాత్తు నాపితః ।

క్షత్రియాత్పూద్రకన్యాయాం సుతోజాయేతనామతః । సగోపాల ఇతిజ్ఞేయో భోజ్యోవిప్రయినః సంశయః ॥

వైశ్యకన్యా సముద్భూతో బ్రాహ్మణే నతుసంస్కృతః । సంహృద్విక ఇతిజ్ఞేయో భోజ్యోవిప్రయినః సంశయః ॥

యాజ్ఞవల్క్యస్మృతి.

శ్లో॥ శూద్రేషుదాస గోపాలా కులమిత్రాధః శీలినః । భోజ్యాన్నా నాపితశ్చైవ యశ్చాత్మానం నివేదయేత్ ॥

చతుర్వింశతిమతేపి.

శ్లో॥ అధిఃకః కులమిత్రశ్చ గోపాలో దాసనాపితా । యే
తేహూద్రేషు భోజ్యాన్నా యశ్చాత్మాసం నివేదయేత్ ॥

దేవలస్మృతి.

శ్లో॥ సదాసోనాపి తోగోపః కుంభకారః కృషీవలః । బ్రా
హ్మణైరపి భోక్తవ్యాః । పంచైతే హూద్రయోఽపయః ॥

స్మృత్యంతరేపి.

గోపాతనాపితం కుంభ కారకులమిత్రాధః సీరిక నివేదితా
త్మానో భోజ్యాన్నాని.

పైనచెప్పబడిన యేడుజాతులు గత్సూదులైనబడుదురు గావు
న బ్రాహ్మణాదిద్విజులు వారలలన్నము దినవచ్చును.

క్షత్తః— క్షత్రియస్త్రీకిని హూద్రునకుబుట్టినవాడు.

క్షత్తార్యా హూద్రయోస్సుతః. అమగము.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

కం॥ కోమటికిని హూద్రునకును । భూమిశ్వరపుత్రియండు
బుట్టెదరోలిం । దామాధుండుగ నాతని గ్రామాద్యక్షుండు నైన
క్షత్తయననగ్ ॥

సూతుః— క్షత్రియునివలన బ్రాహ్మణస్త్రీకిబుట్టినవాడు.
బ్రాహ్మణ్యాంక్షత్రియా త్సూత-అమరం.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ రాజతపఃప్రాంగనకను రాజనకంబుట్టునతడు రథసూ

తు వి | భ్రాతృవిప్రచంగనకును నైజాతికిబుట్టినవాడు వ్యవహారియగున్ ||

వ్యావహారి:--- బ్రాహ్మణస్త్రీయందు నైశ్యునకుబుట్టినవాడు.

నైదేహు:--- బ్రాహ్మణ్య క్షత్రియ త్సూత స్తశ్యాం
నైదేహోవిశే: || అమరం.

నైశ్యస్త్రీకి శూద్రునకుబుట్టినవాడు.

కణిణు:--- శూద్రస్త్రీకిని నైశ్యునకుబుట్టినవాడు.

(శూద్రా విశోస్తుకరణం) అమరం.

విజ్ఞనేశ్వరీయము.

కం | కోమటికి శూద్రభామిని కామియై కన్ననుతడు కరణుండను సీనామమనబరగు ననిమను క్షీమంతులు తేటపడగదెల్పిరి జగతిన్ ||

అంబష్టు:--- నైశ్యస్త్రీకిని బ్రాహ్మణునకు బుట్టినవాడు

(అంబష్టో నైశ్యా ద్విజస్మనౌ, అమరం

విజ్ఞనేశ్వరీయము.

కం || మునవిప్రసకును క్షత్రియవనితకు జన్మించువాడు నైశ్యుడు నైశ్యాం. | గనకును విప్రోత్తమునకు ననుకూలతబుట్టినవాడు సంబంధుడగున్ ||

ఉగ్రము:--- శూద్రస్త్రీకిని క్షత్రియనకు బుట్టినవాడు.

(శూద్ర క్షత్రియోరుగ్రో) అమరం.

విజ్ఞనేశ్వరీయము.

కం || రాజన్యవలస నైశ్యస్త్రీజుడు మాహిష్యుడనగజెల్లును

శూద్ర । స్త్రీజాతు డుగ్రుడనజను । ధీజనుత కీర్తిపూర ధీరవిచారా॥

మాగధుడు:— త్మత్రియస్త్రీకి వైశ్యునకు బుట్టినవాడు.

మాగధత్మత్రయోవిశోః ॥ అమరం॥

క॥ కోమటికిని శూద్రునకును । భూమిశ్వర పుత్రియందు
బుట్టుదురోలిం । దాహాగధుండు నాద్య గ్రామాద్యతుండునైన త్మ
త్రియ ననగున్ ॥

మాహిష్యుడు:— వైశ్యస్త్రీకిని త్మత్రియునకు బుట్టినవాడు.

(మాహిష్యర్యా త్మత్రియయోః) అమరం.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ రాజవ్యవలన వైశ్యస్త్రీజడు మాహిష్యు డనగజెల్లును
శూద్రస్త్రీజాతు డుగ్రుడనజను । ధీజనుత కీర్తిపూర ధీరవిచారా ॥

వైశ్యుడు:— బ్రాహ్మణునకు త్మత్రియస్త్రీయందు బుట్టిన
వాడు.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ మునువిప్రునకును త్మత్రియవనితకు జన్మించునతడు వై
శ్యుడువై శ్యాం । గనకును విప్రోత్తమునకు సమకూలతబుట్టునాత డం
బప్తుడగున్ ॥

నిషాదుడు:— బ్రాహ్మణునకు శూద్రస్త్రీయందు కలిగినవాడు

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ భూదేవుడు శూద్రస్త్రీ । నాదరమునబెండ్లియాడి యాన

తియందు । త్వాదించినవిప్రుండు నిషాదు ధనభరగుచుండు సమృద్ధ
భీలఁ ॥

రథకారుడు:--- కరణస్త్రీకిని మాహిష్యునకు బుట్టినవాడు
[రథకారస్తు మాహిష్యేత్కరణ్యం యస్యసంభవః] అమరం.
చండాలు:- శూద్రునిచే బ్రాహ్మణస్త్రీయందు జనించి
నవాడు.

[చండాలస్తు జనితో బ్రాహ్మణ్యా నృషలేసయః] అమరం.
విజ్ఞానేశ్వరీయం.

క॥ గౌరవై బ్రాహ్మణకన్యక । దొరసినశూద్రుండు బ్రీతి
తోనుక్కటియై వెరవకబుట్టించినయా । జరభికిబుట్టినయతండు చం
డాలుడగ్గఁ ॥

ఇట్లు శూద్రజాతి మొదలుకొని చండాలపరియంతము గల
జాతులు మిశ్రజాతులుగా నెరుంగవలయును.

ప్రశ్న:--- ఇప్పుడు మీరుజెప్పిన సచ్చాదులును మిశ్రజా
తులుగానే కనిపించుచున్నారు. నాలవజాతి శూద్రులెవరు.

ఉ:--- నాలవజాతిశూద్రులు పలానావారని నిర్ణయించుట
కు తగినంత శాస్త్రప్రమాణములు ప్రస్తుతమందు కనిపించలేదుగాని
శ్రీనాథునిచే రచియింపబడిన భీమేశ్వర పురాణమందు వేమభూపా
లుని వంశవర్ణనయందు, పంటరెడ్లు, వెలములు, కమ్మలు, వంట
రులు, సరిసబ్బ, అనువారు నారాయణుని పాదకమల యందుద్భ
వించినవారినిగా వ్రాసినాడు.

భీమేశ్వరపురాణము

ఉ॥ కైటభదైత్యవైరి పదకంజమునం దుదయంబునెంది
మి । న్నేటికి భూతధాత్రీకిని నెంతయునచ్చిన తోడబుట్టువై । హోటక
గర్భముఖ్య నిఖిలా మరమాళి మణిప్రభా । పాటలవర్ణమైన నెకపావ
నవర్ణము దీర్ఘసంపదన్ ॥

వ॥ అప్పణ్యవంశంబు కంసాసురధ్వంసి చరణపల్లనంబు తన
కు బుట్టిసిల్లుగావున గారణ గుణసంక్రమంబునన్ బోలె జామర తో
మరచ తేధునఃఖడ్గాదిదిహ్నాపశోభితంబై చదలేటి నీటివలనిసోదరీయ
న్నేహలబ్ధంబుఁబంబోని పావఃత్వ శుచిత్వ గాంభీర్య మాధుర్యంబులు
చరిచమన స్వభావవచనంబుల ధరియించి సైదోడుంబొదివి పీశ్వని
శ్వంభరా క్రీడనంబున దనఁజిదిర్చిన పరమతొంతి యంతరంగంబు
న గంతరించి నిఖిలప్రపంచంబున కాధాగంబై ప్రవర్తిల్లె. అందు
పద్మనాయకలను వెలమలనగ, కమ్మలనగ, సరిసలన, వంటలన, బ
హుప్రకారశాఖోపశాఖా భిన్నంబులై గంగాప్రవాహంబునుంబోలెగో
త్రంబులెన్నియేనియు జగత్పవిత్రంబై ప్రవహింపుచుండ కల్పంబు ల
తిక్రమించి మన్వంతరంబులు జరిగి యుగంబులు సరికడచి వత్సరంబు
లుచని కాలచక్రంబు లతిక్రమించుచుండ చతుర్థకులమాళి మృడ
నంబై కీర్తివిహార ఘంటాపథంబైన పంటమహాన్వయంబు పాకనాటి
దేశంబున భద్రద్రవీతంబున నివసించి॥ యింకను వచనముకలదు. కా
నివలయునంతకు ముగించితి.

ఇట్లుచెప్పియుండుటచే సైనకనుపర్చిన జాతములు శూద్రుల
ని తోచుచున్నది.

[ప్రశ్న:--- గోపాలకాది వృత్తినామములచే నున్నవారు చంద్రవంశక్షత్రియులని విస్మయముగా లక్ష్యలక్షణాలచే దృఢపరచితిరిగాని పరాశరస్మృతియందు శ్లో॥ క్షత్రియచ్చూద్రీకన్యాయాం సుతోజాయేత నామతః । సగోపాల ఇతిజ్ఞేయో । భోజ్యోవిప్రైర్న సంశయః ॥ అనిచెప్పియున్నప్రకారం యీగోపాలకజాతి యీలోకమందుగల గొల్లలనువారిని సచ్చూద్రీలగు యీజాతివారందరు నట్లేల భావింపకూడదు.

ఉ:--- మీరిప్పుడు చెప్పబడిన సచ్చూద్రీలగు గోపాలకుల నువాండు యిదివరకుదెల్పిన గొల్లలను వృత్తినామముగల యదు వంశక్షత్రియులుకారు వృత్తినామము లాగంతకములుగాని స్వాభావికములుగావు. యీయదువంశ క్షత్రియులకు గోపాలకవృత్తిచే గొల్లలనినంతమాత్రమున మిశ్రజాతిగా యెంచేయడంబల ।

గురుబాల ప్రబోధిని. ౫౭౩ శ్లోకం.

స్త్రియాంకృషిః పశుపాల్యంవాణిజ్యం చేతివృత్తయః ॥ కర్షణం- కృషిః- కృషివిలేఖనే- దున్నటకృషి- ఇ-సి- పశూం- గోమహ్యదీన్ పాలయతీతి- పశుపాలః॥ తస్యకర్మ పశుపాల్యం ॥ గోమహిష్యాది పశువుల పాలించువాడు పశుపాలుడు వైశ్యసక్తి గోపాలకవృత్తి చెప్పియున్నందున వైశ్యుడును సంకరజాతి గోపాలుడనే చెప్పవలసివచ్చును. గాక.

శ్లో॥ నైదేహక స్సార్ధవాహనాః । నైజమోవాణిజోవణిక్ ॥ ఇత్యమరః ॥

నైదేహుడుడనగా వైశ్యులకు వృత్తినామమయి వున్నది.

నామ్నమాలు.

శ్లో॥ వై దేహకంతు శూద్రాజ్ఞతం । వై శ్యాసుతంబ్రువతే॥

తా॥ వైశ్యస్త్రీకిని శూద్రునకుబుట్టినవాడు వై దేహుడు.

వైశ్యునకు వై దేహుకుడని వృత్తి నామము చెల్లినంతమాత్రమున వైశ్యులనుకూడా సంకరజాతులని చెప్పవచ్చునా?

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ మునువిప్రునకును క్షత్రియవనితకు జన్మించినతడు వైశ్యుడు । వైశ్యాంగనకును విప్రోత్తమునకు ననుకూలతబుట్టునాత డంబవృద్ధగుఁ ॥

తా॥ బ్రాహ్మణునకు క్షత్రియస్త్రీకిని జన్మించినవాడు వైశ్యుడని చెప్పియున్నదిగదా. ఇప్పుడు లోకమందుగల వైశ్యులను వారిని మిశ్రజాతులనిన నెప్పుకొనియెదరా? మరిన్ని.

శ్లో॥ శూద్రా విశోస్తు కరణం ॥ అమరం.

తా॥ శూద్రస్త్రీకిని వైశ్యునకుబుట్టినవాడు కరణుడు. "కరోతి లేఖనకర్మేతి కరణః దుగృహ్ కరణే లేఖనకర్మ చేయువాడు. "

ఇప్పుడు లోకమునందు లేఖనకర్ముగలిగి కరణాలను పేరుపొందిన బ్రాహ్మణులను మిశ్రజాతియగు కరణజాతియనవచ్చునా.

విజ్ఞానేశ్వరీయము.

క॥ రాజతవిప్రాంగనకును । రాజనకుబుట్టినతడు రథసూ

తును వి । భౌజిత విప్రంగనకును నైజాతికిబుట్టునతడు వ్యవహారి
యగు ॥

తా॥ బ్రాహ్మణస్త్రీయందు నైశ్యునకుబుట్టినవాడు వ్యవ
హారి ॥

వ్యవహారనామాంతరము వ్యాపారమగుటచే తదావలంబనము
గా రాబడినవ్యాపారులను లోకమందుగల బ్రాహ్మణులను మిశ్రజా
తిగా యెంచువచ్చునా. వృత్తినామములా గంతుకములుగాన యేజా
తివారేవృత్తి యాచిరించెదరో నావృత్తినామంబులచే పిల్వబడుదురు
అంతమాత్రానిన వ్యతస్సిద్ధమయ్యి స్వాభావికకుల నామంబులంతరింప
వు గావున యిట్లు వ్యతరేకార్థంబు లంగీకరింపరాదు. కావున గో
పాలకాది వృత్తినామములుగల చంద్రవంశక్షత్రియుల మిశ్రజాతి గో
పాలనుటకు వలనపడదు. శబ్దమాత్రంబున నట్లారోపించిన మాఘ
ల భావంబెట్టిదనిన ॥ బ్రాహ్మణులగుగూర్చి ద్విజులనెడిచో సర్వ
ములని భ్రమపడినట్లును శ్రీవిష్ణునిగూర్చి హరియనినచో కోటయని
ననినట్లును, అశ్వమునుగోరి సైంధవమును దెమ్మనినచో లవణమును
దెచ్చు భంగి ఒక శబ్దమునకనేకార్థములు కలిగి నప్పుడెప్పుడెచ్చుట
యథా మాపయోగించునది తెలియక భ్రమయందెడి మూఱుల
వాక్యంబు లార్యాంగీకర్తంబుకావు. కొందఱు సంకరజాతులు త
మసాంకర్యనింద్యమున కోర్వజాలక సుత్రమజాతులకొక వక్రత్వముం
డుట తెన్నయని కొన్ని కూహకోక్తులుబన్ని ఇట్లుబలికినను నవి పం
డితులయెడ పాటింపక పలుకువారలసిగ్గు జెరచునవియైయుండును.

ఇదిన్నిగాక వీరు యదవంశక్షత్రియులనుటకు శ్రీకృష్ణుని
తోడబుట్టునగు ఆదిశక్తి బహునామంబులచే ప్రపంచమందు వెల

యటవలస ఇప్పటికి తద్వంశజాతలగు వీరము నానారూపంబులచే వెలయు ఆదిశక్తిని కలదేవతగా కొలుచువారలగును తద్దేవతలకు పూజాహుతులుగానుండి తరతరమలగుచి తమ్మటకాహళములు మొదలయిన వాద్యములతో జాతరచేయుటయు (యాచకులు యీశ్వరీయుల నడుగుకొనువారలు) అను జనులవలన తమకుగల బిరుదములును పూర్వ రాజచరిత్రమటు మొదలయినవి కథలుగా జెప్పించుచుండుటయు లోకమందు సర్వజనులు నినిస సంగత్యయైయుండగా నెట్లుకాదనజాలుదురు.

ప్రశ్న:--- గొల్లయను వృత్తినామముగల సంప్రదవంశక్షత్రియులు, పూరిగొల్లలనియు, పూజగొల్లలనియు, ఎర్రగొల్లలనియు పూనాటిగొల్లలనియు, వృష్టిగొల్లలనియు, కర్ణగొల్లలనియు, మందగొల్లలనియు, ఉరుపగొల్లలనియు యీమొదలయిన భేదములచే వాడుటకు కారణమేమి.

ఉ:--- ఈకలియుగమునందు బ్రాహ్మణాది సకలవర్ణముల యుద్దనేక భేదములకలపు. శాఖాంతర, మతాంతర, దేశాంతర, కర్మాంతర, జీవితాంతరాదిక భేదములచే యనేక నామాంతరములు కలిగి అనేక తెగలుగా నుండురు.

బ్రాహ్మణులలో వెలినాడు, తెలుగునాడు, మురికినాడు, కొనలనాడు, వేగినాడు, ఇట్లయిదు భేదములు. వీరిలో ఋగ్వేదశాఖ, యజుర్వేదశాఖ, సామనేదశాఖ, యని మూడుశాఖలు. వీరిలో ద్రావిడులనియు, సత్యాహులనియు, ఆర్యేలనియు, నందవరీకులనియు, దమిళివారనియు, పాకనాటీలనియు, ఇట్లుస్మృతులలోకలము.

ఇందులో వైశ్యులనియు, వ్యాపారులనియు, మధ్యులనియు, ఆరాధ్యులనియు అనేక భేదములుకలవు.

వైశ్యులలో.

వేగినవారనియు, వేగనివారనియు, లేక భేరులనియు.

శూద్రులలో.

రెడ్డులనియు, వెలమలనియు, సరిసలలనియు, వంటలనియు, కమ్మలనియు, బలిజలనియు ఇట్లనేక భేదములుండుటచేగాక ప్రవకజాతికి అనేక భేదములు కలవు.

యీచంద్రవంశక్షత్రయులకు సట్లనే యనేక శాఖోపశాఖలుగా భేదములును, నామాంతరములును, కలిగినవి.

ఇందుకు ప్రమాణము.

భాగ-దశ-ఉ.

క॥ హరితద్వధాధమైని । జఁగులను యదుకులమునందు
జనియింపింపన్ । ధరనూటొక్కకులంబై బరగిరి వారినిగణింప బ్ర
హ్మకు నశమే ॥

ఇట్లు యదువంశము ద్వాపరకాలమున నే నూటొక్క కులములుగా నేర్పడినదని చెప్పియున్నది. ఇట్లు యే యేవర్ణమున కెన్నెన్ని భేదములు కలిగినను నామాంతరము లెన్నివిధములుగా వాడుకొన్నను ప్రధానవర్ణమునకు భంగమురానేరదు.

ప్రశ్న:— సుమతిశతకం! అల్లునిమంచితనంబును । గొల్లుని

సాహిత్యవిద్య కోమలినిజము | బొల్లువదంచినవిద్యము | తెల్లని
కాకులునులేవు తెలియగనుమతీ ||

వేణుగోపాల శతకములో || సీ || దూడేకుహుసేను దొమ్మ
దిగోపాళు పట్రమంగడు గాండ్లబావిగాడు | బైసేనినాగడు పటుసా
లెనారాయ | డగముడిలచ్చిగా డాముకుందు | చాకలమల్లడు సా
తాని తిరుమల గొల్లకాటడుబెస్త గురివిగ్గాడు | కోమటిశంభుడు కు
మ్మరచెంగడు | మంగలెల్లడు బోయ సింగడొకడు | కన్ననాలంజకొ
డుకులు కవులుగాగ | వేదశాస్త్రంబులేడను విప్రులేడ | మదరిభువి
పాల మునిజనహృదయలోల | వేణుగోపాలభక్త నంత్రాణశీల ||

చంద్రశేఖరశతకము. చ|| ఇరిదిగచూస్తి తీరతములెన్నెనె
యిదొనకొండ గంగజాతర సరికాపు పంబలును లేప్పెటక కొము
కాండ్ల సీశ్యసం | బరమదినిన్ను మింకొకపభావము రంకులరాటమె
క్కినే | తిరిగినసాటిరాదని నుతించును మూఖుడు చంద్రశేఖరా ||

ఉ|| అద్దమరేయి గొలకరిసినట్ల యెసంగముపన్నయేదమే |
మిద్దొపురండమోయనగ యీరులసుద్దలో పంబనాదమో | పొద్దన
బాపశాండ్లనలి పొమ్మనివూరెల గొల్లపలమెనా | పుద్దుటబొడ్డమో
సమని పంబునుమూఖుడు చంద్రశేఖరా ||

బొల్లునుమతిశతకము, వేణుగోపాలశతకం, చంద్రశేఖర శత
కాదులలో గొల్లవర్ణమును నిందాహాములుగా చెప్పియుండుటకు
కారణముయేమి.

ఉ:--- ఇప్పుడు మీరుకనపరచిన శతకములు ప్రమాణావా:

గ్రంథముఁకావు. గొల్లని సాహిత్యవిద్య లేదనుట లీవెనుక జెప్ప జడిన గొల్లయను వృత్తినామముగల చందవంశక్షత్రియుల యందా రోపింపరాదు. యేలయనగా ధర్మాది చతుర్విధ ఫలప్రదాయిని యగు గీతాశాస్త్రము కల్పించిన మహాపండితుండైన శ్రీకృష్ణుడును, శ్రీశూద్ర దాశీజన సంస్కారంబై స్మరణమాత్రంబున ముక్తిసంభ వించుపట్టి సాత్వత తంత్రంబను వైష్ణవస్మృతి కల్పించిన శ్రీకృష్ణుని కుమారుడగు ఉపశ్లోకుడును సర్వధర్మశాస్త్ర పరిజ్ఞానుండగు భీష్మా చార్యుఁడును, ధరాజను మొదలయిన మహామహులు పండితులము యుండగాను మరిన్ని కలియుగమందు పంచమ వేదంబునాబరగు భారతం బాంధ్రంబున కృతయందిన పండితుండును రసికుండగు రాజ సర్వేంద్రుండును అనేక పండిత రక్షణజేసి మనుచరిత్ర మాదిగాగల యనేక గ్రంథంబులు గృతునందియును మదాలన చరిత్రము, సత్యా వధూప్రీతనము, సకల కథాసాగరంగ్రహము, జ్ఞానచింతామణియు, రసమంజరియు, మొదలయిన సంస్కృత గ్రంథములును, విష్ణుచిత్రి యమను నామాంతరముగల ఆముక్తమాల్యద, మాంధ్రమునను రచి యించిన మహాపండితుండైన (కృష్ణదేవరాయలు) పరమయోగివి లాసము రచియించిన వసుచరిత్ర కృతయందిన తిరుమలదేవరాయల నేనల్లుడగు (తిమ్మరాజును) హరిహర నామనిపేర పంచతంత్రముల ను గ్రంథమాంధ్రమున రచియించిన మహాపండితుడగు (వెంకటనాథ రాజును) చంద్రవంశక్షత్రియులలో ననేకులు పండితులుగాను రసజ్ఞు లుగాను పండిత పోషణసేయువారలుగా నుండగా (గొల్లనిసాహిత్య విద్య లేదనుట లెట్టిజాతము సందంగీకరింపబడును. గొల్లయనునా మము గోపాల అను సంస్కృతశబ్దమున కాంధ్రమైనందున పశువుల గాయవానియందు వర్తించెడి వృత్తినామముగా నిదివరకే సిద్ధాంత

ము జేయబడియున్నదిగావున, గొల్లనిసాహిత్యవిద్య లేదనుటకథా-
ము. పశువులగాయువానికి లేదని చేయవలసియుండును. ఆను-
మతిశతకమండే.

క॥ మెల్లనినతి మెల్లనిపతి । మెల్లని చెలికానివిడువ మెల్లనివా
డే గొల్లండుగాక ధరలో గొల్లండుక గొల్లడొనె గణముననుమతీ ॥

క॥ వినదగునెవ్వరునెప్పిన । వినినంతన వేగనడక వివరింప
దగుక । కనికల్ల నిజముదెలియని । మనుజాధిపు డతడుగొల్ల మహి-
లోనుమతీ ॥ రెండుపద్యములకు తాత్పర్యము ॥ ఒల్లనిస్త్రీని, ప్ర-
భువున, మిత్రునివిడుచుట కొప్పుకొననివాడు, గొల్లడు, అనగా పశు-
వులగాయువాడనియును, నిజముగా పశువులగాయువాడు గొల్లడుకా-
డనియును, అనగా పశువులగాయువానికైనను యీవివేకముకలదని-
యు, నితని కంతమాత్రము వివేకములేదనియు, మరిన్ని యెవ్వరుచె-
ప్పినను విని వినినంత కని సత్యాసత్యములను తెలియనిప్రభువు గొల్ల-
డు. అనగా పశువుల కాయమాత్రపువాడని తాత్పర్యమైయుండగా
కొందరు శబ్దజ్ఞానవిహీనులు గొల్లయను వృత్తినామముగల చంద్ర-
వంశక్షత్రియుల యందారోపించి నిందాహాముగా వాడుదురిట్టి ప-
ద్యమును నీతియొక్క లయినను పెరిగవల్లును కలిపిన పదాధ ద-
ధ్యాన్వంబు మాడ్కి సామాన్యులయిన భుజింపనట్లు నల్పలకైన
నంగీకరింబులుకావు.

చంద్రశేఖరశతకమును గురించి.

ఈశతకము యానపదములుగాను దూష్యోక్తులుగాను చెప్పబ-
డియును గొల్లయను వృత్తినామముగల క్షత్రియోల్లసగురించి చెప్పిన

దికాదు అది మూఖులనిమిత్తము చెప్పబడినదని యాగ్రంధకాదుడే చెప్పియున్నాడు.

చ॥ కలష మనౌవికారులకు కష్టలగుణ కజనాళికి కుత ।
 రుక్మలక్ష్మిను ధర్మసూన్యలకు కూహక మానవకోటికి మధాం । ధు
 లకును సిగ్గుపుట్టమది నూలొకననే రచియింతున్ను నీ । శ్చలమతి
 జేర్చి యీశతకశాసనమిమ్ముగ చంద్రశేఖరా ॥

తా॥ కలష మానసులకును, కష్టలకును, దుర్మాగుణకును, కుతక్కులకును, ధర్మవిహీనులకును, మాయామసుజులకును, శిగ్గుపుట్టులాగున జెప్పెదననియున్నది. ప్రపంచమందిట్టిజనులు బ్రాహ్మణాది చండాలపరియంతమును గలకు గావున నాగ్రంధభావమంతయు దుజ్జనులందు జెందుచున్నది. చంద్రశేఖరశతకములో

(౩౯) ఉ॥ రెడ్డి డభోల్ డభోల్ హరిహరీ ఔనే నీతమాన
 చూపుమా । దొడ్డిగ ఆనెకూకడరు దొలకదె యీన యటంటనాడె
 మా । మెడ్డుగ దొమ్మరెక్కగని మించినయి దైమరేడలేదు నా । తె
 డ్డుక బాపనిదైలని తిట్టును మూఖుడు చంద్రశేఖరా ॥

తా॥ దొమ్మరి ఆటాడునెక డోలకొట్టుతూ తననికొనియాడుచు దొమ్మరిది గడయెక్కుటచూచి ఒకరెడ్డియను మూఖుడు యీయిదైకు మించినయిదై లేదనియు బాపనిదైలు నాలెడ్డుకాయనియు తిట్టుననియును.

చంద్రశేఖరశతకం॥ ౧౯౦॥ ఉ॥ తిమ్మడివల్లుసూపై సలి
 తాపవలంట యిదేటిరోగమో । తమ్ముడువూరలేడు తమదాసరికూ

దు కలానలేడునీ । కమ్మకులానికి కడగాండ్లుమరేందో వుదేన్నెవ
సైనేనమ్మ । యప్పలీయమని యందుడుమూఖులు చంద్రశేఖరా

తా॥ కమ్మడను వాసవల్లు సలితాపము లనియు తమ్ముడు
గ్రామమును లేడనియు అతనిని చూస్తే దాసరి కూడనియును కుల
మందే లేడనియును ఛీ కమ్మకులానికి యిటువంటి కడగాండ్లు యేమి
యనియును వుదయమువస్తే అప్పలీయ నమ్మననియు పలికినట్లు
చెప్పియున్న దిట్లన్ని కులములను గురించి చెప్పియుండినను ఆగ్రంథ
మందు మొత్తముమీద పరావహాసమును బోధించి నంత దుఃఖన
అజ్ఞాకమైన నీతికనుపడదు.

వేణుగోపాల శతకమును గురించి.

౨౨॥ సీ॥ ఏదంబులకు మంగలెంకడే ఒగునేటు ప్రశ్నజె
ప్పెను మాలపాపిగాడు । కమతముల్ జెప్ప బోగముచినంగడేనరి సం
గీత యిద్దెకు చాకలెల్లి । శాత్రువురండాలు సాతాననంతమ్ము చిం
దులుద్రొక్క దాసరి పెద్దక్కి । యీజెగొట్టను కోమటిరేశమేనరి ।
తీరతాలకు మారుమనుములచ్చి । యనుచు మూఖాళి యీరీతి
నాడుచుండ్రు భూతలము నంత యనుమంత నీతిలేక । మదగ భువి
పాల మునిజన హృదయలోల । వేణుగోపాల భక్తసంతానశీల॥

౩౨॥ సీ॥ కోమటి యత్యంత ఔమము గోరును ధారుణీ
క్షితిపతి తప్పు గోరు । దండికర్ణము గ్రామదండుగ గోరును । జంబు
కంబేవేళ శివముగోరు । కుజనుడౌ వైద్యుండు ప్రజకురోగముగోరు ।
సామాన్యవిప్రుండుచావుగోరు । సతిజారులగువారు రతిగోరుచుండురు
యెనుబోతు పేదల యశముగోరు । కాపువానికి గ్రామాధికారమైన ।
దేవభాసుర వృత్తుల దీయగోరు॥ మదరి॥

౩౯॥ సీ॥ తండ్రిమధ్యాచారి తనయుడారాధ్యుండు. తల్లిరామానుజ మతస్థురాలు । తానుకూచిమతంబు తమ్ముడుబౌద్ధుండు నశ్వేశ్వరమతంబు పథకునిది । ఆలుకోమటిజాతి యక్కజంగమరాసు బావ గారిదిలింగ బలిజకులము । ఆడబిడ్డనుకారి అల్లుడుపింజారి మరదలు కోడలు మారువాడి । కలియుగంబునవర్న సంకలుప్రబలి । రంత్తుమకులంబులొక మూలమెత్తి గిల్లె ॥ మ॥

౪౦॥ సీ॥ సంబికవిత్వంబు తంబశజ్యోత్వంబు వలమెప్పకోమటి నైష్ఠవంబు । మనుసనే యుప్పరవాని సన్యాసంబు తరువాతకూద్రీ సంతర్పణంబు । రజకునిగానంబు రండాపభ్రుత్వంబు వెలయగానరవల వితరణంబు । సాతాని విద్వాంసశాస్త్రవాదము వేశ్యలనయుడబ్బకుబెట్టుతద్దినంబు । నుభయభ్రష్టత్వములు జూడనుర్విలోన రాజసభలంచునెన్నగా రామగదుర ॥ మదర॥

౪౧॥ సీ॥ వెల్లులివనములో వెలయంగజోరిగ । పికము పాడూరి పోతురాజు । సాలెజాండ్రలలోన సాతాని పండితుం డంధులలోన నేకాక్షిశ్రేష్ఠు । డకిలోభిరాజున కథలంబు లడుగనివాడెపో పండితవర్యుడరయ । కావుమంత్రీమలలో కాట్రేడువైవంబు కొక్కరాయలలోకి కొంగఘనము । గుశికవాటులకిల్లాలు గుత్తలంజ । గనుకనీరీతి పెక్కులు గలవుదలప ॥ మదరి॥

సుమతిశతకం ॥ సరపతులు మేరదప్పిన తిరమొప్పగ నిధవయింటి తీర్పరియైనా । గరణమునైదిక్కుడైనను మరణాంతకమానుగాని మానదుసుమతీ ॥

క॥ కరణము సాదై యొన్నను గరిమదమొడిగినను పాముకరువ

కానున్న ధరలే మూటకున్నను గరమరుదుగ లెక్కగొనరు. గదరా
నుమతి ॥

క॥ వెలయాలు సేయుబాసలు । వెలయగనగసాల పొందు వె
లమచెలిమియు ॥ గలలోనగన్న కలిమియు । విలసితమ గనవృరాదు వి
నురానుమతి ॥

ఇట్లనేల ననేకరీతులనిందించి కొందరుకు కవులు లజ్జావిహీ
నులయి తమకుగల కవిత్వరచనంతయు పరదూషణాధముగా విని
యోగపరతురిట్టి స్వస్తుతి, పక్షపాతము, సంప్రదాయభంగము, శా
స్త్రబాధ, షత్సరము, నీతిలోపము, నిందాది దుష్ప్రయోగగ్రంథంబు
లు పండితా మోదంబులు గాకపోవుటయెగాక సత్కవుల కనాదరణీ
యంబులుగా నెరుంగవలయును మరియు నిష్టిగ్రంథము లన్యధనాపహ
రణోపరవంచకాది మాయోపాయోక్తులచే చరించు దుర్మౌళకసము
దయంబునకు సహకారియును మానరక్షణ వ్యాపారలకు నిషతుల్యం
బునునగు నివి పూజ్యంబులు గావు. పూర్వము పల్లెకూటములలో
బాలురకు విద్యనేర్పు పంతుళ్లు శాస్త్రజ్ఞాన విహీను లగుటచేతనొ
లేక దుష్కభావంబుననొ హిందూదేశమందీ నీతి విరహిత గ్రంథంబు
లనే ముఖ్యపాఠములుగా నేర్పరచి బాలురకు ప్రబోధించుటను బట్టి
బాలురకును పంతుళ్లకు వలెనె జ్ఞానహీనత గలిగి ఇంత దుర్వాడుక
లోకి రావడము కలిగినది. యీగ్రంథంబులు రచియించి వారికుల
నామ గోత్రంబు తెచటను కనుపరచ కుండుటయే కుజనాగ్రేసరులను
టకు ముఖ్యకారణము. వేణుగోపాల శతకంబురచించినవాడు బ్రాహ్మ
ణాది చాతుర్వర్ణంబులలోని వాడు కాడు. సంకర జాతులను కూడా
నిందించుటను బట్టి వారలలోని వాడు కాన్బట్టు లోచుచున్నది.

(ఇకను) కన్న నాలంబకొడుకులు కవులుగాక (వేదశాస్త్రంబు లేడను విప్రులేడనుచో) బ్రాహ్మణుం డేమోయని దలచుటకు సర్వధర్మజ్ఞులను భగవత్సరూపులనగు బ్రాహ్మణుల కిట్లు యసూయాద్యవ గుణంబులు గలుగు ననరాదు.

భారతం - ఆది - ప్రథ.

క॥ పరనిందయునాత్మ గుణో । త్కర పరికీర్తనము జేయగా నుచితమే స । త్పురుషులకైనను నీక । చెప్పెవుగ నాకలతెరంగు జెప్పెద బ్రీతి॥

క॥ పురుషుండు రెండు దెరగుల । ధరను త్తము డనగ బరగు నానెయ్యడలక । బరుసములు వలకకునికి దురితంబులు పైరయు పడల దొరగుటవలన॥

భారతసారరత్నావళి.

క॥ అనహంకారమున ప్రా । ధణమును విషయముల బెద్ద దగులమియును మే । లసఘా పరునిదిచుట దనువ ర్థించుకొనుట నుచితము లెయ్యెడలక॥

యీమూడు పద్యములకు ముఖ్యతాత్పర్యము స్వస్థవము పర నిందయు సత్పురుషులకైన నుచితము కాదనియు. (2) పరుసవా క్యములు పలుకకుండుటయు దుష్కార్యముల నెదలుటయును ఇవి గలుగువాడే ను త్తము డనియును. (3) పరులను నిందించుటయును తనను తావర్ణించు కొనుటయును ఉచితము కాదనియును నిట్లు పర నింద ను త్తమనకు నిషేధంబై యుండగా సర్వోత్తమండుగు బ్రాహ్మణుండు యిట్లు రచించెనని చెప్పటకు వలను పడదిక గుణగ్రహణం

ఋన కులనిరూపణంబు చేయవలయు నెట్లనిన.

భారతం॥ అన॥ ౪ ఆ॥

వ॥ ప్రమాదవశంబున వర్ణసంకరంబై నొప్పుడు వర్ణపరీక్షార్థంబుగా బ్రాహ్మణులకు వృత్తంబు వేరువేర స్వాయంభువుండైన మనువునెప్పై. సత్యాది గుణంబులు శూద్రునందు గలిగెనేని వాడు సచ్చాదుండగుగాని బ్రాహ్మణుండుగా నేర్పునేయని యు బ్రాహ్మణునందు లేనివాడు శూద్రుండ యనంబడు గావున వృత్తంబులు యుత్తమంబులు.

గీ॥ వృత్తవంతుడు వెండియు వివిధగతులు | వృత్తవంతుడుగా నేర్పు | వృత్తహీనుడైన వాడు విహీనుండ యండ్రుగాన | విత్తరక్షకు గడుమేలు వృత్తరక్ష॥

ఇట్లు వర్ణనిరూపణ దెలియని సమయంబున గుణగ్రహణంబంగీకరించి తెలియ వలయునని చెప్పియున్నది.

వేమనశతకం.

గీ॥ ఎంత చదువుచదివి యెన్ని విన్ననుగాని హీనుడవగుణంబు మానలేదు | బాగు పాల గడుగ బోవునా మలినంబు విశ్వధాభిరామ విశరవేమా॥

గీ॥ హీను డెన్నివిద్యల సభ్యసించిన ఘనుడు కాదు హీనజను డెకాని | పరిమేశములు గాడభమామోయి ఘనమానె॥ విశ్వ॥ భర్తలహరియందు.

గీ॥ విద్యచే భూషితుండై వెలయుచున్న | దొడరి వజికంప

నగు నుమీ దుజ్జనుండు । చారుమాణిక్య భూషిత శస్త్రమస్తకంబైన
పన్నగము భయంకరముగాదే ।

ఇట్లు గుణహీనుడు హీనుడనియును యంత చదివినను విన్నను
హీనుడు తను అవగుణంబులు మానలేడనియును హీనుడెన్నివిద్యలభ్య
సించినను ఘనుడు కాడనియును విద్యచే భూషితుండైనను దుజ్జనుని
వశంపవలె ననియు జెప్పియుండుటను బట్టి ఇతడు హీనజాతి వాడని
గుణనిర్ణయంబున సిద్ధాంతము జేయుటయం దేవంశయము లేదు.
మీరు కోరిన ప్రశ్న ప్రమాణాహాము కాదు,

ప్రశ్న:— తాడిమళ్ళ రాజగోపాలశతకం.

సీ! పసులగాపరియైన పద్మనాభునికేను బడతినెట్లుయితిని
బాల్యమునను । నుట్టిబెట్టినవెన్న గుట్టుగామెక్కిన చోరునికేనేలనుద
తినైతి । గడియగడియకునేష గాడంచుదెలియక వెట్టిగొల్లనికేల
వెలదినైతి । నవతారమూర్తియం చాశనెందితిగాని నైత్యసంహరు
డంచు దలచనైతి । నతఃసూర్యే రుక్మిణీపతినిగాంచి । విసికియు
న్నదిగమ్మని వేగిరంబ । తరుణినివేగి యిచటికి తాడిమళ్ళ । రాజగో
పాలదేగదే రాజవదన ॥

వెట్టిగొల్లడని ప్రయోగించుటయును యెంతమంచిగొల్లవాని
కైనను వేవకాయంత వెట్టియుండునని కొందరుపలుకుచుందురు
యాయదువంశసంభూతులగు క్షత్రియులయందట్లు నిరూపించుటకు
కారణమున్నదా.

ఉ:— వెట్టియనగా అపస్మారినామము ఆంధ్రనామసంగ్రహ
ము మానవవగం.

సీ॥ గిటకపాట్టికురుచ గిట్టగుజ్జనగవామకుడొప్పు జనునకపన్నా
రివేళ్ళు । వెడగు వేదురువెట్టి వీరడి వేరడి వెంగిలి వెంబరవిత్తనంగ॥

అసస్మారీయను శంస్కృత శబ్దమునకు ఆంధ్రమున వెట్టియని
చెప్పబడును. అట్టివెట్టి యీచంద్రవంశోత్పత్యయశులము నవలంబించు
కవచ్చిన్లు యేవిధమయిన ప్రమాణము లేవు.

భాగ-నవమ॥

[1] క॥ వినియా విసపు రణభీరువు । ముఖజాధము నిమరజో
తుమందుని నకటా । నినుజక్రవర్తి జేశిన వసజాసనుకంటె వెట్టిచా
డుగలడే ॥

ఇట్లు బ్రహ్మయును వెట్టివాడని జెప్పియున్నందున తదావ
యవ జనితులగు బ్రహ్మ, క్షత్ర, వైశ్య, శూద్రాదులకును వెట్టి ని
నకయింపవలసినదేకదా.

భాగ-దశ॥

[2] ఆట॥ గీ॥ ఆప్రకారమెరిగి హరివిశ్వరూపుండు వెట్టితప
సిచేయు వేడబంబు జిక్కబెట్టుమంచు జక్రింబుబంచిన వచ్చెనదియు
ప్రళయవహ్నిపగిది ॥

ద్వాదశి వ్రతపాఠణకై వ్రతవిఘ్ననివారకంబుగా యాపోశ
నంబుచేయించిన ఆజామీతుని శపింపంబూనిన దూర్వాసునిగురించి
త్తి విష్ణుమూర్తి చక్రంబుబంధుచూ వెట్టితపసియొక్క వేడబంబు
కుదుర్చుమని చెప్పినట్లును.

భాగ - నవ.

[3] క॥ గుట్టము గొనిపో బుద్ధుల । కుట్టడ మీతాత యొద్ద

కుఁ మీతండున్ వెట్టులు నీరైరదె యీ । మిట్టన గంగాజలంబు
మెలగ శుభమగున్॥

సగర చక్రవర్తి మనుమడగు యంశుమంతుడను వానింగూ
ర్చి కపిల మహర్షి పలికినట్లును.

భాగ - సప్తమస్కంధము.

[4] క॥ నావంటి వెట్టివానిని । శ్రీవల్లభ నీవు శాస్తిజేసితి
వేనిన్ । గావరముమాని పెద్దలతోవ్ జరుగుదురు బుద్ధితోడుతనీశా॥

[5] క॥ ఒక్కొక్కలోకము నేలుచు । నెక్కుడు గర్వముననేమే
యీశుల మనుచున్ । జొక్కు ననుజోటివెట్టులు । నిక్కము నీమ
హిమ దెలియ నేగరవంతా॥ అని యింద్రుడు శ్రీకృష్ణుని గూర్చి
పలికినట్లును.

భాగ - సప్త.

[6] క॥ చొక్కపు రిక్కసికులమున । పెక్కురు జనియించి
రిందు పీతాంబరునిన్ । నిక్కపు మక్కువ గొలిచెడి నెక్కడి నుతు
గంటి దానవేశ్వర వెట్టిన్॥ ఇట్లు హిరణ్యకశిపునితో చండామా
ర్కులాడి నట్లును.

భాగ - నవమ.

[7] ఉ॥ బాలుడు వెట్టిబ్రాహ్మణును బ్రాహ్మణుడై వడి నుం
టమాని భూ । పాలురతోడ భూరిజయ భవ్యులతోడ జయంబు
దక్కి క । య్యాలకు వచ్చినాడు మనయందిక బాపము లేదు లెందు
లె । డేల సహింప భూనుకుని నేయుడు వ్రేయుడు గూల్పు డిమ్మ
హిన్॥

భాగ - నవమస్కం.

[8] సీ॥ వసుధలో బుట్టెనువార్త లాకర్ణించు కొరకునై రా
ముండు గూఢవృత్తి । నడులేయి దిరుగుచో నాగరజనులలో నెక్క
డు తన సతి యొప్పుకున్న । నెడులింట గాపురంబున జంచలు రాలి ।
బాయంగ లేకచేపట్టెనేమి । తావెట్టియగు రామధరణీశ్వరుండనే
బేలబొమ్మని మాటబిట్టు వలుక । నాలకించి సురియు నావగాట చా
రుల । వలన జగములోన గలుగ డెలిశి । సీతనిద్రపోవ జెప్పక వాల్మీ
కి పల్లశాల బెట్టబనిచె రాత్రి॥

భార-సభాప-౨-ఆశ్వా॥

[9] ఉ॥ ఇమ్మడి వెట్టివీని పరమేశ్వరుగా గొనియాడేధర్మ
తత్వమ్ములు పాండవేయులును దానును గాని యెరుంగవంచు నా ।
షమ్ముల నెల్లవారి నవమాన్యులజేసిన మాన్యుడంచు యా । కుంబు
గ భీష్ముజూచి బల గర్వితుడిట్లని బల్కెనల్కతో॥ ఇట్లు భీ
ష్మునిగూర్చి శిశుపాలుడు పలికినట్లును.

భారతము - అర - ౪ ఆ.

[10] గీ॥ ధరణి మరియును బెక్కు విభంబులందు । బ్రహ్మ
విదులయిన బ్రాహ్మణ ప్రభుల మహిమ । విసమె యెరిగి యెరింగి
సద్విశుతచరిత । కొరవిగొని వెట్టిన తలగోకి కొనగ॥ క్షట్లు కాశికు
డను బ్రాహ్మణునితో పతివ్రతా తిలకము పలికి నట్లును.

భార - ఆది ౭ ఆ.

[11] గీ॥ వెడగ రుట్టిపాటు వెరపించుటలును మా । యలు

ను నేమిజేయు సస్త్రవిదుల । బెక్కులయ్య నీవిభీషికల్ నురువులు
విరిచునట్టు లిందు విరియు జూత॥ ఇట్లు అంగారపర్ణుని గూర్చి
అజ్ఞానుండు పలికి నట్లును.

భార-సభా-తృతీ॥

[12] చ॥ కడుకొని ధర్మమెరుగంగ నశక్యము ధర్మబా
హ్యుని । న్నెడబడకట్టడై కరపియుత్తముబండ్లగ వాసుదేవుడ౯ ।
జమనకు బూజయిచ్చు విచారవిదూరుడు భీష్ముడెంతయు౯ । వెడ
గుదనంబునంబనిచె వృద్ధులబుద్ధులు సంచలింపవే ॥ ఇట్లు భీష్ముని
గూర్చి శిశుపాలుడు పలికినట్లును.

భార, నలచరిత్రలో 163 పద్యం.

[13] గీ॥ అడవిదన్నబాసి యరిగిన సలిగికా । కున్నెన్నిట్లు
చేయ నువిదగడగె । నిట్లుయేనికూర్తు రింతులుమాని విశ్వసించువా
రు వెడగులెందు ॥

[14] గీ॥ చచ్చెననుచు జావుకువగచెను దీననరుల వెట్టి దెలు
పరాదు । ప్రాణమునకుమృత్యు బంధంబులుండునా । విశ్వదాభిరామ
వినురవేమా ॥

[15] గీ॥ బ్రహ్మమేడననుచు పలుమారునాడేను వెట్టిమూ
ఖజనుల విధముజూడ । బ్రహ్మమన్నిటందు పరిపూర్ణమైయుండు ।
విశ్వదాభిరామ వినురవేమా ॥

[16] గీ॥ ఎవ్వడెరుగకుండు నెప్పుడుపోవునొ । పోవుజీవముట్ల
బొందివిడచి । యంతమాత్రమునకు నపకీర్తియరుగక । విరగబడున
రుండు వెళ్లివేమా ॥

[17] గీ॥ బ్రతుకనిత్యమనుచు పదునూరువగమీర విజ్ఞప్తిగ
వాడువెజ్ఞినారు । ప్రాణులెల్లయమని బారిగొజ్జెనుమీ । విశ్వ॥

[18] గీ॥ తాముగడననేయు ధనముతమదియని నమ్మియుం
డువెజ్ఞి నరులుభవిని । తామునుకరిచ్చు ధనమింతియెగాక కడమది
తనకేల గలుగువేమా ॥

[19] గీ॥ ఆకులన్నిదిన్న మేకపోతులకెల్ల । గాకపోయేనయ్య
గాయసిద్ధి । లోకులెల్ల వెజ్ఞిపోకిళ్లుపోదురు । విశ్వ॥

[20] గీ॥ శివుడుఘనుడటంచు శిలలకుముక్కెడి । వెజ్ఞిజీవు
లార వెతువిడుడి । జీవులందెగాక శిలలయేమున్నది । విశ్వ॥

[21] గీ॥ కంటికంటిమనుచు కర్మాధికారంబు । బెంటబెట్టి
చెనును వెజ్ఞినరుడు బట్టబెటముక్తి శాటించిమాడరో । విశ్వ॥

భాగ-దశ.

[22] గీ॥ భూరివిజ్ఞాన విమలగు నారదాది । నిర్మలాత్మల
కైన వర్ణింపరాని । హరికథామృత పానంబునందువిసివి । యెల్లనను
వాడె పోవెజ్ఞి గొల్లడనఘా ॥

- (1) పద్యములో బ్రహ్మకు వెజ్ఞి వున్నట్లును.
- (2) పద్యములో తపసికి వెజ్ఞివున్నట్లును.
- (3) పద్యములో సాగులకు వెజ్ఞివున్నట్లును.
- (4-5) పద్యములలో ఇంద్రునకు వెజ్ఞివున్నట్లును.
- (6) ప్రహ్లాదునకు వెజ్ఞివున్నట్లును.

(7) బ్రాహ్మణునకు వెజ్జిపున్నట్లును.

(8) శ్రీరామునకు వెజ్జిపున్నట్లును.

(9-12) భీష్మాచార్యునకు వెజ్జిపున్నట్లును.

[11] అంగారపర్ణునకు వెజ్జిపున్నట్లును.

ఇట్లు అనేకచోట్ల వెజ్జిశబ్ద ప్రయోగములు కలవు.

స్త్రీలనమ్మవారును, చావుక వగచెనవారును, బహుమేధన నువారును, అపకీర్తి నెరుగక పిరగబడు నగుదును, బ్రతుకునిత్యమని విజ్ఞప్తిపీగునారును, తాము గడనసేయుధనము తమదియని నమ్మియుండు నరులును, శివుడని శిలలకు నమస్కరించువారును, వెజ్జులేయని చెప్పియుండుటకు బట్టి పైకారణములు బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రాదిక సర్వవర్ణములయందు కలిగియుండుటకు బట్టి అందరు వెజ్జులనియే నిర్ణయింపవచ్చును. వెజ్జిశబ్దము ఒక కులమునందుగాని ఒకనియందుగాని చిరత్వము కలదికాదు. యెందువల్లననగా. 22 పద్యము.

గీ॥ భూరివిజ్ఞానవిదులగు నారదాది । నిగ్రులాత్ములకైన పరింపరాని । హరికథా మృతపానంబునందు విసిరి । యెల్లననువాడె పో వెజ్జిగొల్లడనఘా ॥

యీపద్యములో [వాడు] అనుసర్వనామమునకు గొల్లడు అననది విశేషణమును వెజ్జి అననది క్రియావివేషణమును అయివున్నది. గొల్లడు అనగా గోవుల కాయువాడనియును, వేజ్జియనగా జ్ఞానహీనుడనియును అర్థము కాబట్టి బ్రహ్మక్షత్రియ వైశ్యశూద్రులలో నెవ్వడయితే హరికథామృతపాన మొల్లననునొనానాడు పశువుల కాయువాడును, వెజ్జివాడునగును. అనగా కేవల జ్ఞానహీనుడని

తాత్పర్యము. ఇందునబట్టిచూడగా ప్రతివర్ణమందును జ్ఞానహీనులను జ్ఞానులునుగలరు. గనుక వెట్టివారలును వెట్టిలేనివారలును బ్రాహ్మణాది సర్వవర్ణములయందును కలరు. గనుక వెట్టిగొల్లయును శబ్దంబు బ్రాహ్మణాది అన్నివర్ణములవారికి చెల్లునని యెరుంగవలయును.

మరిన్ని యెంతమంచి గొల్లవానికైనను వేసకాయంత వెట్టి వుండునని వాడుక కలుగుటకు కారణమేమని మీరడిగితిరి. అందుకు వెట్టికి పరిమాణము నిర్ణయించువాని వెట్టిని గణింపజాలను. ఇట్టి దుర్వాచకులు కులపాత్యర్యములచే కల్పింపబడినవి. ఇట్టివి ప్రతికులమువారికి ననేకరీతులగలవు. యవి యొకరినుకరు దెగడునప్పుడు కుప్పలు తెప్పలుగా బయలుదేరును. అవి యిప్పుడిక్కడ దెలుపుటలనావశ్యకమగుటచే విరమించితి. ఇదియునుగాక పద్యములయందుకూడా ప్రకటించియున్నారు. కొన్ని యీదిగువను కనుపరచెదను

ధాను శ్రీరాములుగాను రచించు తెలుగునాడన గ్రంథమందు.

మ॥ నిజమో కల్లయో శీనెరుంగను సరుగనిందింతునిచ్చక నియో । గి జనశ్రేణిని కక్కగుంపనుచు మాభవద్విజ ప్రజలంగాకు లటంచు వైదికులరాబుదుల్లదాయంచు బేరజమాడక దొరకొందు) పీనికొక పేరంగారణంబుండెడిక ॥

మనుచరిత్ర.

మ॥ అకలంకాపథ సత్వమునైలియ మాయాద్వారకా వంతి కాశి కరుతేత్ర గయాప్రయాగములనే సేవింపకద్దండ గండకనేడగడ వరాహవాహరిపు ఖడ్గవ్యాఘ్రమిమ్ముంచు కొండకురాజెల్లున బుద్ధిబాధ్య జనితోన్మాదుల్కదా శ్రోత్రియుక్ ॥

ఇట్లనేకములుగలవు గావున వెట్టిశబ్దము జ్ఞానహీనతనుబెలుపుటకు బదులుగా వాడుకచేయబడినది అట్టివెట్టి బ్రహ్మాదీ సర్వజాతులకడలదు. గొల్లలను వృత్తినామముగల చంద్రవంశక్షత్రియులకు మూత్రమెకలదనియు తక్కినవారికి వెట్టి లేదనిచెప్పరాదు. అట్లు చెప్పరాడే వెట్టివాడని స్పష్టముగా యెఱంగవలయును.

ప్రశ్న:-- ఇప్పుడీ చంద్రవంశక్షత్రియులను గొల్లలనిచెప్పవచ్చునా చెప్పకూడదా.

ఉ:-- అట్లుచెప్పకూడదు ఏలననగా వీరియొక్కవృత్తినామము చెప్పవలసి వచ్చినప్పుడుమూత్రము గొల్లలనియును, కలముచెప్పవలసినవచ్చినప్పుడు చంద్రవంశక్షత్రియులనియును, ద్వాపరయునుందుత్రికృష్ణాదులు చెప్పియున్నట్లు స్పష్టముగా మీకుయిదివరకె వివరించితిని ఇప్పుడు కులము చెప్పవలసినవచ్చినప్పుడు వృత్తినామమెట్లుచెప్పవచ్చును.

యీకలియుగముం దేయేవర్ణములకు యేర్పడియుండిన వృత్తులాయావర్ణములవారు సమచుకొనక అస్యోన్యవృత్తులవలంబించి జీవించుచున్నారు. గనుక వృత్తినామమున కులనామము దెలియబడదు.

వడ్లబత్తుడుఅనినయడల వడ్లొగము తురకలును శూద్రులును చేయుచున్నారు వారలనడ్రోబత్తుడనిన విశ్వబ్రాహ్మణవర్ణమును సూచించుచున్నది. శూద్రాది యితరజాతులు బ్రాహ్మణులు వర్తకముచేయుచున్నారే కారికివృత్తినామము వర్తకలందును. అట్టివారల వర్తకులనిన వైశ్యవృత్తినిబట్టి వైశ్యులని అధమగుకగావున

వృత్తులు మాటలను బట్టి ప్రధానవర్ణమునే స్వప్రకారముగా జెప్పవలయును. యీ చంద్రవంశక్షత్రియులను వృత్తి నామముగు గొల్లలనిచెప్పిన యే లేదవృత్తులు సర్వవర్ణలూచరించుటను బట్టియును వృత్తి నామమున లన్నివర్ణములవారిని గొల్లలనబడుదురు. అందునబట్టి వర్ణనిర్ణయము బోధపడదు గనుక క్షత్రియులనియె చెప్పవలయును.

శ్రీకృష్ణ గురుపరబ్రహ్మర్షణమస్తు.

రాజవంశప్రదీపిక

సంపూర్ణము.

10270

